

alimara

REVISTA DE TREBALL SOCIAL
NÚMERO 49 / SEGONA ÈPOCA / JUNY 2002

Consell de
Mallorca

alimara

Núm. 49

Segona època, juny 2002

Edita: Consell de Mallorca
Departament de Serveis Socials
General Riera, 67
07010 Palma
Tel: (971) 76 07 62
Fax: (971) 76 10 29

Equip editor: Jaume Mateu Martí
Catalina Garcia Garí

Portada: Sense títol
Aleix F. Serra (8 anys)

Maquetació
i impressió: Esment, centre especial de treball d'AMADIP

Dipòsit legal: PM-128-1987

ISSN: 1778-2166

Els articles d'aquesta revista expressen únicament l'opinió dels seus autors.

5 PRESENTACIÓ

ANÀLISI DE LA SITUACIÓ

- 7 Política social i immigració al Consell de Mallorca
Sebastià Cerdà Campomar
- 23 El Consell de Mallorca i l'atenció directa a la població estrangera: sis anys de dades
José Luis Frau Monterrubio
- 41 Societat i immigració a Mallorca
Sílvia Clemente Lapena, Jesús Están Camino i Pilar Loureiro Campos

MEDIACIÓ INTERCULTURAL

- 57 Els interrogants presents a la mediació intercultural. Reflexions sobre això
Miquel Àngel Oliver Perelló

EXPERIÈNCIES

- 69 Programa d'Aula Cultural de formació per a la integració de persones migrades no comunitàries
Joan Ignasi Barceló Pinya
- 73 L'atenció socio sanitària a la població estrangera de Mallorca: Actuació des de Metges del Món
Malén Torrens i Castells

NORMATIVA

- 81 Anàlisi comparativa de la normativa d'estrangeria
Pedrona Crespí Bassa
- 109 Evolució de la normativa d'estrangeria (1985-2002)
Santiago Ramis Matas

MISCEL·LÀNIA

- 119 Instruments de Treball Social
Carme Nadal i Francesc Serra
- 131 Sensibles a una vida mentalment sana en l'edat adulta
Margalida Mª Gost, María Teresa Iranzo i David Paumard

ANNEX

- 149 Text refós de la LO 4/2000 i de la LO 8/2000, sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social

PRESENTACIÓ

El tema principal d'aquest número d'Alimara és el de la **immigració**.

Distints professionals que treballen per la millora de l'atenció al col·lectiu de persones immigrants en la nostra comunitat presenten articles que van des de la normativa —qüestió fonamental que condiona de forma important la seva tasca— passant per l'anàlisi de la situació en què es troben les persones estrangeres i acabant amb experiències concretes de treball per facilitar la seva integració.

S'inclou, a més i com a annex, el text refós de la LO 4/2000 i de la LO 8/2000, sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social.

A part del gruix destinats a la immigració, també incloem un article de dos tècnics de la Secció de Suport Tècnic, del Departament de Serveis Socials del Consell de Mallorca, que presenta els instruments de treball social que s'estan emprant per tal de fer una aproximació diagnòstica de la realitat social dels municipis de menys de 20.000 habitants de Mallorca. Clou aquest número la presentació d'un projecte de sensibilització de la dona adulta davant la salut mental que s'ha desplegat a Saragossa.

POLÍTICA SOCIAL I IMMIGRACIÓ AL CONSELL DE MALLORCA

Sebastià Cerdà Campomar,
Treballador Social i Sociòleg.
Cap de la Secció d'Exclusió Social i Immigració

Introducció

“Els mallorquins situen la immigració com a primer problema de l'illa”. Aquest és el titular de l'article signat per Antònia Artigues al *Diario de Mallorca* de dia 17 de maig del 2002. Fonamenta aquest article un estudi de Gadeso, empresa especialitzada en estudis sociològics i de provada qualificació. El que apunta Gadeso, gràcies a la comparació de distintes enquestes en períodes distintos, és l'alarmant pujada de la percepció del fet immigratori com a problema per part de la població mallorquina, passant del 18'4 %, l'abril del 2001, al 34'5 % de l'actual estudi.

Començam aquest article amb aquesta informació perquè és en aquest context social on es mou i s'haurà de moure la política social sobre la immigració del Consell de Mallorca. Quan parlem del fet immigratori, sigui problemàtic o no, normalment només pensam en les persones que acaben d'arribar; pensam en pasteres travessant l'Estret de Gibraltar, però no solem pensar en les persones que acullen els que arriben ni si estan preparades per rebre, com cal i es mereixen, aquests nous veïns. Per tant, conèixer què opina la gent del carrer, com viuen el fet immigratori els ciutadans, serà una font primordial per tirar endavant les polítiques socials que pretenguin, en definitiva, la cohesió social. Així, el treball d'informació amb els autòctons i posar les bases perquè els nouvinguts es puguin establir entre nosaltres i conviure-hi sense gaires entrebancs, són les dues premisses bàsiques per aconseguir aquesta cohesió social.

Amb aquesta introducció no volem desviar cap problema, ni volem dir que la qüestió de la immigració es resol gràcies, únicament, a l'esforç adaptatiu de la gent autòctona, perquè són dues les realitats a acarar i dobles els esforços per ambdues parts. El que sí volem palesar és que aconseguir que el fet immigratori esdevingui o no un problema, bàsicament està en mans de la població acollidora i no tant en les persones que acaben d'arribar. Sobre això només cal recordar l'ascens —gairebé a tota Europa— dels moviments antiimmigració i dels partits que fonamenten la seva ideologia —com a mínim en el seu discurs— oposant-se a l'arribada de nous immigrants. I per això de cada dia serà més important que, a la vegada que es dediquen recursos per als nouvinguts, també dediquem esforços, des de l'administració pública, a treballar amb els ciutadans autòctons per a la plena comprensió del fet migratori a través, sobretot, de la informació,

de la lluita contra la intoxicació informativa interessada d'alguns sectors o directament contra la "desinformació". En altres paraules, cal informar clarament els mallorquins per rompre amb idees que ja s'estan introduint en l'imaginari col·lectiu com, per exemple, que "els immigrants ens vénen a llevar els llocs de treball que haurien de ser nostres"; o pensar que immigrant és aquell pobre (i normalment moreno de pell), que parla llengües estranyes i que, fins i tot, resa de manera diferent, mentre que l'uropeu ros i ric no és vist així. I val a dir que aquesta distinció és molt perillosa perquè, si no s'eradica, aviat "immigrant" serà com un insult, exactament igual com va passar amb altres paraules que començaren definint una determinada situació o condició social o individual i acabaren per ser pejoratives.

Per tant, per començar a parlar de política social i immigració a Mallorca s'haurà de partir sempre de la situació social en la que ens trobam. Obviar-la sí que seria un greu problema. No oblidem que l'ascens de la ultradreta a Europa no és una casualitat i que està fortament relacionat amb la desinformació dels autòctons i amb la seva manca de preparació per assumir el nous reptes que comporta saber vèncer la por a allò desconegut. I tots sabem que la por sol desaparèixer quan es veu i es coneix.

Per tot això, creim que són positives actuacions com la del Fòrum de la Immigració de Mallorca que va consensuar un Manifest, aprovat en sessió plenària dia 8 de maig passat, per oferir a l'opinió pública mallorquina tot un seguit d'idees en positiu del fet migratori perquè incideixen positivament, amb la intensitat que hom cregui, en la percepció d'aquesta realitat nova².

UNA MICA D'ANÀLISI DE LA SITUACIÓ SOCIAL DE MALLORCA EN RELACIÓ A LA POBLACIÓ IMMIGRANT

Feta aquesta introducció, cal ara situar una mica més el marc on ens movem. Tanmateix no pretenem fer una anàlisi exhaustiva d'aquest marc i d'aquesta situació: el bessó d'aquest article és fer un cop d'ull a la política social del Consell de Mallorca vers el fenomen migratori. En altres aportacions incloses en aquesta "Alimara" s'aprofundeix en aquesta situació i en aquest marc.

Com deim al punt anterior, no podem separar el fet migratori d'avui a Mallorca del que es dona a bona part de la resta del món, ni la podem segregar, sobretot, dels reptes que suposa per Europa. Sense anar més lluny, molta normativa sobre estrangeria ve, com a mínim, condicionada per decisions polítiques i administratives preses a les institucions de la Unió Europea (UE). Més enllà, podem afirmar —i no quedam curts— que el fet migratori està directament afectat per la denominada globalització, és a dir, aqueixa fase actual del capitalisme en la qual les organitzacions econòmiques, en la seva recerca de la màxima acumulació, fan que sorgeixi el fenomen de la concentració d'empreses i que aquestes, cada vegada més grans, vagin guanyant més mercat tot sortint del denominat "nacional" per cercar el "gran mercat" mundial. Aquesta idea la podem trobar fins i tot en persones tan conegudes del fet migratori com el professor titular de Dret Internacional Públic de la Universitat de Barcelona, Eduard Sagarra, que en un article publicat a la Revista Jurídica de Catalunya ens diu que "sense cap mena de dubte la legislació sobre estrangeria, immigració, asil i refugi s'ha d'emmarcar en el context de la societat globalitzada i de la multicultural-

litat que suposa les migracions volgudes o no que es produeixen en les societats d'acollida com Espanya ja que som la frontera sud d'Europa i un prototipus anhelat en el tercer món d'una societat del benestar" (Segarra, 2002).

Ara bé, mentre no puguem parlar d'una Europa vertaderament unida i d'una ciutadania europea, hem de parlar de política i legislació sobre els immigrants per part dels estats membres de la Unió Europea a través de les indicacions provinents d'acords com els de Schengen, Tempere o Hèlsinki. I en el nostre cas en particular, hem de parlar de l'Estat espanyol que, hores d'ara, té potestats exclusives per legislar i gestionar els fluxos migratoris. I quan deim Estat volem significar l'aparell politicoadministratiu central o govern i parlament centrals: l'administració autonòmica no té cap potestat ni legislativa ni reguladora del fet migratori, per molt que es vulgui contradir. Hi ha persones i representants d'institucions que, volent dissimular aquest fet, diuen que les administracions autonòmiques o locals sí que poden fer, i molt, per a la inserció dels distints col·lectius de persones immigrants. Ara bé, essent veritat això, a ningú se li escapa que l'elevat nombre de persones immigrants que no tenen la seva situació legal regularitzada, llei d'estrangeria en mà, implica que els serveis finalistes, de benestar en sentit ampli o com se'ns vulgui dir, tenim sempre les mans fermades i arribam a situacions tan paradoxals com, per exemple, la que està passant ara amb la Renda Mínima d'Inserció (RMI). La RMI, que sí és potestat de l'administració autonòmica, recentment ha modificat el Decret que la regula per obrir la porta als ciutadans immigrants, gràcies a la rebaixa del temps d'estada necessari per poder accedir a aquesta prestació econòmica. Ara mateix ja hi ha molts d'immigrants cobrant la prestació. Això no obstant, la RMI no només és una prestació econòmica, sinó que també és un instrument d'inserció sociolaboral gràcies, entre d'altres, als cursos que es programen i fan amb aquest objectiu. Doncs ara ens trobam que immigrants que no tenen regularitzada administrativament la seva estada poden cobrar la RMI però, amb l'esperit de la llei d'estrangeria en mà, no se'ls pot exigir, com als perceptors autòctons, la contraprestació, seguir els cursos corresponents, encara que aquests immigrants els vulguin fer.

La Llei Orgànica 8/2000, que entrà en vigor dia 23 de gener del 2001 i que reformava la Llei Orgànica 4/2000, sobre Drets i Llibertats dels Estrangers a Espanya i la seva Integració Social, a més del Reglament que les desenvolupa (aprovat dia 20 de juliol del 2001), conformen el "...panorama difícil, procel·lós i complicat de la legislació sobre estrangeria i immigració a Espanya" (idem), tal com ens indica Segarra. Aquest fet és així de clar: si tenim una llei que especifica en el seu títol que vol la "integració social" per als immigrants i les administracions públiques —que som les encarregades de portar a terme aquesta integració— ens trobam després amb problemes com l'anteriorment descrit, vol dir que alguna cosa està fallant. En cap moment les administracions d'àmbit diferent a l'estatal ens hem oposat a assumir les nostres responsabilitats en la inserció sociolaboral dels immigrants; ara bé, estam topant cada dia amb l'esperit de la Llei que, en teoria, està per facilitar-nos la nostra tasca.

I aquestes responsabilitats de les administracions autonòmiques i locals les hem d'emmarcar dins de la legislació pròpia. Aquesta legislació que emmarca, directa o indirectament, les actuacions del Consell de Mallorca en matèria d'im-

migrants és, bàsicament, la Llei d'Acció Social, però també són importants les lleis de consells insulars i de transferències. La primera, encara que ens trobem en fase de preparació d'una llei que la modificarà, és encara el marc normatiu que dictamina les responsabilitats de cada una de les administracions en matèria de serveis socials. Les altres dues, pel seu calat polític-administratiu, pensam que són elements claus per aconseguir definir molt més clarament la Política Social (en lletres majúscules) a fer a les Illes Balears, definint uns nous espais de decisió política que implica canvis organitzacionals en els consells insulars (per aconseguir la ja famosa frase que siguin els vertaders governs de cada Illa) i, paral·lelament, les transferències que ha de plasmar aquesta voluntat i que, en matèria de Serveis Socials i en l'àmbit mallorquí, no es faran efectives fins al juny del 2003.

Per tant, deixat clar que la regularització del fet immigratori és responsabilitat única de l'Estat en el seu nivell central i que el Govern de les Illes Balears, en aquest tema, no hi pot fer gairebé res, sí que podem passar ara al nivell institucional de les nostres Illes. En aquest àmbit hem de parlar del Pla Integral d'Atenció a la Immigració a les Balears, que és responsabilitat del Govern de les Illes Balears. El Pla defineix molt clarament les actuacions a realitzar i reparteix entre les diferents administracions les actuacions que seran de la seva responsabilitat. Grosso modo, podem dir que al Consell de Mallorca se li atribueixen dues grans línies d'intervenció que són: informació, orientació i assessorament (que s'emmarquen en la recentment creada Xarxa OFIM –Oficines d'Informació, Orientació i Assessorament per a Immigrants-) i el servei d'allotjament alternatiu o albergs.

Però, de quins immigrants parlem? És un col·lectiu homogeni? D'on vénen, del nord, del sud? Quina feina fan?

No és l'objecte d'aquest article analitzar detalladament les respostes a aquestes preguntes, tot i que sí podem avançar que d'homogeni el col·lectiu d'immigrants només en té això: que són persones que han hagut de sortir de casa seva i han parat entre nosaltres normalment cercant una vida millor. A part d'això, poc tenen a veure un colombià i un magribí, o un romanès i un senegalès. Parlar, per tant, d'immigrants en genèric és complicat.

D'on vénen? Doncs la majoria de l'aeroport de Barajas i no, per cert, de l'Estret de Gibraltar encara que aquest darrer punt d'entrada sigui molt conegut perquè apareix gairebé cada setmana als mitjans de comunicació. I vénen de per tot: d'Àfrica, del Sud i Centre d'Amèrica, dels països de l'Est d'Europa i, en menor mesura, d'Àsia. De tota manera, la gran majoria dels estrangers que són aquí vénen dels països de la UE. La feina que fan, sense llevar-ne cap lloc als autòctons, és bàsicament la que té a veure amb la construcció i l'hoteleria. S'ha de dir que els primers immigrants vingueren per treballar en el camp. Un cop instal·lats, però, i aprofitant la gran demanda de mà d'obra de la construcció dels anys 90, molts d'ells deixaren l'agricultura.

La pregunta de quants són és molt bona de respondre: ningú ho sap! Sí se sap el nombre d'immigrants en situació regularitzada, però es desconeix el gruix d'immigrants no regularitzats. Una bona font d'informació per a aquestes determinacions és l'empadronament, però així i tot hi ha immigrants que refusen

empadronar-se per por a ser "fixats". D'altra banda, les dades d'empadronament d'un any a l'altre varien espectacularment. Així, si hem de parlar de xifres, parlem de les oficials i per això ens ve molt bé (per la seva immediatesa i actualitat) la informació apareguda a *Diari de Balears digital* de dia 20 de maig de 2002 on se'ns indica que "el nombre d'estrangers residents a les Illes Balears ascendeix a 56.791 persones, això és, un 19'34 per cent més respecte de l'any passat". Les dades sorgeixen de "la resposta del Govern a la pregunta parlamentària formulada per escrit pel diputat socialista Alberto Moragues Gomila. Les dades del Govern, que fan referència únicament a aquells estrangers que gaudeixen de permís de residència, revelen també que els alemanys constitueixen el grup més nombrós. Concretament, els 12.365 germànics que habiten actualment a Balears suposen un 21'77 per cent del total dels estrangers que resideixen a l'Arxipèlag". L'article segueix amb més informació i ens indica que "les xifres actualitzades el març de 2002 indiquen que, en el transcurs del darrer any, el nombre d'estrangers residents a Balears va registrar un ascens de 9.202 persones, fet que suposa un increment del 19'34 per cent. Per nacionalitats, els anglesos ocupen el segon lloc després dels alemanys, atès que, en l'actualitat, tenen fixada la seva residència a Balears un total de 9.980 britànics. Després d'ells, és el col·lectiu marroquí, amb 6.133 persones, el tercer més nombrós que ha fixat la seva residència a les illes. Els següents països amb més ciutadans residint a les illes són: França, amb 2.968; Itàlia, amb 2.842; República Dominicana, amb 2.652; Argentina, amb 1.734; Colòmbia, amb 1.701; Holanda, amb 1.377; i Bèlgica, amb 1.004. En les dades aportades pel Govern també queda reflectida l'elevada presència de ciutadans de la Unió Europea que té fixada la seva residència a les nostres illes. Concretament, la suma de persones procedents dels catorze països s'eleva a 33.621, fet que suposa més de la meitat —un 59'2 per cent— del conjunt d'estrangers que gaudeixen de permís de residència a les Illes".

Per tant, com es pot comprovar, la majoria de ciutadans estrangers a Mallorca són ciutadans de la UE. El primer col·lectiu important dels denominats extracomunitaris és el marroquí, però en tercera posició.

ALGUNES CONSIDERACIONS PRÈVIES PER ACABAR DE SITUAR EL TEMA

En primer lloc, i seguint amb el que dèiem a la introducció, cal que tinguem clar que el fenomen de les migracions no és nou i que estam patint l'efecte de la internacionalització, ja que als pobres no els queda més remei que venir al lloc dels rics. Quant a la primera idea no cal recordar que la història de la humanitat està farcida de moviments migratoris. Encara més, si anem cap endarrera, no trobarem ningú que sigui autòcton d'un lloc des dels primers temps; sempre hi ha un moment en què algun avantpassat nostre va arribar on som ara. I no perdem de vista que a Mallorca, fins als anys cinquanta, érem els mallorquins els qui emigràvem; que a partir dels seixanta vàrem començar a rebre les primeres immigracions de gent de terres pobres d'Espanya i que no és fins ben entrats els vuitanta que comença a arribar la nova immigració, la que ara ens ocupa. Per això, centrar el fet migratori en el que està passant a l'illa en els darrers quinze o vint anys és no tenir perspectiva històrica, un greu problema que no cal fomentar. Tenint clar aquest fet, podem entendre millor que ara ens trobam en una nova època, que molts pensadors qualifiquen de "post" (es parla

de "postmodernitat", de "postcapitalisme", etc.) i creim que aquest fet és dona perquè actualment ens trobam en un gran moment de canvi social, perquè ens sentim orfes del que fins ara havia donat sentit al nostre entorn social i que no sabem com definir el que de nou està passant. Els estats nacionals "empetiteixen" perquè són "sortejats" per les grans empreses multinacionals; hem entrat en la denominada era de la informació —tal com diu Manel Castells³ *la Xarxa ha fet canviar moltes coses, fins i tot de la vida quotidiana*—; la televisió està arribant, per cable o per satèl·lit, als llocs més allunyats del centre on s'està emetent; els països del denominat tercer món —o amb més precisió, perifèrics⁴— estan entrant dins l'engolidor de la modernització però per la porta del darrera: volen ser part del món desenvolupat i opulent però a casa seva, normalment, l'única cosa que hi ha de modern és la pobresa... Tota aquesta nova situació, en matèria d'immigració, fa que es doni "l'efecte cridada", és a dir, els pobres del món volen venir al centre, al primer món, per gaudir d'allò que els arriba per boca dels conciutadans que ja són entre nosaltres o que poden veure per televisió. Sami Nair ens ho confirma quan, després d'analitzar les ingents quantitats d'europaus que emigraren i colonitzaren primer el continent americà i posteriorment d'altres colònies arreu del món, ens diu que "... avui en dia, el moviment de les poblacions es produeix exactament en sentit invers: el Sud és el que puja cap al Nord, com a conseqüència no només de la desorganització planetària provocada de forma remota per les antigues polítiques colonials, sinó també per la desreglamentació de l'economia mundial. Masses d'esparracats, pobres de cap part, treballadors de càrrega, refugiats, però també noves capes de "colls blancs" (tècnics, professionals liberals), joves executius disposats a tot per tal de no caure en el desarrelament social. Fascinació, en definitiva, per aquest Occident ric, un nou Eldorado per als desheretats de la terra". (Nair, 1999).

Davant persones que afirmen no entendre com és que encara vénen més immigrants, com és que no se'ls atura i se'ls retorna a casa seva, la resposta és molt simple: si seguim enviant el missatge des del primer món cap el tercer que aquí, tal com es diu popularment, fermam els cans amb llonganisses i, sobretot, que el nostre sistema productiu segueix necessitant mà d'obra mal pagada i en condicions febles, doncs els immigrants seguiran venint. I no s'aturarà el procés per molta vigilància que es posi a l'Estret de Gibraltar (els que detecten avui ho tornen a intentar passat demà). Per tant, creim que és un perill l'actual sistema de fer les coses perquè si tenim immigrants entre nosaltres és perquè el nostre sistema productiu en necessita; estam en una espiral de creixement molt gran i poca gent posa sobre la taula la fragilitat ecològica de l'illa (de les Illes). Ara bé, no ens queixem: tenim el que volem tenir.

Aquest fet ens porta a fer una crida de futur. Voldríem que tothom pensés que passarà si la realitat actual canvia i arriba l'alentiment de l'economia, ara contemplat com una hipòtesi. Els nouvinguts estan passant a engrossir la capa més feble, socialment parlant, de la població mallorquina. En aquests moments ens estam trobant amb manca de recursos (en genèric, no només socials) per als nouvinguts; ens trobam amb els problemes dels menors immigrants sense família (problema social desconegut a Mallorca fins fa uns anys). Què passarà en una baixada del creixement econòmic si ara, sense tenir aquest problema, ja ens trobam amb problemes fins ara desconeguts per resoldre? El creixement actual,

ens està aportant a tots —immigrants i autòctons— una millor qualitat de vida? No sabem si, com deia Bob Dylan, les respostes les hem de cercar en el vent.

No volem acabar aquesta primera part introductòria sense intentar definir, encara que sigui molt succintament, tot un seguit de conceptes, ja que les paraules són eines que poden servir per enriquir o per espatllar les relacions humanes. Per tant, definir molt bé què s'entén per integració, assimilació, interculturalitat, identitats o cohesió social ens pot ajudar.

Creim que hem de parlar d'integració, ja que als nouvinguts els hem de fer un lloc entre nosaltres. Així i tot, no creim que la integració signifiqui assimilació, sinó més aviat fusió intercultural. Cadascú porta dins seu una identitat que ha conformat en l'entorn cultural que l'ha envoltat i des del moment que els immigrants vénen a casa nostra amb, com a mínim, el que Berger i Luckmann⁹ denominen socialització primària feta, pensar que aquestes persones rompran per complert amb el seu fet cultural per assumir el nou és no tocar de peus a terra. El que ens ha de guiar, pensam, és el fet de no perdre les conquestes socials tant d'una cultura com de l'altra. Elements de llibertat individual —com poden ser la llibertat de creences, de religió, etc.— del món occidental no han de ser substituïts per altres visions; a la vegada, la solidaritat i la companyonia perduda en el nostre món de presses i individualista, però existent entre els musulmans per exemple, també hauria de ser un valor a afegir a la cultura resultant de tot plegat. Si aconseguim arribar a aquest punt, haurem aconseguit una vertadera cohesió social.

QUÈ HA FET EL CONSELL DE MALLORCA EN MATÈRIA D'IMMIGRACIÓ

Tal com hem exposat anteriorment, el Consell de Mallorca sempre ha tirat endavant les seves actuacions en política social per a ciutadans immigrants amb els condicionants que s'han explicitat i intentant establir les seves actuacions d'acord amb la resta d'administracions autonòmiques i locals. Per això, els convenis de col·laboració entre el Consell de Mallorca i la Conselleria de Benestar Social del Govern de les Illes Balears i, també, amb l'Ajuntament de Palma i altres administracions municipals com sa Pobla o Calvià, han estat elements d'importància cabdal.

Les actuacions del Consell de Mallorca en matèria d'immigració estrangera comencen aproximadament l'any 1994 i passen per distints moments, tant en les maneres d'intervenir en la realitat com en la disposició de recursos i la implementació de programes. Ara bé, el fet migratori i les actuacions de política social en general amb els immigrants són totes molt recents perquè aquest fenomen no comença a ser un element ben visible fins ben entrada la dècada passada. Per exemple, el Pla d'Inserció d'Immigrants del Ministeri d'Afers Socials data del 1994 (es va aprovar en Consell de Ministres de dia 2 de desembre de 1994) però es va començar a aplicar a partir del 1995 i no es varen començar a veure'n efectes fins a l'any 1996, quan ja els diferents ministeris pogueren presupostar les diferents actuacions a dur a terme. Per tant, anteriorment a aquesta data, podem parlar de manca d'un marc general de planificació i de definició de

línies mestres per atendre el nou repte que comportava (i comporta encara) el fet immigratori.

Aquestes primeres actuacions del Consell de Mallorca es fan en col·laboració amb el sindicat Comissions Obreres de les Illes. En aquests primers moments, des de l'antiga Comissió de Benestar Social i Sanitat, s'hi dedicava el treball d'un tècnic encarregat de la matèria. D'aquesta col·laboració inicial en sorgeix un producte, la publicació de l'estudi "La població d'origen magribí a Mallorca", de l'any 1994.

Aquesta col·laboració s'amplia els dos anys següents a partir d'una subvenció del Ministeri d'Afers Socials emmarcada en la realització de tres programes: "Sensibilització i formació de mediadors", "Integració educativa i cultural" i "Registre i estudis de migració, sistema OPI". Cal remarcar que per a la realització d'aquests tres programes se signa un conveni de col·laboració amb diferents entitats.

Ara bé, una de les tasques portades a terme pel Consell de Mallorca que més influència ha tingut en les polítiques socials a favor dels immigrants estrangers a Mallorca ha estat l'atenció social individual i familiar començada a la Part Forana de Mallorca.

D'aquest fet cal destacar:

1. Per què la Part Forana i no tota l'Illa i, sobretot, Palma? Doncs, entre d'altres coses menys importants, pel fet que el Consell de Mallorca sempre ha establert com a línia prioritària treballar a la Part Forana donant suport, sobretot, als petits ajuntaments (recordar aquí que gairebé el primer gran programa de l'antigor de l'actual Departament fou el Programa Pobles que tenia per objectiu donar suport a la contractació i establiment de Serveis Social d'Atenció Primària als pobles de Mallorca) i, en segon lloc i de resultes del primer, es treballà eminentment des dels Centres comarcals.
2. Les fases per les que passa aquesta atenció les podem dividir en:
 - El juliol de 1996, mitjançant acord INEM-Corporacions Locals, el Consell de Mallorca contracta un equip format per tres professionals que atenen els ciutadans immigrants a Inca i sa Pobla. L'experiència finalitza el mes de març de 1997.
 - El mes de juliol de 1997 el Consell de Mallorca contracta, en règim laboral, un Equip d'Immigrants format per dos tècnics en relacions laborals i un treballador social, i s'amplia l'àmbit d'actuació a la Comarca de Manacor.
 - L'any 1998 aquest equip passa a formar part de la plantilla orgànica del Consell de Mallorca, amb la mateixa composició que l'any anterior. A finals d'any s'incorpora a l'Equip un segon treballador social i durant el 1999 s'amplia l'àmbit al municipi de Calvià, i es comença a mirar la viabilitat d'actuar des d'altres municipis de la Comarca de Palma; també es fa atenció telefònica per als casos dels municipis als que no s'arriba des dels punts d'atenció.
 - Aquesta situació s'allarga fins a l'any 2001 quan es comença la transformació de l'antic Equip d'Immigrants en la Xarxa d'Oficines d'Informació, Orientació i Assessorament per a immigrants (Xarxa

OFIM) que començarà a ser una realitat a finals d'any i que representa la incorporació de dos treballadors socials (els dos treballadors socials funcionaris de l'antic Equip deixen de fer feina directa amb casos per passar a treballar en altres projectes i en altres línies d'intervenció) i un nou tècnic en relacions laborals (aquesta incorporació es fa gràcies a un conveni de col·laboració). A part, s'amplia l'àmbit d'actuació abraçant tota l'illa; també a la Ciutat, ja que es crea una OFIM a Palma de titularitat municipal.

Per tant, no és arriscat apuntar que el Consell de Mallorca ha estat l'administració pública pionera en les actuacions d'atenció a la població immigrada i ens agrada que aquest fet quedi palès perquè han sorgit veus que han posat en dubte la voluntat del Consell de Mallorca de tirar endavant polítiques socials vers els immigrants. Per tant, el Consell de Mallorca fa més de 8 anys que està actuant en favor dels immigrants.

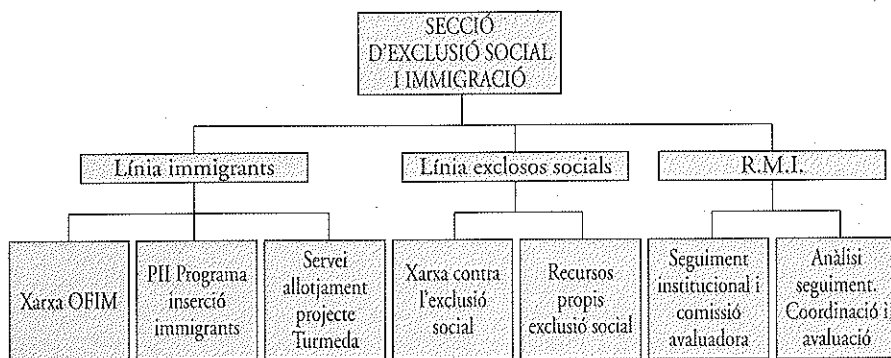
Així i tot, no pretenem cap reconeixement, ni menys encara, pensar que des del Consell de Mallorca estam liderant les actuacions per a immigrants. I la prova d'això és que també s'ha de reconèixer la sensibilitat per aquest tema i l'ingent esforç que fan moltes associacions, entitats i organitzacions no governamentals tirant endavant projectes i actuacions en favor d'aquest gran col·lectiu gens homogeni. Projectes d'alfabetització i aprenentatge de les llengües oficials d'aquest país, grups de suport i altres estan, no començant, sinó consolidant-se gràcies a l'esforç d'aquestes entitats a les que el Consell de Mallorca procura donar suport a través del finançament directe o de la Convocatòria de subvencions anual.

ESTAT ACTUAL DE LES ACTUACIONS PER A IMMIGRANTS AL CONSELL DE MALLORCA

Les actuacions del Consell de Mallorca per als immigrants s'han fet des de diferents entorns organitzacionals del Departament de Serveis Socials⁶. Actualment es treballa des de la Secció d'Exclusió Social i Immigració, dins la Direcció Insular d'Acció Social.

Com bé defineix el nom de la Secció, les seves actuacions i encàrrecs no només es redueixen a les d'immigrants, sinó que també es treballa amb altres

Línies d'intervenció de la Secció d'Exclusió Social i Immigració

línies d'actuació com l'exclusió social i, de retruc, amb maneig d'informació de la Renda Mínima d'Inserció. Així, la Secció manté tres grans línies d'actuació.

Ara bé, si ens centram en la línia d'immigrants, podem dir que té també tres grans línies d'actuació que són: la Xarxa OFIM, Programa d'Inserció d'Immigrants (PII) i Servei d'Acollida per a Immigrants o Programa Turmeda.

Xarxa OFIM

Tal com s'ha exposat abans, la Xarxa OFIM comença a definir-se al llarg de l'any 2001, encara que cal especificar que en anys anteriors ja s'estava treballant en la seva viabilitat donat que, en altres indrets propers, les actuacions amb immigrants anaven en aquest sentit, és a dir, el funcionament d'oficines en xarxa, tant les OFRIM de la Comunidad de Madrid com les OFIM de la Diputació de Barcelona⁷.

L'any 2001 es comença treballant, en primer lloc, en un conveni de col·laboració amb el Govern de les Illes Balears que es tradueix en l'aprovació per ambdues parts del "Conveni de col·laboració en matèria d'immigració entre l'Institut Balear d'Affers Socials, depenent de la Conselleria de Benestar Social del Govern de les Illes Balears, i el Consell Insular de Mallorca per al desenvolupament d'actuacions conjuntes destinades a facilitar la integració social dels immigrants estrangers a l'illa de Mallorca", en el qual s'especifica el finançament del Govern de les Illes Balears cap al Consell de Mallorca i es convenia, entre d'altres, la implantació de la Xarxa OFIM.

En segon lloc, i emmarcat en aquest acord global amb el Govern de les Illes Balears, el Consell de Mallorca arriba a un acord amb l'Ajuntament de Palma per a la creació d'una OFIM a Ciutat. Per això, se signa l'"Acord de col·laboració entre el Consell Insular de Mallorca i l'Ajuntament de Palma per a la creació d'una "Oficina d'Informació Orientació i Assessorament als Immigrants (OFIM)", emmarcat dins del Conveni Marc que tenen ambdues administracions públiques. En aquest acord de col·laboració, el Consell de Mallorca aportava finançament per a la creació de l'OFIM Palma i l'Ajuntament aportava, a part també de finançament, el personal mitjançant conveni, en aquest cas amb la Creu Roja. De mutu acord també s'especificava que la coordinació tècnica de tota la Xarxa OFIM, inclosa l'oficina de Palma, era responsabilitat del Consell de Mallorca.

Aquesta Oficina de Palma creim que és una fita molt important donat que, per una part, significa que les administracions públiques ofereixen un servei essencial per als ciutadans immigrants a Ciutat —que és el municipi de les Illes on s'hi concentren la majoria d'immigrants— i, en segon lloc, és una gran passa endavant en la consecució d'un objectiu àmpliament anhelat: aconseguir que el tema del fet migratori no sigui emprat ni políticament ni partidàriament i que les diferents administracions públiques, sigui quin sigui el seu color polític, estiguin disposades a treballar conjuntament per aconseguir la cohesió social necessària en uns moments com els actuals.

En tercer lloc, des del Departament de Serveis Socials s'arriba a un acord amb la Creu Roja per convenir la incorporació de nous professionals per a la Xarxa i que es concreta en el Conveni de Col·laboració en matèria d'immigració entre Creu Roja Balears i el Consell Insular de Mallorca per al desenvolupament d'actuacions destinades a la creació i manteniment de les Oficines d'Informació,

Orientació i Assessorament per a Immigrants Estrangers a l'illa de Mallorca. Aquest personal, tal com s'ha especificat, està conformat per dos treballadors socials i un tècnic en relacions laborals, i comencen a treballar a finals del 2001.

Per últim, el Consell de Mallorca arriba a acords de col·laboració amb tres ajuntaments que verbalitzen la seva voluntat de coparticipar en la creació de la Xarxa. En concret, i en un primer moment, s'hi apunten els ajuntaments de Calvià, Lluçmajor i sa Pobla. Amb el primer i el darrer s'arriben a acords de col·laboració (el 2001 amb Calvià i el present 2002 amb sa Pobla) emmarcats en els seus respectius Convenis Marc. Per tant, en aquests moments tenim que l'Ajuntament de sa Pobla es converteix, així, en el punt d'atenció comarcal de l'OFIM de la Comarca d'Inca i l'Ajuntament de Calvià amb el de la Comarca de Palma. La idea era que a Lluçmajor hi hagués un altre punt per, així, tenir dos punts d'atenció a la Comarca de Palma amb una situació estratègica immillorable, en els dos extrems de la badia de Palma. No ha pogut ser així i hem hagut de reestructurar la nostra idea inicial i fer atenció des dels mateixos serveis que tenim a Palma, cosa que en un principi havíem descartat per no crear confusió amb l'OFIM de Ciutat.

Al dia d'avui la Xarxa OFIM queda de la següent manera:

ÀMBIT TERRITORIAL DE LES OFIM

OFIM DE COMARCA DE PALMA

Punt d'atenció de Calvià

Andratx
Calvià
Deià
Esporles
Estellencs
Fornalutx

OFIM Comarca de Palma

Banyalbufar Lluçmajor
Bunyola Marratxí
Puigpunyent
Sóller
Valldemossa

OFIM PALMA

Municipi de Palma

OFIM DE COMARCA DE MANACOR

<i>Artà</i>	<i>Petra</i>
Algaida	Porreres
Ariany	Santanyí
Campos	Sant Joan
Capdepera	Sant Llorenç
Felanitx	Ses Salines
Manacor	Son Servera
Montuiri	Villafranca

OFIM DE COMARCA D'INCA

Punt d'atenció d'Inca

Alaró Mancor
Binissalem Maria de la Salut
Consell Selva
Costitx Sencelles
Escorca Sineu
Inca Sta. Eugènia
Lloret Sta. Maria
Lloseta Sta. Margarida
Llubí

Punt d'atenció de Sa Pobla

Alcúdia
Búger
Campanet
Muro
Pollença
Sa Pobla

Programa d'Inserció d'Immigrants

Aquest programa sorgeix el 1997 com a necessitat de complementar les actuacions de l'atenció individual i familiar, per donar cobertura a les noves actuacions amb immigrants del Consell de Mallorca —com per exemple la creació del Fòrum de la Immigració a Mallorca— i per donar cobertura als programes inicialment engegats el 1995 i 1996, sobretot el de formació de mediadors i el de sensibilització.

No ens estendrem excessivament aquí perquè podria ser molt llarga l'extensió d'aquest article; només comentar que les actuacions van encaminades a sensibilitzar la població en general i els mediadors^s en particular. També es pretén informar i formar a aquests mediadors. Es treballa també la informació permanent als ciutadans estrangers, sobretot quan hi ha canvis en les normatives que els afecten directament o indirecta.

Menció especial mereix el Fòrum de la Immigració a Mallorca, el naixement del qual es pot datar el 14 d'octubre de 1999 amb la publicació al BOIB de l'aprovació definitiva del seu Reglament, segons l'acord del Plenari de Consell de Mallorca de dia 5 de juliol. Aquesta data, però, representa la culminació d'un procés de treball que s'inicià a finals de 1998 i en el qual diferents entitats (grups polítics, administracions, associacions d'immigrants, ONG i altres organitzacions) aportaren propostes que varen conduir al Reglament definitiu.

El Fòrum va sorgir per una necessitat de comptar amb un òrgan consultiu que, a la vegada, fos un espai de debat, de participació i de traspàs d'informació entre totes les organitzacions que tenen alguna cosa a dir en el tema del fet immigratori i en l'abordatge de la problemàtica social que la immigració comporta. Actuacions del Fòrum, com la que hem exposat anteriorment del Manifest, o l'augment dels seus socis des de la seva creació creim que ens indiquen que s'està anant pel bon camí i s'estan fent passes, petites però positives, de cara a aconseguir la cohesió social.

Servei d'Acollida per a Immigrants. Programa Turmeda

El Programa Turmeda neix de la necessitat d'acollir les persones immigrants que arriben a Mallorca, sobretot dins els darrers anys de la dècada passada (són especialment visibles els augments de demandes als serveis d'allotjament del Consell de Mallorca gestionats per La Sapiència dels anys 1996 i, sobretot, del 1998). Com sabem, comencen a arribar immigrants cercant feina a finals de la dècada dels vuitanta, però no és fins entrada la dècada següent que els immigrants es van fent clarament visibles i passen de ser una anècdota a ser una realitat. Aquests nousvinguts, la majoria pobres, mentre esperaven entrar en el mercat de treball romanien al carrer i aquesta circumstància fomentà que esdevingués un problema social. Les successives aparicions del problema a la premsa local en creà estat d'opinió. A partir d'aquí, començaren a fer-se sentir veus acusatòries contra l'administració pública i aquesta que, per descomptat, no estava preparada per envestir aquest nou repte, es va trobar de cop en la necessitat de resoldre un problema social incipient. Davant aquest nou repte, el Consell de Mallorca només podia aportar els recursos de què disposava i aquests

no estaven pensats per acarar aquesta nova problemàtica; eren per a exclosos socials i els immigrants no tenen aquesta consideració.

Per tant, en un primer moment, el Consell de Mallorca ha de fer front al problema allotjant els nouvinguts vora els exclosos no immigrants, és a dir, posant en el mateix centre gent amb problemes greus d'alcoholisme i desestructuració personal i familiar, i/o amb malalties físiques i psíquiques importants, i els immigrants, normalment gent sana, amb predisposició total per entrar en el mercat laboral i que l'únic problema que presenten és la seva pobresa fàcilment solucionable amb la consecució d'un lloc treball.

En aquest context sorgeix la voluntat de crear algun servei específic per als immigrants no per segregar-los, sinó per poder atendre les seves necessitats sense haver d'emprar els recursos destinats a altres col·lectius amb problemàtica social. Per això, en el primer trimestre del 1999 s'aprova el Programa Turmeda, que oficialment comença el maig del mateix any. En ell es pretén analitzar els problemes específics dels immigrants i donar les solucions pertinents des del treball social i la inserció sociolaboral, però encara restaven físicament al centre per a exclosos socials de la Misericòrdia. El mes d'agost, fet i fet, per agilitzar el procés, el programa se subdivideix en dues fases denominades TURMEDA I i TURMEDA II; els immigrants en el seu procés d'inserció sociolaboral passarien per ambdues fases i s'entraria a la segona quan la persona immigrant hagués aconseguit un treball i estàs pendent de cobrar el primer sou o, havent-lo cobrat, estàs pendent de trobar un allotjament normalitzat. En aquests moments, no només se subdivideix el programa sinó que la fase II, el mateix any, passa a desenvolupar-se des del Monestir de la Real.

Aquesta situació s'allarga fins el 2001, any en el que es prepara el trasllat de les dues fases al Monestir i s'aporta un centre específic per a la problemàtica concreta dels immigrants. Enguany ambdues fases ja es treballen des de la Real. En els serveis per a exclosos socials només hi ha persones estrangeres, no per aquest fet i la problemàtica social que comporta, sinó perquè presenten símptomes d'exclusió social, bàsicament provinents de malalties físiques i psíquiques.

Actualment s'ha ampliat el perfil dels immigrants susceptibles d'emprar el servei incloent-hi persones en la seva situació legal no reglada i que comporta que no siguin tan fàcilment inseribles sociolaboralment. També s'està estudiant resoldre un problema nou, com són les famílies immigrants, perquè fins ara gairebé només s'atenien homes (o algunes dones) sols, però sense família.

ACTUACIONS DE FUTUR. CAP ON ANAM

Com es pot veure, des del Consell de Mallorca, s'actua des de diferents fronts de cara a oferir recursos socials per als ciutadans estrangers que viuen entre nosaltres. Els recursos, encara que en serveis socials (o del Benestar en sentit ampli) mai no són suficients, sí que, ara per ara, serveixen per dotar els immigrants d'una primera base per poder començar a viure dignament entre nosaltres. Ara per ara, els immigrants no estan engrossint les xifres dels serveis d'exclusió social, però des del Consell de Mallorca veim clar que, tard o d'hora, així serà perquè, si són la part més feble de la nostra societat, malauradament molts d'ells entraran en fase d'exclusió. Per això, el Consell de Mallorca es prepara

reforçant els serveis per a exclosos socials no només invertint en el condicionament dels seus centres —amb el pas de la Misericòrdia a La Pietat— sinó reorganitzant els mateixos serveis d'exclusió i implicant-se molt més en ells. Per tant, el que caldrà en un futur seran polítiques socials flexibles per als immigrants, que es puguin anar adaptant en tot moment a les noves situacions de necessitat dels immigrants.

Tenint clar això, el que sí cal és començar a actuar i contemplar el Consell de Mallorca com una part més de l'engranatge. Creim que, ara per ara, són necessàries dues actuacions globals i que afecten tota la societat mallorquina (fins i tot depassant-la i incloent-hi l'Estat espanyol i la UE) que són:

1. Pactar una política clara d'inversions als llocs d'origen de les persones immigrants. Amb això no volem dir que vulguem reeditar la Teoria del Desenvolupament, o que vulguem fer una nova Revolució Verda, o altres daltabaixos que el món desenvolupat occidental ha infringit al tercer món en els darrers cinquanta anys, ans el contrari: voldríem incidir més en la línia de l'etnodesenvolupament com l'entén Bonfil Batalla⁹ o d'altres de semblants. El que està clar és que calen polítiques fermes per invertir en els països exportadors de persones per aconseguir enriquir-los i, sobretot, que sigui de la manera el més equitativa possible. La importància d'aquest fet serà clau perquè potser que l'expansió mundial del capitalisme aconseguixi arribar al repartiment de riquesa —com ha fet en el primer món— en els països del centre; ara bé, si així fos, a quin preu serà? I mentre no arriba aquesta millora, no seguiran emigrant els ciutadans d'aquests països pobres? Per tant, dedicar diners a projectes d'etnodesenvolupament del Sud, dels països perifèrics de l'expansió capitalista mundial, és una tasca fonamental.
2. Per últim, i més important que l'anterior perquè estam parlant de ca nostra, cal arribar a un acord global entre totes les administracions, partits i altres agents socials, després d'un debat seriós, per definir cap on cal anar, què volem per al futur de Mallorca (i de la resta d'illes). Volem seguir amb un creixement com l'actual, per tant amb més aportació exterior de mà d'obra i més consum de recursos? Volem redreçar aquest creixement? La immigració, si és un problema, és el problema de tots, que directament o indirecta ens afecta o afectarà a tots per igual i que no es pot separar de la resta de fets i afers socials. Per tant, arribar a un gran acord de futur, ara per ara, és un fet clau que cal engegar immediatament perquè, si no, potser demà serà massa tard.

* * *

Per a la realització d'aquest article s'han emprat, a part dels documents que apareixen a les notes, els següents:

Informació periodística:

Artigues, A., "*Els mallorquins situen la immigració com a primer problema de l'illa*". Diari de Mallorca de dia 17 de maig del 2002.

<http://www.diaridebalears.com/>

També s'ha usat informació de diferents fonts internes del Departament de Serveis Socials i altres documents, com per exemple, el "Plan para la Integración

Social de los Immigrantes”. Dirección General de Migraciones del Ministerio de Asuntos Sociales. Madrid, 1995.

Per últim, s’han emprat dos documents amb cites dels seus autors:

Nair, S. *El Desplazamiento del Mundo*, Instituto de Migraciones y Servicios Sociales del Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales. Madrid, 1999.

Sagarra, E. “*La Legislación española del 2001 sobre extrangeria e inmigración*”, a *Revista Jurídica de Catalunya*, núm. 1, 2002, Col·legi d’Advocats de Barcelona. Barcelona.

NOTES

¹ Ens referim aquí a moviments ciutadans en principi espontanis, com per exemple el moviment de ciutadans de Premià de Mar mobilitzant-se en contra de la construcció d’una mesquita en el municipi.

² Aquest Manifest, una vegada aprovat, va ser presentat en roda de premsa per tal d’assolir el màxim possible de difusió.

³ Castells, M. *La era de la informació: economía, sociedad y cultura*, 3 vols. Alianza Editorial. Madrid, 1999.

⁴ Quant a aquest concepte, és molt recomanable la lectura de Chace-Dunn, Ch.: *Centro y Periferia*, a Finkel, L.: *La organización social del trabajo*. Editorial Pirámide, 1994.

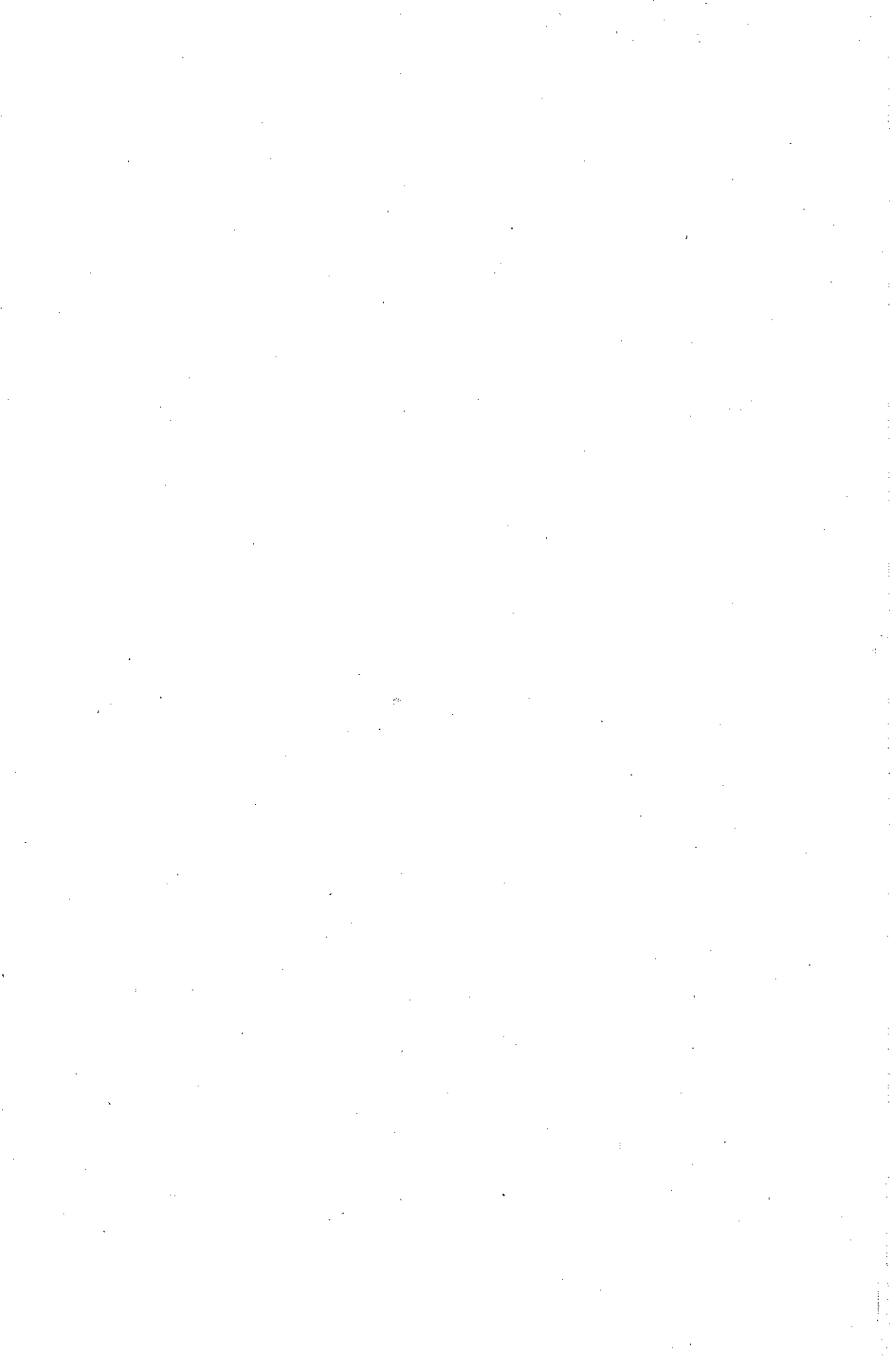
⁵ Berger, P.L. i Luckmann, T.: *La construcción social de la realidad*. Segona edició, Editorial Herder. Barcelona, 1996.

⁶ Cal recordar, però, que hi ha altres actuacions del Consell de Mallorca dirigides als immigrants engegades i mantingudes per altres conselleries, de les quals en volem destacar la de Promoció Econòmica i Ocupació.

⁷ Es pot ampliar informació a VV.AA.: *La formación i la inmigración extracomunitaria*, un nou rept. Conselleria de Treball i Formació. Palma, 2000.

⁸ A la Secció d’Exclusió Social i Immigració entenem per mediador tota persona, professional o no, que sense ser immigrant està en contacte amb immigrants. Per tant, hi tenen cabuda des del personal sanitari fins als membres d’ONG, passant pels professionals de serveis socials.

⁹ Bonfil Batalla, G.: *El etnodesarrollo: sus premisas jurídicas, políticas y de organización*, a Rojas Araveda, F. (ed.): *América Latina: etnodesarrollo y etnocidio*. San José de Costa Rica, FLACSO, 1982. Bonfil és partidari del desenvolupament (cal pensar que altres autors crítics proposen que aquesta idea del desenvolupament s’aturi) però que es faci no amb la perspectiva del món occidental i opulent, sinó aprofitant els sistemes culturals de les ètnies on s’haig d’aplicar programes de desenvolupament.

EL CONSELL DE MALLORCA I L'ATENCIÓ DIRECTA A LA POBLACIÓ ESTRANGERA: SIS ANYS DE DADÉS

José Luis Frau Monterrubio
Treballador social (Col. 391)
Secció d'Exclusió Social i Immigració
Consell de Mallorca

RESUM

Sis anys de dades. Prou temps per caracteritzar, identificar i analitzar els perfils sociodemogràfics de les més de 2.100 persones que han interactuat amb els/les professionals del Programa d'Inserció d'Immigrants arreu de l'Illa de Mallorca.

L'article pretén sistematitzar el fenomen migratori d'un conjunt de població força important, per tal de preveure dinàmiques de funcionament i àmbits d'intervenció futurs, a través de l'evolució dels següents indicadors: expedients, persones noves, àrea geogràfica de procedència, sexe, estat civil, estudis, tipus de família, activitat econòmica i demandes.

Sense pretensions, a l'hora d'extrapolar les dades i la seva anàlisi a la totalitat del conjunt de persones estrangeres que resideixen a la nostra —també és la seva— comunitat, l'estudi vol, finalment, treure a la llum històries socials que, en la majoria d'ocasions, resten reduïdes a simples quantificacions i que amaguen dures realitats.

INTRODUCCIÓ

Des de l'any 1996, l'actual Programa d'Inserció d'Immigrants (PII) ve desenvolupant diferents projectes d'intervenció adreçats a la població estrangera resident a l'illa de Mallorca per tal de millorar la seva inserció social i permetre l'augment de la seva autonomia personal.

Un dels projectes que s'ha mantingut estable des dels orígens del Programa i que més dedicació ha suposat és el d'Atenció social i jurídicolaboral per a la població estrangera. Desenvolupat per tècnics/ques en relacions laborals i treballadors/es socials d'entre els seus objectius en destaquen:

- Informar, orientar i assessorar a ciutadans i ciutadanes estrangeres, a través dels diferents punts d'atenció, en la resolució de problemàtiques legals, laborals i socials.

- Donar suport tècnic i assessorament a les Unitat de Treball Social (UTS) i entitats que treballin amb població estrangera.
- Assessorar telefònicament a ciutadans i ciutadanes, i professionals, quant a demandes d'estrangeria.
- Millorar les estratègies metodològiques en la intervenció individual i familiar.

Tanmateix, el desplegament de les oficines no ha estat homogeni ni en el temps ni en l'aplicació de la metodologia, supeditat sempre als recursos humans destinats i les seves càrregues de feina dins el PII. Així, la temporalització en l'obertura del punts d'atenció ha estat:

- Juliol de 1996 (punts d'atenció d'Inca i Sa Pobla).
- Juliol de 1997 (punt d'atenció de Manacor)
- Juny 1999 (punt d'atenció de Calvià).
- Maig 2002 (punt d'atenció de Comarca de Palma).

Fins al desembre de 2001² el PII ha comptat amb un sistema informàtic propi (Sistema Informatiu de Migracions —SIM-) que, tot i les seves deficiències a l'hora de fer les explotacions ha permès ordenar i concentrar la informació obtinguda al llarg d'aquests sis anys de treball directe amb població estrangera. El SIM s'ha nodrit de l'enregistrament de la història social i de les demandes formulades, amb informació tan diversa com: dades d'identificació personal i dels membres de la unitat familiar, tipus de permís, dades d'habitatge, nacionalitat, activitat econòmica, estudis, temps d'estada a Espanya i a la CAIB, etc.

A partir de totes aquestes informacions, es presenten tot un seguit de trets sociodemogràfics amb l'objectiu de perfilar quina població ha estat l'atesa pel PII. No és objecte d'aquest article fer una anàlisi de la població estrangera resident a la CAIB, més tenint en compte la disparitat de fonts a utilitzar i l'heterogeneïtat de les dades que se'n desprenen. A títol indicatiu aquesta disparitat es pot observar en el següent quadre quantificatiu:

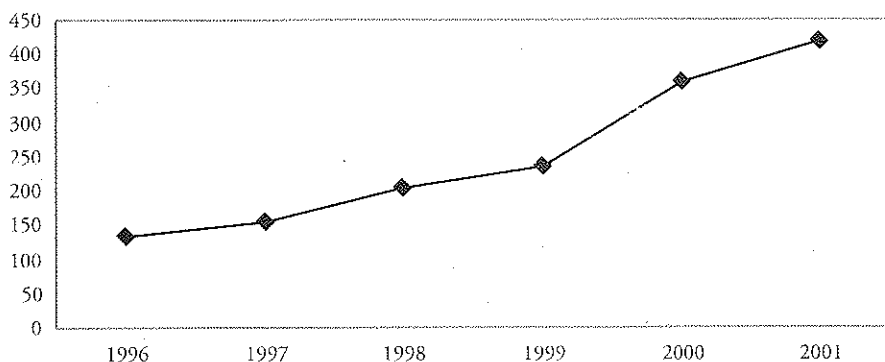
Taula 1

	Persones comunitàries	Persones extracomunitàries
Empadronats/des (INE, juny 2001)	45.768	36.320
Regulars (Base dades de policia ADEXTRA, juny 2001)	8.564	41.618
Empadronats/des (Estudi sobre dades padronals del PII juliol 2001)	36.652	34.210
Afiliats/des (INSS, desembre 2001)	14.344	13.559

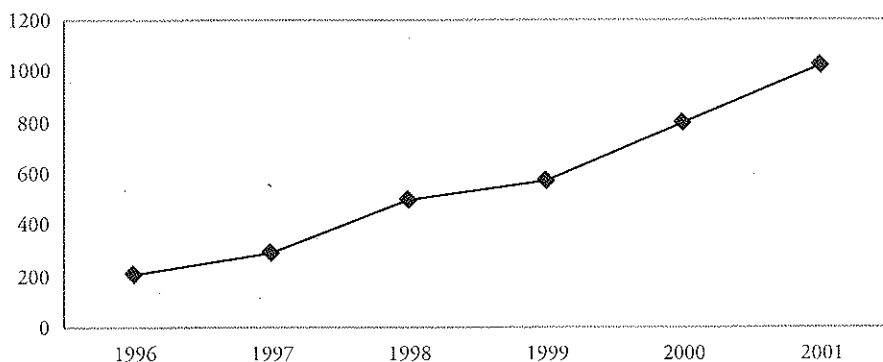
És remarcable que ni tan sols les dades padronals coincideixen, tot i manejar les mateixes fonts, i que per àrea de procedència els ciutadans i ciutadanes de la Unió Europea, en la seva majoria, resten fora de les estadístiques oficials pel que fa a l'empadronament.

DADES SOCIODEMOGRÀFIQUES

Gràfica 1. Expedients

Gràfica 2. Persones noves

En termes generals podem parlar, pel que fa al nombre d'**expedients oberts** i de **persones noves ateses** des de l'any 1996 fins a l'any 2001, d'una progressió constant accentuada a partir de l'any 1999. Aquest any va suposar l'arribada incipient de població que provenia d'Iberoamèrica (l'Equador, Colòmbia i l'Argentina) que majoritàriament s'incorporaren com a demandants —l'entrada a Espanya es podia efectuar sense visat, tot i que passats els terminis establerts la població restava en situació irregular amb les problemàtiques socials i econòmiques que comportava—. Igualment va ser l'any de consolidació del punt d'atenció de Calvià, i a efectes comarcals a Inca i Manacor es varen aprofitar les xarxes socials ja creades que varen procurar que l'assistència als punts fos constant. Aquest fet va afavorir una llista d'espera cada vegada més llarga que, el maig de 2002, encara es manté a Inca, amb un mes i mig d'espera.

De totes formes, en cap cas les dades han minvat any rera any, consolidant l'atenció prestada per part dels/de les professionals cosa que ha permès que a molts municipis s'arribàs a la pràctica totalitat de població resident extracomunitària, ja sigui en situació regular o no. El poder disposar de dades de població en situació irregular pot millorar l'objectivitat de l'anàlisi de la població, tenint en compte que les dades oficials sempre es fonamenten en persones estrangeres

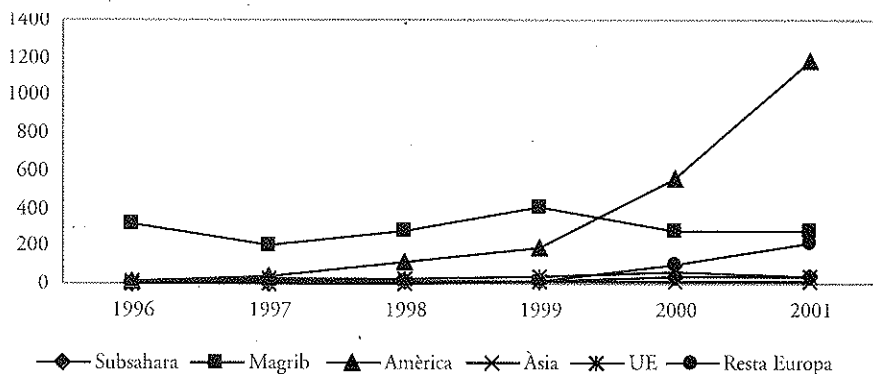
que es troben en situació regular, és a dir, que disposen de permís de treball i/o residència, targeta d'estudiant, d'asilats i refugiats, de cèdules d'inscripció...

Cal remarcar que, en relació als expedients oberts, partint de la base que l'any 1999 totes les oficines ja romanien obertes, s'ha treballat molt més amb població recent incorporada que amb casos treballats amb anterioritat. Metodològicament, la persona entra en relació amb els/les professionals a través d'una entrevista concertada, essent el nombre fix al llarg de l'any; si s'incrementen els expedients oberts és perquè es treballa més amb usuaris nous i no amb seguiment de tasques o acords presos amb anterioritat —no es pot parlar, però, d'abandonament de les tasques de seguiment ja que aquestes, en moltes ocasions, suposen llargues esperes administratives.

Per comarques, Inca és la que més ha incrementat el nombre d'expedients, assolint-ne l'any 2001, 180 de nous; no obstant això i comparativament és la comarca que menys usuaris nous ha enregistrat amb una mitjana de dos usuaris/àries per expedient obert; és la comarca de Manacor la que ostenta la xifra record de 442 usuaris/es l'any 2001, amb 2.6 usuaris per expedient, 2 dècimes per sota del punt de Calvià que en va registrar 205 persones noves.

A data 9 de maig de 2002, l'extrapolació dels expedients oberts indiquen que es tornaran a superar les xifres de l'any 2001, donat que a la comarca de Manacor ja s'han obert 97, a la comarca d'Inca 98, i a Calvià 40.

Gràfica 3. Àrea geogràfica de procedència

La gràfica relativa a l'àrea geogràfica de procedència és prou significativa i ens dona una sèrie d'elements claus que caldrà tenir present a l'hora de planificar actuacions futures:

- La població magribina, europea comunitària i asiàtica es manté estable al llarg dels 6 anys —parlar de població magribina amb les dades que disposem és quasi una fal·làcia, ja que de les 1778 persones que provenen d'aquesta zona, només 19 són algerianes i 1 tunisiana, la resta són marroquines—. La població comunitària és espanyola amb diferència, i l'asiàtica correspon a 6 països: el Japó, les Filipines, la Xina, el Nepal, l'Iran i Israel.
- Els residents de l'Europa no comunitària per primera vegada se situen en xifres semblants a les de la població del Magrib. En aquest cas els països

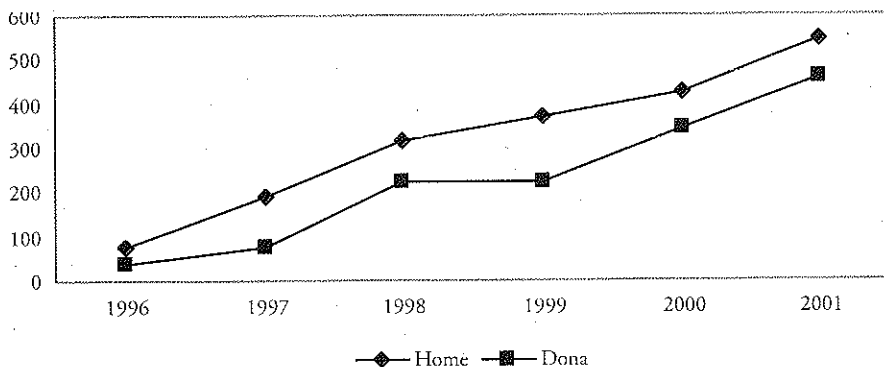
que aporten més nombre de persones són els/les ciutadans/es de Rússia, Romania, Ucraïna, Bulgària, Polònia i Iugoslàvia.

- Els americans —hauríem de parlar també d'Iberoamericans, ja que d'Amèrica del Nord només figuren 5 persones dels EUA— inicien un espectacular increment a partir de l'any 1998, que es va consolidant any rera any; ja s'han anunciat les "facilitats administratives d'entrada" que té la població iberoamericana per lligams amb Espanya, i cal destacar la influència que han tingut les crisis econòmiques que pateixen bona part d'aquests països amb processos migratoris importants cap a l'exterior. Les nacionalitats que han capitalitzat les entrades al PII han estat l'argentina, la xilena, l'equatoriana i la colombiana. Tot i ser el col·lectiu per àrea geogràfica més nombrós, la nacionalitat més important per nombre absolut, amb diferència, és la marroquina amb 1758 persones; la segueixen la colombiana amb 637 i l'equatoriana amb 511. Segons la tendència actual, emperò, aquestes nacionalitats, en un curt període de temps, igualaran i superaran, amb escreix, el col·lectiu marroquí.

Per comarques també trobam elements significatius:

- Hi ha 44 nacionalitats diferents a Inca i a Manacor, i 40 a Calvià. L'heterogeneïtat, amb independència del nombre real d'efectius, és molt important amb països tan dispars com el Camerun, Benín, el Japó, Sierra Leone, Mèxic, el Nepal, l'Iran...
- La tendència a la baixa del col·lectiu magribí és palesa a les comarques de Manacor i Calvià. A Manacor es passen de 322 persones magribines l'any 1999 a 128 l'any 2001; i a Calvià de 33 l'any 2000 a 11 l'any 2001.
- L'increment de població americana ha estat homogeni a totes les comarques, accentuada però a la de Manacor, passant de 67 l'any 1999, a 214 l'any 2000 i a 443 l'any 2001.
- Calvià és el punt que més nombre de ciutadans/es de l'Europa no comunitària aporta; la seva estructura econòmica fonamentada en el sector serveis és l'indicador que la fa diferent a les comarques d'Inca i de Manacor. És important remarcar que els municipis que més aporten usuaris/àries en aquestes darreres comarques són Manacor, Inca i sa Pobla, on el sector primari ocupa un lloc important lligant-se les seves activitats a nacionalitats concretes (el Marroc, diferents països iberoamericans).

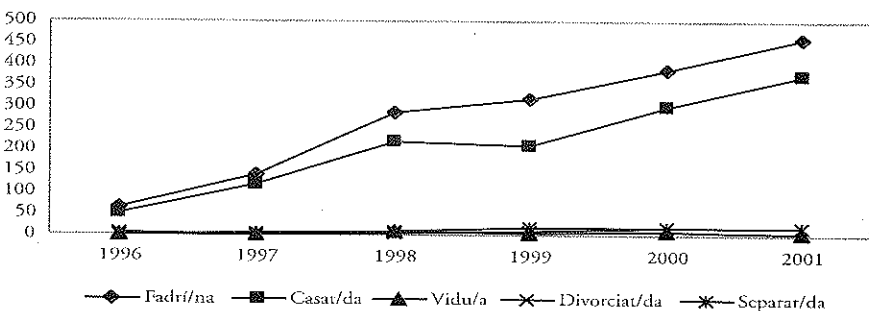
Gràfica 4. Sexe

Quant al sexe s'han mantingut les diferències al llarg de tot el temps, sempre amb major nombre d'homes que de dones. Hi ha dos elements que es desprenen del fenomen migratori que ho justifiquen:

- I. La xarxa migratòria. Es defineix com a moviment pel qual les persones que volen iniciar un procés migratori tenen coneixements de les oportunitats laborals existents, resolen la seva estada mitjançant les relacions socials primàries que tenen amb immigrants anteriors (familiars, amics, veïns, etc.) i reben mitjans per traslladar-se. La xarxa migratòria afecta totes les àrees socials i permet que, d'acord amb les expectatives laborals, arribin contingents de persones que en aquest cas també es reclamen per gènere.
- II. Els contingents de mà d'obra o quotes. El seus objectius són canalitzar de manera àgil i eficaç la cobertura de les ofertes de treball que el mercat nacional no arriba a cobrir, i contribuir a una major ordenació del mercat de treball, incidint en els sectors d'activitat menys atesos. Les quotes, sempre i majoritàriament, s'han adreçat a 3 activitats productives: agricultura, construcció i servei domèstic, i han permès des de l'any 1993 l'aprovació de més de 3.000 permisos de treball a les Illes Balears (més de 130.000 a nivell estatal). A hores d'ara, les tres activitats estan condicionades pel gènere i n'afavoreixen més l'arribada d'un o d'un altre. En aquest sentit, les referències per comarca donen suport a aquest element:
 - a. A les comarques d'Inca i Manacor predominen activitats lligades al sexe masculí (agricultura i construcció) fet que possibilita el seu predomini, de 253 i de 292 persones respectivament.
 - b. A Calvià, essent majoritari el servei domèstic i les activitats lligades al sector terciari, el sexe femení està per damunt, tot i que només amb una diferència de quatre persones. La diferència encara que poc significativa no deixa de tenir importància comparada amb la de les comarques abans descrita.
 - c. Determinats municipis com sa Pobla i Muro presenten percentatges de població masculina molt superiors respecte a la femenina d'acord amb el caràcter agrari de les seves economies amb aportacions significatives de població marroquina. En aquest cas, la població femenina té un paper secundari com a cònjuge o com a filles, moltes d'elles ja nascudes al territori nacional i d'altres que provenen a través dels reagrupaments familiars, cada vegada més nombrosos i que en moltes ocasions suposen l'arribada de més de quatre membres que s'incorporen al nucli familiar.

Gràfica 5. Estat civil

L'estat civil entronca amb els diferents models de migració que trobam:

1. **Migració econòmica individual amb càrregues familiars:** és més important la integració⁶ en l'aspecte laboral, donat que els beneficis econòmics que s'obtenen al país d'acollida revertixen en forma de divises al país d'origen⁵, essent una de les principals font d'ingressos de les famílies. Sí que es dona l'exclusió familiar, suavitzada pels efectes que pot tenir la xarxa migratòria —consolida relacions de veïnatge social endogàmiques, limitades a persones de la mateixa procedència— i els retorns anuals durant el període de vacances —aquests retorns no són homogenis per a totes les nacionalitats pel que suposen de despesa econòmica per a col·lectius iberoamericans i asiàtics—. Aquest tipus d'emigració està molt lligada a col·lectius africans i americans, tot i que iniciades per sexes diferents: masculí en el cas dels africans i femení en el cas de determinats països d'Iberoamèrica.
2. **Migració econòmica familiar:** la família és el primer lloc de socialització i d'integració, encara que les relacions d'amistat i veïnatge es limiten en els primers moments a la xarxa de parentiu i paisanatge. Es dona, igualment, un major grau de pràctica religiosa d'acord amb el major control social existent. Aquest tipus de migració resta relegada a països amb vincles històrics amb Espanya i és cada vegada més freqüent, amb el caràcter de migració permanent⁶ que du implícita.
3. **Migració econòmica individual sense càrregues:** propicia una integració laboral més inestable, tot i que es produeixen de forma segmentada enviaments de divises al país d'origen, i que les relacions socials i d'amistat siguin més obertes amb la població nadiua, produït per la manca de control que podrien exercir els adults.
4. **Migració no econòmica:** l'ocupació és complementària, ja que part de les seves despeses són abonades per la família, i les relacions de veïnatge i d'amistat són més amples. Aquest tipus de migració afecta bàsicament població que disposa de targeta d'estudiant⁷.

A nivell general, destacar la quasi nul·la incidència de persones vídues, divorciades i separades —a efectes de sistematització s'han juntat les dades referides a separacions de dret i de fet—. Les línies que en els primers anys igualaven pràcticament l'estat civil de casats/des i fadrins/es s'han anat separant mantenint-se en nivells semblants des de l'any 1999 sempre a favor dels fadrins i de les fadrines. Aquest estat civil propicia l'inici d'un projecte migratori⁸ facilitat per l'edat de sortida del país, millors condicions físiques i menys responsabilitats familiars. Cal recordar que entre les diferents causes que originen les migracions, l'econòmica, i referida a població extracomunitària, és la més important. Els nivells de renda⁹, les dificultats d'accés a la terra, la concentració de la propietat en poques mans, els nivells d'atur, la inestabilitat econòmica i les escasses expectatives de mobilitat en són les causes.

Altres elements que condicionen la partida es poden concentrar en les següents àrees:

- Socials: alta pressió demogràfica, distribució heterogènia de la població al territori, processos de gran concentració urbana, grans nivells de

pobresa, discriminació i violència contra les dones, inseguretat institucional, estats de violència.

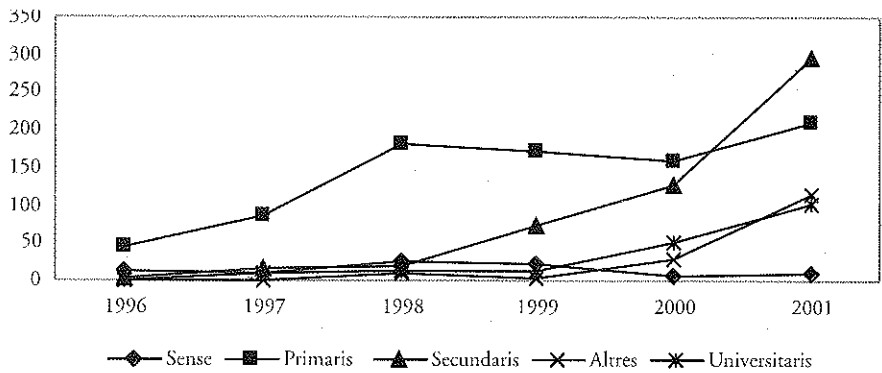
- Ecològics: deteriorament dels recursos no renovables, fenòmens ambientals, catàstrofes naturals.
- Polítics: processos de desintegració total o parcial de l'estat, corrupció generalitzada, inestabilitat política, guerres civils, terrorisme d'estat.

Pel que fa a casats/des, cal recordar que una part del col·lectiu ha arribat fadrí i s'ha casat en territori espanyol, donant lloc a parelles mixtes o no.

Les comarques, emperò, ens donen altres realitats:

- A Inca i a Manacor (més accentuat en aquesta darrera comarca) les diferències entre fadrins i casats s'escuren. L'any 2001 la diferència era de 32 i 7 situacions respectivament. L'arribada de població iberoamericana en grups familiars, la tradició migratòria i els temps d'estada de col·lectius magribins que ha afavorit el reagrupament familiar, es presenten com a principals causes de l'increment de persones casades.
- A Calvià és on hi ha una diferència més nombrosa entre els dos estats civils i on la tendència separa les línies. L'any 2001 per 108 fadrins/es n'hi havia 64 casats/des. És el punt que manté les diferències a la gràfica general —si no s'hagués produït la seva obertura possiblement aquests estats civils romandrien en xifres molt semblants—. Els elements que incideixen en la diferència vénen donats per l'edat més jove de la població i el major nombre de recent arribats/des.

Gràfica 6. Estudis

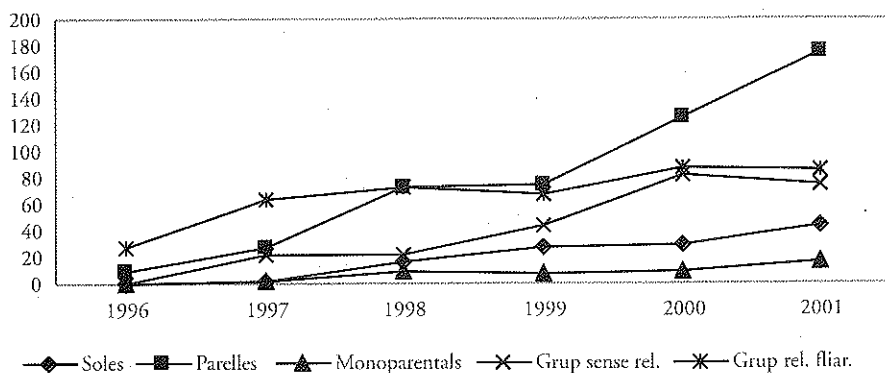
Amb l'objecte de sistematitzar la gràfica d'estudis, els diferents elements de la llegenda agrupen les diferents variables:

1. Sense: analfabet i sense estudis.
2. Primaris: estudis primaris i batxillerat elemental.
3. Secundaris: FPI, FPPI, BUP/ESO/COU, altres ensenyaments de 2n grau.
4. Altres: arquitectes tècnics, titulats/des superiors no universitaris/àries i estudis postgrau/especials.
5. Universitaris: diplomats/des, arquitectes i enginyers/es superiors, llicenciat/des i doctorats/des.

De la gràfica es pot desprendre el següent anàlisi:

- La població sense estudis és minoritària, i en la majoria d'ocasions afecta la dona magribina que ha estat reagrupada i que no ha disposat de recursos formatius al seu lloc d'origen.
- La població amb estudis primaris que havia iniciat un descens l'any 1998 es recupera l'any 2001, amb un total de 211 efectius. Aquesta recuperació la proporciona bàsicament la Comarca de Manacor on es passa de 18 a 68 persones en el darrer any, ja que a Inca la tendència és a la baixa i a Calvià es manté el nombre. El perfil majoritàriament iberoamericà i el descens de la població magribina s'apunta com a principal causa.
- Les persones amb estudis secundaris, quantitativament, se situen al capdavant amb 295 l'any 2001. Tot i que els increments importants comencen a iniciar-se l'any 98, ha estat l'any 2000 on s'ha donat el punt d'inflexió més gran: 3.9% d'increment a Calvià, 3.1% a comarca de Manacor i 1.7% a comarca d'Inca. Conseqüentment, les dades de l'any 2001 permeten afirmar que el 46% de la població nova té estudis secundaris.
- Quant a altres estudis les xifres no han experimentat canvis substancials, situant-se en la mateixa tònica a la totalitat de punts d'atenció.
- Quant als estudis universitaris, l'any 1999, coincidint amb l'obertura del punt de Calvià, expressa el canvi de la tendència de manteniment que es venia donant. Amb la duplicació de les xifres, es passa a un 16% de població universitària l'any 2001, quan l'any 1996 era del 4.9% i l'any 1996 de l'1.6%. És significatiu que a Calvià les persones universitàries se situïn en segon lloc, darrera de les que tenen estudis secundaris, i que a la comarca de Manacor es septuplicàs el nombre d'universitaris/àries entre l'any 1999 i l'any 2000.

Gràfica 7. Tipus de família

Quant al tipus de família l'ítem parelles agrupa les sense fills ni altres, amb fills, i amb fills i altres; i el conjunt monoparentals, amb altres i sense altres.

Tot i que l'anàlisi general de les dades ens proporciona un increment de parelles —el més notable amb diferència, amb un increment de 100 parelles en els darrers dos anys, i que l'any 2001 representa el 44.4% del total de tipus de

família—, persones que viuen soles i famílies monoparentals, i un descens poc acusat d'immigrants/des que conviuen amb grups amb relació familiar o amb grups on la relació és de paisanatge o d'amistat, la distribució comarcal ens aporta elements més enriquidors que confirmen les diferències entre els punts d'atenció.

- A la comarca d'Inca destaca l'increment gradual de les unitats conformades com a grup sense relació familiar. Són les dificultats a l'hora d'accedir a un habitatge les que condicionen l'establiment d'aquests grups que d'una altra manera no es conformarien.

La dificultat principal que han d'afrontar les persones immigrades per accedir a un habitatge són els preus dels lloguers, massa elevats en proporció als ingressos mensuals. Per altra banda, es donen factors vinculats a la condició d'immigrant/da que incideixen negativament a l'hora d'accedir a un pis. Alguns/es propietaris/àries es mostren reticents a llogar un pis a una persona estrangera, tot i que el seu origen pot ésser un punt decisiu i es constata una menor resistència a llogar pisos a famílies i individus d'origen no magribí.

Es poden determinar tres dificultats claus:

1. Les dificultats econòmiques, que són semblants a les d'altres sectors socials autòctons amb baixos nivells d'ingressos, però que en el cas de les persones immigrades s'accentuen per la precarietat addicional que els imposa la legislació vigent i per la menor disponibilitat de suport familiar. En aquest sentit, la LO 8/2000, de 22 de desembre, de reforma de la Llei Orgànica 4/2000 sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social, determina que només les immigrades residents (amb permís de residència o treball) tenen dret a l'accés d'ajudes en matèria d'habitatge en les mateixes condicions que les espanyoles.
2. Les dificultats del mercat de l'habitatge donada l'escassetat de l'oferta d'habitatges de lloguer, i a la llibertat i magnitud dels preus.
3. Les dificultats derivades de la discriminació racial, que són les que realment agreugen la situació de les persones immigrades quant a la resta de la població. Aquesta discriminació, que és generalitzada, la practiquen els propietaris/àries i les agències immobiliàries, i creen problemes afegits i abusos en els preus dels habitatges.

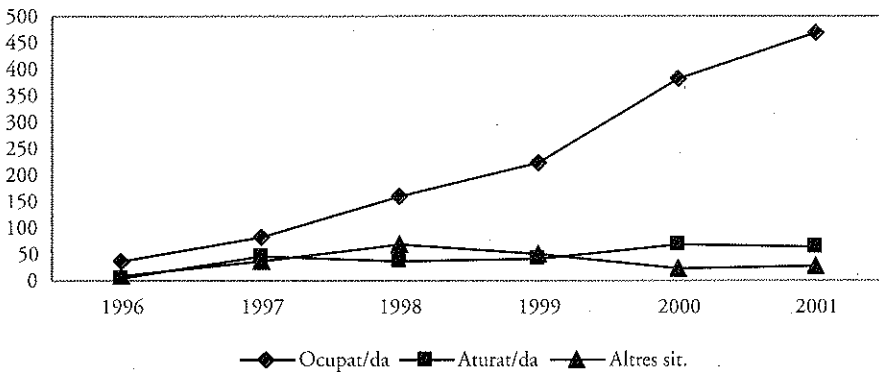
Són aquestes dificultats les que provoquen que bona part de les persones estrangeres sense recursos cerquin noves modalitats de residència no condicionada per terceres persones, i que suposen el barraquisme, l'ocupació il·legal de cases per plans de remodelació, o desocupades i sense possibilitats de ser llogades per manca de condicions.

- Són les parelles a la comarca de Manacor les que enregistren una major inflexió a l'alça; si l'any 2000 només representaven el 29% del total, l'any 2001 es posaven al capdavant de les diferents agrupacions amb un 41.2%. Destaca, igualment l'increment de persones que viuen soles; aquesta solitud sí no es veu compensada per les xarxes migratòries incideix negativament i possibilita que les pèrdues migratòries s'accentuin, pel que fa al contacte amb familiars i amics (pèrdua de models

familiars, de contenció, d'ajuda mútua), a la llengua materna, a la cultura pròpia, als paisatges i a la terra, a l'estatus social, al contacte amb el grup ètnic d'origen...

- Amb més de la meitat d'unitats familiars conformades per parelles, a Calvià, les llars monoparentals sustentades per dones iberoamericanes o d'Europa de l'Est (amb un 8.9% del total durant l'any 2001) superen per primera vegada els grups amb relació familiar. La dada és prou significativa tenint en compte que aquests grups familiars, a la comarca d'Inca, han estat durant quatre anys el tipus de família predominant i l'any 2001 representen el 30% del total —a la comarca de Manacor aquest percentatge se situa en el 20%—.

Gràfica 8. Activitat econòmica

L'activitat econòmica ve determinada per tres situacions, dues de les quals agrupen conceptes diferents:

- Aturat: cercant el primer treball i havent treballat abans.
- Altres situacions: servei militar o prestació social substitutòria, jubilat/da, pensió diferent de jubilació, diverses, viduïtat, orfenesa, invalidesa permanent per al treball, altres (estudiants, rendistes, etc.).

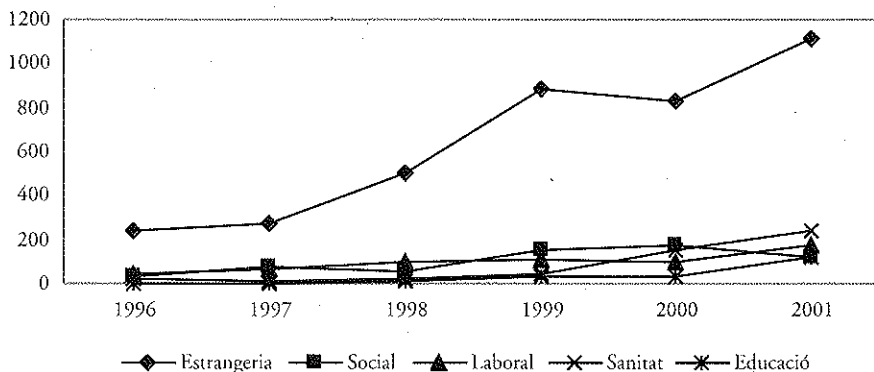
Els darrers percentatges que fan referència a l'any 2001 (83.9% de població ocupada¹⁰, 11.1% aturada i 4.8% amb altres situacions) fonamenten els fluxos migratoris d'acord amb els components econòmics, essent la millora de les condicions econòmiques i socials l'objectiu fonamental dins del projecte migratori.

L'únic punt que es desmarca de la gràfica general és Calvià, ja que a la comarca d'Inca i de Manacor les línies, pràcticament, se juxtaposen. Calvià presenta índexos de població aturada significativa, amb un 26.8% de la població total de l'any 2001. Aquest fet es deriva de població recent arribada sense xarxa migratòria que no se'ls pot facilitar ocupació i de població amb dificultats idiomàtiques en llengua espanyola, on la inserció laboral es veu dificultada.

En aquests moments, i exceptuades les persones nacionals del Perú i Xile, per accedir a un permís de treball s'atén la consideració de la situació nacional d'ocupació¹¹, essent imprescindible aportar informe laboral del Servei d'Ocupació de les Illes Balears (SOIB) que detalli que no existeix cap treballador/a com

a demandant d'ocupació pel tipus de treball ofert. Aquest fet i el canvi de directrius quant als contingents de mà d'obra, que estableixen que la persona sol·licitant ha de residir fora d'Espanya, han reduït les possibilitats d'obtenir permís per part de les persones que es troben en situació irregular.

Gràfica 9. Demandes

Finalment, pel que fa a les **demandes** convé determinar, de forma genèrica, les que afecten a cada àrea:

- **Estrangeria:** informació, orientació i assessorament sobre permís de treball i residència, documentació legal, ofertes de treball, gestió d'autorització entrada al país, regularitzacions, reagrupaments familiars, sol·licituds nominatives, al·legacions administratives, exempcions de visat, contingents de mà d'obra, resolucions administratives, visats, adquisició de nacionalitat espanyola.
- **Social:** informació sobre prestacions de SS.SS, pensions i ajudes, habitatges, documents de l'administració, suport familiar, intervenció jurídica civil i familiar, allotjament, prestacions i activitats d'inserció social, recursos complementaris a les necessitats de subsistència...
- **Laboral:** prestacions de l'INEM, laboral i seguretat social, contractació, drets laborals, activitats per a la normalització laboral...
- **Sanitat:** prestacions sanitàries, targetes sanitàries individuals i sense recursos, etc.
- **Educació:** prestacions del sistema educatiu, cultura, oci i temps lliure, activitats per a la normalització escolar...

Totes les demandes experimenten una tendència a l'alça, si s'exceptuen les de caire social que han baixat a les tres comarques. És la tasca de normalització —complementada amb tasques formatives adreçades als diferents professionals que interactuen amb les persones estrangeres— que el PII ha tingut des dels inicis de la seva intervenció com un dels seus objectius generals, la que ha possibilitat que els serveis normalitzats tinguessin una incidència més gran en l'atenció a la població immigrada.

Cal destacar igualment, el nombre de demandes rebudes quant a l'àrea sanitària que va introduir la LO 4/2000, d'11 de gener, sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social. Les modificacions normatives

han suposat que les persones estrangeres empadronades puguin accedir a l'assistència sanitària en les mateixes condicions que les nacionals espanyoles; en la pràctica, els canvis constants referits a la documentació necessària per a l'accés al dret han provocat confusions i la necessitat d'obtenir informació permanent i contrastada.

No obstant això, el gran gruix de demandes rebudes afecten l'àrea d'estrangeria, la majoria lligades a informacions i assessoraments sobre processos de regularització, permisos de residència i de treball i residència, i reagrupaments familiars.

Per punts es reitera Calvià com a zona amb dinàmiques diferents de la resta de comarques. Si la diferència entre les demandes d'estrangeria i les sanitàries a Calvià és de 23 punts, a Manacor és de 50 i a Inca de 53, essent el punt on l'estrangeria, tot i estar al capdavant en nombre absolut, l'any 2001, no supera el 50% (a Inca és del 66.1% i a Manacor del 63.5%).

CONCLUSIONS

Fruit de l'anàlisi de les gràfiques es desprenen tot una sèrie d'elements que ens permeten l'apropament a una realitat social desconeguda, sovint manipulada, i que forma part, indiscutiblement i permanent, de la nostra comunitat:

- No hi ha cap indicador que contradigui la tendència a l'alça d'arribada de població estrangera, a nivell local. Així ho assenyalen els increments d'expedients i de persones noves que any rera any es posen en contacte amb el PII. L'aprovació del Llibre Verd "Una política comunitària de retorn dels residents il·legals¹²", elaborat per la Comissió Europea es "preocupa" d'aquesta arribada donat que proposa l'aprovació de normes legals comunes per enviar als països d'origen els que resideixen de forma irregular. Segons Brussel·les, entren de forma irregular a la Unió Europea una mitjana de 500.000 persones cada any¹³. A Espanya, quan només s'han resolt el 67% d'expedients de regularització per arrelament, al voltant de 70.000 persones se'ls ha denegat, xifra que pot assolir les 100.000 un cop finalitzin totes les resolucions.
- El mercat de treball influeix notablement en la diversificació per gènere que presenten determinats col·lectius d'estrangers. Aquest element s'accentua quan a les Illes Balears 10 ocupacions aglutinen el 73.2% de la contractació de l'any 2001: cambrer/a, personal de neteja, picapedrer/a, empleats/des de l'administració general, dependent/a de comerç, peó de construcció, peó de càrrega de magatzem, estibador/a, cuiner/a i peons de les indústries manufactureres. Les ocupacions en la seva majoria tenen un component de gènere que propicia per exemple que el col·lectiu masculí sigui preponderant amb exclusivitat en el sector de la construcció, indicador no aliè a la població estrangera.
- Mentre que la majoria de processos migratoris que afecten a població extracomunitària es donin per motius de caire econòmic, es mantindrà el perfil de població jove, amb càrregues familiars o sense. Cal no oblidar, però, que també es produeix un progressiu envelliment de la població estrangera que reclamarà els seus drets com a contribuents i

que residirà de forma permanent a Espanya. Per la mateixa raó, no es preveuen alteracions quant a l'estat civil de les persones.

- El lloc d'origen i els sistemes de benestar social imperants a les zones de partida repercuteixen, significativament, en ítems com la situació educativa d'arribada, la preparació formativa reglada i no reglada, l'experiència laboral d'origen, el coneixement lingüístic. Cal, en aquest nivell, l'impuls de polítiques de cooperació per al desenvolupament que, segons la política d'immigració espanyola, conforma un dels eixos bàsics, juntament amb el control de fluxos migratoris i la integració dels col·lectius.
- La precarització laboral i en l'habitatge, els abusos contractuals, la manca de drets socials, les dificultats lingüístiques... conformen cada vegada més trets diferencials quant al grup social i la presència d'un rebuig latent i exprés que acosta, a determinades persones estrangeres, a circuits fronterers amb el fenomen de la marginació i l'exclusió social.

BIBLIOGRAFIA

- AV; Guía mediterránea de recursos para los inmigrantes; Grupo 85; València; 2000.
- Butlletí de Conjuntura Laboral; Conselleria de Treball i Formació; núm. 24 febrer 2001.
- Cordellier, S. i Didiot, B. (coord.); El estado del mundo, anuario económico geopolítico mundial 1999; Akal; Madrid. 1998.
- Delegació de Govern de les Illes Balears; Análisis estadístico de la población extranjera en les Illes Balears, comparación de fuentes; Delegació de Govern; Palma; 2001.
- Equip d'Inserció d'Immigrants; Latència social dels immigrants a Mallorca; Consell de Mallorca; Palma; 1999.
- Galvín, I. i Franco, P.; Propuesta metodológica para el trabajo social con inmigrantes; S XXI; Madrid; 1996.
- Gomila Grau, M. A.; Els immigrants extracomunitaris a la Comunitat de les Illes Balears; Palma; 2001
- Llei Orgànica 4/2000, d'11 de gener, sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social.
- Llei Orgànica 8/2000, de 22 de desembre, de reforma de la Llei Orgànica 4/2000, d'11 de gener, sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social.
- Martínez Veiga, U.; La integración social de los inmigrantes extranjeros en España; Trotta; Madrid; 1997.
- OFRIM/Suplementos 7; Vivienda e inmigración; Ofrim; Madrid; 1999.
- Programa d'Inserció d'Immigrants, Memòries tècniques; Consell de Mallorca; Palma; 1996, 1997, 1998, 1999, 2000 i 2001.
- Secció d'Inserció Social; Catàleg de projectes (revisió juny 2001); Consell de Mallorca; Palma; 2001.
- Vena convocatòria d'ajuts per a projectes solidaris; Migrants i marginació social; Palma; 2000.

ANNEX

Taules

Expedients oberts

1996	134
1997	154
1998	205
1999	237
2000	359
2001	420

Persones noves

1996	207
1997	288
1998	497
1999	575
2000	797
2001	1023

Àrea geogràfica de procedència

	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Subsahara	6	5	12	11	37	38
Magrib	313	207	283	412	284	279
Amèrica	13	40	113	188	565	1179
Àsia	0	2	6	10	7	9
UE	10	21	25	40	60	37
Resta Europa	0	9	14	18	108	217

Sexe

	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Home	78	192	314	373	426	547
Dona	40	79	222	225	344	459

Estat civil

	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Fadri/na	63	142	287	319	388	460
Casat/da	49	118	216	207	300	373
Vidu/a	0	1	7	4	9	6
Divorciat/da	3	2	3	8	20	18
Separat/da	1	3	11	17	18	17

Estudis

	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Sense	14	8	25	21	6	9
Primaris	44	85	182	173	158	211
Secundaris	2	16	18	73	127	295
Altres	0	1	10	4	28	116
Universitaris	1	8	12	14	51	102

Tipus de família

	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Soles	0	2	16	28	29	43
Parelles	10	27	72	75	125	175
Monoparentals	0	2	9	8	9	17
Grup sense rel.	0	22	22	43	82	74
Grup rel. fiar.	28	63	72	67	88	85

Activitat econòmica

	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Ocupat/da	37	83	158	224	383	467
Aturat/da	6	45	36	40	70	62
Altres sit.	11	36	70	50	22	27

Demandes

	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Estrangeria	238	271	497	883	833	1114
Social	33	77	60	150	175	125
Laboral	43	67	97	104	96	176
Sanitat	23	15	23	44	158	240
Educació	4	4	16	34	30	116

NOTES

¹ L'actual xarxa d'Oficines d'Informació es desplega a: Palma, Inca, sa Pobla, Manacor i Calvià.

² El gener de 2002 es funciona amb una nova base de dades.

³ A hores d'ara les tramitacions administratives duen un retard general de 8/9 mesos.

⁴ Entenem per integració la conjunció entre l'adaptació del món que envolta la persona estrangera i la conservació del seu propi jo. No l'hem de confondre ni amb processos d'assimilació, que es caracteritzen per l'abandonament de trets culturals, nul·la relació amb el país d'origen i socialització de les segones generacions en la cultura del país d'acollida; ni de segregació fonamentats en el manteniment inalterable de les característiques culturals pròpies, la fidelitat a les tradicions i l'excessiva cohesió amb la comunitat d'origen.

⁵ L'any 1994 les remeses monetàries enviades a l'any eren, a títol orientatiu: República Dominicana (389.245 PTA), Perú (327.595 PTA), Filipines (313.584 PTA), Marroc (198.482 PTA), Polònia (89.676 PTA).

⁶ La majoria dels projectes migratoris no tenen com a objecte inicial la permanència al país d'acollida, tot i que les millores en les condicions laborals, documentals, socials i de seguretat propicien que una estada curta esdevingui permanent.

⁷ La targeta d'estudiant permet treballar quan l'oferta de treball és compatible amb la realització dels estudis i els ingressos obtinguts no tenen la condició de recurs necessari per al seu manteniment. Si el contracte és a jornada completa en cap cas pot superar els 3 mesos, ni coincidir amb els períodes d'oferta lectiva.

⁸ Del projecte migratori es desprenen tot un seguit de dades sobre la nacionalitat i el grup ètnic, el temps d'estada al país, els motius de sortida, les informacions prèvies sobre el país d'acollida, el coneixement de persones que ja havien immigrat i els objectius personals (aconseguir, canviar o millorar el treball, aconseguir o millorar les relacions, ampliar coneixements de la cultura de la societat receptora, cursar estudis...).

⁹ Segons l'índex de desenvolupament humà (IDH), amb Canadà i Sierra Leone als pols oposats, respectivament tenim els següents indicadors referents a l'any 1995: indicador de desenvolupament humà (0.960 i 0.185), esperança de vida (79.1 anys i 34.7 anys), índex d'alfabetització d'adults (99% i 31.4%), índex brut d'escolaritat (100% i 30%) i PIB real per habitant (21.916\$ i 625\$). La mitjana dels països menys avançats se situa en 51.2 anys d'esperança de vida, 49.2 % d'alfabetització d'adults, 36 % d'escolaritat i 1.008\$ de PIB; per contra, la dels països industrialitzats és de 74.2 anys, 98.6%, 83% i 16.337\$, respectivament.

¹⁰ L'ocupació no contempla exclusivament les activitats desenvolupades de forma regular, sempre subjectes a la disposició de permís de treball i residència.

¹¹ No es té en compte la situació nacional d'ocupació, a més, en les següents situacions: cobertura de llocs de confiança, cònjuge o fill/a d'estranger/a resident a Espanya amb permís renovat, treballadors/es necessaris/àries per al muntatge per renovació d'una instal·lació o equips productius, estrangers/es que tinguin al seu càrrec ascendents o descendents de nacionalitat espanyola, fills/es o néts/es d'espanyols/es d'origen, etc.

¹² Es transcriu literalment el terme "il·legal", refusat al llarg de l'article, tot recordant una lloable dita recuperada per Metges del Món Illes Balears; *"qui mata, estafa, roba, suborna... comet una acció il·legal; però qui surt del seu país per a cercar una vida millor, és com tu i com jo... o no?"*

¹³ L'any 2000 es varen inscriure oficialment 816.000 migrats a la UE. Alemanya, Itàlia i Regne Unit varen rebre el 70% d'aquest flux, mentre que Espanya, França i Finlàndia en registraren les taxes més modestes.

SOCIETAT I IMMIGRACIÓ A MALLORCA

Sílvia Clemente Lapena,
Jesús Están Camino i
Pilar Loureiro Campos.

*Assessors tècnics docents de l'Àrea de Compensació Educativa.
Direcció General d'Ordenació i Innovació.
Conselleria d'Educació i Cultura del Govern de les Illes Balears*

Els moviments migratoris són un fet habitual dins els canvis socials dels darrers anys. Els desplaçaments de població són deguts a diverses raons, però, sobretot, als desequilibris en el benestar material entre diverses zones del planeta.

Les Illes Balears, com a regió autònoma amb elevat poder de renda i en un enclavament geogràfic apropiat, no han estat alienes a aquest fenomen.

Quan s'emprèn el procés migratori i un cop s'aconsegueix una estabilitat social i laboral i, freqüentment, es pren la determinació de viure en un lloc diferent del país d'origen, aquestes persones fan el reagrupament familiar del cònjuge i els fills.

A partir d'aquesta nova realitat, cal una reflexió. La convivència i el respecte entre persones d'origens culturals diferents ens ha de fer cercar estratègies per promoure una bona relació, amb respecte a les diferències, però, alhora, en el marc d'un projecte comú per poder ser membre de la societat en igualtat de llibertats i oportunitats.

Això vol dir que les intervencions educatives han de néixer i desenvolupar-se en el marc de la comunitat educativa entesa en un sentit ampli. És un repte educatiu, però, que no només afecta les escoles. No parlem, únicament, d'un context escolar, sinó d'un context educatiu. Es tracta d'una responsabilitat social. Treballar per a la convivència és treballar per a la participació social.

Pel que fa a l'escolarització de l'alumnat de famílies immigrades, s'ha de tenir en compte que en cal un tractament específic, perquè aquests infants tenen una tradició cultural diferent, tant des d'un punt de vista de les creences com d'hàbits de convivència, la qual cosa exigeix un tractament de la qüestió fet des del respecte i amb voluntat de diàleg.

EDUCACIÓ I IMMIGRACIÓ

Els mitjans de comunicació es fan ressò cada dia del degoteig continuat d'alumnat estranger que arriba als nostres centres. El professorat es troba desbordat. A partir d'un Pla d'acolliment del centre i dins un marc de responsabilitat on tothom estigui en disposició de donar resposta a la situació en què vivim, és necessari organitzar una sèrie d'estratègies que facilitin la rebuda a l'alumnat nouvingut i garanteixin la continuïtat de la feina tant per a la resta de

l'alumnat com per al professorat, així com la creació de les condicions necessàries per a garantir una bona convivència.

Cal que tots els àmbits educatius coneguïn la realitat. Parlar a les aules, com una primera passa, del procés migratori que sacseja la realitat no és gratuït, sinó que és del tot necessari per tal de garantir la construcció d'un país solidari i respectuós amb els drets de ciutadania de totes les persones que hi viuen. El fet de tractar a l'escola temes que ens afecten a tots, servirà per ensenyar els infants, des de ben petits, a reflexionar i a desenvolupar el pensament crític. Però això no basta. D'acord amb l'objectiu de treballar una educació en valors, l'escola ha de reconèixer l'existència d'actituds socials excloents i discriminatòries, i treballar per a garantir una autèntica educació en valors i en la diversitat.

Cal que els infants i joves coneguïn, amb un sentiment d'empatia, la situació actual, des de la seva realitat més propera fins a la configuració global del món. Han de conèixer les desigualtats socials i els drets humans, i preparar des d'aquesta perspectiva camins facilitadors per a la convivència.

Convé insistir que un bon treball globalitzador de la temàtica de la immigració hauria de partir d'un treball compartit per tota la comunitat educativa a la qual va dirigida la proposta.

TRACTAMENT EDUCATIU AMB ALUMNAT ESTRANGER

Els principis que han d'impregnar l'atenció educativa quant al reconeixement de l'alumnat i al tractament a la diversitat, han de partir dels conceptes de normalització i d'igualtat d'oportunitats.

Un dels objectius bàsics dins l'àmbit educatiu és el de preveure, treballar i aplicar estratègies facilitadores per a un adequat procés de socialització de l'alumnat, a qualsevol edat, de qualsevol procedència i de qualsevol tipus de pertinença social.

D'acord amb els drets dels infants, una de les mesures d'obligat compliment en l'àmbit educatiu consisteix a donar una plaça escolar a qualsevol infant/jovè que arribi a les Illes Balears i que estigui en edat d'escolarització obligatòria. Aquesta mesura es compleix rigorosament, però s'aplica dins un dèficit d'infraestructura d'espais escolars.

Hi ha més població d'incorporació tardana, encara avui, als centres públics que als centres concertats, però es treballa per possibilitar una distribució equilibrada d'aquests alumnes entre els centres sostinguts amb fons públics en condicions que afavoreixin la seva inserció, tot evitant la seva concentració o dispersió excessiva.

En el cas de l'alumnat procedent de països estrangers i segons l'edat, la situació social i familiar que viu i el moment d'incorporació al sistema educatiu de les Illes Balears, hi ha característiques que cal incorporar a la reflexió pedagògica prèvia a l'aplicació de qualsevol estratègia organitzativa a fi de facilitar el seu procés de socialització dins un medi que li és desconegut i que a priori moltes vegades pot semblar amenaçador per a ambdues parts.

És necessari, doncs, partir del coneixement i reconeixement de les característiques que sol presentar l'alumnat estranger en el moment d'arribada a un centre escolar per tal d'elaborar estratègies d'acolliment i d'atenció educativa que

ens condueixin a afavorir l'èxit personal i curricular, aplicant així els principis de normalització i d'igualtat d'oportunitats.

- Culturalment té unes característiques molt diferenciades, ja que prové de països diferents. Ser estranger no és una condició unificadora, cal conèixer característiques culturals, lingüístiques i religioses perquè la seva resposta va íntimament lligada al referent cultural que constitueix el seu marc referencial de vida. Sempre hem de partir de la història personal i dels coneixements previs dels infants i joves que s'incorporen a les aules.
- Els motius familiars per iniciar un procés migratori són diferents i generen una vivència de la nova situació que condiciona les relacions de la família a nivell intern, de la família a nivell social i de l'infant/jove en referència a la seva nova situació escolar i de relació amb companys i companyes.
- Els sistemes educatius dels quals prové són, novament, diversos i cal conèixer les característiques més generals dels esmentats sistemes per tal de començar allà on l'alumnat va deixar el seu itinerari educatiu en el país de procedència. Cal tenir present, també, que en ocasions el nou alumnat arriba amb una mancança afegida per una escolarització irregular o nul·la, la qual cosa ens obligarà a implantar estratègies educatives molt específiques.
- El moment d'arribada al centre escolar no és previsible i en moltes ocasions es van incorporant durant tot el curs escolar.
- Les característiques lingüístiques dels alumnes immigrants, són molt diferents segons els països d'on provenen.
- A les etapes d'infantil i primària, els infants són molt receptius. És en aquesta època quan estan elaborant les seves actituds, valors i percepcions envers persones, situacions i experiències. Convé, per tant, tenir presents els valors culturals de procedència. En qualsevol cas, sempre es mereixen el respecte que únicament ens pot generar el coneixement. Hem de tenir en compte que aquests valors culturals formaran part, tant si ho volem com si no, dels valors que constituïran el referent de convivència del grup/classe.
- Quan ens referim a un alumnat en edat preadolescent o adolescent que coincideix amb l'ensenyament secundari, hem de tenir present que passa per un moment personal, propi de la seva edat, de reafirmació del propi jo en contraposició a l'adult, i que quan parlem d'alumnat estranger que viu un procés migratori, podem afegir que en aquest moment part de la seva reafirmació pateix o pot patir un qüestionament de la seva identitat en un context aliè i que aquesta situació li pot generar inseguretats i desenvolupar, en conseqüència, actituds de rebuig i fracàs escolar.

Volem fer especial menció a aquest tema perquè sembla evident que les famílies que arriben a les Illes Balears es troben amb no poques dificultats: els processos de regularització, el desconeixement del nou país quant a serveis i recursos, la manca de formació específica o de reconeixement per trobar treball, el problema de l'habitatge, els mecanismes de participació social... Està clar que tota la família haurà de fer un procés d'adaptació.

I els infants? Com viuen els infants aquest procés? Els adults, a partir de la necessitat o la reflexió, prenen decisions, mentre que els infants naturalment, no,

perquè no han interioritzat el canvi quan ja es troben en un país diferent, lluny dels padrins, dels amics...un altre paisatge, un altre clima, altres menjars, altres costums, gent diferent, una nova llengua... altre sistema educatiu (si en el millor dels casos han estat escolaritzats en el seu país d'origen)...Com viuen els infants aquest procés? Quins mecanismes defensius estableixen? Com canalitzen les seves emocions?

La presència d'aquests alumnes d'origen estranger és un repte per al sistema educatiu. L'escola ha d'adaptar-se a aquesta nova realitat on tots els agents socials tenen un paper importantíssim en la construcció d'un nou model, i encara més: l'escola ha d'acompanyar l'alumnat en el reajustament del procés d'identitat que li tocarà viure.

La noció d'identitat o la representació mental que cada persona construeix basant-se en els seus sentiments, capacitats, records i projectes referits a si mateix, es basa en la interpretació de les experiències viscudes que serveixen per afrontar noves situacions i es va transformant en funció d'aspectes del passat i els projectes de futur.

Tot aquest procés l'infant no el viu tot sol. Ha de projectar els conflictes d'identitat, de maduració, d'incerteses, a fi de trobar respostes que l'ajudin a estructurar-se.

El nin o la nina es trobarà sol i indefens davant l'allau de canvis que viurà i on els patrons culturals bàsics de la família i de l'escola seran diferents, la qual cosa podrà suposar un risc en el procés de maduració global i de socialització, i això podria desenvolupar conductes negatives.

El professorat ens haurem de replantejar la nostra feina des d'una altra perspectiva si volem tenir en compte les diferents cultures que interactuen en els nostres centres. En aquest procés, l'escola hi juga un paper molt important. Pot ser de molta utilitat que el professorat ens documentem sobre els trets culturals més característics dels països d'origen dels nostres alumnes.

FORMACIÓ

L'actual situació multicultural de la societat exigeix acostar les polítiques educatives a les necessitats socials i preparar els professionals de l'ensenyament per actuar d'acord amb la nova realitat.

Com es recull al llibre *Educació i Immigració – Els reptes educatius de la diversitat cultural i l'exclusió social*— Francesc Carbonell (coordinador). Editorial Mediterrània, cal reconèixer que ha estat insuficient la formació que ha rebut el professorat, avui en exercici, sobre qüestions relacionades amb les migracions internacionals, les societats multiculturals, i sobre les causes i les conseqüències educatives de les situacions d'exclusió social de determinats col·lectius.

En els següents paràgrafs incorporam algunes idees de l'esmentat llibre, perquè pensam que l'autor planteja, de manera seriosa, la necessitat de formació, les mancances actuals i els principals reptes.

La formació és un tema prioritari davant la situació actual en qualsevol àmbit. En el tema que ens ocupa seria urgent oferir al professorat:

- Formació en estratègies metodològiques per donar competència comunicativa als alumnes nouvinguts.
- Programes d'acceleració d'aprenentatges instrumentals bàsics.
- Formació en valors: coneixement i respecte a l'altre.

- Plans d'acolliment als centres.
- Plans d'acció tutorial.
- Formació en el disseny de programes que afavoreixin la construcció d'un nou concepte de ciutadania.

S'hauria d'analitzar quines han de ser les prioritats dels estudis bàsics i inicials dels professionals que volen dedicar-se al món de l'educació si volem capacitar realment els professionals per a donar resposta a una societat cada vegada més complexa, en la qual s'espera que els educadors ensenyin també "a conèixer i a ser" (Informe Delors). En aquests moments les Facultats de Ciències de l'Educació de diferents Comunitats Autònomes (CA) estan treballant per modificar i orientar de nou els actuals estudis de magisteri.

La primera qüestió que cal plantejar-se és la necessitat d'una formació específica sobre la relació entre l'exclusió social, la diversitat cultural i l'educació. Una bona formació bàsica sens dubte desenvoluparia algunes de les capacitats necessàries per donar una resposta adequada als reptes de l'educació del segle XXI.

No n'hi ha prou a tenir uns serveis educatius especialitzats. Cal que, el mestre, des de la seva formació inicial, a Magisteri, pugui rebre una formació específica i l'acreditació corresponent.

La reforma esmentada del pla d'estudis per a la titulació de mestre amb aquesta especialitat hauria de tenir en compte:

- Formació dedicada a les relacions entre sociopolítica i educació, que formin, més que informin, sobre aspectes com: estats del benestar, liberalisme econòmic, globalització i les seves repercussions educatives, consumisme, alienació i educació.
- Formació sobre exclusió social, diversitat cultural i educació, sobre les característiques socioculturals d'aquest alumnat i de les seves famílies, sobre construcció identitària en un context de marginació social.
- Formació en l'estudi de les mesures dirigides a afavorir l'acollida i la inserció social dels infants i joves amb mesures judicials, d'alumnat en greu risc de desemparament, d'infants de famílies desestructurades amb risc de marginació que presenten inadaptacions escolars i/o socials.
- Coneixement de tota la xarxa de serveis externs als centres per prevenir el maltractament d'infants, el maltractament entre iguals, la inadaptació social i els conflictes judicials.
- Tècniques de treball comunitari amb les diferents institucions.

Però no seria suficient ampliar els continguts, s'hauria de modificar profundament l'enfocament, l'orientació i la metodologia d'aquests estudis per tractar adequadament els reptes de l'educació de l'informe Delors de la UNESCO, abans esmentat. Caldria tenir en compte:

- Formació sobre les característiques cognitives, socioafectives i culturals i els diferents estils d'aprenentatge que es deriven del context familiar, allà on s'ha desenvolupat l'infant.
- Formació sobre la relació interactiva entre el context sociocultural dels alumnes i la cultura majoritària, així com el propi context sociocultural de l'educador.

- Formació sobre les estratègies tècniques i de gestió educativa contra la marginació social i cultural.
- Formació de les actituds, les conviccions, les habilitats professionals i socials de l'educador.
- Formació per evitar el malestar docent i les tècniques de resolució de conflictes (negociació, mediació, habilitats socials), recursos d'aula, dinamització de grups. Educació en valors, educació per a la tolerància, tècniques de reforçament de l'autoestima, tècniques de treball amb famílies, tenint en compte els nous models en la societat actual, la competència parental i la responsabilitat social de tota la comunitat envers els nous ciutadans i ciutadanes, actualment en procés de formació.
- Formació en estratègies metodològiques.

Aquesta formació, hauria de ser també accessible als professionals de l'educació actualment en exercici, mitjançant l'oferta ordinària de formació permanent.

L'ESCOLARITZACIÓ DE L'ALUMNAT ESTRANGER EN XIFRES

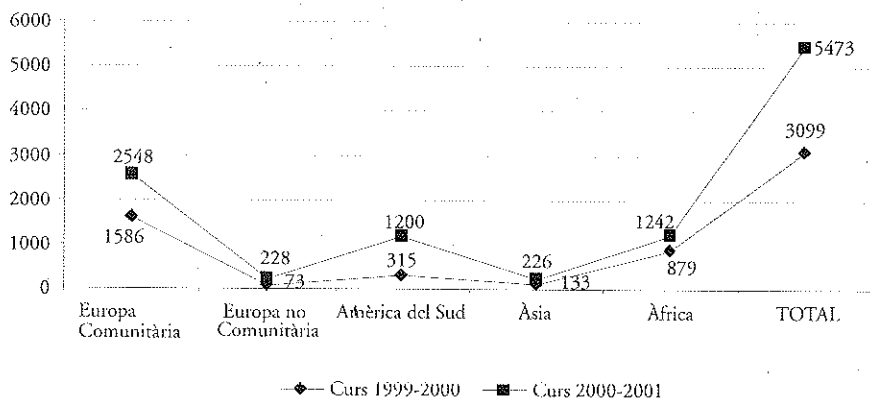
Gràfiques i interpretació de dades cedides per "Gadeso" (Gabinet d'Estudis Socials) a partir de la informació proporcionada per la Direcció General de Planificació i Centres de la Conselleria d'Educació i Cultura.

En aquest apartat tractam la participació dels alumnes immigrants en el sistema educatiu de les Illes Balears, tenint en compte les variables següents: origen geogràfic, nivell d'escolarització i principals països de procedència del curs acadèmic 2000-2001.

Segons les dades de la Conselleria d'Educació i Cultura, en el curs escolar 2000-2001, el total d'alumnat estranger matriculat fou de 5.473 alumnes pel que fa a l'educació infantil, primària i secundària a les Illes Balears.

En relació amb el curs acadèmic anterior (1999-2000), l'escolarització de l'alumnat d'origen estranger suposa aproximadament un increment del 76,6%, passant d'un total de 3.099 alumnes a 5.473.

Evolució de l'escolarització d'alumnes estrangers

Font: Elaboració de "Gadeso" a partir de les dades proporcionades per la Conselleria d'Educació i Cultura per a l'any 2000-2001 i les dades publicades a l'informe: "Els immigrants extracomunitaris a les Illes Balears" del curs 1999-2000

Per procedències, aquest increment en la població escolaritzada es deu principalment als alumnes que provenen de l'Europa Comunitària (majoritàriament d'Alemanya i Regne Unit), tot seguit dels de l'Àfrica (Marroc) i Amèrica del Sud (Colòmbia, Argentina i Equador).

Quant al total d'alumnes escolaritzats en el mateix curs acadèmic (2000-2001), el 4,5% són alumnes estrangers, la qual cosa suposa que de cada 100 alumnes escolaritzats, entre 4 i 5 són estrangers. Aquest alumnat estranger és major en l'educació infantil (4,7%) i primària (4,9%) que a l'educació secundària (3,8%)

Taula 1. Escolarització d'alumnes curs 2000-2001, per nivell educatiu

	Total alumnes escolaritzats	Total alumnes estrangers	Proporció d'alumnat estranger respecte al total
Educ. Infantil	24.827	1.179	4,7 %
Educ. Primària	56.198	2.768	4,9 %
Educ. Especial	471	10	2,1 %
Educ. Secundària	39.759	1.516	3,8 %
TOTAL	121.255	5.473	4,5 %

Font: Elaboració de "Gadeso" a partir de les dades proporcionades per la Conselleria d'Educació i Cultura. Actualitzat a 10/05/2001

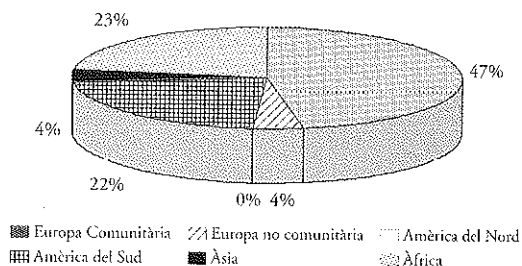
Taula 2. Procedència d'alumnes estrangers curs 2000-2001

PROCEDÈNCIA		
Europa comunitària	2.548	46,6 %
Europa no comunitària	228	4,2 %
Amèrica del Nord	27	0,5 %
Amèrica del Sud	1.200	21,9 %
Àsia	226	4,1 %
Àfrica	1.242	22,7 %
Austràlia	2	0,0 %
TOTAL	5.473	100 %

Font: Elaboració de "Gadeso" a partir de les dades proporcionades per la Conselleria d'Educació i Cultura. Actualitzat a 10/05/2001

En analitzar aquestes dades per procedència, cal fer esment que un 46,6% procedeixen de l'Europa Comunitària. Els dos grups extracomunitaris amb major presència són el col·lectiu que prové d'Àfrica, amb un 22,7%, i el procedent d'Amèrica del Sud, amb un 21,9%.

Procedència d'alumnes estrangers curs 2000-2001

Font: Elaboració de "Gadeso" a partir de les dades proporcionades per la Conselleria d'Educació i Cultura

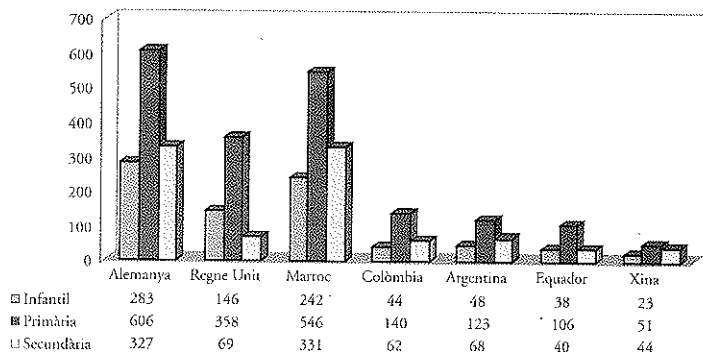
Taula 3. Principals procedències de l'alumnat estranger

Núm. Ordre	Procedència	Alumnes escolaritzats	% respecte del total d'alumnes estrangers
1	Alemanya	1.216	22,2 %
2	Marroc	1.119	20,4 %
3	Regne Unit	673	12,3 %
4	Colòmbia	246	4,5 %
5	Argentina	239	4,4 %
6	Equador	184	3,4 %
7	Xina	118	2,2 %

Font: Elaboració de "Gadeso" a partir de les dades proporcionades per la Conselleria d'Educació i Cultura

D'aquesta forma podem veure com del total d'alumnes que provenen d'Àfrica són en la seva majoria del Marroc, mentre que els que arriben d'Amèrica del Sud, provenen de diferents països: Colòmbia, Argentina, Equador... Pel que fa als alumnes de l'Europa Comunitària, són d'origen alemany i en segon lloc, del Regne Unit.

Principals procedències per nivell educatiu

Font: Elaboració de "Gadeso" a partir de les dades proporcionades per la Conselleria d'Educació i Cultura

Cal evidenciar el fet que les dades a les quals fem referència van canviant cada dia, són dades estimatives i provisionals, ja que l'escolarització d'alumnes d'origen estranger no sols es dona a l'inici del curs, sinó que durant tot el curs escolar es produeixen noves incorporacions.

De totes formes, aquestes dades ens donaran una visió més o menys ajustada de la situació d'escolarització dels alumnes immigrants en el sistema educatiu de les Illes Balears.”

PROGRAMES I ESTRUCTURES ORGANITZATIVES DE SUPORT A L'ALUMNAT

Compensació educativa

Desenvolupament del marc legislatiu

El principi d'igualtat d'oportunitats en educació implica evitar que les desigualtats i els desavantatges socials i culturals dels alumnes acabin convertint-se en desigualtats educatives, i és per això que es posen en marxa una sèrie de mesures mitjançant el desenvolupament legislatiu corresponent:

Constitució Espanyola	Declara el dret a l'educació en condicions d'igualtat d'oportunitats
Reial Decret 1174/1983, de 27 d'abril	Desenvolupament de mesures polítiques de caire compensador.
Llei Orgànica 8/1985, de 3 de juliol	Defineix el dret a l'educació sense limitacions per raons socials, econòmiques o de residència.
Llei Orgànica 1/1990, de 3 d'octubre, d'Ordenació General del Sistema Educatiu (LOGSE)	Dedica el seu Títol V a la compensació de les desigualtats.
Llei Orgànica 9/1995, de 20 de novembre, de la Participació, l'Avaluació i el Govern dels Centres Docents (LOPAG)	Defineix la població escolar amb necessitats educatives especials.
Reial Decret 299/1996, de 28 de febrer	Orderna les accions dirigides a la compensació de desigualtats en educació.

El destinatari del programa de Compensació educativa és l'alumnat amb una situació cultural, social, familiar, econòmica, de procedència, de residència o de salut que provoca una desigualtat en educació.

Formen part d'aquest grup d'alumnat una sèrie d'infants, que a més a més de reunir les característiques anteriors, compleixen les condicions següents: minories ètniques i culturals, alumnat immigrant i/o temporer amb desconeixement de la cultura i de les llengües de les Illes Balears, alumnat d'incorporació tardana, de famílies desestructurades amb risc de marginació, inadaptació escolar i social, alumnes en declaració de desemparament i/o amb mesures judicials.

També són objecte d'atenció els infants i joves ingressats a l'Aula Hospitalària de Son Dureta i tots aquells que es troben en una situació de convallescència perllongada en el domicili particular. (Servei d'Atenció Educativa Domiciliària).

Actualment, en parlar de compensació educativa, diferents autors qüestionen el terme emprat per definir aquest suport.

Efectivament, la paraula "compensació" o "compensatòria" fa esment a "dèficits" que suposadament caldria compensar, sense tenir en compte els valors que l'alumnat du implícits. No es tracta tant de compensar com de reconèixer l'altre.

El punt de vista de Compensació de les desigualtats tal com es va entendre amb la LOGSE, en la línia de compensar dèficits ha evolucionat, perquè segons *José Antonio Jordán*, professor de Pedagogia Sistemàtica i Social de la Universitat Autònoma de Barcelona, "els professionals de l'educació sovint han etiquetat els alumnes diferents com alumnes deficients, pensant que la seva presència baixa la qualitat de l'ensenyament i augmenta la conflictivitat en els centres escolars, mostrant expectatives més baixes cap a les seves capacitats, ignorant els seus referents culturals i orientant la seva formació directament al món laboral."

Altres professionals han practicat el culte a la diversitat cultural de manera simplista i folklorica, legitimant, encara més, les diferències enteses en sentit negatiu.

Sembla, doncs, que el concepte que s'empra habitualment, no és prou afortunat. El que sí s'ha de compensar de manera urgent és la realitat social dels col·lectius més necessitats i marginats dirigint tots els esforços polítics en la línia de treballar per la justícia social.

L'escola ha d'impedir que les diferències acabin convertint-se en desigualtats, enteses com una mancança dels drets fonamentals de la persona i limitant, per tant, les possibilitats de tots els ciutadans.

El programa pretén treballar per a la igualtat d'oportunitats, des del reconeixement de la diversitat cultural i per a la prevenció de la marginació social.

Programa de compensació educativa

- **Què és**
— Ordena les accions dirigides a la compensació de desigualtats en educació
- **Finalitat**
— Potenciar l'aplicació de mesures que afavoreixin la inserció educativa i social. Fomentar l'assistència continuada i evitar l'abandó escolar. Donar suport cultural i lingüístic i possibilitar el coneixement de les realitats culturals que interaccionen. Coordinació de plans d'atenció socioeducativa amb els serveis socials, menors i reforma. Atenció a les famílies.

Taula 4. Dades de l'alumnat de Compensació educativa. Gener 2001

	Infantil.	Primària	Secundària	Total alumnat CE
TOTAL	846	4263	1933	7042

Font: Conselleria d'Educació i Cultura. Maig 2001

Total de professorat de compensatòria

Centres públics	232
Centres privats concertats	30
TOTAL	262

Font: Conselleria d'Educació i Cultura. Maig 2001

Mesures d'atenció a l'alumnat immigrant

Sovint, en parlar de la importància de l'educació, ens referim a aquesta com a factor de canvi. La Constitució Espanyola ha reconegut el dret a l'educació com a dret fonamental, tot dotant-lo dels màxims instruments de protecció jurídica. De tots és reconeguda la importància de l'educació per aconseguir el ple desenvolupament de la personalitat dels infants, per adquirir les habilitats que els permeti en el futur un treball adequat i per afavorir la seva integració en la societat.

En el cas que ens ocupa, a l'atenció a l'alumnat immigrant, s'hi afegeix el fet que es troben situats en una posició de desavantatge pel fet de trobar-se en un lloc del qual desconeixen les llengües, la cultura, el sistema de viure... i en moltes ocasions el nivell d'escolarització del seu país d'origen no es correspon amb el que trobaran aquí.

En aquest sentit pensam que, com a primer pas, és necessària la revisió dels documents de centre per tal d'impulsar l'educació intercultural en el Projecte educatiu de centre, ja que es plantegen noves necessitats de tot ordre: organitzatives, professionals, materials...

Actualment hi ha una especial sensibilització, davant l'arribada d'alumnat immigrant, la qual cosa fa que els centres intensifiquin la seva feina preparant el Pla d'acolliment del centre i treballant de forma conjunta amb les diferents entitats locals.

El Pla d'acolliment és el conjunt d'actuacions que un centre educatiu posa en marxa per facilitar l'adaptació de l'alumnat i professorat que s'incorpora de nou al centre. La concreció de les activitats de cada pla ha d'anar en relació amb el context i la realitat de cada centre escolar, amb les característiques del professorat, de l'alumnat i de les famílies.

És per això que el Pla d'acolliment implica tota la comunitat educativa en l'anàlisi de la nova situació i la recerca de les solucions més adients com a resposta als interrogants que s'aniran presentant, quant a la reorganització dels recursos humans i materials per atendre aquests alumnes, el disseny d'estratègies de comunicació i la determinació de les actuacions curriculars necessàries i no oblidar que després de la família, l'escola és l'espai socialitzador, per excel·lència, per a infants i joves.

Millorar l'acollida de l'alumnat nouvingut i les seves famílies és determinant per aconseguir una societat futura que practiqui els valors de la convivència.

Mesures d'atenció a l'alumnat immigrant

- **Quines són**
 - A partir del Pla d'acolliment del centre:
 - Recursos i estratègies pedagògiques per reubicar el bagatge personal de l'alumne i amb l'objectiu d'explicitar els responsables concrets, la seqüenciació temporal, la metodologia més indicada, les estratègies, etc. dels processos següents:
 - del procés d'acollida dels alumnes, tant pel que fa al de centre com a l'aula
 - del procés d'avaluació inicial, processual i final
 - de la planificació i la coordinació dels itineraris individualitzats per a la formació instrumental bàsica
 - del procés d'inserció i socialització al grup classe.
- **Finalitat**
 - La finalitat del pla d'acolliment és la de facilitar el sentiment de pertinença a una nova comunitat, com a pas important per aconseguir un bon progrés educatiu de tot l'alumnat i una societat futura que practiqui els valors de la convivència.

Diferents tipus de suport

Diferents autors parlen de la distinció de dos processos diferents en el desenvolupament del llenguatge segons edats i moments maduratius:

- **Procés d'adquisició de la llengua**, fins als 8 anys; els infants fins a aquesta edat aprenen una segona llengua en un procés paral·lel a l'adquisició de la llengua materna.
- **Procés d'aprenentatge d'una llengua**, des dels 8 anys fins a l'edat adulta; en aquestes edats, i ja que parlem d'un procés d'aprenentatge, s'han de dissenyar diferents estratègies organitzatives i de suport que puguin donar resposta als diferents ritmes d'aprenentatge amb què l'alumnat respondrà a aquesta nova situació. A més edat s'anirà creant més necessitat de suports extraordinaris i és per això que els suports dirigits a alumnat de secundària constitueixen estratègies organitzatives més específiques.

a) Suport a la immersió

- **Què és**
 - Parteix de la decisió del centre de fer l'ensenyament en català. És un programa que afavoreix l'aprenentatge d'una segona llengua, a nivell oral, mitjançant la curiositat verbal, les pròpies vivències i una dinàmica de comunicació i de socialització. El mestre "immergeix" l'alumne en un medi comunicatiu i estimulants que el posa en situació d'usar la nova llengua. Adreçat a alumnes d'educació infantil, fins a 8 anys.
- **Finalitat**
 - Adquisició d'una segona llengua per a l'alumnat que desconeix la llengua pròpia de la nostra comunitat autònoma.

b) Suport lingüístic

- **Què és**
 - Actuació de suport des del punt de vista lingüístic i comunicatiu en consonància amb els objectius didàctics i pedagògics a assolir en la legislació vigent.
- **Finalitat**
 - Aconseguir que l'alumnat adquireixi com més aviat millor, una competència comunicativa per relacionar-se amb el seu entorn més immediat, escolar i social, i que li permeti, a curt termini, incorporar-se plenament al procés ordinari d'escolarització amb el màxim de possibilitats i en igualtat de drets que la resta de l'alumnat.

c) Tallers de llengua i cultura

- **Què són**
 - Estratègies de suport extraordinàries que reben els alumnes de llengües no romàniques que s'incorporen al sistema educatiu de les Illes Balears desconexent la cultura i sense cap competència lingüística en les llengües oficials. Els tallers de llengua i cultura estan adreçats a l'alumnat d'incorporació tardana i s'ubicaran dins els centres de secundària.
- **Finalitat**
 - Proporcionar la competència lingüística corresponent al nivell llindar de la llengua pròpia de l'ensenyament i també el vocabulari bàsic i científic de matemàtiques i de coneixement del medi social i natural, mitjançant les corresponents adaptacions curriculars.
 - Conèixer les característiques culturals, lingüístiques i històriques de les Illes Balears.

Quan deixen de rebre suport dels tallers de llengua i cultura continuen rebent suport lingüístic el temps que sigui necessari.

La mediació intercultural

Com a conseqüència del recent fenomen migratori ha sortit una nova figura professional: el mediador/a intercultural.

Entenem com a concepte bàsic de mediació intercultural la interacció, en el sentit de procés d'intercanvi que permet una influència mútua mitjançant la comunicació (Andalucía Acoge, Margalit Cohen Enrique). En aquesta interacció, la mediació cerca, d'una banda, facilitar la comunicació entre la societat receptora i el col·lectiu de persones d'origen estranger, en clar sentit preventiu de situacions de conflicte o bé en l'apropament de les parts per a la resolució dels conflictes que puguin existir.

Les causes bàsiques per a sol·licitar el servei de mediació intercultural són:

1. Poc coneixement mutu dels codis de referència cultural dels col·lectius immigrants i de la comunitat receptora.

2. Desconeixement de les llengües dels col·lectius immigrants.
3. Necessitat de donar a conèixer a la població immigrada els serveis existents i el circuit d'accés més adient.

Les funcions més habituals són:

1. Interpretació lingüística (traducció escrita i oral, interpretació).
2. Interpretació cultural (descodificació de valors culturals).
3. Facilitar la comunicació entre els/les professionals i usuaris en temes d'immigració i interculturalitat.
4. Resolució de conflictes entre comunitats diverses i suport personal als usuaris.
5. Promoure l'atenció a la població immigrada en igualtat de condicions.
6. Dinamització comunitària.
7. Coordinació amb els serveis responsables dels diferents àmbits on desenvolupa la seva tasca de mediació. En qualsevol cas mai pot substituir i/o assumir funcions d'altres professionals. És un professional més dins un equip interdisciplinari d'intervenció.

En aquests moments a les Illes Balears comptam amb la figura de mediador intercultural a diferents llocs:

- Sa Pobla
- Muro
- Pollença
- Felanitx
- Inca
- Manacor
- Mancomunitat des Raiguer
- Mancomunitat des Pla
- Eivissa
- Menorca

Programa de mediació intercultural

- **Què és**
— Estratègia de prevenció i resolució de conflictes entre comunitats que interactuen en un mateix espai.
- **Finalitat**
— Contribuir en el procés de creació i recreació per les parts implicades de noves regles i normes de convivència amb la finalitat que els intercanvis, les gestions i les modificacions siguin mútues.
- **Amb quins professionals compta**
— Mediator/a intercultural. Amb implicació comunitària de totes les institucions: Serveis Socials, Serveis Sanitaris, Centres escolars, Associacions del Municipi, Policia municipal...
- **Forma d'accedir-hi**
— Subvenció del Govern de les Illes Balears a Ajuntaments i/o Mancomunitats per tal que desenvolupin programes amb la finalitat d'afavorir la integració escolar i social dels menors i famílies immigrades procedents de països extracomunitaris.

Conclusions

L'escola tradicional es va preocupar durant molts anys dels aspectes cognitius. L'actualment malmenada LOGSE va ser una porta oberta per treballar els aspectes emocionals, afectius i relacionals.

Els professionals de l'educació ens vàrem identificar amb l'objectiu que defineix una de les finalitats de l'educació "*el desenvolupament global i harmònic de l'alumnat*" independentment de la seva llengua, religió, procedència, situació social i altres característiques que històricament s'havien configurat com a dificultats envers l'accés i la permanència en el sistema educatiu.

És cert que, sovint, hem lluitat contra l'adversitat del "no saber com" i que no poques vegades el professorat hem reproduït els models amb els quals vàrem aprendre.

Actualment constatarem una gran diversitat existent en els centres escolars, una pluralitat de models familiars, canvis d'hàbits socials i múltiples canals d'accés a la informació.

Aquest nou panorama fa que l'escola es replantegi alguns dels objectius quant a transmissió de coneixements i també a les estratègies metodològiques i les fórmules de comunicació entre el mateix professorat, professorat i alumnat, professorat i famílies i a la comunicació entre el mateix alumnat.

Cada vegada és més necessari treballar per a un "*desenvolupament global i harmònic de l'alumnat*" com a mitjà per arribar a una societat on tothom tenguiguin igualtat d'oportunitats.

Un objectiu bàsic de l'educació és, doncs, el d'aprofundir en la dimensió de les relacions que es produeixen o s'han de produir en la interacció dels membres que formen part de la comunitat educativa.

L'autoconcepte i l'autoestima configuren la representació d'un mateix, de la pròpia identitat, el reconeixement de l'altre, les representacions mútues, les expectatives i les atribucions causals. A partir de l'autoestima s'estableixen les relacions que configuren els motius i la intencionalitat amb que s'actua i també l'enfocament que s'estableix per ensenyar o per aprendre.

Entendre i acceptar aquests processos d'emocions i d'afectes dins un context educatiu concret és el que ens permetrà donar sentit als processos educatius que es desenvolupen en els centres i a les aules.

Tot això, però, no és suficient. A la vegada que hem de prendre un compromís professional, referit a qualsevol àmbit d'intervenció, és necessari interioritzar la realitat en la qual desenvolupam la nostra tasca. Hem de saber si com a persones, membres d'aquesta societat, volem formar part d'un nou projecte comú.

Quant al tema que ens ocupa, immigració i educació, i retornant a la nostra proposta inicial "*parlar d'un context educatiu i no d'un context escolar*" i evidentment, des d'una perspectiva de l'educació com a compromís social, veim la necessitat de treballar de forma comunitària elaborant propostes d'intervenció conjunta que donin resposta a les necessitats socials que ens envolten.

ELS INTERROGANTS PRESENTS A LA MEDIACIÓ INTERCULTURAL. REFLEXIONS SOBRE AIXÒ

Miquel Àngel Oliver Perelló,
Treballador social.

*Tècnic de la Secció d'Exclusió Social i Immigració del
Departament de Serveis Socials del Consell de Mallorca*

INTRODUCCIÓ

La situació actual a la nostra comunitat al voltant del fenomen migratori presenta un panorama ben diferent del que presentava fa uns anys. Al nombre creixent, any rera any, d'immigrants que arriben a la nostra comunitat des de procedències molt diverses, i a la vegada canviant també d'un any a l'altre, s'hi afegeix un nombre cada cop més important de serveis i actuacions adreçades al col·lectiu.

És, precisament, el nombre creixent d'immigrants que arriben a la nostra comunitat procedents de diferents indrets i la intervenció amb aquest col·lectiu d'un bon nombre de professionals de diferents àmbits i serveis amb l'objectiu comú de treballar per a la seva integració, qui posa de manifest, en no poques ocasions, les dificultats d'enteniment existents entre els agents que hi intervenen i entre els propis immigrants.

La coordinació, per tant, entre professionals i serveis dels diferents àmbits relacionats amb població immigrant és cada cop més necessària en un panorama caracteritzat per un nombre creixent d'intervencions amb el col·lectiu, clarament duplicades unes amb les altres en alguns casos i on encara s'estan discutint, en d'altres, les competències que corresponen a cada administració.

Una mirada enrera. Context en el que apareix el mediador intercultural a la nostra comunitat.

Des del moment que la presència d'immigrants a la nostra comunitat ha començat a ser perceptible s'ha passat per diferents etapes. Així, es pot afirmar que en uns anys s'ha passat d'un discurs on el primer que es qüestionava era "*la propietat dels immigrants*" —sembla que ningú no tenia o no volia tenir competències— a un marc ben diferent on quasi tothom "*hi vol fer qualche cosa*".

Per diferents raons, que poden anar des del propi convenciment polític a la simple resposta a la pressió social existent, aquestes mateixes administracions han anat assumint el fet migratori com una realitat que no es pot obviar i vers la qual s'han anat posant en marxa diferents iniciatives.

Hem de recordar, també, el discurs “de la no existència dels immigrants”, que es mantenia des d’alguns llocs abans de reconèixer la seva presència i discutir a qui corresponia fer-hi qualque cosa. Aquesta línia se sustentava en l’argument que, com que la seva presència no plantejava cap problema i no feien demandes als serveis, no calia, per tant, cap tipus d’intervenció.

Aquest discurs, afortunadament superat, donà pas, com deia, a reconèixer que calia plantejar-se determinades actuacions degut, fonamentalment, a la pressió social existent i, potser, a la pèrdua de determinades pors.

La prova més evident del canvi produït —quant a la concepció que es té actualment del fenomen migratori i vers les necessitats de desenvolupar actuacions sobre això a la nostra comunitat— la tenim comparant l’existència de serveis a Mallorca fa set o vuit anys i els que hi ha ara.

Fins a l’any 1996 cap administració pública disposava d’un servei específic per atendre els immigrants, ni tan sols contemplant des d’un servei més general les particularitats del col·lectiu. Les actuacions que es desenvolupaven des de les ONG’s era quasi simbòlica i passava desapercibuda per a la majoria de professionals i administracions. Tan sols des d’un servei, en aquest cas un sindicat de les illes, s’atenia com a servei específic la població immigrant.

El panorama actual pocs anys després és ben diferent, començant per l’existència a la nostra comunitat d’un Pla Integral d’Atenció als Immigrants¹ i seguint pel conjunt d’actuacions que es duen a terme des de diferents administracions. El Consell de Mallorca, des del Departament de Serveis Socials inicià l’any 1996 l’atenció a immigrants en el marc d’un programa específic, essent pioners, com a administració, en aquest sentit; altres departaments del Consell de Mallorca han iniciat programes o línies d’actuació amb el col·lectiu en l’àmbit laboral; l’Ajuntament de Palma s’incorporà l’any passat a aquesta línia amb l’obertura d’una oficina d’atenció a immigrants; des del Govern de la Comunitat Autònoma s’han iniciat programes específics de mediació en habitatge per a immigrants; varis ajuntaments de la Part Forana de Mallorca han desenvolupat accions formatives per a professionals en matèria d’immigració i accions formatives adreçades específicament als immigrants, fonamentalment d’aprenentatge de la llengua.

Des d’altres àmbits, cal recordar que dos sindicats més s’han incorporat a la tasca de treball amb el col·lectiu immigrant mitjançant actuacions específiques. Quasi totes les ONG’s amb més o menys tradició amb el treball amb col·lectius desafavorits desenvolupa actuacions pel col·lectiu immigrant, fonamentalment de caire formatiu i d’inserció i orientació laboral, i, a més de tot això, ha crescut de forma considerable el nombre d’associacions d’immigrants existents a la nostra comunitat.

En aquest panorama on s’entremesclen intervencions permanents des de serveis definitivament establerts amb actuacions puntuals de curta durada, serveis públics i serveis privats, intervencions des de diferents àmbits i, per tant, per part de diferents perfils professionals, ens trobam que “*apareix*” una nova figura: el mediador intercultural.

L’aparició d’aquesta nova figura professional sorgeix en un moment que es pot considerar superada la necessitat de reivindicar —no de recordar— l’existència dels immigrants entre nosaltres, el reconeixement del fet migratori

com estructural i, per tant, la necessitat de contemplar actuacions sobre aquest cas. El repte, doncs, en aquests moments, és un altre: la necessària i imprescindible coordinació entre serveis —i professionals—, l'aclariment definitiu de competències entre administracions i serveis, i la definició clara de funcions i perfils del conjunt de professionals que hi intervenen (entre ells, els mediadors interculturals).

I és, precisament, vers aquest darrer aspecte i més concretament vers aquesta nova figura i modalitat d'intervenció, que recentment ha aparegut en aquest panorama, sobre el que pretén reflexionar el present article, recollint, a la vegada, les opinions de diferents experts en Mediació Intercultural (MI) que participaren a les Jornades de Mediació Intercultural (JMI) organitzades el maig de 2001 pels tècnics del Departament de Serveis Socials del Consell de Mallorca. Precisament com a annex a aquest article s'ofereix un breu resum del que varen ser aquestes jornades, donant així compliment al compromís manifestat pels tècnics de la Secció d'Exclusió Social i Immigració (SESI) durant les jornades de recollir en un article les opinions que s'hi manifestaren.

LA MEDIACIÓ INTERCULTURAL: PER QUÈ I PER A QUI? L'APARICIÓ D'UNS NOUS PROFESSIONALS ALS SERVEIS SOCIALS Què tenen els immigrants perquè vulguem actuar amb ells en termes d'interculturalitat?

El debat i l'existència d'opinions enfrontades quant a la necessitat o no de la MI, inclòs entre el propi col·lectiu immigrant, m'obliga a plantejar aquest interrogant.

Javier García Castaño³, apuntava sobre això a les JMI organitzades pel Consell de Mallorca³, que *"a Espanya ja hi havia altres cultures i no se'ls ha tractat interculturalment. Són la nacionalitat, la religió i la procedència geogràfica les que determinen que s'intervengui a partir de la Interculturalitat. Aquestes són les claus a partir de les quals es decideix la necessitat d'una intervenció cultural. A partir de l'arribada dels immigrants estrangers s'obri el debat de la interculturalitat. Entenem que als immigrants els falta qualche cosa i els ho hem de donar"*.

I el que els hem de donar o com hem de fer-ho se sustenta fonamentalment en el fet de la seva condició d'immigrants (estrangers no comunitaris). Javier García Castaño posava com exemple de l'anterior la concepció diferent que es manté quant a si les intervencions van adreçades o no a immigrants no comunitaris. És el que passa amb l'aprenentatge de la llengua: *"a això li diem procés de normalització. A l'ensenyament de la llengua espanyola als adults immigrants estrangers no comunitaris solem dir-li alfabetització. Si l'ensenyament és a americans o ciutadans de la UE li deim aprenentatge de la segona llengua"*.

La MI —que ha de ser entesa com una modalitat més de mediació en situacions i contextos determinats— està apareixent per tota Europa en forma de diferents iniciatives vers les que cal una profunda reflexió. Quin són els àmbits de la MI? Quins són els requisits que cal exigir per a ser mediador? A quins departaments de l'administració s'han d'ubicar aquests professionals? Qui organitza i coordina les seves intervencions?

De tots aquests interrogants —als quals no es pretén donar resposta des d'aquest article— i des del moment que existeixen uns professionals treballant en un territori determinat és sobre els que cal reflexionar.

Un interrogant de partida a resoldre és amb qui mediam. Per a Carlos Giménez, *“mediam amb persones, no amb cultures. Es pot parlar de cultura àrab com l'única que aglutina a 400 milions d'àrabs?”*, es qüestiona aquest expert en mediació.

Per a Javier G. Castaño, *“el que es troben o no es troben són les cultures, però identifiquem llengua i identitat amb cultura erròniament. En ocasions s'identifiquen els marroquins com a grup ètnic. No mediam entre llengua i identitat, mediam amb cultures”*.

Per mediar cal l'establiment de models crítics sobre la nostra pròpia cultura: *“el més fàcil és fer una crítica de la cultura de l'altre quan hi ha distància. Cal, per entendre i discutir sobre l'altre, posar en qüestió la pròpia identitat. Avui no parlem d'identitat, parlem de diferència. La condició de ser humans és de profunda diversitat. La diversitat existeix dins la pròpia família i, malgrat això, es conviu. No queda més remei que conviure amb la diversitat de creença religiosa, política, etc.”*.

La incorporació del mediador als Serveis Socials

La aparició d'una nova figura professional als Serveis Socials (SS.SS) sempre planteja problemes —tal com va passar al seu moment amb l'entrada dels educadors de medi obert (EMO)— i més encara quan es desconeixen les funcions dels nous professionals.

El mediador no s'incorpora a l'administració perquè algú s'encarregui “d'atendre” els immigrants, ni tampoc ha de ser la corretja de transmissió dels SS.SS. La mediació és voluntària, no se li pot dir a la persona immigrant, quan s'adreça als SS.SS, que vagi a veure el mediador. Malauradament, d'això ens consta que n'hi ha hagut qualche exemple a la nostra comunitat fruit, entenem, de la manca de coneixement d'experiències pel que fa al cas i del breu temps transcorregut des de la incorporació d'aquests professionals als centres.

Els problemes que planteja l'entrada de nous professionals als SS.SS i que s'ha donat amb els mediadors interculturals, no ha succeït només a la nostra comunitat, sinó també a d'altres indrets quan es va produir per primera vegada la incorporació dels mediadors. Així es va donar a Madrid fa uns anys als centres de SS.SS, on l'entrada inicial dels mediadors fou traumàtica, mentre que en l'actualitat són molts els centres de SS.SS on el treballador social sol·licita la incorporació de mediadors.

El primer que cal clarificar és que el mediador no ha de ser un defensor dels immigrants, el mediador no representa cap col·lectiu. El mediador ha de ser neutral. L'interrogant que planteja en aquest cas Carlos Giménez és *“si et pots situar com a mediador —enmig— quan estàs contractat per ajuntaments, associacions, sindicats, etc.”*

Fadhila Mammar⁵ posa com exemple, quant a la necessària neutralitat d'aquests professionals, els mediadors que critiquen els empresaris com a explotadors, afirmant que no poden ser mediadors mentre mantinguin una actitud crítica vers una de les parts. Amb la mediació hi guanyam tots, aquest és el missatge més important.

Segons Fadhila, el mediador, amb la seva feina, "no resol casos; el mediador lleva tensió en la relació usuari —professionals (dóna suport a la intervenció professional i també a les opinions i sentiments de l'immigrant). El mediador no pren decisions: aporta elements per a la discussió, orienta i assessora. El mediador fa visible a la població autòctona —a professionals, institucions, etc.— el que suposa per a tothom el procés migratori"

Si bé és obvi que el mediador no és el treballador social dels immigrants, el que és evident també és el que el mediador intercultural, per dur a terme un treball efectiu, no pot treballar sol.

A partir de l'experiència del SEMSI⁶ i d'acord amb el seu model d'intervenció, el mediador intervé amb el nou veí estranger des dels SS.SS quan es detecta que la seva situació problemàtica té a veure amb la seva condició d'immigrant. El treballador social, en aquest cas, lliurarà informe al mediador i aquest intervindrà. El mediador, a la vegada, li lliurarà posteriorment un altre informe—retorn de la intervenció. El mediador donarà pistes, però la darrera paraula la tindrà el treballador social.

Des d'aquest enfocament es proposa també i si s'escau la realització d'entrevistes compartides entre el treballador social i el mediador amb l'usuari. Després, els professionals discutiran sobre el cas.

De la mateixa manera, proposen la realització conjunta de visites a domicili treballador social i mediador, sempre que sigui possible.

EL DEBAT VIGENT: LA FORMACIÓ I EL PERFIL DELS MEDIADORS

Per ser mediador, s'ha de ser immigrant? Quins són els requisits per ser mediador?

Aquests interrogants es manifesten en els professionals dels SS.SS i també en d'altres àmbits relacionats amb el col·lectiu immigrant. Javier G. Castaño plantejava quant a això: "si només per ser àrab —per exemple— és pot ser mediador. No estariem parlant, en aquest cas, d'un intèrpret? No només és una qüestió de llengua —per això sí seria suficient amb un intèrpret—; hi ha molts àmbits de la mediació intercultural susceptibles d'intervenció —sanitat, habitatge, educació...—. Si estam d'acord en què la cultura s'aprèn, no és innata, si es pot aprendre la cultura de l'altre és que tothom, aleshores, pot ser mediador".

Fadhila Mammam es planteja, per la seva banda que, "si parlem d'un servei de MI, no serà també necessària la presència de mediadors espanyols?".

Mediador o intèrpret? Estranger o autòcton? L'estranger, és especialista en mediació pel simple fet de ser estranger? Què el faculta per ser mediador? És necessària la condició d'estranger per ser mediador?

Carlos Giménez afirma que no és imprescindible que el mediador sigui de la cultura d'origen: "un mediador marroquí només mediarà amb els marroquins i no amb el conjunt d'estrangers del municipi. Una persona pot ser marroquina o mallorquina i no conèixer, tal vegada, la cultura del Marroc o de Mallorca".

Segons aquest expert en mediació "el fonamental per ser mediador és el seu talent, per sobre del seu origen. Tenir capacitat d'escolta activa, ser dialogant, poc protagonista, etc. En la selecció del mediador que feim al SEMSI es valora l'experiència professional, conèixer com és la persona, el seu talent, ...".

D'acord amb el model de funcionament del SEMSI, els mediadors interculturals d'una determinada cultura, no medien, només, amb els que pertanyen a la mateixa cultura, medien amb tothom.

El model idoni, segons Carlos Giménez, però insostenible econòmicament, és que a cada municipi, zona o territori determinat, hi hagi dos mediadors: un home i una dona; un d'ells seria del col·lectiu majoritari i l'altre autòcton.

Aquesta proposta, no obstant, suscita una sèrie de consideracions.

En primer lloc, la població immigrant en un municipi o territori no és sempre estable, és a dir, que el col·lectiu majoritari pot no ser-ho de forma indefinida, amb la qual cosa el plantejament esmentat anteriorment suposaria un canvi de mediador en canviar el col·lectiu més representat.

Per altra banda, cal també plantejar-se què passa amb els col·lectius no majoritaris o menys representats. Seria, en aquest cas, l'autòcton el seu "mediador de referència"?

Entre les reflexions que ell mateix apuntava i com a resposta preocupant per als professionals del treball social en qualsevol cas, feia notar: *"si el treballador social es dedica als autòctons i un immigrant als immigrants, normalment amb diferents condicions de contractació. El mediador, ha de sortir al carrer perquè no ho fa el treballador social? Tal vegada no ho permet la seva estructura funcional dels SS.SS?"*

Conèixer quin és el vertader treball del mediador determinarà quin tipus de formació es requereix i això no vol dir conèixer de manera exhaustiva les tasques que suposadament haurà de realitzar. Més aviat, amb qui treballarà i amb quins objectius.

L'interrogant, però, no ha de plantejar-se només en el cas dels mediadors interculturals; es pot aplicar a la resta de professionals de l'àmbit social, educatiu, laboral, etc., que intervenen en població immigrant.

El que sempre hem mantingut els tècnics de la SESI és la necessitat de formació en matèria d'immigració a professionals de diferents categories i àmbits d'intervenció: professionals de la salut, de l'educació, dels Serveis Socials, cossos de seguretat, empresaris i professionals dels serveis ocupacionals, altres funcionaris de les administracions, i també a membres d'associacions d'immigrants i personal de les ONG's.

A la ponència "La formació per a professionals en l'àmbit de la Immigració", ja s'exposava que *"les persones de tots aquests àmbits no han rebut mai formació específica referida al fenomen de les migracions, la cultura d'origen de les persones immigrants, les seves condicions de vida o les formes en què els afecta la legislació vigent, i això fa difícil la relació i minva la capacitat d'acció a les intervencions o projectes socials"*.

Javier G. Castaño defensa la mediació com a formació professional universitària; vol que els mediadors siguin professionals, però amb formació. En el seu discurs planteja, també, un interrogant insistint quant a *"la relació entre treball social i mediació: ¿s'ha de formar en la mediació intercultural —per exemple a treballadors socials— o s'ha de formar a qualsevol persona —per exemple a estrangers— exclusivament en matèria de mediació intercultural?"*.

Entén que *"el que ha d'existir és una formació específica per als treballadors socials, psicòlegs, metges, etc. Formació que s'ha d'estendre a tots els àmbits de l'ad-*

ministració. Aquesta actuació és necessària per a la integració, entesa com un encontre entre postures diverses —tractament igualitari, igualtat d'oportunitats, reconeixement d'un tracte digne, ...—. En l'actualitat ens trobam que un jutge pot emprar un intèrpret, però un treballador social ha d'acudir a un mediador”.

Insistent en això i en opinió de Fadhila Mammam, “el mediador ha de conèixer la situació de la immigració a Espanya, reciclar-se, conèixer els recursos, lleis i normatives, la institució per la que treballa. Cal un sistema de formació contínua i espais per a la reflexió. Per al mediador és capital aprendre qüestions concretes de l'àmbit d'actuació, per exemple en sanitat (ambulatoris, funcionament, adquisició de la targeta sanitària, ...); en l'àmbit educatiu, etc. Cal que professionals i institucions adoptin aquests canvis —la incorporació de nous membres d'origen divers a la societat i, per tant, en les seves estructures fins ara estàtiques¹⁰ —, per atendre noves necessitats. En les segones generacions es pot donar el cas de professors, metges, treballadors socials, etc., estrangers. És important incloure formació relativa al tractament amb les persones immigrants per a professionals de diferents àmbits, pot ser a determinades carreres universitàries”.

Al SEMSI, el mediador treballa amb tots els temes però cada mediador es va especialitzant poc a poc en una o altra temàtica, especialment quan parlem d'un equip de mediadors; trobam gent més especialitzada en l'àmbit d'educació, judicial, sanitari, etc.

CONCLUSIONS

En el panorama actual, al voltant del fenomen migratori i en el moment del desenvolupament dels serveis que es dona a la nostra comunitat, la figura del mediador serà útil sempre que es vagin clarificant i concretant les seves funcions i els seus àmbits d'actuació. També serà imprescindible en aquest procés la col·laboració dels diferents professionals per entendre i ubicar aquesta figura, col·laborar amb ella i respectar les seves intervencions.

Com s'exposava a l'inici del present article, aquesta “nova” modalitat d'intervenció —la MI— s'emmarca dins d'un context on la necessitat primordial és la coordinació efectiva de serveis i professionals. L'increment de serveis i recursos sense una ordenació prèvia dels ja existents —i això comporta una coordinació que eviti la duplicitat en les actuacions— no té gaire sentit i tan sols es pot entendre dins d'un àmbit on encara hi manca un aclariment important de competències i funcions entre administracions i serveis.

Per altra banda, hauríem de considerar definitivament superat el dilema de si els immigrants han de ser atesos des de serveis generals o específics. Donar prioritat exclusivament a la segona opció només dona peu a un increment de serveis que, en moltes ocasions, suposa duplicar actuacions i contribuir fonamentalment a una segregació del col·lectiu immigrant, creant a la vegada una estratificació entre els propis immigrants¹¹, ja que, d'acord amb la situació jurídica de cada un, es delimita la possibilitat d'accés al servei en concret.

L'increment no justificat de serveis específics adreçats a immigrants, a més d'un efecte segregador que dificulta el seu accés als serveis generals i que acaba consolidant un model que dificulta la normalització del col·lectiu —entesa com a participació efectiva i en igualtat de condicions que la resta de membres de la societat— comporta, també, la possibilitat que des de determinats col·lectius

s'entengui que s'estan destinant "excessives" iniciatives i/o recursos als immigrants no comunitaris en detriment d'altres col·lectius desfavorits, o en detriment d'altres iniciatives en general. Enfront d'aquesta visió, ja posada de manifest en moments concrets i a determinats indrets¹², cal treballar, també, en dues vies: per una banda, informant i divulgant la situació real del fenomen migratori, les seves causes, repercussions i els efectes —també positius— que comporta per tal d'evitar que es posin de manifest situacions de rebuig d'incalculables repercussions en el futur. De l'altra, el que cal és dissenyar serveis que, tot i que contemplin les particularitats del col·lectiu immigrant, s'adrecin a sectors de població amb un perfil el més ampli possible que eviti possibles enfrontaments i que no es converteixin en un obstacle per a la convivència.

La prioritat ha de ser, per tant, potenciar l'accés dels immigrants als serveis generals atenent les seves particularitats, per la qual cosa cal desenvolupar línies d'actuació en matèria de formació i d'informació adreçades a professionals dels diferents àmbits i serveis de les administracions. El desenvolupament d'aquestes dues línies paral·leles d'actuació ha d'anar acompanyat d'uns serveis específics que actuaran en aquelles àrees que no es puguin dur a terme des d'un servei més general i que caldrà analitzar de forma periòdica la seva adequació a un context determinat que serà, sens dubte, canviant.

ANNEX

Jornades de mediació intercultural organitzades pel Departament de Serveis Socials del Consell de Mallorca

Les dificultats d'enteniment, bàsicament culturals, juntament amb les experiències de mediació, encara incipients a la nostra comunitat, han fet necessari obrir un espai de debat i reflexió vers la necessitat de la mediació intercultural i dels diferents enfocaments que, al voltant de la figura del mediador, encara hi ha.

Els seminaris no pretenien, en cap moment, formar mediadors, sinó donar a conèixer aquesta figura professional —encara molt incipient a les nostres illes, però cada cop més estesa a la resta de l'Estat espanyol— i les seves funcions al conjunt de professionals que desenvolupen actuacions adreçades a immigrants, o bé que tenen a membres d'aquest col·lectiu com a usuaris dels seus serveis.

Aquestes jornades, de 30 hores de durada i que s'estructuraren en quatre sessions, combinaren ponències amb debats i taules rodones, i comptaren amb la presència de destacats professionals de l'àmbit de la Mediació Intercultural (MI) i de diferents serveis implicats en l'atenció dels immigrants extracomunitaris, tant de la nostra comunitat, com d'altres indrets de l'Estat espanyol.

En aquest sentit, s'ha de destacar la presència d'experts de reconeguda trajectòria en el tema de la MI —com és el cas de Carlos Giménez, Fadhila Mammari i Javier García Castaño— així com, també, de professionals amb una llarga experiència en la intervenció directa des de programes i àmbits concrets de la MI —com és el cas de Carmen Zamora i Manuel Blanco, en mediació socio-sanitària i mediació en habitatge, respectivament.

A més, les jornades comptaren amb la participació de professionals i representants de diferents àmbits i serveis de la nostra comunitat: associacions d'immigrants, ONG's, Conselleria d'Educació i del propi Programa d'Inserció d'Immigrants del Departament de Serveis Socials del Consell de Mallorca.

Les intervencions dels diferents ponents, i també les dels propis assistents a les jornades, aportaren els elements teòrics sobre el tipus d'actuacions a fer i sobre les funcions i els àmbits propis de la Mediació Intercultural. Aportant, en definitiva, tot un bagatge d'informació que ha de servir de punt de partida per afrontar els nous reptes que la realitat social planteja als professionals —i al conjunt de la societat— i als quals s'ha de respondre a través de la realització de projectes i propostes concretes d'actuació.

Objectius específics de les jornades

- Donar a conèixer als professionals dels serveis socials, serveis educatius i sanitaris, i als membres de les associacions d'immigrants de la nostra comunitat la figura del mediador i les seves funcions, així com els diferents models de la mediació i la seva aplicació a diferents àmbits.
- Oferir als professionals de diferents àmbits implicats en la problemàtica del fenomen migratori un espai de debat i participació vers l'enfocament i els principis de la mediació.
- Donar a conèixer les pautes culturals i problemàtica social dels diferents col·lectius d'immigrants que resideixen a la nostra comunitat.

Fitxa d'identificació de les jornades

Lloc realització: Centre Cultural "Sa Nostra" (Palma)

Dates de celebració: 7, 14, 21 i 28 de maig de 2001

Durada: 30 hores

Total de participants: 98 persones

Perfils majoritaris del participants: treballadors socials, psicòlegs, orientadors laborals, educadors de medi obert, professors, voluntaris d'associacions i mediadors interculturals.

Àmbits i serveis dels assistents a les jornades: serveis socials municipals, associacions d'immigrants, serveis d'orientació laboral, ONG's i associacions de treball amb el col·lectiu immigrant. Instituts d'ensenyament, centres de professorat i recursos, i sindicats.

Hi participaren un total de 12 ponents: treballadors socials especialitzats en el treball amb immigrants, professionals de l'administració i tècnics de ONG's que desenvolupen actuacions a l'àmbit educatiu, sanitari i en matèria d'habitatge; experts en programes i serveis de Mediació Intercultural d'altres Comunitats Autònomes; Mediadors Interculturals i membres d'associacions d'immigrants de la nostra comunitat.

Es presentaren ponències, s'organitzaren taules rodones amb membres del col·lectiu immigrant, sessions de treball en grups i debats que, en el seu conjunt, tractaren els següents continguts:

- Perfil dels immigrants extracomunitaris a Mallorca.
- Característiques de la Mediació Intercultural: Models i experiències existents.
- El mediador intercultural. Funcions i àmbits d'intervenció.
- Experiències de mediació: SEMSI (Servicio de Mediación Social Intercultural de Madrid).

- Població immigrada i escolarització. Diversitat cultural als centres educatius.
- La mediació socioeducativa.
- Recursos educatius a la CAIB i actuacions desenvolupades com a resposta a la diversitat cultural dels centres educatius.
- Educació multicultural en l'educació no formal.
- La mediació en habitatge: experiències de treball.
- La mediació sociosanitària amb immigrants.
- Problemàtiques del col·lectiu immigrant a Mallorca. Opinions de les associacions d'immigrants vers la figura del mediador.
- Funcions dels mediadors als nostres municipis: coordinació amb altres professionals dels SS.SS.
- El treball del mediador als municipis de Mallorca.

Valoració de les jornades per part dels assistents. Propostes i suggeriments dels participants

Dels 18 apartats relacionats al qüestionari on, en una escala d'1 a 5, es demanava que s'assenyalàs el valor que millor reflectia la seva opinió quant als diferents apartats —l'espai físic, la durada, la documentació lliurada, els temes desenvolupats, la capacitat i preparació dels ponents, l'organització i coordinació general de les jornades— cap dels ítems fou valorat per davall de 3 punts; 8 dels apartats foren valorats per sobre de 4 i la valoració general del conjunt de les Jornades fou de 4'20.

D'acord amb el compromís assumit durant les jornades de MI i com a un dels objectius d'aquest projecte, a l'acabament de les jornades es varen recollir una sèrie de propostes dels participants que se centren, bàsicament, en sol·licitar un major nombre d'activitats formatives adreçades als professionals que van des d'accions en matèria d'immigració i estrangeria a activitats formatives específiques en tècniques de mediació i per a mediadors/es interculturals.

Juntament amb el qüestionari de valoració de les jornades es va facilitar als assistents un document —*Conclusions dels assistents*— per reflectir les seves propostes i suggeriments. A continuació, i de forma abreujada, es reflecteixen les opinions més destacades:

- Potenciar la realització d'activitats formatives en matèria d'immigració i estrangeria, així com actuacions específiques —relatives a les tècniques de mediació i per a mediadors/es interculturals, i de metodologia de treball amb immigrants extracomunitaris.
- Desenvolupament d'un programa de formació contínua per a professionals sobre els temes relacionats amb la immigració.
- Realització d'activitats formatives/informatives sobre aspectes culturals i característiques pròpies dels col·lectius d'immigrants majoritaris de la nostra comunitat.

NOTES

¹ El Pla Integral d'Atenció a la Immigració de les Illes Balears fou elaborat pel Govern de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears i preveu el desenvolupament d'actuacions per al període de 2001 a 2004.

² E Javier García Castaño, professor d'Antropologia de l'Educació. Departament de Psicologia de la Universitat de Granada.

³ Jornades de Mediació Intercultural organitzades pel Departament de Serveis Socials del Consell de Mallorca el mes de maig de 2001.

⁴ Carlos Giménes Romero, doctor en Antropologia. Professor d'Antropologia Social de la Universitat Autònoma de Madrid (UAM). Coordinador del Servei de Mediació Social Intercultural de Madrid (SEMSI).

⁵ Fadhila Mammari, llicenciada en Filologia Espanyola per la Universitat de Tunísia. Coordinadora de l'equip de mediadors/es interculturals del SEMSI.

⁶ Servei de Mediació Social Intercultural de Madrid. Iniciat el mes de maig de 1997 a través d'un conveni entre l'Àrea de Serveis Socials de l'Ajuntament de Madrid i la Fundació de la UAM.

⁷ Aquest fet es dona a molts indrets quan canvia l'activitat productiva, i fins i tot sense que aquesta canviï; per exemple, per determinats motius lligats a interessos empresarials, en determinades zones agrícoles de l'Estat espanyol s'està substituint la mà d'obra magribina per mà d'obra provinent de l'Europa de l'Est. També a la nostra comunitat, l'arribada important en els darrers anys de població llatinoamericana va desplaçant, en determinats municipis, la població magribina.

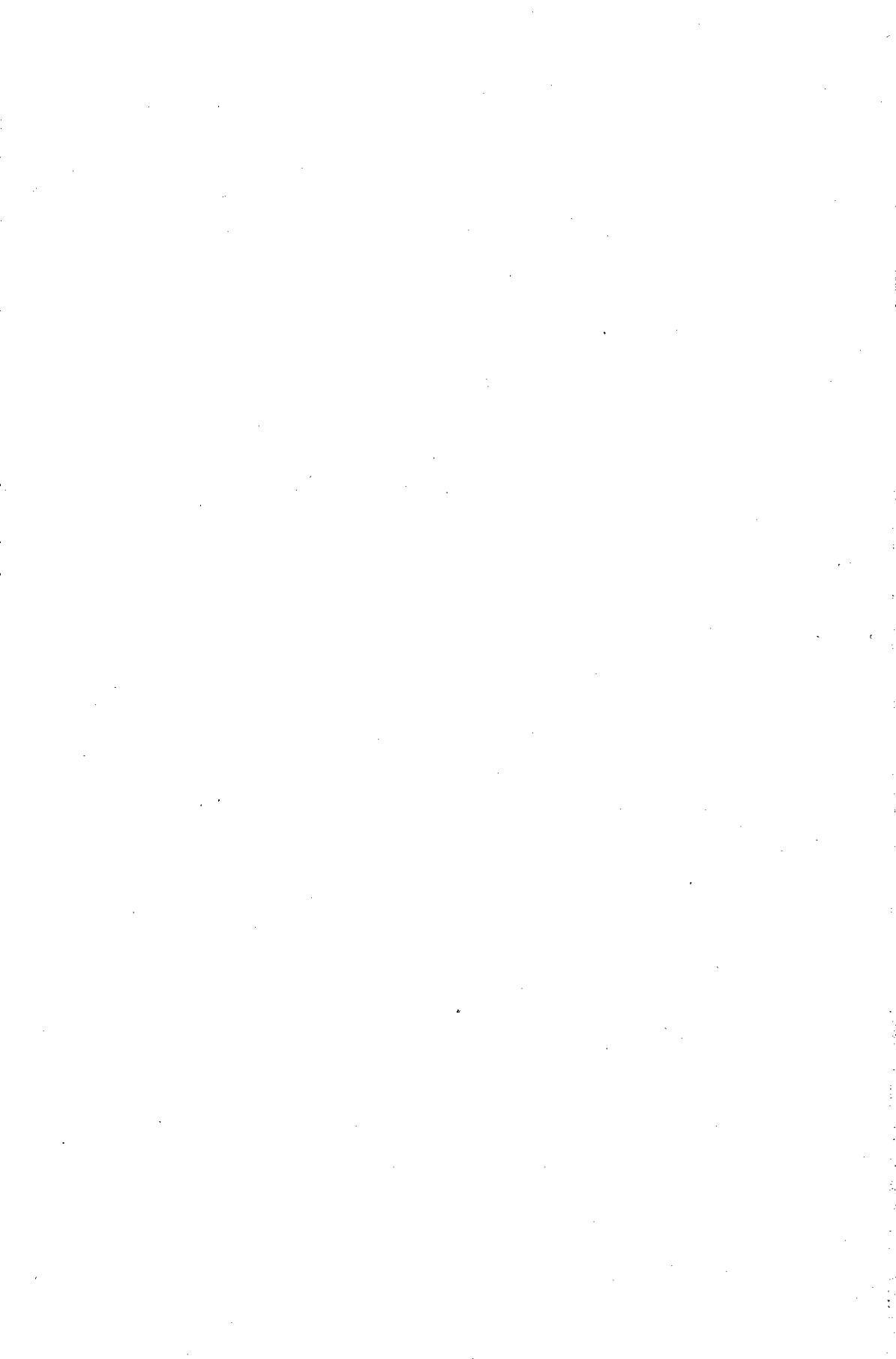
⁸ Un mediador del SEMSI dedica un 40% del seu temps al despatx i un 60% al carrer. El mediador en el despatx seria una altra cosa.

⁹ Veure l'article "*La formació per a professionals en l'àmbit de la Immigració*", de Frau Montebello, J.L. i Oliver Perelló, M.A. "*La formació i la immigració extracomunitària, un nou rept*". Seminaris 2000, volum I. Conselleria de Treball i Formació. Govern de les Illes Balears.

¹⁰ Els serveis de l'Administració, com per exemple hospitals, escoles, espais d'oci i lleure, etc., estan pensats per a una cultura determinada. Cada cop més, en el futur caldrà adaptar-los a una nova realitat multicultural. La societat receptora, en aquest sentit, cal que faci un canvi imprescindible per a la integració, per a l'apropament de les parts. En aquest sentit, resulta imprescindible l'adequació de les institucions.

¹¹ S'ha pogut constatar darrerament com des de determinats serveis sembla ser que s'ha creat una "tercera figura o situació jurídica" quant a la persona immigrant. A la d'immigrant en situació regular o irregular s'hi ha afegit la de la persona immigrant que, tot i estar en situació irregular, ha presentat sol·licitud de permís de treball i, per tant, en disposa d'un resguard, un document que permet, en ocasions, determinar poder accedir o no al servei.

¹² Als tècnics de la SESI hi han començat a arribar, per part dels professionals dels Serveis Socials d'Atenció Primària, demandes d'assessorament relacionades amb situacions de conflicte incipient entre sectors més o menys desafavorits de població autòctona i col·lectius d'immigrants residents al mateix àmbit territorial que han estat motivades per la creença de les primeres que se'ls estaven retallant prestacions i recursos en benefici de les segones.

PROGRAMA D'AULA CULTURAL DE FORMACIÓ PER A LA INTEGRACIÓ DE PERSONES MIGRADES NO COMUNITÀRIES

Joan Ignasi Barceló Pinya,
Docent.
Coordinator del programa

En començar el curs, a l'octubre, va arribar un al·lot nigerià molt jove, encara no havia complert els 20 anys. El seu nom era Ephriam. No parlava gens de castellà i ens vàrem haver d'entendre en anglès. Era tímid, però el somriure li omplia la cara tot el temps. Al principi, els alumnes vénen amb desconfiança. Alguns fa molt poc que han arribat a l'illa i la majoria no compten amb els documents de residència o de feina com per deixar de ser considerats com a "irregulars". El primer dia, tots comenten així com poden què els ha duit fins a Mallorca. Evidentment, tots arriben a la recerca de feina i d'una vida millor, encara que si gratam en cada una de les seves històries, podrem veure que les causes són més complicades. N'Ephriam ens va contar el seu drama, sense deixar de somriure: l'enfrontament entre cristians i musulmans a Nigèria el va deixar sense família i sense amics. Els seus pares van ser assassinats, els seus amics van desaparèixer, la seva casa va ser destruïda. Amb 18 anys, ja no li quedava res a la seva terra, estava condemnat a la indefensió en un país violent i corrupte. Va anar al port amb la intenció de fugir. Allà va conèixer un pescador que el va acollir en la seva tripulació. Durant un any i mig va navegar per la costa africana, intentant oblidar tot el que li havia passat, malalt ja de guerres entre germans. Quan tingué l'oportunitat, va desembarcar a les costes espanyoles. Al seu país en parlaven molt, d'Europa, on tothom es podia comprar un cotxe i la feina estava assegurada. Finalment, va localitzar un amic que vivia a Mallorca i va venir cap aquí amb l'esperança de refer la seva vida. Quan arribà, es va trobar que el somni europeu no era tan idíl·lic com pensava al principi. Ja duïa a Mallorca devers tres mesos i no tenia papers ni feina. Els estalvis fets amb la feina al vaixell se li estaven acabant. No parlava castellà. Tot estava en contra seva, però una cosa tenia clara: no volia tornar mai més al seu país, perquè allà només hi havia misèria i destrucció.

La història de n'Ephriam és una més. Cada persona que arriba d'un país empobrit en té la seva. Gent que va emigrar de Grozny, de Sarajevo, d'Argèlia, del Marroc... Tots ells amb la il·lusió de sortir de la roda de la pobresa i de la violència, es troben amb el rebuig i l'explotació a la vella Europa.

Quina és la resposta de la societat civil espanyola? Quin és el compromís de les associacions? A l'associació Aula Cultural, que es dedica a l'educació de persones adultes, fa anys que es va començar un programa per tal d'atendre les necessitats del col·lectiu de les persones migrades no comunitàries, entre les quals destaca l'aprenentatge de les llengües parlades a les Illes Balears i la informació sobre els recursos existents per a la plena integració dels nouvinguts a la societat balear. Entre els nostres usuaris es troben persones arribades de l'Àfrica (tant del nord com del sud), d'Europa de l'Est i, en menor mesura, de l'Àsia. Per al proper curs, es pensa ampliar els beneficiaris per tal de poder atendre les necessitats de les persones llatinoamericanes. Els participants tenen edats compreses entre els 16 i els 60 anys, encara que la gran majoria en tenen entre 20 i 30. Les característiques dels usuaris són molt heterogènies, ja que ens trobam des de persones analfabetes, fins a llicenciats universitaris. Emperò tots ells accedeixen a les mateixes feines: aquelles que els espanyols ja no volen fer.

Així doncs, des de 1994 s'ha desenvolupat un programa basat en l'educació incidental que intenta posar en disposició dels alumnes les eines necessàries per desenvolupar la seva autonomia personal. S'han obert aules a diferents llocs de la geografia mallorquina, d'acord amb les sol·licituds dels serveis socials dels ajuntaments o dels propis col·lectius de persones migrades, amb la col·laboració econòmica del Consell de Mallorca, d'alguns ajuntaments i de fundacions privades. Les primeres aules obertes varen ser les de s'Arenal i Sa Pobla, llocs que en un principi varen rebre el major nombre de persones migrades procedents, majoritàriament, del continent africà. Des de llavors ençà, s'han anat consolidant altres punts d'intervenció com ara Inca, Felanitx, Palma i Calvià.

Durant aquests vuit anys de feina, més de mil alumnes han passat per les nostres aules i han compartit les seves mancances, alegries i decepcions amb nosaltres. El programa ha anat evolucionant, donades les transformacions que ha sofert el fenomen de la immigració, i el canvi de la legislació en aquesta matèria. El lloc d'origen dels usuaris també ha variat durant els darrers anys, fet que ens ha obligat a aplicar metodologies diferents segons els interessos dels alumnes. Així, cal destacar que s'ha treballat molt l'alfabetització entre el col·lectiu magribí, ja que molts d'ells desconeixen l'alfabet llatí, i fins i tot n'hi ha que no han estat escolaritzats en absolut, per la qual cosa se'ls ha de fer una adaptació curricular. Pel que fa als alumnes d'altres nacionalitats, ens trobam que els seus interessos es dirigeixen, sobretot, a les estratègies per a la recerca de feina, la promoció educativa tant a nivell formal com informal, la informació sobre les prestacions sanitàries bàsiques i l'orientació sobre tràmits o gestions que permetin als participants obtenir la seva documentació de residència, reagrupament familiar, feina, etc.

Un dels eixos fonamentals del programa és el tractament del tema de la interculturalitat, aprofitant la diversitat de cultures de l'aula per extreure les conclusions pertinents que ens permetin construir una nova societat basada en el respecte a la diferència i en la convivència, fomentant l'autoestima dels participants. La visió de la integració intercultural es confronta a l'assimilació per part de les persones migrades a la cultura receptora. Per això, cal conèixer els valors de totes les cultures representades a l'aula i analitzar, també, la cultura local en la qual tots vivim. Per assolir aquests objectius, s'han creat mòduls que

versen sobre el coneixement del medi i la cultura balear, que serveixen per familiaritzar els usuaris amb els costums de la societat illenca i, a més, permeten desenvolupar les seves aptituds lingüístiques a través del diàleg sobre les problemàtiques actuals.

Quant a la participació de la dona migrada, és important remarcar la feina que es fa per promocionar la dona magribí. Aquest col·lectiu, especialment desatès i amb importants problemes en la seva integració, compta amb tres aules a Inca, Felanitx i Son Ferriol en les quals s'emfatitza l'orientació educativa, laboral i es fomenta la integració social a través de sortides i xerrades del seu interès. A aquestes aules, un dels temes presents al llarg de tot l'any és el de la perspectiva de gènere, a través del qual es confronta la relació entre l'home i la dona a la cultura magribí i a la nostra.

La metodologia emprada es basa en materials didàctics per a l'aprenentatge del castellà i el català com a segona llengua i en materials propis elaborats per l'equip docent del programa. Els docents intenten crear un clima de confiança en el qual els alumnes es trobin còmodes per compartir les seves preocupacions més apressants amb la resta dels companys. També s'organitzen sortides per il·lustrar els temes tractats a l'aula, o bé es convida a tècnics perquè vinguin a l'aula a explicar quelcom d'interès per ls participants.

En definitiva, la nostra associació contempla l'educació de les persones migrades com un procés participatiu per fomentar l'autonomia individual i grupal de l'alumnat. Així, tots els que s'acosten a les nostres aules saben que són un punt de trobada on compartir el seu dia a dia i les seves problemàtiques. Un espai en el que es deixa de ser un immigrant i es considera tothom que ve com una persona més. Rachid, Amina, Svetlana, Athar, Tatiana, Ephriam, Ivo, Adel, Christopher, Mounir, Mohamed, Maxwell, Hamidou, Erika, Ahmed, Houda, Jagdish, Ludmilà, Dilip, Slavo, Samira, Bowba, Rizlan, Fatima... tots ells tenen la seva història, les seves preocupacions, els seus somnis, just com cada un de nosaltres. Només demanen ser tractats com a persones, encara que naixessin a un altre indret del nostre planeta. Aula Cultural vol ser un nexa per a la seva integració que ens permeti conviure en una societat diversa i intercultural. És un repte per al futur en el que tots hi hem de participar.

L'ATENCIÓ SOCIOSANITÀRIA A LA POBLACIÓ ESTRANGERA DE MALLORCA: ACTUACIÓ DES DE METGES DEL MÓN

Malén Torrens i Castells
Trebballadora social.
Coordinadora tècnica de projectes de Quart Món

Metges del Món compta amb experiència de quatre anys intervenint amb el col·lectiu de persones immigrades en situació irregular i amb manca de recursos econòmics. Des de 1998 fins ara, les nostres intervencions han passat per modificacions estratègiques i metodològiques d'adaptació a l'evolució del perfil de la migració i les noves situacions de necessitat dels col·lectius més desfavorits.

La nostra finalitat és afavorir la inserció sociosanitària de les persones immigrades respectant el seu procés migratori. Una de les nostres tasques consisteix a vetllar pel compliment dels drets en matèria de salut als que tenen accés les persones immigrades, sense oblidar implementar accions sensibilitzadores dirigides a fomentar actituds de respecte cap a les persones provinents de països no comunitaris, sobretot en el col·lectiu de joves.

Des de Metges del Món partim de la base que l'arribada d'aquestes persones ens ofereix la possibilitat de conviure molt estretament amb altres cultures, altres religions, altres formes de viure, fet que enriqueix en gran mesura la nostra comunitat.

És un repte aconseguir que el dret a la protecció de la salut sigui a l'abast de tothom de forma àgil i eficaç perquè sigui un veritable dret universal que no exclogui ningú per raó del seu país d'origen o la seva situació administrativa

INTRODUCCIÓ

Metges del Món-Illes Balears és una organització no governamental (ONG) d'ajuda humanitària i cooperació al desenvolupament que actua en casos d'emergència, conflicte, fam i misèria a qualsevol indret del món que calgui. Però la intervenció de *Metges del Món* no només es limita a altres països, sinó que també intervé amb les poblacions més desfavorides del món occidental, suposadament més desenvolupat, l'anomenat "quart món".

En aquesta línia és on s'emmarca l'atenció a la població estrangera, més concretament a la població diàna que són les persones immigrants d'origen no comunitari i en situació administrativa irregular (o en tràmits), i amb manca de recursos econòmics.

Les condicions de vida en què viuen, juntament amb el sostre legal que els empara (la llei d'estrangeria i les seves conseqüències), genera que aquestes persones puguin arribar a situacions de risc d'exclusió social o a situacions d'aïllament.

Des de *Metges del Món* i comptant amb l'experiència de quatre anys intervenint amb aquest col·lectiu, ens preocupen les conseqüències que la convivència pot tenir i partim de la base que l'arribada d'aquestes persones ens ofereix la possibilitat de conviure molt estretament amb altres cultures, altres religions, altres formes de viure, fet que enriqueix en gran mesura la nostra comunitat.

Farem un repàs al procés que en aquests quatre anys hem fet, paral·lel i complementari a l'evolució del perfil de la migració i les noves situacions de necessitat, i també el seguiment estret que hem fet a la legislació en matèria d'estrangeria i la preocupació envers les actituds de la població d'acollida cap a les persones immigrades, fomentant actituds de respecte cap a les persones provinents de països no comunitaris, sobretot en el col·lectiu de joves.

Breu incís estratègic: reestructuració tècnica dels projectes de Metges del Món amb la creació de l'"Àrea de Quart Món"

Cal assenyalar la fase actual on ens trobam a *Metges del Món* com a resultat significatiu de l'acomodació dels serveis que oferim a la realitat dels diferents col·lectius desafavorits que històricament atenem: persones usuàries de drogues injectades, persones immigrants i persones prostituïdes.

Des del mes de març de 2002 hem iniciat aquest procés de reestructuració tècnica dels projectes per englobar-los en una àrea anomenada de "Quart Món" i des d'on volem potenciar el treball en equip, ja que comptam amb professionals contractats de l'àmbit mèdic, sanitari, psicològic i social.

La finalitat és optimitzar els recursos humans, oferir una intervenció des d'una òptica biopsicosocial i amb perspectiva de gènere per identificar i analitzar els obstacles que estan impedit l'accés dels col·lectius desafavorits al dret universal de protecció de la salut.

Amb l'àrea transversal de sensibilització social i denúncia volem complementar les nostres accions per poder assolir els objectius específics que ens plantejam amb cada col·lectiu.

En aquest article ens centrarem en l'exposició del que *Metges del Món* fa en l'àmbit de la salut de les persones immigrades:

- Principis d'actuació i línies d'intervenció.
- Objectius específics a assolir.
- Evolució tècnica i metodològica de les nostres activitats des de l'inici del programa.
- Dades estadístiques més significatives de l'atenció directa.
- Intervencions que prioritizam actualment.
- Propostes per a noves intervencions,

sense oblidar tot un seguit de dificultats que hem detectat en l'accés de les persones immigrades a la xarxa sanitària pública que consideram important que sigui conegut per totes les persones professionals que puguin, en algun moment, intervenir amb persones immigrades.

LÍNIES D'INTERVENCIÓ I OBJECTIUS ESPECÍFICS AMB PERSONES IMMIGRADES

Els principis bàsics de *Metges del Món* en qualsevol actuació de l'àrea de Quart Món són: principi de dret, principi d'integració i principi de solidaritat. Per tant, les nostres línies d'intervenció van en els següents eixos complementaris:

- Atenció directa a persones immigrades amb tasques concretes d'informació i derivació per a la seva inserció
- Accions grupals d'educació per a la salut amb els col·lectius més desfavorits (prioritzant les dones en situació d'aïllament social)
- Accions concretes i contundents de sensibilització i denúncia social

A través d'aquestes intervencions volem assolir els objectius específics següents al "*Programa d'orientació sociosanitària i educació per a la salut de les persones immigrades*":

- Facilitar l'accés de les persones immigrades als circuits sociosanitaris normalitzats, millorant el seu coneixement dels drets i deures sociosanitaris.
- Presionar les autoritats competents en matèria de salut perquè elaborin un protocol d'atenció mèdica que tenguin en compte la diversitat de col·lectius de persones immigrades.
- Fomentar campanyes d'educació per a la salut amb els grups que es troben en situació desafavorida (prioritzant el col·lectiu de dones immigrades).
- Captar dones immigrades en situació desafavorida per millorar la seva inserció sociosanitària contribuint a la seva formació com a agents de salut en l'entorn familiar.
- Positivar el fenomen migratori mitjançant campanyes específiques de sensibilització (prioritzant el col·lectiu de joves).
- Promoure l'apropament i intercanvi intercultural per crear xarxes de solidaritat entre les persones immigrades i la població d'acollida.
- Col·laborar en l'execució de cursos, tallers, taules rodones, etc. relacionats amb els aspectes de salut de les persones immigrades i la interculturalitat.
- Coordinar actuacions de sensibilització social i denúncia de la situació de desavantatge de les persones immigrades i reivindicar que es compleixin els seus drets.

A REMOLC DELS CANVIS DE LA LLEI D'ESTRANGERIA: BREU ITINERARI PROGRESSIU-REGRESSIU

Ja coneixem els canvis que la coneguda "Llei d'estrangeria" ha patit en els dos darrers anys, encara que convé recordar-los per entendre l'evolució de les nostres intervencions i, sobretot, de les nostres estratègies utilitzades per assolir els objectius plantejats anteriorment. La primera Llei sobre Drets i Llibertats dels Estrangers a Espanya (Llei 7/85) es va promulgar l'any 1985 i va estar en vigor 15 anys, essent molt qüestionada pels col·lectius de defensa dels drets de les persones immigrades que la titllaven de restrictiva, arbitrària i policial (amb

molts conceptes jurídics indeterminats, segons els experts). Aquesta llei no contemplava la paraula "integració" en tot el seu text. No va ser fins a febrer de l'any 2000 quan, després del consens de diverses forces polítiques, entrà en vigor la primera reforma de la Llei d'Estrangeria (Llei 4/2000), que incorporava en la mateixa denominació de la llei, un final significatiu: "...i la seva integració social". Aquesta llei suposà l'accés de les persones immigrades a drets que en l'antiga llei no es contemplaven, com és el dret a l'assistència sanitària (article 12), entre d'altres també prou importants. Malauradament, aquesta llei no ha tingut molt de temps per desenvolupar-se, ja que a 23 de gener de 2001 va entrar en vigor la denominada "contrareforma 8/2000", que va mantenir l'article 12 sense cap modificació però sí que va suposar una regressió en els drets socials i civils de les persones immigrades més vulnerables, les que es troben en una situació irregular, potenciant la creació de ciutadans de primera i segona categoria.

EVOLUCIÓ TÈCNICA I METODOLÒGICA DE LA NOSTRA ATENCIÓ DIRECTA A PERSONES IMMIGRADES: CLAUS IMPORTANTS

Des de febrer de 1998, quan es va començar l'atenció directa a persones immigrades, la legislació només contemplava l'atenció per urgències a les persones immigrades en situació irregular, fet que ens va dur a dissenyar unes estratègies consistents a potenciar el voluntariat mèdic, sanitari i social dels centres de salut i hospitals amb disponibilitat d'atendre a les persones immigrants "sense papers" des del seu mateix lloc de feina i amb cites prèvies gestionades des de *Metges del Món*, tant d'atenció primària com atenció especialitzada. Comptàvem amb un remanent de medicaments en bon estat que facilitàvem des de *Metges del Món* a persones sense recursos, prèvia presentació de la recepta mèdica i segons les nostres existències.

En cap moment plantejàrem l'atenció mèdica des del nostre local, sinó que informàvem a les persones immigrades de quin era el circuit sociosanitari normalitzat i les vies d'accés en casos d'urgència i en casos de seguiment, potenciant l'educació en la utilització normalitzada del sistema sanitari públic i la xarxa social assistencial.

Aquesta intervenció era coneguda per l'INSALUD, que donava el vistiplau als professionals solidaris que atenien des de la seva consulta. Paral·lelament, manteníem reunions per proposar la normalització de l'atenció mèdica i sanitària al col·lectiu diana, encara que ens topàvem amb l'impediment de la mateixa llei d'estrangeria.

A partir de febrer de 1999 l'INSALUD i l'INSS varen concretar en unes instruccions provisionals el dret ja reconegut a la Llei 1/96, de protecció jurídica del menor quant a l'assistència sanitària a menors immigrants o fills i filles d'immigrants, equiparant la seva atenció a la de qualsevol menor espanyol. El mes d'agost, aquest dret es feia extensiu a les dones immigrades embarassades per a l'assistència sanitària en el procés de la gestació, part i postpart.

En aquests dos anys ateníem les persones immigrades a través d'una entrevista social i les derivàvem a algun professional solidari del centre de salut més proper al domicili de la persona immigrant amb una cita prèvia, sempre després

d'haver valorat la seva situació, i també amb derivació al centre municipal de serveis socials que li corresponia o a un altre recurs a l'abast segons la demanda.

El repte més important de *Metges del Món* va ser insistir que aquestes instruccions fossin conegudes per tots els serveis sanitaris públics d'atenció primària i especialitzada i per les persones immigrades, algunes d'elles amb reticències a acudir a una administració pel fet que es donàs a conèixer la seva situació d'irregularitat, i també per altres entrebancs que s'especifiquen més endavant.

No va ser fins al mes de febrer de l'any 2000 quan va entrar en vigor la reforma de la llei d'estrangeria. La gran novetat que incorpora la llei 4/2000 és el dret a atenció sanitària en les mateixes condicions que les persones espanyoles a les persones immigrants empadronades (article 12 punt 1).

A partir d'aquí i fins ara, la intervenció de *Metges del Món* quant a l'atenció directa i la metodologia utilitzada, es va veure modificada substancialment. Ja no potenciàrem el "voluntariat", sinó que exigírem el compliment del que disposava la llei, per tant, informàvem de com accedir a la sol·licitud de la targeta sanitària sense recursos, com empadronar-se, com aconseguir una cita prèvia, etc., mentre que paral·lelament diversificàvem i potenciàvem la nostra àrea de sensibilització social i denúncia.

Els documents exigits per l'INSALUD per gaudir de la targeta sanitària "sense recursos" han anat variant amb el temps, passant d'una exigència elevada a una flexibilització raonable. Aquest fet, que ha suposat una vigilància constant i acurada en aquest sentit, ha suposat una arbitrarietat important i una ralentització en la consecució de la targeta sanitària per part de les persones immigrades, fet que ha repercutit negativament en la seva salut a nivell integral.

Ara ja podem dir que fins que les transferències en matèria de salut no han estat autonòmiques no hem pogut veure com ha estat possible la passa definitiva en la direcció normalitzadora i integradora del col·lectiu de persones immigrades en el sistema sanitari públic. Aquesta voluntat política ha permès garantir un accés àgil a la sol·licitud de la targeta. Això és una bona iniciativa: falta acompanyar-la d'una adequada formació específica als professionals de la salut, al col·lectiu de persones immigrades, així com adequar gradualment els protocols a les noves necessitats sorgides arran del fenomen de la immigració, vetllant per una coordinació interinstitucional eficaç.

DADES MÉS SIGNIFICATIVES DE LES ATENCIONS DIRECTES A PERSONES IMMIGRADES DES DE L'INICI DEL PROGRAMA

El total acumulat de persones ateses des de l'inici de l'atenció directa a persones immigrades, des de febrer de 1998 fins a febrer de 2002, és de 2127.

Afegim la xifra que disposam en aquests moments sobre els dos primers mesos de l'any 2002 en els que hem atès a 56 persones, 42 noves i 14 en seguiment.

Del total de les 736 persones ateses durant l'any 2001, 178 són homes (25%) i 558 (75%) són dones.

Evolució de les DADES GLOBALS des del inici de l'atenció directa al febrer de 1998 fins el desembre de 2001.

	1998	1999	2000	2001	Total GLOBAL
TOTAL DE PERSONES ATESES	171	440	780	736	2127
Casos antics	0	32	111	76	219
Persones noves	171	408	669	660	1908
Total d'intervencions efectuades	571	1780	1246	811	4408

El més significatiu quant al gènere és l'augment considerable de dones en relació als homes (fenòmen creixent de feminització de la immigració), sobretot d'Amèrica Llatina, destacant les persones d'Equador i Colòmbia. També s'ha notat un lleuger augment de les dones procedents d'Àfrica Subsahariana.

El grup d'edat majoritari és el comprès entre els 25 a 34 anys.

Fent referència a la distribució per àrea geogràfica de procedència, segueix la tendència de l'any 2000 i les persones ateses procedeixen majoritàriament d'Amèrica, seguides d'Àfrica Subsahariana. El Magrib i Europa de l'Est tenen un percentatge molt similar, malgrat que són minoritaris quant a les altres dues zones geogràfiques esmentades.

Les especialitats mèdiques més sol·licitades per ordre de preferència són les de ginecologia (igual que a l'any 2000), pediatria, odontologia i s'ha donat un augment considerable de demandes d'IVE (interrupció voluntària de l'embaràs), al ritme d'una sol·licitud per setmana.

A totes les persones ateses se'ls ha informat de com aconseguir la targeta sanitària "sense recursos", si estan empadronades (com i on empadronar-se), quins documents s'exigeixen i on efectuar els tràmits. S'ha informat les dones embarassades i menors de 18 anys, i també com s'ha derivat als recursos socio-sanitaris pertinents segons les demandes. A totes les persones residents a Palma se'ls ha derivat a l'OFIM (Oficina de Informació i Orientació per a Immigrades) des de la seva obertura, i també a la resta de persones immigrades no residents al municipi de Palma se'ls ha derivat a la resta d'oficines de la xarxa OFIM de Mallorca.

QUINES ACCIONS PRIORITZAM ACTUALMENT DES DE METGES DEL MÓN EN AQUEST COL·LECTIU?

Actualment estam enlestint la primera fase del projecte específic de tallers d'inserció sociosanitària i educació per a la salut de les dones immigrades, consistent en un estudi prospectiu de la situació de necessitat de les dones immigrades des de varis nivells: quines demandes efectuen als serveis socials, quines necessitats han detectat les persones mediadores interculturals, quin nivell de participació tenen a les associacions d'immigrants i quines expectatives tenen les mateixes dones immigrades envers la seva inserció, etc. La segona fase consistirà en la realització dels tallers d'educació per a la salut i inserció EN els circuits sociosanitaris normalitzats, amb un objectiu, a llarg termini de: crear agents de salut dins el nucli familiar i potenciar l'encontre de les dones immigrades afavorint l'associacionisme.

En la nostra àrea de sensibilització **continuem potenciant els tallers de sensibilització per a joves** envers la visió positiva del fenomen migratori i el respecte a la diversitat.

Estam aplicant la **perspectiva de gènere** a totes les accions que engegam.

Volem aprofitar l'avinentesa per exposar un seguit de **dificultats d'accessibilitat de les persones immigrades en situació irregular al sistema sanitari públic**, que hem detectat de la nostra experiència diària en aquest terreny:

- 1) Es donen greuges comparatius en l'accés als serveis sanitaris d'atenció primària, tant a nivell de Comunitats Autònomes com en els diferents centres de salut d'una mateixa Comunitat Autònoma.
- 2) Hi ha una desinformació important del personal dels centres de salut i hospitals públics a l'hora d'atendre aquests col·lectius (segons la seva situació administrativa poden accedir a uns o a altres serveis i/o prestacions).
- 3) Hi ha una excessiva burocratització que implica que les persones immigrades tinguin serioses dificultats d'accedir a la targeta sanitària "sense recursos" (això sembla que ja està solucionat en part, ja que ara el formulari F-6 serveix com a declaració jurada de manca de recursos econòmics). S'ha de dir que cada comunitat autònoma ha escollit el propi mecanisme que considera vàlid a aquest efecte).
- 4) Es troben dificultats per a l'empadronament de persones immigrades que encara no estan clarificades suficientment, fet que suposa greuges comparatius entre diferents municipis. Dificultat afegida per al col·lectiu de persones que fan feina sense papers d'interne al servei domèstic.
- 5) No hi ha un criteri unificat en els serveis sanitaris públics per al seguiment i control de la salut de les persones immigrades (accés a medicació, derivacions a especialistes, prestacions tècniques, seguiment de malalties cròniques, prevenció, etc.)
- 6) Moltes persones immigrants "sense papers" tenen por a anar a una "administració" per la seva situació d'irregularitat; tenen dificultats de comprensió de l'idioma/idiomes oficials de les Illes Balears o de la cultura sanitària i tenen por a algunes actituds del personal dels serveis sanitaris, poc favorables a una atenció legítima a les persones immigrades.

PROPOSTES PER A FUTURES INTERVENCIÓNS AMB EL COL·LECTIU DE PERSONES IMMIGRADES

- Des de les administracions competents, vetllar pel compliment de la legislació en matèria d'estrangeria relacionada amb els drets socials i de salut.
- Consensuar i utilitzar de forma efectiva els canals específics de derivació de les demandes arribades a *Metges del Món* als recursos socio-sanitaris normalitzats.
- Fomentar que les administracions competents en els àmbits social i cultural engeguin propostes i accions que fomentin la interculturalitat.
- Implementar el projecte dirigit a les dones immigrades.

-
- Incrementar i millorar la nostra oferta formativa relacionada amb aspectes de migració i interculturalitat.
 - Consolidar la nostra àrea de sensibilització i denúncia.
 - Tenir més presència en els mitjans de comunicació en relació a les vulneracions dels drets dels col·lectius més desfavorits de la nostra societat del benestar.
 - Arribar a altres col·lectius específics susceptibles de ser sensibilitzats en matèria d'immigració a part dels joves: educadors i educadores, pares i mares, etc.

ANÀLISI COMPARATIVA DE LA NORMATIVA D'ESTRANGERIA

Pedrona Crespí Bassa,
*Tècnic en Relacions Laborals de la
Secció d'Exclusió Social i Immigració del
Departament de Serveis Socials.
Consell de Mallorca*

La primera llei d'estrangeria que regula el tema dels fluxos migratoris a Espanya és la Llei Orgànica (LO) 7/85, d'1 de juliol, sobre Drets i Deures dels Estrangers a Espanya motivada per l'inici d'una immigració que començava a ser constatable. Es pot qualificar de normativa restrictiva i, a la vegada, buida de contingut. Molts aspectes no es regulaven, fet que deixava a l'administració una gran actuació arbitral. Aquesta llei va ser desenvolupada inicialment per un Reial Decret (RD) 1119/1986, de 23 de maig, sobre Drets i Llibertats dels Estrangers a Espanya que, teòricament, havia de concretar les bases en què s'emmarcava aquesta llei, però no fou així. Als deu anys posteriors, el fenomen migratori a Espanya va augmentar considerablement juntament amb altres fets, com l'entrada de l'Estat espanyol a la Unió Europea i la reforma del procediment administratiu, circumstàncies que van provocar la creació de un nou RD que derogava l'anterior. Així sorgí el RD 2/96, de 2 de febrer. Aquesta darrera normativa fou més extensa en contingut i més restrictiva, incorporant tot un capítol d'infraccions i sancions tipificades que no feien més que dificultar l'estada regular de les persones estrangeres a Espanya.

En els darrers cinc anys, l'arribada al país d'immigrants econòmics en situació irregular, ha augmentat en percentatges importants, donades les crisis econòmiques i polítiques existents actualment a tercers països —sobretot ibero-americs— i països de l'Est d'Europa, sense deixar de banda els immigrants procedents d'Àfrica que veuen Espanya com la porta d'entrada a Europa.

Actualment, hi ha moltes persones estrangeres sense la documentació administrativa per residir a l'Estat, una realitat insostenible que ja en sel seu moment inicial provocà les pressions de sindicats, ONG's i altres entitats que intentaven potenciar l'execució d'una política migratòria més integradora, amb accés als drets socials. Voltada d'aquestes inquietuds i realitat es va aprovar, finalment, l'11 de gener de 2000 la LO 4/2000 sobre Drets i Deures dels Estrangers a Espanya i la seva Integració Social, que derogava l'anterior normativa (LO 7/85).

Aquesta darrera normativa aprovada, canvia aspectes molt importants, millorant la situació per a les persones immigrades que es trobaven a Espanya, però segueix igual de restrictiva per a les persones estrangeres que volen venir a establir-se al país, modificant en poca mesura el sistema d'entrada (els visats, sobretot).

Una nota significativa que cal destacar és l'extensa equiparació dels drets dels estrangers de tercers països amb els espanyols. Un dels exemples més clars és l'accés a l'assistència sanitària, a la que hi poden accedir tots els estrangers, regulars i irregulars i no sols en cas d'urgència, amb l'únic condicionant de trobar-se empadronat al lloc de residència. Un altre dels drets reconeguts als estrangers irregulars suposava poder accedir al permís de treball i residència —o de residència— quan portaven dos anys empadronats al municipi.

Pel que fa a la possibilitat d'expulsió dels estrangers pel fet de la seva irregularitat administrativa, va ser substituïda per una sanció econòmica, llevat dels casos relacionats amb fets delictius. Aquesta nova legislació era, fins al moment, el més gran avanç que s'havia fet en matèria d'estrangeria, valorant els drets dels estrangers i afavorint la permanència al país. Poc va durar aquesta llei tot plantejant-se'n una reforma parcial que dóna lloc a la LO 8/2000, de 22 de desembre, motivada, segons l'executiu per "haver-se detectat aspectes on la realitat del fenomen migratori superava les previsions de la norma i per donar conformitat als compromisos assumits per Espanya, concretament, amb les conclusions adoptades pels caps d'estat i de govern dels estats membres de la Unió Europea a Tampere, sobre la creació d'un espai de llibertat, seguretat i justícia.

D'aquesta manera es torna novament a la línia clàssica de la legislació d'estrangeria caracteritzada per una gran desigualtat entre els immigrants i els ciutadans autòctons. Com a mostra, el tancament de fronteres a la immigració laboral que emfasitza aquesta nova llei quan des de fa molts anys s'ha anat consolidat a l'Europa Comunitària.

Finalment, el 20 de juliol de 2001 es va aprovar el RD864/2001 que desenvolupa la nova normativa seguint la línia restrictiva, tant per als estrangers que ja es troben a Espanya com per als qui hi volen entrar.

Paral·lelament a aquests canvis constants en la normativa d'estrangeria s'han aprovat dos processos de regularització per als estrangers que es trobaven a Espanya en situació irregular, accedint molt d'ells, a través d'elles, al permís de treball. Però aquest fet no ha suposat ni l'aturada de l'entrada d'estrangers al país ni la seva minva, potenciada per l'increment de mà d'obra barata disponible per desregular el mercat laboral, per molt que políticament es proclamí que són fluxos de treballadors temporers. La necessitat de mà d'obra actual no concorda amb les polítiques restrictives del govern, imposades en gran part per les directrius comunitàries. Afegit a tot això, s'estan aprovant convenis internacionals per a la readmissió d'estrangers en situació irregular i aprovant acords d'imposició de visat d'entrada a països que anteriorment no era prescriptiu (per exemple Colòmbia, que requereix visat per entrar a Espanya des de dia 2 de gener de 2002).

Cal remarcar que les vies d'entrada accessibles per als estrangers, amb la nova normativa, són bàsicament tres:

- A través del reagrupament familiar.
- Supòsits específics de l'art. 71 del RD 864/2001 per accedir al permís de treball, on no es considera la situació nacional d'ocupació.
- Les exempcions de visats per als estrangers que es troben al país, emmarcades en alguna de les situacions de l'art. 49 del RD 864/2001.

Seguidament s'exposen detalladament els canvis normatius que s'han produït al llarg d'aquests dos anys:

<p>PARTICIPACIÓ PÚBLICA</p>	<p>LO 7/1985</p> <p>Els/les estrangers/es no poden ser titulars dels drets polítics de sufragi actiu o passiu.</p> <p>Es podrà reconèixer el dret de sufragi actiu a les eleccions municipals als estrangers/es residents dins els termes i amb les condicions que, atenent a criteris de reciprocitat, s'estableixin per tractat o per llei per als espanyols residents als països d'origen.</p>	<p>LO 4/2000</p> <p>Els/les estrangers/es amb permís de treball i residència poden participar a les eleccions municipals, o designar representants als plens per prendre part en el debat i en les decisions municipals que els afectin.</p>	<p>Reforma LO 8/2000</p> <p>Les persones estrangeres residents a Espanya poden ser titulars del dret de sufragi a les eleccions municipals atenent a criteris de reciprocitat, dins els termes que per Llei o Tractat s'estableixin per als espanyols residents als seus països d'origen..</p> <p>A més, les persones estrangeres residents i empadronades poden ser escoltades segons el que disposi el Reglament Orgànic de la Corporació.</p>	<p>RD 864/2001</p> <p>Les persones estrangeres residents a Espanya poden ser titulars del dret de sufragi a les eleccions municipals atenent a criteris de reciprocitat, dins els termes que per Llei o Tractat s'estableixin per als espanyols residents als països d'origen.</p> <p>A més, les persones estrangeres residents i empadronades poden ser escoltades segons el que disposi el Reglament Orgànic de la Corporació.</p>
------------------------------------	--	---	---	---

<p>DRET A EDUCACIÓ</p>	<p>LO 7/1985</p> <p>Es reconeix als estrangers/es que es trobin legalment en territori de l'Estat el dret a l'educació i la llibertat d'ensenyament, així com el dret a la creació i direcció de centres docents, d'acord amb el que estableixen les disposicions vigents i sota el principi de reciprocitat. Poden accedir, igualment, al desenvolupament d'activitats de caràcter docent o d'investigació científica, d'acord amb allò que s'estableix a les disposicions vigents.</p>	<p>LO 4/2000</p> <p>Totes les persones estrangeres tenen dret a l'accés a l'ensenyament bàsic, gratuït i obligatori, i a l'educació de naturalesa no obligatòria; igualment a les titulacions acadèmiques que corresponen, i al sistema públic de beques i ajudes. Aquelles que disposin, a més, de permís de treball i residència poden desenvolupar activitats de caire docent o d'investigació científica, i crear i dirigir centres educatius.</p>	<p>Reforma LO 8/2000</p> <p>Totes les persones estrangeres menors de 18 anys tenen dret a l'accés a l'ensenyament bàsic, gratuït i obligatori, igualment a les titulacions acadèmiques que corresponen. Només les residents tenen dret a l'educació de naturalesa no obligatòria, i accés a beques i ajudes; i a desenvolupar activitats de caire docent o d'investigació científica, i crear i dirigir centres educatius.</p>	<p>RD 864/2001</p> <p>Totes les persones estrangeres menors de 18 anys tenen dret a l'accés a l'ensenyament bàsic, gratuït i obligatori, igualment a les titulacions acadèmiques que corresponen. Només les residents tenen dret a l'educació de naturalesa no obligatòria, i accés a beques i ajudes; i a desenvolupar activitats de caire docent o d'investigació científica, i crear i dirigir centres educatius.</p>
-------------------------------	---	---	---	---

<p>DRET AL TREBALL I A LA SEGURETAT SOCIAL</p>	<p>LO 7/1985</p> <p>Els/les estrangers/es no poden accedir al desenvolupament de càrrecs públics o que impliquin exercici d'autoritat</p>	<p>LO 4/2000</p> <p>Les persones estrangeres tenen dret a exercir un activitat remunerada i a l'accés al sistema de la Seguretat Social. Poden accedir com a personal laboral al servei de les administracions públiques.</p>	<p>Reforma LO 8/2000</p> <p>Les persones estrangeres autoritzades a treballar tenen dret a exercir un activitat remunerada i a l'accés al sistema de la Seguretat Social. Aquelles residents a Espanya poden accedir com a personal laboral al servei de les administracions públiques.</p>	<p>RD 864/2001</p> <p>Les persones estrangeres autoritzades a treballar tenen dret a exercir una activitat remunerada, i a l'accés al sistema de la Seguretat Social. Aquelles residents a Espanya poden accedir com a personal laboral al servei de les administracions públiques i accedir a activitats de formació dependents de l'administració.</p>
---	--	--	--	---

<p>DRET A L'ASSISTÈNCIA SANITÀRIA</p>	<p>LO 7/1985</p> <p>Es converteix en requisit imprescindible per gaudir de les prestacions sanitàries estar en situació d'alta laboral. La inclusió de familiars com a beneficiaris d'un treballador estranger extracomunitari exigeix disposar d'un permís de residència.</p> <p>L'assistència sanitària per a persones sense recursos econòmics queda reduïda a ciutadans de la UE, Iberoamèrica, Andorra i Filipines que resideixin de forma regular a l'Estat espanyol.</p> <p>Els menors d'edat i dones embarassades en situació irregular no tenen accés a les prestacions sanitàries fins a l'aprovació del RD 155/1996</p>	<p>LO 4/2000</p> <p>Queda obert l'accés de tots els estrangers (independentment de la seva situació administrativa) a l'assistència sanitària d'urgència.</p> <p>Els menors d'edat i dones embarassades (independentment de la seva situació administrativa) podran disposar d'atenció sanitària plena.</p> <p>Tots els estrangers empadronats tindran atenció sanitària plena.</p> <p>Els estrangers majors d'edat en situació irregular – que no constin empadronats a cap municipi – no tindran atenció sanitària pública gratuïta (exceptuant les dones embarassades).</p>	<p>Reforma LO 8/2000</p> <p>Inicialment no es modifiquen les condicions d'accés a l'assistència sanitària en relació al que es contemplava la LO 4/2000.</p>	<p>RD 864/2001</p> <p>No es modifiquen les condicions d'accés a l'assistència sanitària en relació al que es contemplava a la LO 4/2000</p>
--	--	--	--	---

DRET A AJUDES EN MATERIA D'HABITATGE	LO 7/1985	LO 4/2000	Reforma LO 8/2000	RD 864/2001
	Els estrangers amb permís de residència podran accedir a les ajudes públiques en matèria d'habitatge complint els mateixos requisits que els espanyols. Els estrangers empadronats en situació regular o irregular podran accedir als habitatges de protecció oficial.	Els estrangers amb permís de residència podran accedir a les ajudes públiques en matèria d'habitatge si compleixen els mateixos requisits que se sol·liciten als espanyols.	Els estrangers empadronats, en situació regular o irregular, podran accedir igualment als habitatges de protecció oficial.	Els estrangers amb permís de residència podran accedir a les ajudes públiques en matèria d'habitatge, si compleixen els mateixos requisits que se sol·liciten als espanyols. Els estrangers empadronats, en situació regular o irregular, podran accedir igualment als habitatges de protecció oficial.

PARTICIPACIÓ D'INTERLOCUTORS	LO 7/1985	LO 4/2000 El Fòrum para la Immigració constitueix un òrgan de consulta, informació i assessorament en matèria d'immigració.	Reforma LO 8/2000 Es limita el paper del Fòrum estatal com a òrgan assessor en matèria d'immigració, eliminant part de les seves competències, que queden restringides a les matèries d'integració sense poder entrar a valorar aspectes fonamentals de política migratòria com es venia fent fins ara. El Fòrum queda reduït a un òrgan testimonial i sense efectivitat real.	RD 864/2001 No es modifica respecte a la LO 4/2000.
---------------------------------	-----------	---	--	---

REAGRUPAMENT FAMILIAR	LO 7/1985	Els familiars reagrupables són els fills menors d'edat, el cònjuge i els pares.	LO 4/2000	S'han afegit com a familiars reagrupables "altres familiars" per raons humanitàries que depenguin econòmicament del reagrupant.	Reforma LO 8/2000	Els familiars reagrupables són els fills menors d'edat, el cònjuge i els pares. Les condicions per exercir el dret de reagrupament se determinaran en el futur Reglament.	RD 864/2001	Els familiars reagrupables són els fills menors d'edat, el cònjuge i els pares. El reagrupant ha de ser titular d'un permís de treball B renovar per iniciar el tràmit.
----------------------------------	-----------	---	-----------	---	-------------------	--	-------------	--

<p>VISAT</p>	<p>LO 7/1985</p> <p>La notificació de la resolució de denegació de visat es farà de forma que no pugui afectar l'interès de l'Estat o dels seus nacionals i els compromisos internacionals assumits per Espanya.</p>	<p>LO 4/2000</p> <p>La denegació de visat sempre ha de ser expressa i motivada, indicant els recursos que procedeixin.</p>	<p>Reforma LO 8/2000</p> <p>La denegació de visat ha de ser motivada quan es tracti de visat de residència per reagrupament familiar o per al treball per compte d'altri.</p> <p>La resolució expressarà els recursos que contra la mateixa procedeixen, òrgan davant el qual haguessin de presentar-se i termini per interposar-los.</p> <p>Potestat per part de l'administració de requerir la compareixença de l'estranger al Consolat durant la tramitació del visat.</p>	<p>RD 864/2001</p> <p>La denegació de visat ha de ser motivada quan es tracti de visat de residència per reagrupament familiar o per al treball per compte d'altri.</p> <p>La resolució expressarà els recursos que contra la mateixa procedeixen, òrgan davant el qual haguessin de presentar-se i termini per interposar-los.</p> <p>Potestat per part de l'administració de requerir la compareixença de l'estranger al Consolat durant la tramitació del visat.</p> <p>El ciutadà espanyol que convidi un estranger com a turista haurà de garantir i responsabilitzar-se de l'allorjament, dels mitjans de vida, l'assistència sanitària i del retorn al país d'origen.</p> <p>Els estrangers que no necessitin visat d'entrada a Espanya estan obligats a comunicar l'entrada al país a les autoritats policials espanyoles en un termini de 72 h.</p> <p>El visat d'estada d'un menor requerirà informe previ del Delegat de Govern de la C.A. on s'establirà el lloc de residència.</p>
--------------	--	--	---	---

<p>ASSISTÈNCIA JURÍDICA GRATUÏTA</p>	<p>LO 7/1985</p> <p>Els estrangers que disposassin de permís de residència i es trobaven sense recursos podien accedir a la justícia gratuïta.</p>	<p>LO 4/2000</p> <p>Tots els estrangers, independentment de la seva situació administrativa, tindran dret a advocat en els procediments de denegacions d'entrada, expulsions, sortides obligatòries del país i en matèria d'asil.</p> <p>Els estrangers empadronats i en situació regular al país tindran dret a justícia gratuïta en tots els procediments judicials.</p>	<p>Reforma LO 8/2000</p> <p>1. Tots els estrangers que es trobin en territori espanyol tenen dret a la tutela judicial efectiva de forma gratuïta, i també els refusats en frontera en els procediments d'expulsió i en matèria d'asil quan es trobin sense recursos.</p> <p>2. Els estrangers que disposen de permís de residència sense recursos podran beneficiar-se d'aquest dret en qualsevol litigi judicial.</p>	<p>RD 864/2001</p> <p>No es modifica el contingut de la LO 4/2000 reformada per la LO 8/2000.</p>
---	---	---	--	--

EXEMPCIÓ DE VISAT	LO 7/1985	LO 4/2000	Reforma LO 8/2000	RD 864/2001
	<p>El cònjuge de resident regular havia de justificar tres anys de matrimoni abans de sol·licitar exempció de visat</p>	<p>El cònjuge de resident regular justificant el vincle matrimonial i un any de convivència a Espanya podrà sol·licitar l'exempció de visat i el permís de residència.</p>	<p>El cònjuge de resident regular, o comunitari, justificant el vincle matrimonial i un any de convivència a Espanya podrà sol·licitar exempció de visat i el permís de residència.</p>	<p>El cònjuge de resident regular o comunitari justificant el vincle matrimonial i un any de convivència a Espanya podrà sol·licitar exempció de visat i el permís de residència.</p> <p><i>(Novetat)</i></p> <p>Estrangers que hagin entrat amb visat de residència vàlid expedir pels consolats espanyols al país d'origen i no hagin pogut obtenir el corresponent permís de residència per causes alienes a la seva voluntat.</p> <p><i>(Novetat)</i></p> <p>Estrangers ascendents de ciutadà espanyol o estranger resident regular a Espanya que visqui a càrrec seu i reuneixi els requisits necessaris per beneficiar-se del reagrupament familiar.</p>

REGULARITZACIÓ PERMANENT	LO 7/1985	LO 4/2000	Reforma LO 8/2000	RD 864/2001
		<p>Els estrangers que acreditin dos anys d'estada ininterrompuda al territori espanyol, figurin empadronats i disposin de mitjans econòmics podran accedir al permís de residència temporal (de 90 dies a 5 anys).</p>	<p>Podran accedir a la residència els que hagin tingut en el seu moment un permís de residència que no ha pogut renovar i els qui puguin acreditar una permanència continuada a Espanya almenys de cinc anys.</p>	<p>Podran accedir a la residència els estrangers que haguessin tingut el permís i no l'haguessin pogut renovar havent estat a Espanya de forma continuada durant els dos anys anteriors.</p> <p>Els que acreditin una permanència continuada al país sense permís de residència durant un període mínim de cinc anys.</p> <p>Els que acreditin una permanència continuada a Espanya durant un període mínim de tres anys, i en els que concorrei una situació excepcional i acreditada d'arrelament (oferta de feina, i vincles familiars amb estrangers residents o espanyols).</p> <p>Els que col·laborin amb les autoritats administratives i judicials espanyoles.</p> <p>Per raons humanitàries.</p>

<p>SITUACIONS JURÍDIQUES DE L'ESTRANGER</p>	<p>LO 7/1985</p> <p>L'estranger podia accedir a un permís de residència no laboral . Hi havia diferents tipus (inicial, un i dos anys), ordinari (tres anys) i permanent (cinc anys).</p>	<p>LO 4/2000</p> <p>Existeixen tres situacions: Estada: visat turístic que té una durada de tres mesos amb possible pròrroga justificada de tres mesos més. Residència temporal: de tres mesos a cinc anys en residència regular. Residència permanent: s'obté als cinc anys de residència temporal. Permet residir i treballar de forma indefinida amb obligació de renovar el document cada cinc anys.</p>	<p>Reforma LO 8/2000</p> <p>Els estrangers podran trobar-se a Espanya en les situacions anteriorment descrites: d'estada, residència temporal i residència permanent.</p>	<p>RD 864/2001</p> <p>No es modifica el contingut de la LO 4/2000 reformada per la LO 8/2000.</p>
--	---	--	---	---

SITUACIÓ D'ESTADA	LO 7/1985	LO 4/2000	Reforma LO 8/2000	RD 864/2001
	<p>L'estada és la permanència en territori espanyol per un període de temps no superior a noranta dies, amb possible pròrroga amb durada no superior a altres noranta dies (un total de sis mesos).</p>	<p>L'estada és la permanència en territori espanyol per un període de temps no superior a noranta dies, amb possible pròrroga amb durada no superior a altres noranta dies.</p>	<p>L'estada és la permanència en territori espanyol per un període de temps no superior a noranta dies, amb possible pròrroga.</p> <p>En els supòsits d'entrada amb visat, quan la durada d'aquest sigui inferior a tres mesos es podrà prorrogar l'estada fins a un màxim de tres mesos.</p> <p>En els supòsits d'entrada sense visat, quan hi hagi circumstàncies excepcionals que ho justifiquin, podrà autoritzar-se l'estada d'un estranger en el territori espanyol fins a un màxim de sis mesos.</p>	<p>No es modifica el contingut de la L.O. 8/2000</p>

	LO 7/1985	LO 4/2000	Reforma LO 8/2000	RD 864/2001
<p>TIPUS DE PERMISOS DE TREBALL</p>	<p>Permís "b" Inicial. (Un any de durada. Es pot limitar a una sola activitat i a una zona concreta).</p> <p>Permís "B renovar". (Dos anys de durada, activitats varies, i es poden desenvolupar a tot el territori espanyol).</p> <p>Permís "C". (Durada de tres anys, activitats varies que es poden desenvolupar a tot l'Estat espanyol).</p> <p>Permís Permanent. (Durada de cinc anys, activitats varies que es poden desenvolupar a tot el territori espanyol).</p>	<p>No s'especifiquen els tipus de permisos de treball. Regeix el Reglament d'Execució de l'any 96:</p> <p>Permís "b" inicial. (Un any de durada, es pot limitar a una activitat concreta, i a una zona concreta del país).</p> <p>Permís "B renovar". (Durada de dos anys, activitats varies. Es poden desenvolupar a tot el territori espanyol).</p> <p>Permís "C". (Té una durada de tres anys. Activitats varies. Es poden desenvolupar a tot el territori espanyol).</p> <p>Permís permanent. (Durada de cinc anys, activitats varies que es poden desenvolupar a tot l'Estat espanyol)</p>	<p>No s'especifiquen els tipus de permisos de treball.</p>	<p>Permís "b inicial". (Podrà limitar-se a una sola activitat i àmbit geogràfic. La durada serà d'un any).</p> <p>Permís "B renovar". (Permet desenvolupar qualsevol activitat en tot el territori nacional durant un període de dos anys).</p> <p>Permís "C". (Permet desenvolupar qualsevol activitat en tot el territori nacional durant dos anys).</p> <p>Permís de Residència Permanent. (Permet desenvolupar qualsevol activitat en tot el territori nacional durant cinc anys. S'ha de renovar cada cinc obligatòriament).</p>

	LO 7/1985	LO 4/2000	Reforma LO 8/2000	RD 864/2001
<p>REALIZACIÓ D'ACTIVITATS LUCRATIVES</p>	<p>Els estrangers que volien fer feina en territori espanyol havien de sol·licitar permís de treball per compte d'altri, o propi.</p>	<p>Els estrangers que vulguin desenvolupar una activitat laboral lucrativa hauran d'obtenir una autorització administrativa o el permís de treball.</p> <p>Els empleadors que contractin un treballador estranger hauran de sol·licitar i obtenir autorització prèvia del Ministeri de Treball i Afers Socials. La manca de la corresponent autorització per a contractes per part de l'empleador no invalidarà el contracte de treball quant als drets del treballador estranger.</p>	<p>Els estrangers que vulguin exercir qualsevol activitat lucrativa hauran d'obtenir, a més del permís de treball, una autorització administrativa.</p> <p>Els empleadors que desigui contractar un estranger no autoritzat per treballar, hauran de comptar amb autorització del Ministeri de Treball i Afers Socials.</p> <p>La manca de la corresponent autorització per part de l'empleador no invalidarà el contracte de treball quant als drets del treballador estranger.</p> <p>En la concessió inicial del permís de treball, se sol·licita certificat negatiu del SOIB, informant que no hi ha treballadors que siguin demandants d'ocupació d'aquest lloc de feina que se sol·licita. Això, llevat dels supòsits específics on no cal aquest certificat. Art. 71</p>	<p>Els estrangers que vulguin exercir qualsevol activitat lucrativa hauran d'obtenir, a més del permís de treball, una autorització administrativa.</p> <p>Els empleadors que desigui contractar un estranger no autoritzat per treballar, hauran de comptar amb autorització del Ministeri de Treball i Afers Socials.</p> <p>La manca de la corresponent autorització per part de l'empleador no invalidarà el contracte de treball quant als drets del treballador estranger.</p> <p>En la concessió inicial del permís de treball, se sol·licita certificat negatiu del SOIB, informant que no hi ha treballadors que siguin demandants d'ocupació d'aquest lloc de feina que se sol·licita. Això, llevat dels supòsits específics on no cal aquest certificat. Art. 71</p>

PERMÍS DE TREBALL EN EL MARC DE PRESTACIONS TRANSNACIONALS	LO 7/1985	LO 4/2000	Reforma LO 8/2000	RD 864/2001
		Reglamentàriament s'establiran les condicions per al permís de treball en el marc de prestacions transnacionals de serveis.	Reglamentàriament s'establiran les condicions per al permís de treball en el marc de prestacions transnacionals de serveis.	Permís tipus "G". Desplaçament temporal d'un treballador estranger que depengui d'una empresa establerta en un estat no comunitari. La durada, en principi, és d'un any.

CONTINGENT DE MÀ D'OBRA	LO 7/1985	LO 4/2000	Reforma LO 8/2000	RD 864/2001
	El govern central <i>podrà</i> determinar anualment un nombre fix de llocs de treball distribuïts en diferents activitats sectorials.	S'estableix l' <i>obligatorietat</i> per part del Govern Central d'establir el contingent anualment. Els fills i el cònjuge d'estranger resident legal podran entrar al país mitjançant permís de treball amb oferta de feina en qualsevol moment, sense dependre del contingent de mà d'obra.	El Govern Central <i>podrà</i> determinar anualment un nombre fix de llocs de treball distribuïts en diferents activitats sectorials	No modifica el contingut de la LO 4/2000 reformada per la LO 8/2000.

<p>EXCEPCIONS AL CONTINGENT DE TREBALLADORS ESTRANGERS</p>	<p>LO 7/1985</p>	<p>LO 4/2000</p> <p>No caldrà considerar el contingent i es podrà sol·licitar l'oferta de treball en qualsevol moment de l'any quan vagi dirigida a:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cobrir llocs de confiança. • Quan es tracti de fill i cònjuge d'estranger resident a Espanya. • Els treballadors temporers. • Els que haguessin tingut la condició de refugiat durant l'any següent a la data de la pèrdua d'aquesta condició. 	<p>Reforma LO 8/2000</p> <p>No es tindrà en compte la situació nacional d'ocupació quan el contracte de treball vagi dirigit a:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cobertura de llocs de confiança. • El cònjuge i fill d'estranger resident a Espanya amb un permís renovat. • Els treballadors temporers. • Els que haguessin tingut la condició de refugiat durant l'any següent a la cessació de l'aplicació de la Convenció de Ginebra de 1951, sobre l'Estatut de refugiat pels motius recollits a l'Art. LC5. • Els espanyols d'origen que haguessin perdut la nacionalitat espanyola. • Els estrangers que tinguessin al seu càrrec ascendents o descendents de nacionalitat espanyola. • Els estrangers nascuts i residents a Espanya. • Els fills o néts d'espanyol d'origen. 	<p>RD 864/2001</p> <p>No es modifica el contingut de la LO 4/2000 reformada per la LO 8/2000.</p>
---	-------------------------	---	--	--

<p>EXCEPCIONS AL PERMÍS DE TREBALL</p>	<p>LO 7/1985</p> <p>Els tècnics i científics estrangers, convidats o contractats per l'Estat.</p> <p>Els professors estrangers convidats o contractats per una universitat espanyola.</p> <p>El personal directiu i professorat estrangers, d'institucions culturals i docents dependents d'altres estats, o privades, d'acreditat prestigi, oficialment reconegudes per Espanya, que desenvolupin en el nostre país programes culturals i docents dels seus respectius països, en tant que limitin la seva activitat a l'execució de tals programes.</p> <p>D'altres que marca la normativa</p>	<p>LO 4/2000</p> <p>No caldrà l'obtenció del permís de treball quan es tracti de:</p> <p>Els espanyols d'origen que haguessin perdut la nacionalitat espanyola.</p> <p>Els estrangers casats amb espanyol o espanyola i que no estiguin separats de fet o de dret.</p> <p>Els estrangers que tinguin al seu càrrec ascendents o descendents de nacionalitat espanyola.</p> <p>Els estrangers nascuts i residents a Espanya.</p> <p>Els estrangers amb autorització de residència permanent.</p>	<p>Reforma LO 8/2000</p> <p>Els tècnics i científics estrangers, convidats o contractats per l'Estat.</p> <p>Els professors estrangers convidats o contractats per una universitat espanyola.</p> <p>El personal directiu i professorat estrangers, d'institucions culturals i docents dependents d'altres estats, o privades, d'acreditat prestigi, oficialment reconegudes per Espanya, que desenvolupin en el nostre país programes culturals i docents dels seus respectius països, sempre que limitin la seva activitat a l'execució d'aquests programes.</p> <p>D'altres que marca la normativa.</p>	<p>RD 864/2001</p> <p>No es modifica el contingut de la LO 4/2000 reformada per la LO 8/2000.</p>
---	---	--	---	--

<p>PERMÍS DE TEMPORADA</p>	<p>LO 7/1985</p> <p>L'Estat espanyol concedirà permisos de temporada a treballadors que desenvolupin activitats de durada determinada (feines de muntatge, temporers de fruita, etc.)</p>	<p>LO 4/2000</p> <p>Les administracions públiques veuraran perquè els treballadors temporers siguin allotjats en habitages en condicions de dignitat i higiene adequades, i promouran l'assistència de Serveis Socials adequats per organitzar la seva atenció social durant la temporada o campanya per a la qual se'ls concedeixi el permís de treball.</p>	<p>Reforma LO 8/2000</p> <p>Per concedir els permisos de treball temporers, els empresaris hauran de garantir l'allotjament dels treballadors.</p>	<p>RD 864/2001</p> <p>Per concedir els permisos de treball temporers (denominat tipus "T^{ms}"), l'empresari, haurà de garantir l'allotjament del treballador i serà responsable del seu retorn al país d'origen. D'altra banda, el treballador, també assumeix el compromís de retornar al seu país, i presentar-se davant el consolat espanyol del país d'origen. En cas contrari, no podrà accedir a cap tipus de permís, en un termini mínim de tres anys.</p>
-----------------------------------	--	--	---	---

<p>EXPULSIÓ DEL TERRITORI</p>	<p>LO 7/1985</p> <p>Trobar-se irregularment en territori espanyol (sense permís de residència o amb el visat turístic caducat) implica expulsió del país.</p>	<p>LO 4/2000</p> <p>L'estada irregular està sancionada amb multa.</p>	<p>Reforma LO 8/2000</p> <p>Trobar-se irregularment en territori espanyol suposa l'expulsió del territori amb un <i>procediment preferent</i> en un termini de 48 hores.</p> <p>Una millora que s'ha introduït ha estat la paralizació del procediment d'expulsió o devolució d'un estranger que presenta la sol·licitud d'asil.</p> <p>Els estrangers que en frontera no se'ls permeti l'ingrés en el país seran retornats al país d'origen. Si el retorn es retardàs més de 72 hores es procedirà al seu ingrés en un centre d'internament fins que arribi el moment del seu retorn al país d'origen.</p>	<p>RD 864/2001</p> <p>Trobar-se irregularment en territori espanyol (caduciat d'estada, manca de residència, manca de renovació del permís) suposa l'expulsió del territori amb un <i>procediment preferent</i> en un termini de 48 hores.</p> <p>Possible presa de mesures: retirada del passaport, presentació periòdica davant la policia, residència obligatòria en un lloc determinat.</p> <p>La resolució diu implícita la prohibició d'entrada al país per un període mínim de 3 anys i un màxim de 10.</p> <p>Hi haurà paralizació del procediment d'expulsió, en cas de sol·licitant d'asil fins que no es resolgui el procediment.</p> <p>En el procediment <i>ordinari</i> (infraccions menys greus) es podran fer al·legacions en els següents 15 dies, i la resolució implicarà l'abandonament del territori nacional en un termini no inferior a 72 h. Passat aquest termini es podrà produir la detenció i l'expulsió.</p> <p>El procediment <i>simplificat</i> es dona en infraccions lleus i la sanció és la multa.</p>
--------------------------------------	--	--	--	---

<p>OBLIGACIONS DELS TRANSPORTISTES</p>	<p>LO 7/1985</p>	<p>LO 4/2000</p>	<p>Reforma LO 8/2000</p>	<p>RD 864/2001</p>
<p>Tora companyia o empresa de transport o transportista estarà obligada a: comprovar la validesa i vigència dels passaports, documents d'identitat, del corresponent visat dels estrangers. Les obligacions descrites seran aplicables exclusivament al transport terrestre internacional de viatgers i sols a partir del moment en què siguin establertes reglamentàriament pel Govern les modalitats, limitacions, exigències i condicions del seu compliment.</p> <p>Hauran de fer-se càrrec immediatament de l'estranger que haguessin traslladat fins a la frontera aèria, marítima o terrestre corresponent del territori espanyol, si a aquest se li hagués denegat l'entrada per deficiències en la documentació necessària per creuar les fronteres.</p> <p>Transportar aquest estranger, bé fins a l'estat a partir del qual l'hagi transportat, bé fins a l'estat que hagi expedit el document de viatge amb el qual ha viatjat; o bé a qualsevol altre estat on estigui garantida la seva admissió.</p>				

<p>LLUITA CONTRA EL TRÀFIC DE PERSONES</p>	<p>LO 7/1985</p>	<p>LO 4/2000</p> <p>Si l'estranger que hagi entrat a Espanya per vies no normalitzades i hagi estat víctima del tràfic il·lícit de mà d'obra o d'exploració, i coopera amb les autoritats competents denunciant la situació, no serà expulsat.</p>	<p>Reforma LO 8/2000</p> <p>Si l'estranger que hagi entrat a Espanya per vies no normalitzades i hagi estat víctima del tràfic il·lícit de mà d'obra o d'exploració, i coopera amb les autoritats competents, si denuncia la situació, no serà expulsat del país. Se li concedirà un permís per residir-hi.</p> <p>Se sancionaran els qui organitzin xarxes per al tràfic de persones. S'introdueixen mesures contra màfies amb la clausura fins a cinc anys d'establiments o la confiscació de béns, emprats en el tràfic i l'exploració laboral.</p>	<p>RD 864/2001</p> <p>No es modifica el contingut de la LO 4/2000 reformada per la LO 8/2000.</p>
---	-------------------------	---	---	--

SANCIONS	LO 7/1985	LO 4/2000	Reforma LO 8/2000	RD 864/2001
	Contractar estrangers sense permís de treball suposava sanció econòmica de 500.000 pes.	S'endureixen les sancions econòmiques per als empresaris fins a 10 milions de pes. quan contractin de forma habitual estrangers sense permís de treball	Se sancionará l'empresari quan contracta per primera vegada l'estranger sense permís de treball.	No es modifica el coningut de la LO 4/2000 reformada per la LO 8/2000.

	LO 7/1985	LO 4/2000	Reforma LO 8/2000	RD 864/2001
<p>RESOLUCIONS DE PERMISOS</p>	<p>L'administració resolvia els expedients de permisos en un termini no determinat, llevat de supòsits preferents com els reagrupament familiar (tres mesos) i el permís de treball de temporada (un mes i mig).</p>	<p>Les sol·licituds de permisos inicials segueixen el mateix criteri; no hi ha un termini de temps màxim de resolució.</p> <p>Les sol·licituds de renovacions de permisos es resolten en un termini màxim de tres mesos. En cas contrari s'entendran concedides.</p>	<p>Les sol·licituds de permisos inicials s'han de resoldre en tres mesos. Si no es notifiquen en aquest termini s'entendran desestimades.</p> <p>Les sol·licituds de renovacions de permisos s'han de resoldre en un termini de tres mesos. En cas de no notificació, s'entendran resoltes favorablement.</p> <p>Les sol·licituds de modificacions de permisos s'han de resoldre en el termini de 45 dies. En cas de no rebre notificació, s'entendrà concedit.</p> <p>Els permisos de temporada tendran un termini de resolució de 45 dies. En cas de no rebre notificació, s'entendrà estimada la sol·licitud.</p> <p>Les sol·licituds d'autorització de treball, en el cas de sol·licitants d'asil i d'estudiants hauran de resoldre's en el termini de tres mesos. En cas contrari, s'entendrà resolució favorable.</p>	<p>Les sol·licituds de permisos inicials s'han de resoldre en un termini de tres mesos. Si no es notifiquen en aquest termini s'entendran desestimades.</p> <p>Les sol·licituds de renovacions de permisos s'han de resoldre en un termini de tres mesos. En cas de no notificació, s'entendran resoltes favorablement.</p> <p>Les sol·licituds de modificacions de permisos s'han de resoldre en el termini de 45 dies. En cas de no rebre notificació, s'entendrà concedit.</p> <p>Els permisos de temporada tendran un termini de resolució de 45 dies. En cas de no rebre notificació, s'entendrà estimada la sol·licitud.</p> <p>Les sol·licituds d'autorització de treball, en el cas de sol·licitants d'asil i d'estudiants hauran de resoldre's en el termini de tres mesos. En cas contrari, s'entendrà resolució favorable.</p>

CONCLUSIONS

Aquests darrers dos anys (2000-2001), el Govern espanyol ha imposat tota una sèrie de canvis normatius en matèria d'estrangeria, malgrat que s'hagin consensuat inicialment amb els diferents partits polítics, amb l'objectiu aparent de millorar la situació dels estrangers de tercers països, afavorir la seva integració social al país i garantir els seus drets com a ciutadans en la societat d'acollida. Així almenys ho expressava literalment la nova LO 4/2000, que derogava l'anterior 7/85 (totalment restrictiva i controladora), amb el títol "Drets i Llibertats dels Estrangers a Espanya i la seva Integració Social". Aquesta nova normativa, que va tenir poc temps de vigència, atorgava drets, però no representava en cap sentit la equiparació dels drets amb els espanyols. Finalment, es va reformar donant lloc a la LO 8/2000 i al reglament que la desenvolupa, el RD 864/2001. Aquests posteriors canvis han suposat augmentar el control de fluxos migratoris tant amb l'augment d'exigències amb la concessió dels visats d'entrada al país, com les mesures policials adoptades amb els estrangers que es troben a Espanya en situació irregular.

Es pot dir que l'actual normativa en matèria d'estrangeria és la més restrictiva des de l'inici de l'existència del fenomen migratori a Espanya, en gran part provocada per la incorporació d'Espanya a la Unió Europea. No podem pensar a construir polítiques globals on hi hagi igualtat de drets entre tots els ciutadans, interculturalitat, tolerància, lluita contra la discriminació, creació d'un estat de benestar social, quan la base normativa de la qual es parteix desafortunadament no contempla tots aquests elements.

Tot i aquestes dificultats, s'ha de lluitar a través d'ONG,s, entitats que treballin amb immigrants i població en general sensibilitzada amb el tema de la immigració, per canviar aquesta situació i potenciar la igualtat de drets i la instauració de polítiques integradores que permetin crear un espai de convivència digna, humà i cohesionat.

BIBLIOGRAFIA

- LO 7/1985, d'1 de juliol, sobre Drets i Llibertats dels Estrangers a Espanya.
- RD 155/96, de 2 de febrer, pel que s'aprova el Reglament d'Execució de la LO 7/1985.
- LO 4/2000, d'11 de gener, sobre Drets i Llibertats dels Estrangers a Espanya i la seva Integració social.
- LO 8/2000, de 22 de desembre, que reforma la LO 4/2000.
- RD 864/2001, de 20 de juliol, pel que s'aprova el Reglament d'Execució de la LO 4/2000, d'11 de gener, sobre Drets i Llibertats del Estrangers a Espanya i la seva Integració social, reformada per la LO 8/2000, de 22 de desembre.

EVOLUCIÓ DE LA NORMATIVA D'ESTRANGERIA (1985-2002)

Santiago Ramis Matas,
*Tècnic en relacions laborals
de la Secció d'Exclusió Social i Immigració
del Consell de Mallorca*

*Eh, tío,
Sí, nací negro,
crecí negro,
de joven era negro
y cuando muera seré negro.
Y tu?
Cuando naciste eras rosa,
al sol te pones rojo,
eres blanco cuando tienes miedo,
azul cuando tienes frío.
Amarillo cuando estás enfermo,
gris cuando estás cabreado,
rojo cuando estás avergonzado.
Y en febrero estás morado,
¿Tu me llamas a mi hombre de color?*

L'entrada en vigor de la Constitució de 1978 i la normalització democràtica, va coincidir amb l'inici de la consolidació d'Espanya com a país destinatari d'immigració. Les dades sociològiques apunten que ja hi havia colònies de migrants abans, però és a partir dels anys 80 quan passam de ser un país eminentment "emigrant" a ser un país "immigrant". Tanmateix, però i paradoxalment, un milió i mig d'espanyols són actualment a l'estranger.

La promulgació de la norma fonamental exigia la revisió de gran part de l'ordenament jurídic anterior, conjugat amb la necessitat d'adaptar el Dret a la nova realitat social.

Llei d'estrangeria de 1985

L'art. 13.1 de la Constitució Espanyola (CF) assenyala que els estrangers gaudiran a Espanya de les llibertats públiques garantides en el títol que les conté i en el termes establerts als Tractats i a la Llei.

En aplicació d'aquest precepte, el legislador espanyol va aprovar el 1985 la Llei Orgànica de Drets i Llibertats dels Estrangers a Espanya, coneguda com a "Llei d'estrangeria" i un any després el seu Reglament. Aquesta legislació va unificar una normativa dispersa i heterogènia fins llavors. No obstant, la seva aplicació pràctica fou qüestionada des de dos valors que els juristes consideren inherents: la seguretat jurídica i la justícia.

Quant a la seguretat jurídica, implica que la norma sigui coneguda, clara i precisa, i que el particular pugui mesurar les conseqüències dels seus actes, aspectes recollits de forma confusa i poc clara en l'evolució de la Llei d'estrangeria. N'és un exemple la nombrosa publicació de disposicions de caràcter "intern i reservat" que, en ocasions, rompien amb el principi de jerarquia normativa modificant la Llei o el Reglament. Una altre exemple de la manca de seguretat palesa a la normativa d'estrangeria era el continu ús dels conceptes jurídics indeterminats. Així, els permisos de residència podien denegar-se per diverses raons taxades o altres "de naturalesa anàloga".

La Llei del 1985 incorporava totes les característiques de les lleis restrictives que s'anaven implantant a l'Europa Occidental. Era una normativa de tipus policial, que centrava les seves prioritats en el tancament de fronteres a la immigració i en la lluita contra la immigració irregular. La integració social de l'immigrant no existia i tan sols es feia referència al reagrupament familiar.

Era un text temorenc i restrictiu. No protegia ni reconeixia els drets dels estrangers.

La Llei no solucionà la qüestió de la immigració i es quedà en un conjunt de mesures repressives i sancionadores per evitar l'establiment dels estrangers, oblidant-se dels grans principis i deixant que el treball en defensa de la igualtat quedàs en mans de voluntaris, ONG i en la programació de determinades corporacions locals. Aquesta és una constant que s'ha anat repetint amb els successius reglaments i lleis sobre la matèria.

El Reglament de 1986 va desenvolupar la Llei en el mateix sentit i només en concretava la seva aplicació.

La publicació de la Llei de 1985 va sorgir en un moment en què el nombre de persones extracomunitàries se situava en 99.625. Espanya ja havia rebut les directrius d'Europa sobre la necessitat de regular la seva posició de frontera sud de la Unió Europea per assolir la seva total integració a la Comunitat.

Però la immigració va continuar i aquells que entraven de forma irregular varen romandre en aquesta situació fins que sis anys després de l'entrada en vigor de la Llei calgué l'obertura d'un procés de regularització on es varen concedir 108.312 permisos. Cal dir, també, que la regularització, que col·loquialment es defineix com a automàtica, no es va incorporar fins a l'actual llei d'estrangeria.

En el mes de desembre de 1990, el Govern espanyol va remetre al Congrés dels Diputats un informe sobre la "situació dels estrangers a Espanya: línies bàsiques de la política espanyola d'estrangeria". Com a conseqüència d'aquest informe, el Congrés dels Diputats va aprovar el 9 d'abril de 1991 una Proposició no de Llei sobre la situació dels estrangers a Espanya en la que s'instava al Govern de l'Estat a posar en marxa determinades actuacions quant als estrangers residents a Espanya.

Gran part de les reformes que s'han produït aquest darrers anys tenen el seu origen en aquesta Proposició no de Llei. El Govern va adoptar mesures per donar compliment al disposat en la Proposició a través de mecanismes legals, com ara un procés de regularització el 1991, la modificació de la legislació d'asil i refugi, la creació de la comissió interministerial d'estrangeria, l'establiment d'un contingent de mà d'obra estrangera, el desenvolupament d'accions de promoció

social d'immigrants, l'aprovació del Pla per a la Integració Social dels Immigrants, etc.

El punt 4 de la Proposició es referia a l'adopció de mesures per completar el procés de regularització de l'any 1985. Les regularitzacions són procediments destinats a dotar de regularitat a aquells estrangers que es troben sense documentació legal i acrediten una sèrie de requisits.

Els processos de regularització s'han desenvolupat durant els anys 1985, 1991, 1996, 2000 i 2001.

1996: publicació del Reial Decret 155/96, de 2 de febrer, que aprovà el nou Reglament d'execució de la Llei Orgànica 7/1985.

La reforma del Reglament d'estrangeria és una de les fites més importants d'aquesta dècada. Hi havia moltes raons que aconsellaven la publicació d'una normativa legal adaptada a la nova realitat social.

Les raons que justificaven la reforma del Reglament d'execució de la Llei Orgànica 7/1985 varen ser:

- Els canvis produïts a Espanya des de 1986, destacant l'increment de la població estrangera resident a Espanya.
- Els compromisos internacionals subscrits que obligaren a adaptar l'ordenament jurídic espanyol al que disposaven les normes de caràcter internacional, especialment pel que fa al Tractat de la Unió Europea i al Conveni d'Aplicació de l'Acord de Schengen. I també l'adequació del Reglament a la Llei 30/1992, de 26 de novembre, sobre Règim Jurídic de les Administracions Públiques i del Procediment Administratiu Comú.
- Millorar l'estabilitat i seguretat jurídica dels treballadors estrangers com a requisit essencial per a la seva integració, d'acord amb les orientacions del Pla per la Integració Social dels Immigrants.

Quant a les novetats del Reglament 155/96, comparades amb l'anterior, en destaquen: l'establiment d'un nou sistema de visats; nous permisos de treball i residència; la creació de l'estatut de resident permanent; l'establiment d'un contingent de mà d'obra; la creació d'un document unificat per a tots els residents i la regulació d'un nou procediment sancionador.

El Reglament de 1996 modificava substancialment la Llei de 1985. Era un fet admès per tothom que calia una reforma en profunditat de la legislació que regulava la immigració a Espanya. Calia corregir els problemes de l'aplicació confusa, contradictòria i restrictiva. Encara contenia limitacions expressives en els drets fonamentals.

Les orientacions bàsiques del Reglament de 1996 varen ser:

- a. Valorar l'arrelament de l'estranger establint un sistema de permisos paral·lel a la seva integració. Apareix per primer cop a la nostra legislació el permís de treball i residència permanent, i es regula el reagrupament familiar (el gran oblidat de l'anterior normativa) encara que no arriba a configurar-se com a dret.
- b. Donar facilitats a l'administrat. Els terminis són més amplis i els requisits un poc més flexibles. Es redueix el marc de discrecionalitat

administrativa. Així, totes les resolucions administratives han de ser motivades, fins i tot els visats. D'altra banda, el règim sancionador comporta importants reformes, tot graduant les infraccions i tipificant les sancions.

La Llei Orgànica 4/2000, d'11 de gener, sobre Drets i Llibertats dels Estrangers a Espanya i la seva Integració Social.

El mes de desembre de 1999 es va aprovar la nova Llei sobre els Drets dels Estrangers a Espanya, la Llei Orgànica 4/2000, que derogava la Llei 7/1985. Amb ella, es pretenia donar sortida a les necessitats plantejades per la societat espanyola i facilitar l'estabilitat i la regularitat dels estrangers que es trobaven a Espanya, tot afavorint la seva integració i promoció social. L'anterior, no ho oblidem, era conseqüència del principi prointegrador que va inspirar la reforma legislativa des de l'inici.

La Llei 4/2000 va entrar en vigor l'1 de febrer d'aquest any. Reconeixia els drets i llibertats dels estrangers emparats per les seves garanties jurídiques que possibilitaven el control jurisdiccional dels actes administratius. Feia una descripció de les conductes discriminatòries contra els immigrants i establia les sancions oportunes per als responsables. Recollia, també, la integració personal i social dels estrangers, tant per a l'establiment del dret al reagrupament familiar, com el desenvolupament educatiu, professional i cultural adequats.

Es tractava d'una Llei capdavantera en el reconeixement de drets als irregulars, que veien garantida la seva assistència sanitària completa, l'educació obligatòria i no obligatòria, els seus drets d'associació, reunió i sindicació, i ajuts socials, entre d'altres. L'empadronament era l'únic requisit que se'ls exigia.

La postura de la Llei era clara quant a l'estabilitat i regularitat, adequant tres vies com a fórmules per eliminar la irregularitat administrativa:

- La prevista a la disposició transitòria primera de la Llei, el desenvolupament de la qual es va publicar en el Reial Decret 239/2000 de 18 de febrer, que estableix el procediment per a la regularització d'estrangers prevista.
- Mitjançant l'establiment de contingents anuals.
- Per la via de la regularització per arrelament prevista a l'art. 29.3, un dels aspectes més remarcables de la Llei (regularització automàtica). Permetia que aquells estrangers que es trobassin en situació irregular podien sol·licitar la regularització si acreditaven dos anys d'estada a Espanya, estiguessin empadronats i disposassin d'una oferta de feina.
- El quart principi de la Llei va ser consolidar l'estatut de resident permanent. Finalment, el règim sancionador qualificava i graduava les infraccions de forma diferent.

Va ser molt discutida i polèmica la causa argumentada pel Govern per modificar la Llei 4/2000: que no contemplava les conclusions del Consell d'Europa en la seva reunió de Tampere que, recordem-ho, basaven la construcció de la política migratòria europea sobre tres pilars bàsics:

- Dotació d'un estatut just per als nacionals de tercers països per eradicar la discriminació i la xenofòbia;

- Eradicació de la immigració il·legal i
- Col·laboració amb els països d'origen.

Segons l'oposició al Govern, la Llei 4/2000 (que va ser aprovada després d'un període de reflexió llarg i àmpliament discutida i consensuada) sí contemplava les recomanacions sorgides a la Cimera de Tampere i així ho manifestaren en el debat parlamentari; els motius per a la seva modificació eren uns altres.

La contrareforma de la Llei Orgànica 4/2000

La Llei Orgànica 4/2000 va ser aprovada sense el suport del Grup Parlamentari Popular i es va anunciar públicament la seva reforma gairebé en el mateix moment. Així, la seva vigència no arribà a l'any.

La modificació s'inicià amb un esborrany d'avantprojecte aprovat pel Govern dia 13 de juny de 2000 i dirigit al Congrés dels Diputats per a la seva discussió, que no tenia en compte l'opinió del Consell General del Poder Judicial ni les de certs grups polítics. L'aprovació definitiva es publica l'11 de setembre de 2000.

Del contingut de les esmenes a la totalitat presentades pels Grups parlamentaris en destacam tres afirmacions procedents del Grup Mixt: "... el projecte sembla més una Llei de control policial que no una Llei d'Integració"; "Entenem que el projecte redueix poder gaudir plenament els drets que emparen als estrangers"; "Estam davant d'una reforma que es pot qualificar de precipitada i obscura".

Tanmateix es varen rebutjar les esmenes a la totalitat que sol·licitaven la devolució de la Llei al Govern. La Comissió Constitucional es va reunir el 6 de novembre de 2000 acceptant alguna de les esmenes presentades. D'aquesta manera naixia la Llei Orgànica 8/2000, de 22 de desembre, sobre la reforma de la Llei Orgànica 4/2000, d'11 de gener, sobre Drets i Llibertats dels Estrangers a Espanya i la seva Integració Social que entrà en vigor el 23 de gener de 2001.

Eventual inconstitucionalitat de l'actual Llei d'Estrangeria (Llei 8/2000)

Sobre diversos preceptes de la Llei Orgànica 8/2000 s'han presentat nou recursos d'inconstitucionalitat promoguts pel Consell de la Junta d'Andalusia, la Comunitat Autònoma de les Illes Balears, el Parlament de Navarra, el Consell de Govern del Principat d'Astúries, el Consell de Govern de la Junta d'Extremadura, la Diputació General d'Aragó, el Consell de Govern de la Junta de Comunitats de Castella-La Manxa, el Grup Parlamentari del PSOE en el Congrés i el Parlament Basc.

Desenvolupament del text legal

Amb l'entrada en vigor d'aquesta nova Llei d'estrangeria es fixaven dos objectius prioritaris: d'una banda, l'elaboració de normativa que desenvolupàs els organismes creats i modificats per la llei i implicats en temes migratoris per tal de consolidar una determinada política de immigració; i en segon terme, acabar amb els supòsits d'irregularitat administrativa d'alguns dels immigrants, concretament als que s'havia denegat la regularització per absència d'acreditació de la seva estada a territori espanyol abans de l'1 de juny de 1999.

Mesos després, el maig de 2001, s'obria l'opció d'aconseguir la residència temporal per arrelament. Per això, calia acreditar l'arribada a Espanya abans del 23 de gener de 2001 i la incorporació al mercat de treball; o, també, mantenir vincles familiars amb espanyols.

Orientacions generals i aspectes rellevants de la Llei Orgànica 8/2000

L'exposició de motius de la LO 8/2000 fa referència a les directrius generals que orienten la reforma introduïda. Es considera el fenomen de la immigració com a fet estructural que afecta Espanya com a país d'immigració i com a país de trànsit cap a altres Estats europeus. En segon lloc, es pretén un tractament global de la immigració.

La LO 8/2000 revisa completament l'articulat de la Llei 4/2000: només se'n conserven intactes 10 dels 63 articles anteriors. A més, s'incorporen vuit articles nous. A tall d'exemple, s'introdueixen canvis profunds en la regulació de les següents qüestions: dret al reagrupament familiar; visats; accés a la residència temporal; estudiants; permisos de treball per compte propi; expulsions, etc. S'introdueix un procediment preferent per a la tramitació dels expedients d'expulsió, noves obligacions i infraccions dels transportistes, i mesures addicionals contra els qui fomentin el tràfic il·legal de persones.

La reforma debilita el principi general d'equiparació entre els espanyols i els estrangers. La Llei 4/2000, a l'art 3.1, regulava explícitament el principi d'equiparació entre espanyols i estrangers de forma clara i decidida. Preveia el tractament de totes aquelles formes de discriminació que afectaven els estrangers i deixava establert, per al futur, que només per via de Llei Orgànica podrien introduir-se noves situacions de diferència.

El Tribunal Constitucional (sentència TC 95/2000, de 10 d'abril), divideix en tres blocs els drets dels estrangers:

- a) Els equiparables als espanyols, que pertanyen a la persona com a tal, imprescindibles per a la garantia de la dignitat humana (art. 10.1 CE).
- b) Impossibilitat dels estrangers a l'accés a altres drets, com els reconeguts a l'art. 23 de la CE, el qual assenyalava que els ciutadans tenen el dret de participar en els assumptes públics, directament o mitjançant representants, elegits lliurement en eleccions periòdiques per sufragi universal. S'ha de tenir en compte l'excepció de l'art. 13.2 de la CE: "Només els espanyols seran titulars dels drets reconeguts a l'art. 23, llevat que, atenent a criteris de reciprocitat, pugui establir-se per Tractat o Llei el dret de sufragi actiu i passiu a les eleccions municipals".

El contingut d'aquest article 13.2 va ser objecte de modificació arran del Tractat de Maastrich. Es tracta de la primera i única vegada que es produeix una reforma del text constitucional, reforma feta a través del procediment ordinari i sense que se celebràs cap referèndum, i que preveu el sufragi actiu i passiu en les eleccions municipals dels estrangers comunitaris.

- c) La tercera divisió que fa el Tribunal Constitucional es refereix als drets dels que en podran ser titulars en la mesura i condicions que s'esta-

bleixen en els tractats i lleis, sent admissible, en tal cas, que es fixin diferències quant als nacionals.

La Llei reformada atribueix el dret al reagrupament familiar a l'estranger que resideix regularment a Espanya, en comptes d'atribuir-lo als seus familiar. A més, el treballador haurà d'haver residit legalment a Espanya almenys un any abans de sol·licitar el reagrupament, i haurà de tenir permís per un any més, un allotjament adequat i mitjans de subsistència.

El dret de sufragi en les eleccions municipals es regula de manera més estricta. Dependrà de criteris de reciprocitat i els estrangers extracomunitaris residents i empadronats podran ser escoltats en els afers que els afectin, però no podran elegir els seus representants, cosa que preveia la Llei 4/2000.

El dret a l'educació infantil, contemplat en termes generals a l'anterior Llei, se substitueix per la garantia d'un nombre de places suficients per assegurar l'escolarització de la població que ho sol·liciti, i s'introdueix la possibilitat d'un ensenyament específic per a la integració dels immigrants d'acord amb la seva identitat cultural.

L'assistència jurídica gratuïta és limitada per als irregulars. Només es contempla en els procediments administratius i judicials que impliquin la denegació de l'entrada, l'expulsió i en procediments d'asil. Els regulars, però, hi tenen dret en tots els procediments, sempre que no tinguin recursos econòmics.

Sobre l'entrada a territori espanyol i la necessitat de visat, la Llei reformada introdueix modificacions que fan referència als convenis internacionals, particularment el de Schengen. També tracta d'orientar la concessió de visats d'acord amb les finalitats de la política exterior espanyola. Finalment, desapareix el termini màxim per a l'expedició de visat, establert a la Llei 4/2000 de tres mesos a partir del dia de la sol·licitud.

Sobre la regularització, la Llei preveu una via d'accés a la residència després d'un període d'estada irregular al país. Estableix que el termini sigui de cinc anys, matisant el reglament de la Llei reformada un segon termini de tres anys d'estada i disposar d'oferta ferma de treball per sol·licitar la regularització.

La Llei detalla dos procediments d'expulsió, preferent i general, i altres mesures cautelars per evitar la fugida dels estrangers que han d'abandonar el país. Les ordres d'expulsió es tramitaran de forma preferent quan l'estranger hagi participat en activitats contràries a la seguretat ciutadana o en el tràfic de persones, i dels que han incomplert les mesures de presentació periòdica o d'allunyament de fronteres específiques.

Per controlar l'entrada i el tràfic il·legal de persones es regulen entre les infraccions molt greus la del transport d'estrangers fins a territori espanyol sense haver comprovat la validesa dels visats i documents d'identitat. Les sancions als transportistes inclouen, a més de les multes, la immobilització del mitjà de transport utilitzat o la paralització de l'activitat.

El Reial Decret 864/2001, de 20 de juliol, aprova el Reglament d'Execució de la Llei Orgànica 4/2000, d'11 de gener, reformada per la Llei Orgànica 8/2000, de 22 de desembre, que concreta i desenvolupa les previsions de la Llei Orgànica.

Conclusions

Espanya passa, actualment, per una fase històrica de profunda democratització. Cal aprofitar el moment per posar en marxa una política d'immigració estable que hauria de contemplar tres enfocaments:

Primer: establir una estratègia audaç d'integració dels immigrants legalment establerts als qui s'haurien de reconèixer els suficients drets per assegurar la seva participació en la societat com a requisit indispensable per la integració.

Segon: control de fronteres i lluita contra les màfies.

Tercer: crear una veritable norma d'estrangeria que permeti regular amb èxit els diferents règims jurídics i situacions dels estrangers, i les pautes concretes per a la seva integració.

La teoria de l'evolució de qualsevol normativa significa regular segons la situació concreta del moment.

La legislació d'estrangeria ha de fer seus aspectes com la contractació de treballadors en el lloc d'origen, potenciant la figura dels consolats espanyols per tal que es converteixen en veritables agències de col·laboració. A la vegada, ha de permetre la regularització d'aquells que es troben a Espanya sense haver d'esperar el transcurs del termini de tres anys establert a la norma i ha de ser una veritable Llei que reguli relacions humanes. Els seus preceptes han de ser clars i bons d'entendre per a tots. En cas contrari, la realitat i el Dret aniran —com ara— per camins separats.

La immigració no és un problema polític, és més aviat un fenomen social que afecta l'evolució més íntima de la societat receptora. Per això, aquesta situació ha de ser explicada a la població per tal que es respectin els drets i deures dels nouvinguts. Tota la societat ha de fer un exercici de realisme i assumir com a seva l'existència d'una nova realitat sociològica.

No és acceptable admetre manifestacions irresponsables conduents a la confusió d'aquells que estableixen, per exemple, un paral·lelisme entre aturats i la presència d'immigrants (causa-efecte), quan moltes empreses han mantingut la seva activitat gràcies a la mà d'obra immigrant. Cal depurar les reflexions sobre el fenomen per no crear confusió i fer un discurs objectiu basat en la realitat del moment.

L'actual Llei d'Estrangeria no soluciona la immigració irregular. A aquest col·lectiu se li diu que quan portin tres anys a Espanya podran sol·licitar la regularització. Això fa que els estrangers en situació irregular siguin uns veritables exclosos socials degut a la negació de drets bàsics, com el del treball, el del reagrupament familiar, etc.

Cal adoptar solucions integrals per als irregulars. No podem posar pegats amb lleis de regularització concretes que serveixen per regularitzar els qui han arribat abans d'una data assenyalada quan n'arribaran més l'endemà. Cal regular amb eficàcia els fluxos migratoris i crear mecanismes decidits per regular l'entrada legal.

"L'efecte cridada" ha de servir perquè el Govern Central actuï. Fets concrets com el col·lapse de les oficines d'estrangers; el retard de fins a 14 mesos en el lliurament del permís de treball que permetrà l'inici de la relació laboral; la patent confusió del col·lectiu entorn a la Llei; la intensificació del treball de les màfies que trafiquen amb mà d'obra irregular que veuen com els seus ingressos

augmenten com més augmenten les dificultats d'entrada al país, ens demostren que és urgent la intervenció decidida i la posada en marxa de les mesures correctives adients.

Però això no és tot: també cal abolir els nombrosos conceptes jurídics indeterminats que sempre han format part de les lleis d'estrangeria espanyoles. Aspectes com "causes excepcionals", "arrelament al país per tal d'obtenir la residència", provoquen que la norma legal pugui ocasionar inseguretat jurídica a l'hora de fer valer un d'aquests conceptes indeterminats per aconseguir un determinat dret.

No podem permetre haver de treballar amb una Llei d'estrangeria que retorna a la Llei de 1985, caracteritzada per ser una norma de control i de tipus policial, doctrinalment considerada "norma de policia".

El diàleg al voltant de la legislació d'estrangeria —com a part fonamental del desenvolupament de la vida de l'immigrant— cal articular-lo des d'una visió europeïsta. Recordem que les directrius europees preveuen l'harmonització de les polítiques d'immigració i asil dels països membres fixant la data de l'any 2004 per tal de disposar d'una Llei d'estrangeria i immigració en el si de tota la Comunitat. El paper de la Unió Europea ha de ser decisiu en la regulació del fenomen migratori i ha de marcar nítidament el futur de la seva regulació.

El paper d'Europa és clau en la regulació de la immigració i ho ha de ser, també, en el tractament dels brots xenòfobs i de rebuig social contra la immigració que viuen de forma incipient països com França. Però també es clau el posicionament de la societat, en el seu conjunt, davant el fet migratori que vindrà definit pel missatge polític i el tractament global del fenomen.

BIBLIOGRAFIA

ACTIS, Walter; PRADA, Miguel Ángel de; PEREDA, Carlos; COLECTIVO IOE: *Inmigrantes, trabajadores, ciudadanos*. Universitat de València, 1999.

PAJARES, Miguel: *La inmigración en España*. Icaria, 1999.

PÉREZ-DÍAZ, Víctor; ÁLVAREZ-MIRANDA, Berta; GONZÁLEZ-ENRÍQUEZ, Carmen: *España davant la immigració*. Fundació "La Caixa", Barcelona, 2001.

LLEI ORGÀNICA 7/1985, d'1 de juliol, sobre Drets i Llibertats dels Estrangers a Espanya.

REIAL DECRET 155/1996, de 2 de febrer, pel qual s'aprova el Reglament d'execució de la Llei Orgànica 7/1985.

LLEI ORGÀNICA 4/2000, d'11 de gener, sobre Drets i Llibertats dels Estrangers a Espanya i la seva Integració Social.

LLEI ORGÀNICA 8/2000, de 22 de desembre, de reforma de la Llei Orgànica 4/2000, d'11 de gener, sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social.

REIAL DECRET 864/2001, de 20 de juliol, pel qual s'aprova la Llei 4/2000, reformada per la Llei Orgànica 8/2000, de 22 de desembre.

INSTRUMENTS DE TREBALL SOCIAL

Eines que s'estan utilitzant per part dels serveis socials municipals de la Part Forana i la secció de suport tècnic del Departament de Serveis Socials del Consell de Mallorca

Francesc Serra i Carme Nadal
*Secció de Suport Tècnic
del Departament de Serveis Socials
Consell de Mallorca*

1. PRESENTACIÓ

Des de la posada en marxa de la Secció de Suport Tècnic en la present legislatura, s'han anat elaborant diferents instruments professionals que poden emmarcar-se dins la metodologia de treball social, i que pretenen configurar-se en eines dels serveis socials d'atenció primària dels municipis de la Part Forana de Mallorca.

Aquests instruments de treball són dinàmics i flexibles en el sentit que es poden adaptar, tant pel que fa al disseny com al contingut, als objectius que es vulguin aconseguir. Així, les possibles adaptacions i/o modificacions es poden fer en funció de per a què s'emprin. En aquest sentit, un dels primers instruments que es varen elaborar en una primera etapa, la **Fitxa del Municipi**, tenia una finalitat, tan senzilla com bàsica, que era la de recollir de forma esquemàtica els projectes de finançament del Pla de Prestacions Bàsiques que cada municipi presenta al Consell de Mallorca, en la seva convocatòria anual. Avui, els responsables polítics del Departament de Serveis Socials del Consell de Mallorca utilitzen l'esmentada **Fitxa** (actualitzada periòdicament) per treballar (tractar, acordar...) amb els representants polítics de serveis socials dels municipis de la Part Forana de Mallorca. S'ha convertit en una eina imprescindible que ha evolucionat en funció de les necessitats que han anat sorgint.

A mesura que es va treballant amb els professionals dels serveis socials s'elaboren més instruments, alhora que es milloren qualitativament els dissenyats des dels inicis.

Tota aquesta feina és possible dur-la a terme gràcies a:

- El compromís dels treballadors socials d'atenció primària dels ajuntaments de la Part Forana de proporcionar les dades dels municipis on treballen. Sense aquesta aportació no seria possible la utilització i l'actualització d'aquests instruments; la col·laboració és total.
- La tasca que du a terme l'actual coordinador d'Acció Social del Departament de Serveis Socials del Consell de Mallorca, que és imprescindible

per donar coherència als instruments que es presenten i que es treballen en l'actualitat.

- Evidentment, a tots els professionals que integren la secció de suport tècnic en la qual s'emmarquen el disseny, l'elaboració i el seguiment dels instruments.

Per tant, amb aquest article tenim la pretensió de donar a conèixer els cinc instruments de treball social que s'utilitzen, de forma quasi generalitzada i homogeneïtzada, amb tots els SSAPS de la Part Forana i que són propietat conjunta d'ambdues entitats: els serveis socials d'atenció primària i la Secció de Suport Tècnic.

2. ELS INSTRUMENTS

2.1. Fitxa del municipi

a) Finalitat

La fitxa del municipi és la porta d'entrada per a les relacions institucionals, polítiques i tècniques entre els ajuntaments de la Part Forana i el Departament de Serveis Socials del Consell de Mallorca. És l'instrument principal i, ara per ara, les dades que aporta es consideren rellevants per a l'elaboració dels convenis entre ambdues institucions.

b) Estructura

S'estructura en sis apartats: (1) identificació política i localització de l'ajuntament; (2) localització i recursos humans del departament de serveis socials; (3) pressuposts general i de serveis socials de les corporacions; (4) mapa de cobertura; (5) estructura de la població i (6) recursos de benestar social.

Les dades reflectides ens mostren una primera aproximació a la realitat global dels serveis socials del municipi.

c) Com s'actualitza?

Anualment, el mes de gener, s'actualitzen les dades de la fitxa a través de la comunicació directa amb els treballadors socials. Als sis mesos, aproximadament, amb les dades del pla de prestacions bàsiques es torna a actualitzar i completar.

Paral·lelament, però, gràcies a l'alt nivell de col·laboració dels professionals dels serveis socials d'atenció primària, s'actualitza a l'instant segons les necessitats que van sorgint en cada municipi.

2.2. Fitxa de dades sociodemogràfiques

a) Finalitat

La fitxa, en un sol espai, ens permet de conèixer la composició, l'estructura i l'evolució de la població; la seva configuració, juntament amb els altres indicadors demogràfics i socials, ens permetrà la possibilitat de fer una previsió de l'evolució de la població, dada a tenir en compte a l'hora de planificar la tasca municipal.

b) Estructura

La fitxa inclou una taula amb la població empadronada, dividida per sexe i per grups d'edat; seguidament, la taula de l'estructura d'edat i, posteriorment,

totalment vinculada a les dues anteriors, la dels indicadors demogràfics i socials: densitat; relació de masculinitat; taxes de població infantil, de joventut, d'envel·liment, d'immigració; índex de creixement, de sobreenvelliment, de dependència, de dependència d'ancianitat, de recanvi de la població en edat activa.

c) Com s'utilitza?

L'elaboració de la fitxa es fa a partir de les dades que, a començament d'any, recollim de l'any anterior del Padró Municipal d'Habitants. El disseny d'aquesta, amb les dades introduïdes en la taula de la població empadronada, permet d'actualitzar-les en qualsevol moment.

2.3. Fitxa de recursos i serveis de benestar social del municipi

a) Finalitat

Aquesta fitxa té bàsicament dues finalitats: 1) disposar d'una relació dels recursos i serveis disponibles en el municipi, que tant pot utilitzar, d'una banda, la població en general com, d'altra banda, els usuaris dels serveis socials per facilitar-ne la inclusió sociocomunitària; 2) conèixer el nombre real i potencial d'usuaris dels serveis socials.

b) Estructura

És una fitxa senzilla que, sense voler ser molt exhaustiva, ens permet, en poc espai, conèixer tots els recursos i serveis del municipi, independentment de si la dependència i/o gestió d'aquests és d'entitats diferents del SSAP. La fitxa està configurada amb els apartats següents: nom del recurs, àrea d'inclusió, nom específic dels serveis que depenen d'un recurs determinat, sector de població al qual van dirigits, nombre d'usuaris, dependència del servei, qui en fa la gestió i el tipus d'intervencions que s'hi duen a terme.

c) Com s'actualitza?

S'elabora a començament d'any i es tanca en acabar. La fitxa permet modificar, en qualsevol moment, els recursos i serveis i incloure'n de nous i, alhora, enregistrar-hi les altes o baixes dels usuaris.

2.4. Fitxa d'intervencions per demandes, valoracions, recursos per sectors de població

a) Finalitat

La finalitat bàsica és tenir un resum, en un sol instrument, de totes les intervencions anuals que han realitzat els professionals d'atenció primària respecte a demandes, valoracions i recursos per sectors de població. Ens permet, també, creuar aquestes dades amb indicadors sociodemogràfics, amb els recursos i serveis existents, el nombre d'usuaris i les actuacions de les seccions del Departament de Serveis Socials del Consell.

b) Estructura

El fet que totes les intervencions realitzades pels professionals del SSAP vagin associades a un sector de referència fa que s'utilitzi aquest com una variable principal, en la qual el que és rellevant són els usuaris que componen els sectors de població definits en el manual del sistema informatiu d'atenció primària

(SIAP). Les altres variables són les intervencions per demandes, per valoracions i recursos que inclouen els indicadors (1000, 2000...) ja establerts de forma generalitzada i homogeneïtzada a tots els serveis socials de Mallorca (per conveni amb el Govern). En la part inferior de la fitxa s'especifica el significat de cada indicador.

c) **Com s'utilitza?**

En començar l'any, els treballadors socials proporcionen a la Secció de Suport Tècnic les dades del seu sistema informatiu de l'any anterior: inclou, per tant, tot un any, i amb les taules que s'obtenen s'elabora la fitxa resum d'una forma ràpida. No obstant, el disseny de la fitxa permet utilitzar les dades en qualsevol moment del procés i comparar-les dins de segments temporals definits (mensual, trimestral i semestral).

2.5. Fitxa dades sectorials per nivell d'actuació

a) **Finalitat**

És evident que el disseny d'un instrument per a la recollida d'informació de les diferents actuacions que es duen a terme en el Departament de Serveis Socials del Consell de Mallorca ens pot permetre establir quines han estat les principals intervencions que s'han realitzat arreu del territori de l'Illa en general, i en l'àmbit municipal en particular, i tenir-ne una visió genèrica.

La **Fitxa Dades Sectorials** es configura com un instrument no sols important per al DSS, sinó també per als SSAP de la Part Forana, ja que no hem d'oblidar que és en aquest nivell on s'emmarquen la tasca i els objectius de la Secció de Suport Tècnic definits en el seu catàleg de projectes.

b) **Estructura**

S'ha de tenir present que les intervencions que des de les distintes seccions del Departament de Serveis Socials s'adrecen a un sector de població diferenciat poden ser analitzades des de diferents àmbits: individual-familiar, grupal, comunitari i residencial. D'altra banda, cal anotar també que en el catàleg d'actuacions previstes de la secció de suport tècnic, hi figura el projecte **Registre d'actuacions del DSS als municipis**, el qual pretén implementar-se amb una periodicitat anual a la fitxa i/o instrument de registre per tal que pugui ser abordat des d'una anàlisi que possibiliti en un context territorial concret (en el nostre cas municipal i mancomunat) i veure el nivell d'intervenció.

Així doncs, i des d'un vessant pràctic, la **Fitxa Dades Sectorials** registra de manera quantitativa i descriptiva —sempre en funció del tipus d'intervenció social— les actuacions de les diferents seccions del DSS especificant, si cal, els projectes realitzats i enunciats al catàleg que s'enquadren dins de la coordinació territorial.

Paral·lelament, ens permet detallar, per una part, el nombre i la tipologia de **convenis / altres** (convenis subscrits, subvencions, etc.) que a cada municipi o mancomunitat es duen a terme i, per l'altra, els projectes emmarcats dins del Pla de Prestacions Bàsiques.

c) Com s'utilitza

S'elabora, anualment, amb les dades de les memòries de les diferents seccions del Departament de Serveis Socials, tant les que configuren la Direcció Insular d'Acció Social com les de la Direcció Insular de Menors.

3. FINALITAT D'AQUESTS INSTRUMENTS

Cada instrument té una finalitat pròpia amb uns objectius concrets i específics perquè les dades enregistrades siguin analitzades **a posteriori**. Instruments dissenyats per la secció de suport tècnic i dels quals cal remarcar els següents aspectes comuns:

- a) Són instruments de registre i aquest és el primer objectiu del disseny: crear una eina per recollir la informació que, des de l'àmbit de SSAP, és necessari reflectir, i evidenciar-ne tant les particularitats com la globalitat. L'objectiu a llarg termini seria: **establir sistemes de recollida de dades sistematitzades**.
- b) L'anàlisi conjunta ens permet de fer una avaluació —sectorial i global— de la situació social de cada municipi amb l'objectiu d'efectuar-ne una **aproximació diagnòstica**, cosa que ens pot dur a fer el diagnòstic social territorial de Mallorca.
- c) S'han establert com a sistemes de recollida de dades sistematitzades.

4. CONCLUSIONS

El propòsit d'aquest article ha estat exposar els instruments que, dia a dia, utilitzam i treballam els professionals de la secció de suport tècnic per tal de conèixer i millorar la nostra realitat social. Com a conclusions voldríem extreure les següents:

- S'ha assolit el primer objectiu, ja que hem creat cinc eines que ens serveixen per a la recollida de la informació, en què es reflecteixen les particularitats i la globalitat de la realitat que ens interessa.
- S'ha aconseguit que dues de les fitxes, la del "**municipi**" i la de "**dades sectorials**", siguin implementades anualment de forma homogènia i sistemàtica per tots els Ajuntaments.
- La fitxa de "**dades sociodemogràfiques**" es treballa conjuntament amb els treballadors socials de la majoria de municipis de menys de 20.000 habitants.
- Les cinc fitxes són implementades pels municipis que configuren les mancomunitats del Nord i del Raiguer, en les quals han participat activament fent aportacions interessants pel que fa al disseny, contingut i criteris.
- Aquest material ens permet, en conjunt, realitzar una aproximació diagnòstica als serveis socials municipals, feina que duim a terme amb diferents grups de treballadors socials de la Part Forana, en municipis de menys de 20.000 habitants.
- El conjunt de les fitxes configura tota una eina de planificació. Això ens permet tenir en compte la realitat social, és a dir, quines són les necessitats, les mancances i/o sobredimensions de recursos i serveis, entre

d'altres, per sectors de població, eix imprescindible per a realitzar el Pla de Serveis Socials Municipals (diagnòstic i pronòstic).

- Els professionals dels SSAPS han comprovat la utilitat dels instruments de treball social i la facilitat per introduir-hi la informació rellevant dels serveis socials.
- S'ha aconseguit un disseny flexible que es pot adaptar a les necessitats dels seus usuaris (tècnics i responsables polítics).
- S'utilitzen per treballar els convenis que els responsables polítics elaboren entre els ajuntaments i el Consell de Mallorca.
- Hi ha la possibilitat d'elaborar una base de dades, que s'està dissenyant en funció de la informació que s'extreu de les fitxes.
- Els cost és molt baix, ja que no hi ha cost addicional i únicament hi ha hagut les despeses dels professionals que participen en aquest projecte: dues treballadores socials i el responsable del SIAP de la Secció de Suport Tècnic, la sociòloga de la Secció de Planificació i els treballadors socials dels SSAP dels ajuntaments de la Part Forana.

Esperam amb aquest article haver encetat, si més no, un cert interès sobre la nostra tasca i que pugui tenir continuïtat amb altres de molt més descriptius sobre la feina de la Secció de Suport Tècnic a nivell territorial —sempre en estreta col·laboració amb els professionals dels serveis socials d'atenció primària— i, amb altres de més exhaustius quant a l'anàlisi i el tractament quantitatiu.

FITXA MUNICIPI

AJUNTAMENT		
Batle:		
Adreça:	Número:	Codi Postal:
Telèfons:	Fax:	
http:	E-mail:	

DEPARTAMENT DE SERVEIS SOCIALS:		
Regidor/a:		
Adreça:	Número:	Codi Postal:
Telèfon:	Fax:	
E-mail:		

RECURSOS HUMANS	*Relació laboral	Hores/setmana	Mesos/any
Treballadora Social: Permanències: (dies i hores)			
Treballadores Familiars:			
Auxiliar Administratiu:			
Educadors:			
Altres professionals: (especificar)			

DADES del PRESSUPOST-2002 de SERVEIS SOCIALS		
Pressupost	Pessetes	Euros
Total Corporació		
Total Serveis Socials (%)		
Finançament PPB Ordinari		
Finançament PPB Extraordinari		
Ajudes econòmiques famílies en risc		
Altres subvencions (especificar)		
Total finançament Consell de Mallorca		

MAPA DE COBERTURA-2002					
Professionals	Situació actual UTS			*Dotació UTS corresponent habitants:	Proposta
	Número	Hores/setmana	Mesos/any		
Treballadors Socials					
Educadors					
Treballadores Familiars					
Auxiliar Administratiu					
Total					

* La dotació d' UTS corresponent es calcula segons el previst en la convocatòria del Pla de Prestacions Bàsiques.

DADES DE LA POBLACIÓ D'				
GRUPS D'EDATS	POBLACIÓ, Març-2002			%
	Homes	Dones	Total	
0-14				
15-29				
30-64				
> 65				
TOTAL				

* Índex de creixement de la població en el període 1998-2002 (mes de març) és de: %
 $I.c = ((\text{població total 2002} - \text{població total 1998}) / \text{població total 1998}) * 100$

RECURSOS DE BENESTAR SOCIAL DEL MUNICIPI	SECTOR
Associació de la tercera edat	
Centre de Dia	Tercera Edat
Centre de Salut	Població General
Col·legi Públic IES	Infància i Joventut

*FONTS: informació facilitada pels serveis socials municipals, dades del PPB i de la pròpia Corporació.

FITXA DADES SECTORIALS PER NIVELL D'ACTUACIÓ - Departament de Serveis Socials

POBLACIÓ:						Any: 2001	
Secció CM	Indiv- familiar:	Grup: ¹	Comu- nitari: ²	Resi- dencial:	Nº	Àmbit Sectorial:	Observacions:
ATENCIÓ DROGODEPENDÈNCIES CONVENIS / ALTRES	14	0	0	0	0	Toxicòmans Vellesa	• Conveni Manteniment Habitatge Tutelat per a Persones Majors.
EXCLUSIÓ IMMIGRACIÓ	4	0	0	0	0	Immigrants	
INSERCIÓ SOCIAL (RMI)	1	0	0	0	0	Marginats	
PROTECCIÓ MENORS (Recepció)	2	0	0	0	0	Menors (protecció)	
PROTECCIÓ MENORS (Seguiment i Centres)	1	0	0	0	0	Menors (protecció)	
SIF	2	0	0	0	0	Infància	
SPAC	0	99	6	0	0	Vellesa	<ul style="list-style-type: none"> • Suport psicosocial i educatiu per majors • Suport psicosocial i educatiu dels familiars cuidadors • Grups de memòria (29 usuaris) • Difusió i promoció comunitària respecte als processos d'envelliment (67 usuaris) • Seminàris de: "Treball familiar en la vellesa" pels professionals del SAD (3 usuaris) • Assessorament i suport als recursos per a la vellesa
SPAC	0	65	5	0	0	Prevençió Drogues	<ul style="list-style-type: none"> • Xerrades de Pares (3 usuaris) • Informació general de drogues • Aplicatiu de l'àmbit normatiu de drogues • Concurs de cartells (62 usuaris) • Celebracions dies Mundials
SST	0	0	8	0	0	Suport UTS	<ul style="list-style-type: none"> • Projecte de Suport Comarcal • Projecte de Suport als SSAPM de la Part Forana de Mallorca per a la implementació del SIAP • Projecte Suport i Assessorament en la metodologia de Treball Social als SSAP • Projecte d'Orientació i Suport en Sistemes d'Organització i Regulació del Treball Social dels SSAP • Projecte de PPB • Projecte Orientació en l'ús d'Instruments Tècnics • Projecte Seguiment dels processos de Derivació als Programes/Prestacions del DSS • Projecte Difusió d'Informació als SSAP
TREBALL AMB SUPORT (Formació)	2	0	0	0	0	Discapacitats	
	26	164	19	0	1		
Projectes PPB / Municipis							
Dona		Espais de dones					947.895
Juventut		Juventut					6.668.011
Persones Majors		Servei d'Ajuda a Domicili					13.131.503
Població general		Servei d'Orientació i Informació					1.191.287
						Total	21.938.696,00

FITXA DE DADES SOCIODEMOGRÀFIQUES

Població empadronada al municipi d' _____ per sexe i grup d'edat. PMH-2001

	Homes		Dones		Total	
	Nombre	%	Nombre	%	Nombre	%
Total						
0-4						
5-9						
10-14						
15-19						
20-24						
25-29						
30-34						
35-39						
40-44						
45-49						
50-54						
55-59						
60-64						
65-69						
70-74						
75-79						
80-84						
85-89						
90 i més						

Estructura d'edat

	Homes		Dones		Total (H+D)	
	Valors absoluts	Valors %	Valors absoluts	Valors %	Valors absoluts	Valors %
0-14 anys						
15-64 anys						
>65 anys						
>85 anys						
Total habitants						

Indicadors demogràfics i socials

	2001	1998
1. Densitat de població (D.p.=nombre d'habitants/km ²) D.p.=14.598/60,51=241,2	██████████	██████████
2. Índex de creixement de la població: període 1998-2001 $[I_c = ((x-y)/y) * 100]$ I.c.=(14.598-10.581)/10.581*100=38,0	██████████	██████████
3. Relació de masculinitat [R.m.=(total homes/total dones)*100] R.m.=(7.474/7.124)*100=104,9	██████████	██████████
4. Taxa de població infantil [T.i.=(pob. 0-14/total pob.)*100] T.i.=(2.469/14.598)*100=16,9	██████████	██████████
5. Taxa de joventut [T.j.=(pob.15-24/total pob.)*100] T.j.=(1.590/14.598)*100=15,0	██████████	██████████
6. Taxa d'envelliment [T.e.=(pob.>65/total pob.)*100] T.e.=(1455/14.598)*100=10,0	██████████	██████████
7. Índex de sobrenvelliment [L.se.=(pob.>85/pob.>65)*100] L.se.=(154/1.455)*100=10,6	██████████	██████████
8. Índex de dependència [L.d.=((pob.0-14+pob.>65)/pob.15-64)*100] L.d.=((2.469+1.455)/10.674)*100=36,8	██████████	██████████
9. Índex de dependència d'ancianitat [(pob.>65/pob.15-64)*100] L.da.=(1.455/10.674)*100=13,6	██████████	██████████
10. Índex de recanvi de la població en edat activa [L.r.=(pob.60-64/pob.20-24)*100] L.r.=(491/1194)*100=41,1	██████████	██████████
11. Taxa d'immigració [T.im.=(pob. nascuda altra CA+pob. nascuda a l'estranger)/total pob.)*100] T.im.=((5.274+2557)/14598)*100	██████████	██████████

FONT: informació facilitada pel Padró Municipal d'Habitants a través dels serveis socials de l'Ajuntament

**FITXA DE LES INTERVENCIIONS PER DEMANDES,
VALORACIONS I RECURSOS PER SECTORS DE POBLACIÓ**

Municipi:
Any 2001

SECTORS ↓	NOMBRE D'INTERVENCIIONS DE L'ANY 2000																				
	DEMANDES							VALORACIONS					RECURSOS APLICATS								
	1000	2000	3000	4000	5000	Total	%	1000	2000	3000	4000	Total	%	1000	2000	3000	4000	5000	Total	%	
1-Pgeneral																					
2-Família																					
3-Infància																					
4-Joventut																					
5-Dona																					
6-P. majors																					
7-P. Discapacitats																					
8-Presos i ex.recl.																					
9-M. ètniques																					
10-Marginats																					
11-Toxicòmans																					
12-Refugiats.																					
13-Emigrants																					
14-Catastrofes...																					
15-M. Psiquiàtries																					
16-M. terminals																					
17-Altres grups																					
18-Immigrants																					
99-NS/NC																					
TOTAL																					
%																					

FONT: dades obtingudes dels serveis socials de l'Ajuntament d'

Codis que s'utilitzen en les demandes, valoracions i recursos:

- *1000: Prestacions i actuacions d'informació, orientació, gestió, valoració i mobilització.
- *2000: Prestacions i actuacions de suport a les unitats de convivència i ajut a domicili
- *3000: Prestacions i actuacions d'allotjament alternatiu
- *4000: Prestacions i actuacions de prevenció i inserció social
- *5000: Recursos complementaris per a la cobertura de necessitats de subsistència.

SENSIBLES A UNA VIDA MENTALMENT SANA EN L'EDAT ADULTA

Projecte de sensibilització de la dona adulta davant la salut mental

Margalida Mª Gost Ballester,
Treballadora Social;

Maria Teresa Iranzo Puente,
Psicòloga;

David Paumard Oliván,
Dibuixant

PRESENTACIÓ DEL PROJECTE

Justificació. Anàlisi de la situació

La "*Fundación Ramón Rey Ardid*", entitat sens afany de lucre i declarada d'interès sociosanitari, es constituí a Saragossa el 1991. És un recurs dirigit a persones i grups amb discapacitats, deficiències i minusvàlues, en especial les relacionades amb problemes de salut mental, i a altres col·lectius que troben dificultats per a la seva integració. El seu objectiu és que aquestes persones aconseguixin una plena participació social, tinguin cobertes les seves necessitats, millorin la seva qualitat de vida i la dels seus familiars, concertant, per això, programes per al desplegament d'activitats d'assistència, prevenció, rehabilitació, integració sociolaboral i formació.

Durant el curs 1997-98 aquesta fundació dugué a terme el projecte pilot "Sensibles a una vida mentalment sana", sorgit de l'interès d'un grup de voluntaris interessats a donar a conèixer la salut mental a la població adolescent amb el propòsit de desmitificar la malaltia mental i conscienciar de la importància de portar uns hàbits de vida saludables. La seva aplicació en un centre d'educació secundària serví per establir una metodologia d'intervenció.

En les jornades d'intercanvi d'experiències de la Xarxa Aragonesa de Projectes de Promoció de la Salut celebrades el 1998 sorgeix la possibilitat de fer una activitat conjunta de sensibilització vers la salut mental juntament amb la "*Fundación El Tranvía*".

El *Centro de Recursos Comunitarios El Tranvía*, ubicat en el barri saragossà de Las Fuentes, és un projecte d'aquesta fundació gestionat per la seva associació de veïns. Els seus objectius són fomentar la formació solidària dels veïns i fer programes de caràcter preventiu i dinamitzador. Una de les àrees d'intervenció és "Mujer y Mayores" que treballa en promoció i educació de la salut capacitant les dones per controlar i millorar la seva salut.

Emmarcat en aquest projecte es potencia la realització del grup "Mentalment sans" en el que s'adapta el projecte desplegat per la Fundació Ramón Rey Ardid a dones adultes, principals usuàries d'aquest centre.

Després de l'anàlisi de les característiques psicosocials, se sotmet a revisió el material utilitzat amb adolescents per la fundació, amb noves tècniques i continguts, segons l'experiència d'altres activitats fetes en el Centre de Recursos Comunitaris El Tranvía.

El desplegament d'aquest projecte ens ha permès sensibilitzar part de la població del barri de Las Fuentes, i també elaborar una Memòria-Manual, resumida en aquest article i publicada per les dues fundacions, el propòsit de la qual és que pugui servir de referència a altres grups de treball.

DEFINICIÓ

Sensibles a una vida mentalment sana en l'edat adulta és un projecte que vol incidir tant en la prevenció de la malaltia mental com en la potenciació de valors socials i acceptació del diferent en la població adulta, a través d'una metodologia participativa.

OBJECTIUS

Objectiu general

Autoresponsabilitzar la població adulta de la seva salut mental i motivar-la perquè adopti l'actitud i la conducta més adequades per millorar-la.

Objectius específics

- Informar i sensibilitzar les participants sobre conceptes bàsics de salut mental per desmitificar la malaltia mental.
- Potenciar valors de solidaritat i acceptació del diferent.
- Implicar les participants com a agents de salut en el seu entorn.
- Potenciar la col·laboració i intercanvi entre persones que es troben participant en projectes d'educació per a la salut de la Fundació Ramón Rey Ardid i Fundació El Tranvía.
- Elaborar un material de treball que pugui utilitzar-se en projectes i activitats posteriors.

EQUIP DE TREBALL

L'equip de treball es forma quan dos treballadors socials, responsables de l'Àrea Social de la Fundació Ramón Rey Ardid i de l'àrea de dona i majors de la Fundació El Tranvía, arran d'unes jornades, donen forma al projecte. Ells seran els coordinadors representant a cada institució.

Primerament connecten amb persones voluntàries de les seves institucions i que havien participat unes en el projecte de sensibilització anterior dirigit a adolescents i altres en grups d'educació per a la salut amb dones adultes.

Les autores, que han intervingut en totes les fases del projecte i han estat les coordinadores del grup, són una psicòloga, per part de la Fundació El Tranvía, i una treballadora social, de part de la Fundació Ramón Rey Ardid.

L'il·lustrador, peça clau en el desplegament del projecte, és també l'autor de "Ramón", personatge principal del projecte dirigit a adolescents.

En l'elaboració del material i en la revisió de la memòria hi han col·laborat dues treballadores socials, una de cada institució, coincidint, a més, que una d'elles és professional del centre de salut de la zona.

Participaren en dues sessions un pacient i una voluntària de la secció juvenil de la Fundació Ramón Rey Ardid.

METODOLOGIA I FASES DEL PROJECTE

Metodologia

Població diana

Es dirigeix a dones adultes i consideram que no ha de ser una activitat aïllada, sinó que ha de tenir un abans i un després, una continuïtat. Tot i que es pugui fer amb persones que mai no han treballat en grup o en educació per a la salut, pensam que és més adequat per a persones que coneuguin prèviament conceptes com autoestima, ansietat, etc., que poden ser demandes grupals importants pel tipus de població a qui es dirigeix.

Com a criteri de selecció, valoram que no siguin usuàries de salut mental ni els seus familiars, per la qual cosa cal tant la col·laboració amb els recursos de salut de la zona com fer a la fitxa d'inscripció, si n'hi ha, alguna pregunta que ens permeti conèixer el grau d'implicació amb la malaltia mental. L'objectiu no és formar un grup d'autoajuda o terapèutic de familiars i/o malalts.

Captació

Es pot fer a través del següent díptic:

Mentalment sans	Quines seran les sessions?
Què pretenem	1ª: presentació
Aprendre conceptes bàsics de salut mental	2ª: educació per a la salut mental
Conèixer millor les malalties mentals	3ª: pautes i actituds per a un estil de vida saludable
Reflexionar sobre la nostra salut mental	4ª: conflictes en la maduresa
	5ª: malaltia mental I: psicosi. Història de la salut mental
	6ª: malaltia mental II: neurosi i trastorns afectius
Direcció	7ª: addiccions
	8ª: recursos de salut mental
	9ª: demència
	10ª: voluntariat
Horari	11ª: experiències personals

Es recomana, tant en la difusió del curs com en la sessió de presentació, especificar clarament els continguts i objectius.

Desplegament de la intervenció

Nombre d'assistents

S'elaboren deu unitats temàtiques que posteriorment són ampliades a onze més un café-tertúlia obert a tot el barri.

Durada

Les sessions estan dissenyades per a una durada de noranta minuts, que consideram que pot ampliar-se a dues hores.

Periodicitat

Es feren setmanalment, però poden ser quinzenals.

Temporalització

Es recomana que la durada total del curs no excedeixi de sis mesos.

Lloc

Una aula amb pissarra en la qual la distribució del mobiliari permeti poder prendre notes i mantenir un constant contacte visual per facilitar la comunicació.

Nombre de participants

El grup no pot ser de més de vint persones.

Tècniques

El grup estarà coordinat, preferentment, per dues persones que poden adoptar en cada sessió el rol d'observador o formador, depenent dels continguts a tractar i de la formació dels educadors.

Al començament de cada sessió, es fan les següents passes:

- registre d'assistència,
- informació de la resta d'activitats del centre o altres considerades d'interès i
- devolució del material elaborat amb la informació del dia anterior.

A través de tècniques pedagògiques participatives, descrites en el desplegament de les sessions, les components del grup s'involucren en els continguts, la qual cosa permet l'elaboració, per part de les pròpies participants, del "seu" material de sensibilització.

En l'equip de treball es manté la flexibilitat, adaptant les sessions a les necessitats i desitjos del grup, a través d'una avaluació contínua del desplegament d'activitats.

SESSIONS

Primera: presentació

Objectius

Prendre contacte amb els membres del grup amb el que es desplegarà el projecte.

Informar sobre les institucions participants.

Definir i aclarir els objectius i la metodologia.

Motivar a participar activament en el grup.

Desplegament

Les coordinadores introdueixen l'activitat presentant-se a les participants. Expliquen l'origen del projecte i, amb el suport de díptics, l'emmarquen dins les institucions que el promouen.

Després, cada membre del grup escriu el seu nom en un full en blanc i el posa sobre la taula, de manera que la resta de les participants el pugui llegir. Es decideix posar-lo en cada sessió fins que s'aprenen els noms. Aquesta activitat permet de rompre el gel.

El grup es divideix en parelles i durant cinc minuts cada una ha de demanar a l'altra, "Què noms?", demanar que li conti "Quelcom d'interessant sobre ella" i "Per què ets aquí?", per després poder presentar-la als altres.

El primer dia és important facilitar la comunicació a través del coneixement individual d'altres persones i, a la vegada, permetre que cada participant expressi el que desitja al grup. L'ansietat de parlar en públic, en alguns cops per primera vegada, es redueix quan parlem de l'altre. Al mateix temps, desplegam l'escolta quan atenem el que la companya ens conta perquè després ho haurem de transmetre. Així, podem veure com allò que contam de nosaltres esdevé important i ens adonam que la suma de les característiques de cada una és el que confereix identitat al grup i el fa diferent.

Seguidament presentam el projecte que portarem a terme: "Sensibles a una vida mentalment sana en l'edat adulta".

Informam dels horaris de l'activitat i dels continguts proposats. Aquest temari s'adaptarà a les propostes i necessitats del grup.

S'explica la metodologia, basada en el còmic com a tècnica participativa que servirà de base a les exposicions teòriques i permetrà a les participants l'elaboració del material de sensibilització.

Les normes bàsiques de funcionament del grup: la confidencialitat, la puntualitat, l'escolta i el respecte, etc. han de ser consensuades i acceptades per tots els seus components.

Es demana opinió al grup i, després, posteriorment a una pluja d'idees, s'elegeixen nous continguts.

Segona sessió: educació per a la salut mental

Objectius

Aprendre conceptes bàsics de salut i salut mental.

Reflexionar sobre la nostra salut: com podem millorar-la.

Desplegament

Comença la sessió fent una nova presentació de totes les persones participants i un breu resum del dia anterior, atenent la previsible incorporació de persones que no hi eren el primer dia.

Es reparteix el calendari de sessions amb el temari inclòs.

Per parelles, s'intenta respondre a la pregunta: "Què és la salut pel nostre grup?" i es posa en comú reflectint-ho a la pissarra. Amb totes les respostes s'elabora una definició grupal de la salut i una altra de salut mental.

Posteriorment, s'expliquen les definicions de salut i salut mental contingudes a l'Annex 1, debatent-ho breument per després repartir el material treballat degudament fotocopiats.

Les coordinadores demanen: "Què podem fer per millorar la nostra salut mental?", per després dirigir les respostes vers conductes específiques amb la indicació "Petits plaers de la vida són...".

El material resultant d'aquesta sessió passa a formar part del material didàctic del projecte (veure annex 2).

Tercera sessió: pautes i actituds per a un estil de vida saludable

Objectius

Relacionar estil de vida i salut.

Proporcionar informació bàsica sobre nutrició; consum de fàrmacs, alcohol i cafè; hàbits de son; organització del temps i les tasques; repartiment de responsabilitats en la llar; exercici físic; autoestima i relacions interpersonals; temps lliure i tècniques de relaxació.

Reflexionar sobre la importància de la salut com a mitjà per aconseguir una millor qualitat de vida.

Desplegament

Lliurament del còmic "Un dia no saludable", elaborat a partir d'un guió previ que recull els punts clau a treballar seguit de reflexió grupal. A través de les imatges es pretén que relatin elles el dia de la protagonista.

GUIÓ D'UN DIA NO SALUDABLE

1. Ramona és al llir i no es pot aixecar. Ha dormit malament i s'ha aixecat, de nit, per perdre uns hipnòtics. En l'esmorzar prepara cafè per relaxar-se, amb sacarina per no engreixar-se, però no pren hidrats de carboni ni proteïnes.
2. Després es mira al mirall. Es veu lletja i trista. Recull la casa fins que el cansament li impedeix de fer res més.
3. Compra de pressa i torna a casa amb un pes excessiu.
4. Va a cercar el nét a l'escola.
5. Mentre prepara el dinar, pren un cafè amb un briox dels industrials per reposar forces. La seva dieta habitual no és equilibrada. Mentre la seva família és a la taula, ella s'aixeca contínuament.
6. Després de rentar els plats i recollir la casa s'asseu davant la televisió amb una copeta d'anís.
7. Després d'haver sopat bé, se sent esgotada i amb mal d'esquena, la qual cosa li impedeix d'agafar el son. Pren un analgèsic i una altra "píndola per dormir".

Breu explicació dels objectius plantejats en la sessió, insistint en aquells que han suscitat més interès.

Com alternativa a "Un dia no saludable" el grup elabora un nou guió amb "Pautes i actituds per a un estil de vida saludable" que servirà de base al còmic "Un dia saludable". Com exemple proposam el següent:

GUIÓ D'UN DIA SALUDABLE

1. Ramona es despert després d'un son reparador i tranquil. S'aixeca del llit lentament, fa exercici de respiració i una estoneta de gimnàstica. Esmorza equilibradament: suc, fruita i iogurt.
2. Organitza el seu temps. Les feines de la casa es reparteixen entre tots els membres de la família, que se senten responsables del seu funcionament.
3. Va a comprar amb un bon carretó i se relaciona amb les veïnes i amigues.
4. La família dina saludablement, seguint una dieta equilibrada i sense la televisió posada per poder parlar.
5. Reposa en haver dinat o fa activitats de formació.
6. Fa esport.
7. Passeja amb el seu marit o una altra persona amiga i s'evaeix dels problemes diaris.
8. Després d'un sopar frugal, va disminuint el seu nivell d'activitat. Abans d'allitar-se pren un tassó de llet rebia.

Quarta sessió: Conflictes en la maduresa

Objectius

Reflexionar sobre diferents conflictes vitals.

Reforçar la identitat del grup amb el personatge de dona Ramona, com a dona que pot prendre decisions per canviar la seva vida.

Conèixer el procés de creació d'un còmic.

Desplegament

Consideram els conflictes com a part de la història de vida de la persona. La seva identificació, acarament, resolució i superació, se relacionen amb la salut i suposen una important experiència d'aprenentatge que determinarà la nostra resposta davant de noves situacions.

Es reparteixen les lletres de diverses cançons que poden ser conegudes pel grup i adequades als conflictes que es vulguin tractar. Les escolten. Els textos reflecteixen diferents rols que poden adoptar les dones: filla, mare, esposa, mestressa de casa i treballadora fora de la llar.

Després de cada cançó, el grup debat sobre les idees que els hagi suggerit.

Llista de cançons analitzades i temes suggerits en el grup:

- *Puente sobre aguas turbulentas*, de Paul Simon. Intèrpret: Camilo Sesto. Temes: saber demanar ajuda, els moments de crisi, l'amistat (suport social), l'esperança.
- *Diario de una mujer*, de Mari Trini. Temes: la lluita, la imatge de la dona en la família, la presa de decisions.
- *Me llamas*, de José Luis Perales. Temes: la il·lusió de seguir endavant, la separació matrimonial, la rutina en la convivència, nous plantejament de vida.
- *Cada mañana a las seis*, de Vangelis-Anderson. Intèrpret: Ana Belén. Temes: la rutina laboral, la insatisfacció.
- *La mama*, de Charles Aznavour. Temes: la pèrdues dels éssers estimats, la figura materna, el canvi de rols en el sistema familiar.
- *Princesa*, de Joan Manuel Serrat. Temes: la projecció dels nostres desitjos en l'educació dels fills, la modificació intergeneracional de la situació social de les dones.
- *Hoy puede ser un gran día*, de Joan Manuel Serrat. Temes: alternativa a un dia no saludable.

Observacions

Les condicions ambientals poden influir en la resposta del grup. El silenci, la llum feble i els ulls tancats poden facilitar l'atenció, però també provocar reaccions inesperades degut a la càrrega emocional de la música i les lletres.

Cinquena sessió: malaltia mental I: psicosis. Història de la salut mental

Objectius

Conèixer l'esquizofrènia i els termes més utilitzats en l'estudi i tractament de les psicosis.

Oferir pautes de relació amb el malalt mental.

Aprendre nocions bàsiques d'història de la salut mental.

Desplegament

Exposició teòrica i resolució de dubtes sobre la malaltia mental, diferenciant entre psicosis i no psicosis, centrant-nos posteriorment en l'esquizofrènia.

El contingut dels temes i el vocabulari s'adaptaran al nivell d'estudis i coneixement previs de les alumnes, conegut a través de la fitxa d'inscripció i de l'observació del grup en les sessions.

En l'annex 3 hi figura un resum del tema, que es lliura al final de la sessió com a documentació.

Sisena sessió: malaltia mental II: neurosis i trastorns afectius

Objectius

Conèixer el que és l'ansietat i la depressió.

Desplegament

Exposició teòrica i resolució de dubtes sobre neurosis i trastorns afectius. S'intenta diferenciar entre tenir un estat d'ànim baix o "estar depre" i la depressió.

Setena sessió: addiccions

Objectius

Conèixer algunes de les conductes addictives que poden afectar el nucli familiar.

Desplegament

Lectura de casos senzills de diferents conductes addictives en les que es mostra simptomatologia en una història protagonitzada per una dona, que pot apropar-se a la realitat social del grup (annex 4).

S'intenta que el grup indentifiqui alguns factors de risc que puguin influir en l'aparició i manteniment de conductes addictives, resolent els dubtes plantejats.

En presentar els casos oberts, les participants poden elegir finals, entre ells acudir a recursos comunitaris com a associacions i grups d'autoajuda.

Vuitena sessió: recursos de salut mental

Objectius

Fer una activitat fora de la seva comunitat.

Conèixer els recursos de salut mental que hi ha actualment a la ciutat.

Desplegament

Aquesta activitat es proposa dues setmanes abans perquè el grup s'organitzi i prepari la sortida. És una oportunitat per trobar-se en un espai diferent del quotidià i, a la vegada, permet relacionar-se d'una manera més informal.

La visita guiada al centre elegit transcorre dins el respecte vers els seus treballadors i usuaris. A l'aula s'informa sobre el funcionament intern de la institució, i també sobre altres recursos de salut mental existents a la Comunitat Autònoma.

Novena sessió: les demències

Objectius

Conèixer les demències, els problemes específics dels pacients dements i la seva atenció personal, familiar i social.

Desplegament

Exposició teòrica sobre les demències, incidint en els problemes específics dels pacients dements i la seva atenció personal, familiar i social, tenint present que tant per l'edat de les integrants del grup com per les seves característiques socioeconòmiques, hi ha una probabilitat gran que hagin d'atendre en un futur no molt llunyà algun familiar amb demència.

Desena sessió: voluntariat

Objectius

Saber què és el voluntariat.

Motivar les integrants del grup perquè participin com a voluntàries en alguna organització.

Informar sobre diferents organitzacions de voluntariat.

Desplegament

Una voluntària explica les diferents opcions a les que es pot incorporar qualsevol persona que vulgui participar en voluntariat.

En sessions anteriors es demana si alguna participant és o ha estat voluntària i se la convida a narrar la seva experiència.

Posteriorment, es debaten els pros i els contres del voluntariat.

Onzena sessió: Coneixement d'experiències personals

Objectius

Conèixer l'experiència d'una persona afectada per la malaltia mental.

Avaluar l'activitat.

Desplegament

El pacient es presenta al grup, exposa les seves vivències i obre un diàleg amb les participants on respon a les qüestions que se li plantegen.

Posteriorment, en ser la darrera sessió, es procedeix a una avaluació qualitativa de l'activitat.

AVALUACIÓ

Pel caràcter nou de l'experiència duta a terme i degut a la manca d'instruments adequats per a aquest tipus de població, no s'aplicà cap avaluació escrita sobre els objectius específics de l'activitat. L'adaptació validada de l'Escala OMI (Elmer L. Struening i Jacob Cohen) a un col·lectiu amb estudis primaris excedeix els mitjans d'aquest projecte i l'existent no és aplicable per la dificultat i l'extensió que presenten els ítems.

Els nostres criteris d'avaluació varen ser els següents: assistència a les sessions, participació i implicació en l'activitat, ubicació en l'aula, dubtes plantejats, peticions d'altra mena d'informació, la nostra avaluació qualitativa i la incorporació a noves activitats relacionades amb aquest projecte. Seria una avaluació a curt i llarg termini destinada a objectivar el grau de compromís d'aquestes persones amb la salut.

En l'última sessió es fa ver una avaluació oral en la que es detectà l'alta satisfacció de les participants. Posteriorment, se'ls passà una enquesta sobre el centre. La major part del grup s'ha incorporat a una nova activitat d'educació per a la salut.

L'alta motivació i el bon clima sorgit en l'equip de treball ha afavorit la productivitat, l'enteniment i la col·laboració entre les dues institucions.

L'objectiu de recopilar un material de treball que pugui ser utilitzat en projectes i activitats posteriors es complí amb la publicació de la memòria-manual.

ACCIONS DE FUTUR

La publicació d'una memòria-manual d'aquest projecte permet la seva difusió a la població general a través dels mitjans de comunicació i als recursos específics a través de la seva presentació en trobades d'educadors per a la salut, i també la seva disponibilitat en serveis de consulta bibliogràfica.

La repetició de l'experiència està previst que es faci en el mateix àmbit a diferents grups, i també la seva posterior adaptació a altres institucions i/o col·lectius que treballin en la promoció de la salut.

S'està fent un projecte de sensibilització davant la salut mental en la tercera edat, el protagonista del qual seria "Don Ramón".

ANNEXOS

Annex 1. Definicions de salut i salut mental. Pautes per a un bon estat de salut mental

SALUT

"La salut és un estat de complet benestar físic, psíquic i social, i no només l'absència de malaltia". (Organització Mundial de la Salut, 1946).

"La salut ha de ser una manera de viure cada cop més autònoma, més solidària i més joiosa" (Congrés Mundial de Metges i Biòlegs de Parla Catalana. Perpinyà, 1976).

"La capacitat de desplegar el propi potencial i respondre de forma positiva als reptes de l'ambient. Es considera un recurs per a la vida, però no l'objectiu de la vida". (Organització Mundial de la Salut, 1985).

"La salut és un procés basat en la construcció d'un estil de vida propi i personal, que incideixi positivament en l'individu, l'ajudi a desplegar les seves potencialitats, la seva capacitat de viure, relacionar-se amb l'entorn, participar en la dinàmica social; en definitiva, que augmenti la seva qualitat de vida". (Seminari "Joventut i Promoció de la Salut", Barcelona, 1985).

SALUT MENTAL

"La salut mental és l'estat relatiu de la ment en el qual una persona sana és capaç de fer front de manera acceptable a les tensions de la vida diària".

Pautes per a un bon estat de salut mental

Un bon estat de salut mental té a veure amb:

- Estar satisfeta amb ella mateixa
- Sentir-se bé amb els altres
- Ser capaç de satisfer les demandes que la vida et presenta.

Les persones satisfetes amb elles mateixes:

- S'accepten com són
- Se senten capaces d'afrontar la majoria de les situacions
- Obtenen plaer de les coses senzilles de la vida.

Les persones que se senten bé amb els altres:

- Són capaces d'estimar i tenir present els altres
- Els agrada confiar en els altres
- Respecten les diferències que troben en la gent
- Formen part del grup i participen en la societat.

Les persones capaces de fer front a les circumstàncies de la vida:

- Accepten responsabilitats i prenen decisions
- Fan front a la por, al dubte i a l'estrés sense donar-los més importància que la que tenen
- Tenen la ment oberta a noves experiències

- Saben fins on poden arribar
- Tenen projecte de futur.

Annex 2. Definicions grupals de salut i salut mental. Pautes per millorar la nostra salut

Per nosaltres,

Salut és trobar-se bé físicament i psíquica, malgrat els problemes i és, també, l'absència de malaltia. És fonamental i principal en la vida.

Salut mental és un bon estat d'ànim per poder acarar els problemes i les situacions; vol dir **alegrar-se de viure**.

COM MILLORAR LA NOSTRA SALUT MENTAL?

- Veient les coses en positiu
- Preocupant-se pels problemes deu minuts cada dia "i ballar i cantar"
- Tenint una voluntat ferma: jo vull fer-ho; vull ser forta; vull estar desperta
- Estimant-se a ella mateixa
- Mirant-se al mirall i agradant-se
- Acceptar-se com hom és
- Estant activa
- Estant en contacte amb l'aire lliure (senderisme, muntanya, ...)
- Parlant amb la gent
- Mantenint-se en equilibri

PETITS PLAERS DE LA VIDA SÓN:

Somriure. Conversar amb una amiga. Comprendre. L'amistat. Intercanviar opinions. Convèncer amb coses positives. Després de dinar, seure's una estona en el sofà. Visites culturals. Treure el cap per la finestra i mirar el cel abans d'anar a dormir. Fumar. Llegir abans d'allitar-se. La xocolata. Seure's en un banc i contemplar la naturalesa. Un bany.

Annex 3. Psicosis

Podríem definir l'esquizofrènia com el trencament sobtat amb la continuïtat de la biografia de la persona. És un trencament dels mecanismes psíquics normals.

El seu inici pot ser insidiós o larvat. La malaltia evoluciona en forma de brots.

La seva incidència sobre la població és d'un 1%; a Aragó hi hauria un 12000 malalts.

Podríem diferenciar la seva etiologia en factors directes (genètics, biològics) i factors indirectes o precipitants (ambientals).

Síntomes de la malaltia:

1. Sonoritat del pensament
2. Veus dialogants
3. Veus que comenten la pròpia activitat
4. Vivències de l'interior del cos
5. Intervenció del pensament
6. Percepció delirant

7. Sentiments i accions d'interferència
8. Afectivitat inapropiada
9. Pobresa del llenguatge
10. Dèficit d'atenció i de memòria
11. Deficiència en la mobilitat
12. Anhedonia
13. Apatia

La conseqüència d'aquests símptomes pot ser un aspecte i comportament extravagant del malalt, presentant-se desendregat i vestit excèntricament. Això comporta un deteriorament social i laboral cada cop més intens, amb la pèrdua de relacions socials i de l'activitat laboral.

Tipus d'esquizofrènia:

- Hebefrènica: la persona manifesta incoherència, caràcter insípid, buidor, ganyotes i rialles immotivades, postures extravagants, aïllament social i gran deteriorament.
- Catatònica: la persona manifesta absència de moviments, flexibilitat cèria, mutisme i negativisme.
- Paranoica: la persona manifesta idees delirants (grandesa, gelosia, persecució, enverinament), idees absurdes i extravagants que sorgeixen de la pròpia malaltia i no de les vivències del subjecte.
- Simple: la persona presenta apatia, abúlia, pobresa de llenguatge, deficiència de mobilitat, etc.

COM AJUDAR A UNA PERSONA AMB ESQUIZOFRÈNIA?

1. Acceptant la malaltia
2. Obtenint informació
3. Evitant l'aïllament
4. Reduint el contacte pacient-familiar
5. Evitant l'estimulació excessiva
6. Disminuint les expectatives
7. Evitant les crítiques
8. Controlant la sobreprotecció
9. Fent comentaris positius

Annex 4. Addiccions: històries de casos

ALCOHOLISME

Esperança té 55 anys. És una dona molt activa. Treballa unes hores al matí fora de casa i aconsegueix estar sempre a punt per atendre els que l'envolten: els seus fills, el seu home, les veïnes que tenen problemes...

A vegades, però, està trista. Es considera seriosa: de vegades no aconsegueix riure en sentir un acudit i fins i tot se sent tímida davant la gent. Quan era més jove i tramaven amb altres parelles d'anar a sopar algun vespre del cap de setmana, es considerava l'ànec lleig. A més, quan tornava a casa, rebutjava les carícies del seu marit.

Un dia s'adonà que si prenia un poquet d'alcohol se sentia més còmoda. Semblava com si en ballar ho fes amb més lleugeresa i el seu marit es divertia

més. A vegades fins i tot bevia un poc abans de sortir de casa: anava al moblebar i seguidament es rentava les dents.

S'acostumà a beure un poc d'anís cada dia amb el cafè i quan esmorzava, a mig matí, acompanyava l'entrepà amb bon vi. Algun cop, però, sense adonar-se, es bevia gairebé tota l'ampolla.

Mai no s'engatà. Un capvespre, però, després d'un comentari preocupat del seu home, veié que amagava una ampolla. Ell no la comprenia i només feia que discutir: simplement li agradava el gustet saborós de la beguda.

Esperança veu que com més va, més canvis d'humor experimenta i que sembla que ho millora en beure. A més, darrerament pateix més del fetge... i aquest estómac, aquestes diarrees, i aquest no tenir gana...

Quan Esperança va tenir el seu segon fill, que naixé més petit del normal, es trobà molt nerviosa, a l'hospital. Tenia tremolors molt freqüents, suors, palpitations, baixada de tensió. I la sensació de somniar desperta. Devien ser el nervis del part...

LUDOPATIA

Rebeca té 50 anys. El seu home fa feina per torns en una empresa d'automòbils. Els seus ingressos no són molt alts i fa poc demanaren un préstec per pagar l'adob del cotxe.

Rebeca té pocs capricis: la perruqueria, un poc de roba per estrenar cada temporada... Tot i així, amb el sou del seu home, mai no arriba a final de mes.

Fa uns anys obtenen un bingo en el barri i ella hi va anar amb unes amigues. S'ho passà molt bé: el cuquet a l'estómac pensant que li tocaria, la il·lusió amb què s'imaginava què faria amb els doblers, el sandvitx tan bo que menjaren...

Hi anaren unes quantes vegades més. I un dia, passant-hi per davant, pensà, per què no hi entro? Només mil pessetes...

Quan en sortí n'havia gastades 5000 però durant el temps que s'hi estigué s'havia oblidat de totes les seves preocupacions. Arribà a casa un poc avergonyida, però l'endemà hi tornà per mirar de recuperar els doblers perduts. Tornà a perdre. Al tercer dia guanyà i, en sortí, ficà les monedes soltes a les màquines escurabutxaques. S'hi gastà tot el que havia guanyat en el bingo. Hi va haver de tornar l'endemà per recuperar tot el que havia perdut.

DROGUES IL·LEGALS: HEROÏNA

Leocàdia té 58 anys i un fill meravellós, Carles, de 32 anys. L'al·lot ha estat sempre la seva mà dreta. Fa vuit anys la cridaren de l'hospital: hi havia entrat per sobreposi d'heroïna. Carles mai no havia donat cap problema. Fa temps que el trobava més nerviós del compte, però ja se sap, aquests joves... A més, era molt intel·ligent i tenia una feina amb un sou prou elevat. Vivia amb una al·lota molt agradable, tot i que un poc antipàtica.

Carles li explicà que ell no era drogoaddicte, que simplement ho havia provat algun cop. Una beneitura. Ni ell ni la seva al·lota prenen "aquesta merda". Tres mesos més tard, la seva consogra parlà amb ella i el seu marit. Tant Carles com la seva al·lota estaven "enganxats". Leocàdia defensà el seu fill, que seguia negant-ho, i en culpà la seva al·lota.

Quan tornaren a ingressar-lo, no ho pogué negar més. S'adonà del problema i es plantejà que el seu primer objectiu en la vida era ajudar-lo a sortir del forat on havia caigut.

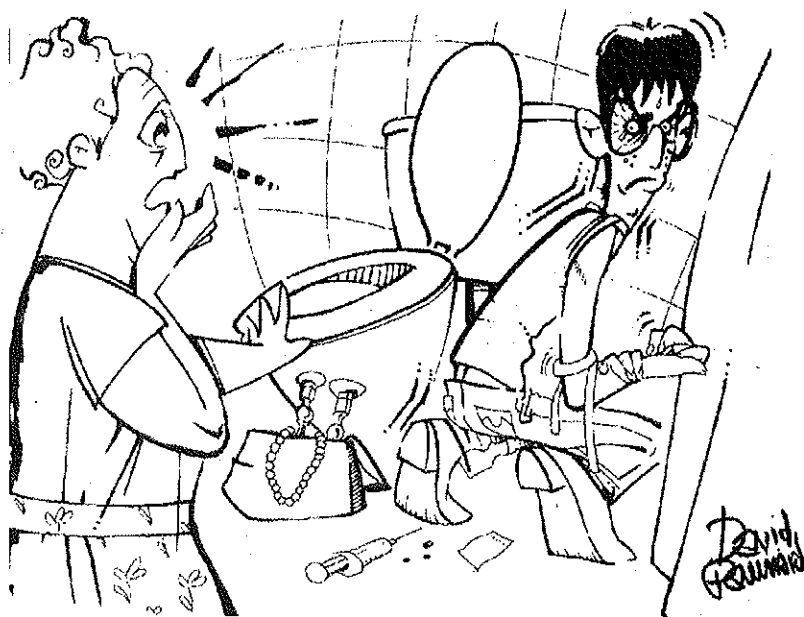
El portà a casa. L'acompanyà en tot el procés de rehabilitació: en el primer, en el segon i en el tercer.

Deixà de veure les seves amigues per poder acompanyar-lo.

Amagà al seu home les vegades que descobrí que el fill els prenia doblers. Fins i tot quan el seu home digué que no podia més, no li importà tant la separació perquè pensà que no valia la pena viure amb algú que no confiava amb el seu fill que, aquesta vegada, deia que "anava de debò".

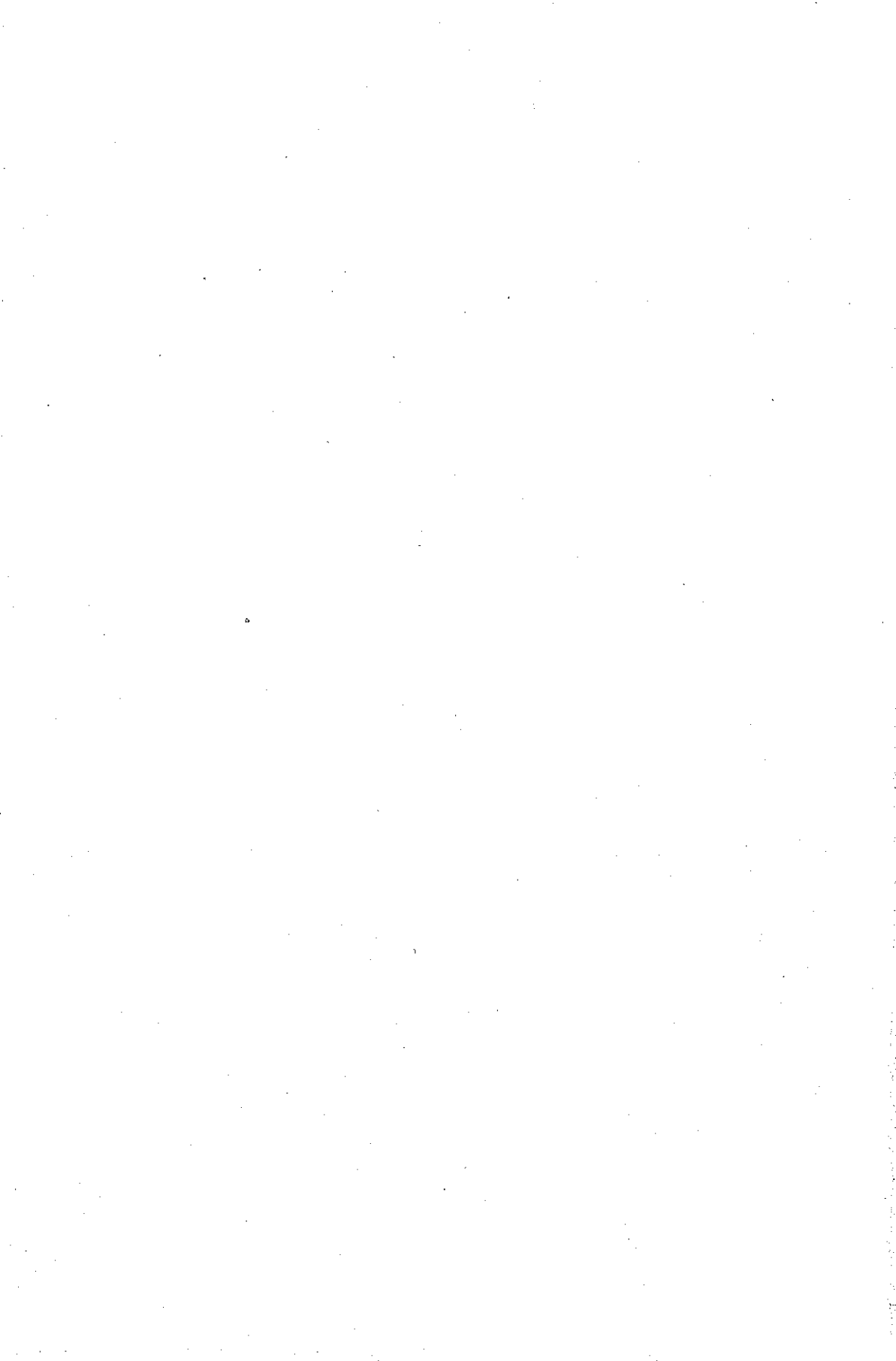
No fruï del naixement del primer nét que li donà la seva filla major. Estava entossudida a aconseguir ajudar el seu fill.

Un dia, després de la darrera gran mentida, en una reunió de pares coincidí amb una altra mare i parlaren de la importància de posar límits, de no cedir als xantatges, de cuidar-se...

BIBLIOGRAFIA

- AA.VV. DELICIAS, CODEE, CENTRO DE SALUD DELICIAS SUR: *Educación para la salud y desarrollo comunitario. Investigación y acción participativa. El sentido de comunidad en Delicias*. Saragossa, 1997 (ejemplar fotocopiado).
- AMERICAN PSYCHIATRIC ASSOCIATION: *DSM IV: Manual diagnóstico y estadístico de los trastornos mentales*. Barcelona, Masson, 1999.
- FUNDACIÓN RAMÓN REY ARDID: *Memoria-manual del proyecto de sensibilización del adolescente ante la salud mental*. Saragossa, Fundación Ramón Rey Ardid, 1999.
- FUNDACIÓN RAMÓN REY ARDID: *Puntos básicos a desarrollar en el Proyecto de Sensibilización*. Saragossa, Fundación Ramón Rey Ardid. (inédito).
- GOST I BALLESTER, Margalida; et al.: *Sensibles a una vida mentalmente sana en la edad adulta*. Saragossa, Fundación Ramón Rey Ardid. Fundación El Tranvía, 2000.
- GRADILLAS, Vicente: *La familia del enfermo mental*. Madrid, Díaz de Santos, 1998.
- INSTITUTO DE SALUD PÚBLICA: *Educar en salud: experiencias de educación para la salud en atención primaria (1987-1997)*. Pamplona, 1998.
- KAPLAN, Harold I.; SADOCK, Benjamin J. (editors): *Tratado de psiquiatría*. Buenos Aires, Intermédica, 1997.
- LICKEY, Marvin; GORDON, Barbara: *Medicamentos para enfermedades mentales: una revolución en psiquiatría*. Cerdanyola (Barcelona), Labor, 1990.
- MARTÍN PASTOR, Ángel: *El ejercicio físico como estrategia de salud*. Valladolid, Junta de Castilla y León. Consejería de Sanidad y Bienestar Social, 1994.
- MÚGICA, Elisa; BELLOSTA, Rosana: "Depre" o depresión, ¿cómo saberlo? a "Boletín del CIPAJ", 181 (Des. 1999), 23-24.
- PIEDROLA GIL, Gonzalo; et al.: *Medicina preventiva y salud pública*. Barcelona, Masson, 1991.
- ROCHON, Alain: *Educación para la salud: guía práctica para realizar un proyecto*. Barcelona, Masson, 1996.
- SEVA DÍAZ, Antonio; et al.: *Psicología médica*. Saragossa. Ino Reproducciones, 1994.
- SEVA DÍAZ, Antonio; et al.: *La esquizofrenia*. Saragossa, Caja de Ahorros de la Inmaculada, 1996.
- SEVA DÍAZ, Antonio; et al.: *Las demencias*. Saragossa. Caja de Ahorros de la Inmaculada, 1997.
- VALLEJO-NÁJERA, Juan Antonio: *Ante la depresión*. Barcelona. Planeta, 1997.
- VARGAS ARAGÓN, Martín Lorenzo; PARRADO PRIETO, Carmen; LÓPEZ ABELLÁN, Mercedes: *Escuela de familias. Guía psicoeducativa para familiares de enfermos psicóticos*. Valladolid, Universidad de Valladolid, 1998.

TEXT REFÓS DE LA LO 4/2000 I DE LA LO 8/2000, SOBRE DRETS I LLIBERTATS DELS ESTRANGERS A ESPANYA I LA SEVA INTEGRACIÓ SOCIAL

EXPOSICIÓ DE MOTIUS

I

El 12 de gener de 2000 es publicà en el "Boletín Oficial del Estado" la Llei Orgànica 4/2000, d'11 de gener, sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social, tot detectant-se durant la seva vigència aspectes en els que la realitat del fenomen migratori supera les previsions de la norma.

Al mateix temps, la nostra normativa s'ha d'adir amb els compromisos assumits per Espanya, concretament, amb les conclusions adoptades pels Caps d'Estat i de Govern dels Estats membres de la Unió Europea els dies 16 i 17 d'octubre de 1999 a Tampere sobre la creació d'un espai de llibertat, seguretat i justícia.

La reforma de la Llei Orgànica 4/2000 parteix de la situació i característiques de la població estrangera a Espanya, no només en l'actualitat, sinó de cara als anys venidors, regulant-se la immigració des de la consideració d'aquesta com un fet estructural que ha convertit Espanya en un país de destinació dels fluxos migratoris i, per la seva situació, també en un punt de trànsit cap a altres Estats, els controls fronterers dels quals, en les rutes des del nostre, han estat eliminats o reduïts substancialment.

D'altra banda, aquesta normativa forma part d'un plantejament global i coordinat en el tractament del fenomen migratori a Espanya que contempla des d'una visió àmplia tots els aspectes que s'hi vinculen i, per això, no només des d'una única perspectiva, com pot ser la del control de fluxos, la de la integració de residents estrangers o la del desenvolupament dels països d'origen, sinó de totes elles conjuntament.

II

La present Llei Orgànica conté tres articles, dedicant-se el primer a la modificació de l'articulat de la Llei Orgànica 4/2000, d'11 de gener, sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social, mentre que l'article segon modifica la disposició addicional única afegint una nova disposició addicional, i el tercer adequa els seus Títols i capítols a la reforma efectuada.

La Llei Orgànica 4/2000, d'11 de gener, conserva la seva estructura articulada al voltant d'un Títol Preliminar dedicat a disposicions generals i on apareix

concretat el seu àmbit d'aplicació, quatre Títols, i es tanca amb les oportunes disposicions addicionals, transitòries, derogatòries i finals. El Títol I recull els articles dedicats als "Drets i llibertats dels estrangers", Títol II sobre "Règim Jurídic dels Estrangers", Títol III "De les Infraccions en matèria d'estrangeria i el seu règim sancionador" i finalment el Títol IV relatiu a la "Coordinació dels poders públics en matèria d'immigració".

III

La modificació del Títol preliminar és una mera millora gramatical en la definició dels estrangers, conservant-se les exclusions de l'àmbit de la llei que s'establien a la Llei Orgànica 4/2000, d'11 de gener.

IV

Quant a la modificació del Títol I, el contingut del qual és especialment important, s'ha volgut complir amb el manament constitucional de l'article 13 que estableix que els estrangers gaudiran a Espanya de les llibertats públiques que garanteix el seu Títol I, en el termes que estableixen els Tractats i la Llei, i també la Jurisprudència quant a això del Tribunal Constitucional (sentències del Tribunal Constitucional 107/1984, de 23 de novembre; 99/1985, de 30 de setembre; 115/1987, de 7 de juliol, etc.). S'ha conjugat aquest manament constitucional amb els compromisos internacionals adquirits per Espanya, especialment com a país membre de la Unió Europea.

Els Caps d'Estat i de Govern dels Estats membres de la Unió Europea acordaren el mes d'octubre de 1999 a Tampere que s'havia de garantir un tracte just als nacionals de tercers països que residissin legalment en el territori dels seus Estats membres. Una política d'integració s'ha d'encaminar a concedir a aquests residents drets i obligacions comparables als dels ciutadans de la Unió, i també a fomentar l'absència de discriminació en la vida econòmica, social i cultural, i al desplaçament de mesures contra el racisme i la xenofòbia.

Les modificacions introduïdes en aquest Títol I de la Llei destaquen per la preocupació a reconèixer als estrangers la màxima cota de drets i llibertats. En l'apartat I de l'article 3 s'estableix que, com a criteri interpretatiu general, s'entendrà que els estrangers exerciten els drets que els reconeix aquesta Llei en condicions d'igualtat amb els espanyols.

V

Quant al Títol II de la Llei Orgànica relatiu al règim jurídic de les situacions dels estrangers, la premissa que ha informat les modificacions efectuades sobre l'articulat ha estat la d'establir un règim de situacions i permisos que incentivin els estrangers a entrar i residir en el nostre país en el marc de la regularitat, davant l'entrada i l'estada irregular.

Aquest Títol ha estat adaptat al que s'estableix quant a l'entrada, règim d'expedició de visats, estada i pròrroga d'estada en el Conveni d'aplicació de l'Acord de Schengen, perquè Espanya forma part d'aquest Acord.

S'ha mantingut la situació de residència temporal i residència permanent dels estrangers, introduint-se la possibilitat de concessió d'un permís de residència temporal quan concorrin raons humanitàries o circumstàncies excepcionals.

S'estableix una diferència entre la situació de les persones apàtrides i la de tots aquells estrangers que, no podent ser documentats per cap país, vulguin obtenir una documentació a Espanya que acrediti la seva identitat.

Quant a la regulació del permís de treball que autoritza els estrangers a fer a Espanya activitats lucratives per compte propi o aliè, es clarifica la diferència entre aquest permís i la mera situació de residència legal, essent igualment destacable el tractament concedit en aquest nou text al contingent de treballadors estrangers, establint-se'n unes excepcions sobre la base de circumstàncies determinades per la situació del treballador estranger. En definitiva, s'articula un règim documental que facilita que l'estranger que vulgui treballar en el nostre país, ho pugui fer amb totes les garanties i drets.

Finalment, s'ha modificat, per adequar-lo a la normativa vigent sobre taxes, el capítol IV d'aquest Títol, relatiu a les taxes per autoritzacions administratives. El text de la Llei Orgànica 4/2000 solament feia referència a les taxes per autoritzacions administratives per treballar a Espanya.

VI

En el Títol III, relatiu a les infraccions en matèria d'estrangeria i el seu règim sancionador, s'han introduït modificacions que poden sintetitzar-se en dos apartats: mesures relatives a la lluita contra la immigració il·legal i millora dels mecanismes per evitar la immigració il·legal.

Quant al primer punt, cal destacar dues qüestions distintes, com són les sancions a les companyies de transport i les sancions que es dirigeixen contra aquells que organitzen xarxes per al tràfic d'éssers humans.

La reforma inclou en el contingut de la Llei Orgànica, conformement als compromisos internacionals subscrits per Espanya, com a membre de Schengen, sancions als transportistes que traslladin estrangers fins al territori espanyol sense verificar que compleixen els requisits per a l'entrada.

Quant a les sancions dirigides contra el tràfic de persones, s'introdueixen mesures per aprofundir en la lluita contra aquest tràfic i explotació d'éssers humans, permetent el control de determinades activitats que s'hi vinculen o facilitant la neutralització dels mitjans emprats pels traficants.

D'altra banda, partint que en un Estat de dret cal establir els instruments que permetin fer efectiu el compliment de les normes, en aquest cas d'aquelles que regeixen l'entrada i permanència en territori espanyol, s'ha introduït com infracció sancionable amb l'expulsió la permanència de forma il·legal en el territori espanyol, prenent-se, amb això, incrementar la capacitat d'actuació de l'Estat quant al control de la immigració il·legal, al nivell d'altres Estats membres de la Unió Europea, que compten en els seus ordenaments jurídics amb la possibilitat d'expulsar els estrangers que es trobin en aquesta situació, un criteri que es reflecteix en les conclusions del Consell Europeu de Tampere.

VII

Finalment, quant al Títol IV de la Llei Orgànica, relatiu a la coordinació dels poders públics en matèria d'immigració, s'ha revisat la definició del Fòrum per a la Integració Social dels Immigrants, enfocant la funció de consulta, informació i assessorament d'aquest òrgan vers la integració dels immigrants que estiguin a Espanya, que és un dels principals objectius de la Llei.

TÍTOL PRELIMINAR

Disposicions generals

Article 1. Delimitació de l'àmbit

1. Es consideren estrangers, als efectes de l'aplicació de la present Llei, els que no tinguin la nacionalitat espanyola.
2. El que es disposa en aquesta Llei s'entendrà, en tot cas, sense perjudici del que s'estableix a les lleis especials i en els Tractats internacionals dels que Espanya en formi part.

Article 2. Execució de l'àmbit de la llei

Queden exclosos de l'àmbit d'aplicació d'aquesta llei:

- a) Els agents diplomàtics i els funcionaris consulars acreditats a Espanya, i també la resta de membres de les missions diplomàtiques permanents o especials i de les oficines consulars i els seus familiars que, d'acord amb les normes del Dret Internacional, estiguin exempts de les obligacions relatives a la seva inscripció com estrangers i a l'obtenció del permís de residència.
- b) Els representants i delegats, i també la resta de membres i els seus familiars, de les Missions permanents o de les Delegacions davant dels Organismes intergovernamentals amb seu a Espanya o en Conferències internacionals que se celebrin a Espanya.
- c) Els funcionaris destinats a Organitzacions internacionals o intergovernamentals amb seu a Espanya, i també els seus familiars, a qui els Tractats dels que Espanya n'és part eximeixin de les obligacions esmentades en el paràgraf a) d'aquest article.

TÍTOL I

Drets i llibertats dels estrangers

CAPÍTOL I

Drets i llibertats dels estrangers

Article 3. Drets dels estrangers i interpretació de les normes.

1. Els estrangers gaudiran a Espanya dels drets i llibertats reconeguts en el Títol I de la Constitució en els termes establerts en els Tractats internacionals, en aquesta Llei i en les que regulen l'exercici de cada un d'ells. Com a criteri interpretatiu general, s'entendrà que els estrangers exerciten els drets que els reconeix aquesta Llei en condicions d'igualtat amb els espanyols.
2. Les normes relatives als drets fonamentals dels estrangers s'interpretaran conformement a la Declaració Universal de Drets Humans i amb els Tractats i Acords internacionals sobre les mateixes matèries vigents a Espanya, sense que es pugui al·legar la professió de creences religioses o conviccions ideològiques o culturals de signe divers per justificar la realització d'actes o conductes que en siguin contraris.

Article 4. Dret a la documentació

1. Els estrangers que es trobin en territori espanyol tenen el dret i l'obligació de conservar la documentació que acrediti la seva personalitat, expedida per les autoritats competents del país d'origen o de procedència, i també la que acrediti la seva situació a Espanya.

-
2. No podran ser privats de la seva documentació excepte en els supòsits i amb els requisits prevists en aquesta Llei Orgànica i en l'Orgànica 1/1992, de 21 de febrer, sobre Protecció de la Seguretat Ciutadana.

Article 5. Dret a la llibertat de circulació

1. Els estrangers que es trobin a Espanya d'acord amb l'establert en el Títol II d'aquesta Llei, tindran dret a circular lliurement pel territori espanyol i a elegir la seva residència sense més limitacions que les establertes amb caràcter general pels tractats i les lleis, o les acordades per l'autoritat judicial, amb caràcter cautelar o en un procés penal o d'extradició en els que l'estranger tingui la condició d'imputat, víctima o testimoni, o com a conseqüència de sentència ferma.
2. No obstant, podran establir-se mesures limitatives específiques quan s'acordin en la declaració de l'estat d'excepció o de setge en els termes prevists en la Constitució, i excepcionalment per raons de seguretat pública, de forma individualitzada, motivada i en proporció a les circumstàncies que concorrin en cada cas, per resolució del Ministeri de l'Interior, adoptada d'acord amb les garanties jurídiques del procediment sancionador previst en la Llei. Les mesures limitatives, la durada de les quals no excedirà del temps imprescindible i proporcional a la persistència de les circumstàncies que justificaren la seva adopció, podran consistir a la presentació periòdica davant de les autoritats competents i en l'allunyament de fronteres o nuclis de població concretats singularment.

Article 6. Participació pública

1. Els estrangers residents a Espanya podran ser titulars del dret de sufragi en les eleccions municipals atenent criteris de reciprocitat, en els termes que per Llei o Tractat siguin establerts per als espanyols residents a països d'origen d'aquells.
2. Els estrangers residents, empadronats en un municipi, tenen tots els drets establerts per aquest concepte en la legislació de bases de règim local, podent ser escoltats en els afers que els afecten d'acord amb allò que disposin els reglaments d'aplicació.
3. Els ajuntaments incorporaran al padró i mantindran actualitzada la informació relativa als estrangers que resideixin en el municipi.
4. Els poders públics facilitaran l'exercici del dret de sufragi dels estrangers en els processos electorals democràtics del país d'origen.

Article 7. Llibertats de reunió i manifestació

1. Els estrangers tindran el dret de reunió, conformement a les lleis que ho regulen per als espanyols i que podran exercir quan obtinguin autorització d'estada o residència a Espanya.
2. Els promotors de reunions o manifestacions a llocs de trànsit públic ho comunicaran prèviament a l'autoritat competent amb l'antelació prevista a la Llei Orgànica reguladora del Dret de Reunió, la qual no podrà prohibir-la o proposar la seva modificació si no és per les causes previstes en aquesta Llei.

Article 8. Llibertat d'associació

Tots els estrangers tindran el dret d'associació, conformement a les lleis que ho regulen per als espanyols i que podran exercir quan obtinguin autorització d'estada o residència a Espanya.

Article 9. Dret a l'educació

1. Tots els estrangers menors de divuit anys tenen dret i deure a l'educació en les mateixes condicions que els espanyols, dret que comprèn l'accés a un ensenyament bàsic, gratuït i obligatori, a l'obtenció de la titulació acadèmica corresponent i a l'accés al sistema públic de beques i ajuts.
2. En el cas de l'educació infantil, que té caràcter voluntari, les Administracions públiques garantirán l'existència d'un nombre de places suficients per assegurar l'escolarització de la població que ho sol·liciti.
3. Els estrangers residents tindran dret a l'educació de naturalesa no obligatòria en les mateixes condicions que els espanyols. En concret, tindran dret a accedir als nivells de l'educació i ensenyament prevists en l'apartat anterior i a l'obtenció de les titulacions que corresponguin a cada cas, i a l'accés al sistema públic de les titulacions que corresponguin a cada cas, i a l'accés al sistema públic de beques i ajudes.
4. Els poders públics promouran que els estrangers residents que ho necessitin puguin rebre un ensenyament per a la seva millor integració social, amb reconeixement i respecte a la seva identitat cultural.
5. Els estrangers residents podran accedir al desplegament d'activitats de caràcter docent o d'investigació científica d'acord amb allò establert en les disposicions vigents. Així mateix, podran crear i dirigir centres d'acord amb l'establert en les disposicions vigents.

Article 10. Dret al treball i a la Seguretat Social

1. Els estrangers que reuneixin els requisits prevists en aquesta Llei Orgànica i en les disposicions que la despleguin tindran dret a exercir una activitat remunerada per compte propi o aliè, i també l'accés al Sistema de la Seguretat Social, conformement amb la legislació vigent.
2. Els estrangers residents a Espanya podran accedir, en igualtat de condicions que els nacionals dels Estats membres de la Unió Europea, com a personal laboral al servei de les Administracions públiques, d'acord amb els principis constitucionals d'igualtat, mèrit i capacitat, i també el de publicitat. A aquest efecte podran presentar-se a les ofertes d'ocupació pública que convoquin les Administracions públiques.

Article 11. Llibertat de sindicació i de vaga

1. Els estrangers tindran dret a sindicar-se lliurement o a afiliar-se a una organització professional, en les mateixes condicions que els treballadors espanyols, que podran exercir quan obtinguin autorització d'estada o residència a Espanya.
2. De la mateixa manera, quan estiguin autoritzats a treballar, podran exercir el dret de vaga.

Article 12. Dret a l'assistència sanitària

1. Els estrangers que es trobin a Espanya inscrits en el padró del municipi on resideixin habitualment, tenen dret a l'assistència sanitària en les mateixes condicions que els espanyols.
2. Els estrangers que es trobin a Espanya tenen dret a l'assistència sanitària pública d'urgència davant la contracció de malalties greus o accidentals, qualsevol en sigui la causa, i a la continuïtat d'aquesta atenció fins a la situació d'alta mèdica.
3. Els estrangers menors de divuit anys que es trobin a Espanya tenen dret a l'assistència sanitària en les mateixes condicions que els espanyols.
4. Les estrangeres embarassades que es trobin a Espanya tindran dret a l'assistència sanitària durant l'embaràs, part i postpart.

Article 13. Dret a ajudes en matèria d'habitatge

Els estrangers residents tenen dret a accedir al sistema públic d'ajuts en matèria d'habitatge en les mateixes condicions que els espanyols.

Article 14. Dret a la Seguretat Social i als serveis socials

1. Els estrangers residents tindran dret a accedir a les prestacions i serveis de la Seguretat Social en les mateixes condicions que els espanyols.
2. Els estrangers residents tindran dret als serveis i a les prestacions socials, tant als generals i bàsics com als específics, en les mateixes condicions que els espanyols.
3. Els estrangers, sigui quina sigui la seva situació administrativa, tenen dret als serveis i prestacions socials bàsiques.

Article 15. Subjecció dels estrangers als mateixos impostos que els espanyols

1. Sense perjudici d'allò disposat en els acords aplicables sobre doble imposició internacional, els estrangers estaran subjectes, amb caràcter general, als mateixos impostos que els espanyols.
2. Els estrangers tindran dret a transferir els seus ingressos i estalvis obtinguts a Espanya al seu país, o a qualsevol altre, conformement als procediments establerts en la legislació espanyola i conformement amb els acords internacionals aplicables. El Govern adoptarà les mesures que calguin per facilitar aquestes transferències.

CAPÍTOL II Reagrupament familiar

Article 16. Dret a la intimitat familiar

1. Els estrangers residents tenen dret a la vida en família i a la intimitat familiar en la forma prevista en aquesta Llei Orgànica i d'acord amb allò disposat en els Tractats internacionals subscrits per Espanya.
2. Els estrangers residents a Espanya tenen dret a reagrupar amb ells els familiars que es determinen a l'article 17.
3. El cònjuge que hagués adquirit la residència a Espanya per causa familiar i els seus familiars agrupats amb ell, conservaran la residència encara que es rompi el vincle matrimonial que donà lloc a l'adquisició. Reglamentàriament es

podrà determinar el temps previ de convivència a Espanya que es tingui per acreditar en aquests supòsits.

Article 17. Familiars reagrupables

1. L'estranger resident té dret a reagrupar amb ell a Espanya els següents familiars:
 - a) El cònjuge del resident, sempre que no es trobi separat de fet o de dret, o que el matrimoni s'hagi celebrat en frau de llei. En cap cas podrà reagrupar-se més d'un cònjuge, tot i que la llei personal de l'estranger admeti aquesta modalitat matrimonial. L'estranger resident que es trobi separat del seu cònjuge i casat en segones o posteriors núpcies només podrà reagrupar amb ell el nou cònjuge i els seus familiars si acredita que la separació dels seus anteriors matrimonis ha tingut lloc després d'un procediment jurídic que fixi la situació del cònjuge anterior i als seus familiars quant a l'habitatge comú, la pensió al cònjuge i els aliments per als menors dependents.
 - b) Els fills del resident i del cònjuge, inclosos els adoptats, sempre que siguin menors de divuit anys o estiguin incapacitats, conformement amb la Llei espanyola o la seva Llei personal i no es trobin casats. Quan es tracti de fills d'un sol dels cònjuges, es requerirà, a més, que aquest exerceixi en solitari la pàtria potestat o se li hagi atorgat la custòdia i estiguin efectivament al seu càrrec. En el supòsit de fills adoptius haurà d'acreditar-se que la resolució per la que s'acordà l'adopció reuneix els elements necessaris per produir efecte a Espanya.
 - c) Els menors de divuit anys o incapaços quan el resident estranger sigui el seu representant legal.
 - d) Els ascendents del reagrupant o cònjuge, quan estiguin a càrrec seu i hi hagi raons que justifiquin la necessitat d'autoritzar la seva residència a Espanya.
2. Reglamentàriament, es determinaran les condicions per a l'exercici del dret de reagrupament i, en especial, del que correspongui als qui hagin adquirit la residència en virtut d'un reagrupament previ.

Article 18. Procediment per al reagrupament familiar

1. Els estrangers que vulguin exercir aquest dret hauran de sol·licitar una autorització de residència per reagrupament familiar a favor dels membres de la seva família que vulgui reagrupar. Al mateix temps, hauran d'aportar la prova que disposen d'un allotjament adequat i dels mitjans de subsistència suficients per atendre les necessitats de la seva família un cop reagrupada.
2. Podran exercir el dret al reagrupament amb els seus familiars a Espanya quan hagin residit legalment un any i tinguin autorització per residir almenys un altre any.
3. Quan s'accepti la sol·licitud de reagrupament familiar, l'autoritat competent expedirà a favor dels membres de la família que s'agruparan l'autorització de residència, la durada de la qual serà igual al període de validesa de l'autorització de residència de la persona que sol·licita el reagrupament.

4. Reglamentàriament es determinaran les condicions per a l'exercici del dret de reagrupament per als qui hagin adquirit la residència en virtut d'un reagrupament previ.

Article 19. Efectes del reagrupament familiar en circumstàncies especials

1. El cònjuge podrà obtenir una autorització de residència independent quan:
 - a. Obtingui una autorització per treballar.
 - b. Acredití haver viscut a Espanya amb el seu cònjuge durant dos anys. Aquest termini es podrà reduir quan concorrin circumstàncies de caràcter familiar que ho justifiquin.
2. Els fills reagrupats obtindran una autorització de residència independent en els casos següents:
 - a. Quan assoleixin la majoria d'edat.
 - b. Quan obtinguin una autorització per treballar.

CAPÍTOL III **Garanties jurídiques**

Article 20. Dret a la tutela judicial efectiva

1. Els estrangers tenen dret a la tutela judicial efectiva.
2. Els procediments administratius que s'estableixin en matèria d'estrangeria respectaran, en tot cas, les garanties previstes en la legislació general sobre procediment administratiu, especialment pel que fa a la publicitat de les normes, contradicció, audiència de l'interessat i motivació de les resolucions, llevat del que es disposa a l'article 27 d'aquesta Llei.
3. En els procediments administratius estaran legitimades per intervenir com a interessades les organitzacions constituïdes legalment a Espanya per a la defensa dels immigrants, expressament designades per ells.
4. En els processos contencioso-administratius en matèria d'estrangeria estaran legitimades per intervenir les entitats que en siguin afectades en els termes prevists per l'article 19.1 b) de la llei reguladora d'aquesta jurisdicció.

Article 21. Dret al recurs contra els actes administratius

1. Els actes i resolucions administratives adoptats pel que fa als estrangers seran recurribles d'acord amb el que es disposa a les lleis.
2. El règim d'executivitat dels actes administratius dictats en matèria d'estrangeria serà el previst amb caràcter general en la legislació vigent llevat del que es disposa en aquesta Llei per a la tramitació d'expedients d'expulsió amb caràcter preferent.

Article 22. Dret a l'assistència jurídica gratuïta

1. Els estrangers que es trobin a Espanya i que estiguin mancats de recursos econòmics suficients segons els criteris establerts en la normativa d'assistència jurídica gratuïta hi tenen dret en els procediments administratius o judicials que puguin arribar a la denegació de la seva entrada, o a la seva devolució o expulsió del territori espanyol i en tots els procediments en matèria d'asil. A més, tindran dret a l'assistència d'interpret si no comprenen o parlen la llengua oficial que s'utilitzi.

2. Els estrangers residents que acreditin insuficiència de recursos econòmics per litigar tindran dret a l'assistència jurídica gratuïta en iguals condicions que els espanyols en els processos en els que en siguin part, qualsevol sigui la jurisdicció en la que se segueixin.

CAPÍTOL IV

De les mesures antidiscriminatòries

Article 23. Actes discriminatoris

1. Als efectes d'aquesta Llei, representa discriminació tot acte que, directament o indirecta, comporti una distinció, exclusió, restricció o preferència contra un estranger basada en la raça, l'ascendència o l'origen nacional o ètnic, les conviccions i pràctiques religioses, i que tingui com a finalitat destruir o limitar el reconeixement o l'exercici, en condicions d'igualtat, dels drets humans i de les llibertats fonamentals en el camp polític, econòmic, social o cultural.
2. En qualsevol cas, constitueixen actes de discriminació:
 - a. Els efectuats per l'autoritat o funcionari o personal encarregat d'un servei públic, que en l'exercici de les seves funcions, per acció o omissió faci qualsevol acte discriminatori prohibit per la llei contra un ciutadà estranger només per la seva condició de tal o per pertànyer a una determinada raça, religió, ètnia o nacionalitat.
 - b. Tots els que imposin condicions més costoses que als espanyols, o que impliquin resistència a facilitar a un estranger béns o serveis oferts al públic, només per la seva condició de tal o per pertànyer a una determinada raça, religió, ètnica o nacionalitat.
 - c. Tots els que imposin il·legítimament condicions més costoses que als espanyols o restringeixin o limitin l'accés al treball, a l'habitatge, a l'educació, a la formació professional i als serveis socials i socioassistencials, així com a qualsevol altre dret reconegut en la present Llei Orgànica, a l'estranger que es trobi regularment a Espanya, només per la seva condició de tal o per pertànyer a una determinada raça, religió, ètnica o nacionalitat.
 - d. Tots els que impedeixin, a través d'accions o omissions, l'exercici d'una activitat econòmica empresa legítimament per un estranger resident legalment a Espanya, només per la seva condició de tal o per pertànyer a una determinada raça, religió, ètnica o nacionalitat.
 - e. Constitueix discriminació indirecta tot tractament derivat de l'adopció de criteris que perjudiquin els treballadors per la seva condició d'estrangers o per pertànyer a una determinada raça, religió, ètnia o nacionalitat.

Article 24. Aplicabilitat del procediment sumari

La tutela judicial contra qualsevol pràctica discriminatòria que comporti vulneració de drets i llibertats fonamentals podrà ser exigida pel procediment previst en l'article 53.2 de la Constitució en els termes legalment establerts.

TÍTOL II Règim jurídic de les situacions dels estrangers

CAPÍTOL I De l'entrada i sortida del territori espanyol

Article 25. Requisits per a l'entrada a territori espanyol

1. L'estranger que pretengui entrar a Espanya ho haurà de fer pels llocs habilitats per això, tenir passaport o document de viatge que acrediti la seva identitat, que es consideri vàlid per a aquesta finalitat en virtut de convenis internacionals subscrits per Espanya i no estar subjecte a prohibicions expresses. També haurà de presentar els documents que es determinin reglamentàriament que justifiquin l'objecte i condicions d'estada, i acreditar mitjans de vida suficients pel temps que pretengui romandre a Espanya, o estar en condicions d'obtenir legalment aquests mitjans.
2. Llevat dels casos en què s'estableixi el contrari en els convenis internacionals subscrits per Espanya, caldrà, a més, un visat. No serà exigible el visat quan l'estranger sigui titular d'una autorització de residència a Espanya o document anàleg que li permeti l'entrada a territori espanyol.
3. Allò que es disposa en els paràgrafs anteriors no serà d'aplicació als estrangers que sol·licitin acollir-se al dret d'asil en el moment de la seva entrada a Espanya, la concessió de la qual es regirà pel que es disposa en la seva normativa específica.
4. Es podrà autoritzar l'entrada a Espanya als estrangers que no reuneixin els requisits establerts en els paràgrafs anteriors quan hi hagi raons excepcionals d'índole humanitària, interès públic o compliment de compromisos adquirits per Espanya. En aquests casos, es procedirà a lliurar a l'estranger la documentació que es requereixi reglamentàriament.

Article 26. Prohibició d'entrada a Espanya

1. No podran entrar a Espanya, ni obtenir un visat per això, els estrangers que hagin estat expulsats, mentre duri la prohibició d'entrada, i també aquells que tinguin prohibida per una altra causa legalment establerta o en virtut de Convenis internacionals en els que Espanya en sigui part.
2. Als estrangers que no compleixin els requisits establerts per a l'entrada, els serà denegada immediatament a través de resolució motivada, amb informació dels recursos que puguin interposar contra ella, termini per fer-ho i autoritat davant qui han de formalitzar-la, i del seu dret a l'assistència lletrada, que podrà ser d'ofici, i d'interpret, que començarà en el moment mateix d'efectuar-se el control en el lloc fronterer.

Article 27. Expedició del visat

1. El visat se sol·licitarà i expedirà en les Missions Diplomàtiques i Oficines Consulars d'Espanya, i habilitarà l'estranger per presentar-se en un lloc fronterer espanyol i sol·licitar la seva entrada. Excepcionalment, els visats d'estada podran ser sol·licitats i expedits en el lloc habilitat per a l'entrada.
2. Reglamentàriament s'establirà la normativa específica del procediment de concessió i expedició de visats, conformement a allò previst en la disposició

adicional onzena de la llei 30/1992, de 26 de novembre. En aquest procediment podrà requerir-se la compareixença personal del sol·licitant.

3. L'exercici de la potestat d'atorgament o denegació de visats se subjectarà als compromisos internacionals vigents en la matèria i s'orientarà al compliment de les finalitats de la política exterior del Regne d'Espanya i d'altres polítiques públiques espanyoles o de la Unió Europea, com la política d'immigració, la política econòmica i la de la seguretat ciutadana.
4. Per a supòsits excepcionals podran fixar-se per via reglamentària altres criteris als que s'hagi de sotmetre l'atorgament i denegació de visats.
5. La denegació de visat haurà de ser motivada quan es tracti de visats de residència per reagrupament familiar o per al treball per compte aliè. Si la denegació es deu a què el sol·licitant del visat està inclòs en la llista de persones no admeses prevista en el Conveni d'aplicació de l'Acord de Schengen de 14 de juny de 1990, se li comunicarà així conformement amb les normes establertes per aquest Conveni. La resolució expressarà els recursos que contra ella procedeixin, òrgan davant el qual s'haurien de presentar i termini per interposar-los.

Article 28. De la sortida d'Espanya

1. Les sortides del territori espanyol podran fer-se lliurement, llevat dels casos previstos en el Codi Penal i en la present Llei.
2. Excepcionalment, el Ministre de l'Interior podrà prohibir la sortida del territori espanyol per raons de seguretat nacional o de salut pública. La instrucció i resolució dels expedients de prohibició tindrà sempre caràcter individual.
3. La sortida serà obligatòria en els següents supòsits:
 - a. Expulsió del territori espanyol per ordre judicial, en els casos previstos en el Codi Penal.
 - b. Expulsió o devolució acordades per resolució administrativa en els casos previstos en la present Llei.
 - c. Denegació administrativa de les sol·licituds formulades per l'estranger per continuar romanent en territori espanyol, o manca d'autorització per trobar-se a Espanya.

CAPÍTOL II

Situacions dels estrangers

Article 29. Enumeració de les situacions

1. Els estrangers podran trobar-se a Espanya en les situacions d'estada, residència temporal i residència permanent.
2. La residència temporal i permanent, i també la pròrroga d'estada, hauran de ser autoritzades pel Ministeri de l'Interior.
3. Són estrangers residents els qui hagin obtingut un permís de residència temporal o de residència permanent.

Article 30. Situació d'estada

1. Estada és la permanència en territori espanyol per un període de temps no superior a noranta dies.

2. Transcorregut aquest temps, per romandre a Espanya caldrà obtenir o una pròrroga d'estada o un permís de residència.
3. En els supòsits d'entrada amb visat, quan la durada d'aquest sigui inferior a tres mesos, es podrà prorrogar l'estada, que en cap cas podrà ser superior a tres mesos, en un període de sis mesos.
4. En els supòsits d'entrada sense visat, quan concorrin circumstàncies excepcionals que ho justifiquin, podrà autoritzar-se l'estada d'un estranger en el territori espanyol més de tres mesos.

Article 31. Situació de residència temporal

1. La residència temporal és la situació que autoritza romandre a Espanya per un període superior a noranta dies i inferior a cinc anys. Les autoritzacions de durada inferior als cinc anys podran prorrogar-se a petició de l'interessat si concorren circumstàncies anàlogues a les que motivaren la seva concessió. La durada de les autoritzacions de residència temporal i de les seves pròrrogues s'establirà reglamentàriament.
2. La situació de residència temporal es concedirà a l'estranger que acrediti disposar de mitjans de vida suficients per atendre les seves despeses de manutenció i estada, incloent, en el seu cas, els de la seva família, durant el període de temps pel que la sol·liciti sense que calgui fer activitat lucrativa, es proposi fer una activitat econòmica per compte propi o aliè i hagi obtingut l'autorització administrativa per treballar a què fa referència l'article 34 d'aquesta Llei, o sigui beneficiari del dret al reagrupament familiar. Reglamentàriament s'establiran els criteris als efectes de determinar la suficiència dels mitjans de vida a què es refereix el present apartat.
3. L'Administració podrà concedir el permís de residència temporal als estrangers que en el seu moment haguessin obtingut aquest permís i no l'haguessin pogut renovar, i també a aquells que acreditin una permanència a territori espanyol durant un període mínim de cinc anys. Reglamentàriament es determinaran els requisits per accedir a la residència temporal per aquesta via, en especial pel que fa a la justificació de mitjans econòmics de subsistència, i permanència de forma continuada en el territori espanyol.
4. Podrà atorgar-se un permís de residència temporal quan concorrin raons humanitàries, circumstàncies excepcionals o quan s'acrediti una situació d'arrelament, en els supòsits prevists reglamentàriament.
5. Per autoritzar la residència temporal d'un estranger caldrà que no tingui antecedents penals a Espanya o en els seus països anteriors de residència per delictes existents en l'ordenament espanyol i no figurar com a rebutjable en l'espai territorial de països amb els que Espanya tingui firmat un conveni en aquest sentit. Es valorarà, d'acord amb les circumstàncies de cada supòsit, la possibilitat de renovar el permís de residència als estrangers que haguessin estat condemnats per la comissió d'un delicte i hagin complert la condemna, els que han estat indultats, o que es trobin en la situació de remissió condicional de la pena.
6. Els estrangers amb permís de residència temporal estaran obligats a posar en coneixement del Ministeri de l'Interior els canvis de nacionalitat i domicili.
7. Excepcionalment, per motius humanitaris o de col·laboració amb la Justícia, podrà eximir-se, per part del Ministeri de l'Interior, de l'obligació d'obtenir

el visat als estrangers que es trobin en territori espanyol i compleixin els requisits per obtenir un permís de residència. Quan l'exemció se sol·liciti com a cònjuge de resident, s'hauran de reunir les condicions dels articles 17 i 18 i acreditar la convivència almenys durant un any i que el cònjuge tingui autorització per residir almenys un altre any.

Article 32. Residència permanent

1. La residència permanent és la situació que autoritza a residir a Espanya indefinidament i treballar en igualtat de condicions que els espanyols.
2. Tindran dret a residència permanent els qui hagin obtingut residència temporal durant cinc anys de forma continuada. Es considerarà que la residència ha estat continuada tot i que per període de vacances o altres raons que s'estableixin reglamentàriament hagin abandonat el territori temporalment. Amb caràcter reglamentari i excepcionalment s'establiran els criteris perquè no sigui exigible l'esmentat termini en supòsits d'especial vinculació amb Espanya.

Article 33. Règim especial dels estudiants

1. Tindrà la consideració d'estudiant l'estranger la vinguda a Espanya del qual tingui com a finalitat única o principal cursar o ampliar estudis, o fer treballs d'investigació o formació, no remunerats laboralment, en qualsevol centre docent o científic espanyol, públic o privat, oficialment reconegut.
2. La durada de l'autorització d'estada pel Ministeri de l'Interior serà igual a la del curs per al qual estigui matriculat.
3. L'autorització es prorrogarà anualment si el titular demostra que segueix reunint les condicions requerides per a l'expedició de l'autorització inicial i que compleix els requisits exigits pel centre d'ensenyament al qual assisteix, tot verificant-se la realització dels estudis.
4. Els estrangers admesos amb finalitats d'estudis no estaran autoritzats a exercir una activitat retribuïda per compte propi ni aliè. No obstant, sempre que això no limiti la prossecució dels estudis i en els termes que reglamentàriament es determinin, podran exercir activitats remunerades a temps parcial o de durada determinada.

No obstant allò disposat en l'article 10.2 d'aquesta Llei, els estrangers admesos amb finalitats d'estudi podran ser contractats com a personal laboral al servei de les Administracions públiques en els termes i condicions prevists en aquest article.

5. La realització de tasques en una família per recompensar la seva estada i el seu manteniment mentre no millorin els coneixements lingüístics o professionals, es regularà d'acord amb allò disposat en els acords internacionals sobre col·locació "au pair".

Article 34. Residència d'apàtrides, indocumentats i refugiats

1. El Ministeri de l'Interior reconeixerà la condició d'apàtrida als estrangers que, manifestant que no tenen nacionalitat, reuneixin els requisits prevists en la Convenció sobre l'Estatut d'Apàtrides, feta a Nova York el 28 de setembre de 1954, i els expedirà la documentació prevista en l'article 27 de l'esmentada Convenció. L'estatut d'apàtrida comportarà el règim específic que reglamentàriament es determini.

2. L'estranger que es presenti en dependències del Ministeri de l'Interior manifestant que per qualsevol causa insuperable, distinta de l'apatrídia, no pot ser documentat per les autoritats de cap país i que vol ser documentat per Espanya, en haver recaptat la pertinent informació, podrà excepcionalment obtenir, en els termes que reglamentàriament es determinin, un document identificatiu que acrediti la seva inscripció en les referides dependències. En tot cas, es denegarà la documentació sol·licitada quan el peticionari estigui sotmès en alguns dels supòsits de l'article 26. Els estrangers que hagin obtingut aquesta inscripció i vulguin romandre a Espanya, han d'instar la concessió de permís de residència vàlid durant la vigència de l'esmentat document. També podrà sol·licitar la concessió de permís de treball pel temps assenyalat, en les mateixes condicions que els altres estrangers. Els qui vulguin viatjar a l'estranger seran proveïts, a més, amb un títol de viatge.
3. La resolució favorable sobre la petició d'asil a Espanya suposarà el reconeixement de la condició de refugiat del sol·licitant, el qual tindrà dret a residir a Espanya i a desenvolupar activitats laborals, professionals i mercantils conformement amb allò disposat a la Llei 5/1984, de 26 de març, reguladora del dret d'asil i de la condició de refugiat, modificada per la Llei 9/1994, de 19 de maig, i la normativa que la desplega. Aquesta condició suposarà la seva no devolució ni expulsió en els termes de l'article 33 de la Convenció sobre l'Estatut dels Refugiats feta a Ginebra el 28 de juliol de 1951.

Article 35. Residència de menors

1. En els supòsits en què els Cossos i Forces de Seguretat de l'Estat localitzin un estranger indocumentat la minoria d'edat del qual no pugui ser establerta amb seguretat, se li donarà, pels serveis competents de protecció de menors, l'atenció immediata que precisi, d'acord amb allò establert en la legislació de protecció jurídica del menor, posant-se el fet en coneixement immediat del Ministeri Fiscal, que disposarà la determinació de la seva edat per a la qual cosa hi col·laboraran les institucions sanitàries oportunes que, amb caràcter prioritari, faran les proves que calguin.
2. Determinada l'edat, si es tracta d'un menor, el Ministeri Fiscal el posarà a disposició dels serveis competents de protecció de menors.
3. L'Administració de l'Estat, conformement al principi de reagrupament familiar del menor i previ informe dels serveis de protecció de menors resoldrà el que procedeixi sobre el retorn al seu país d'origen o a aquell on es trobin els seus familiars, o, en el seu defecte, sobre la seva permanència a Espanya.
4. Es considerarà regular a tots els efectes la residència dels menors que siguin tutelats per l'Administració pública. A instància de l'organisme que exerceixi la tutela i un cop que hagi quedat acreditada la impossibilitat de retorn amb la seva família o al país d'origen, se li atorgarà un permís de residència els efectes del qual es retrotrauran al moment en què el menor va ser posat a disposició dels serveis de protecció de menor.
5. Els Cossos i Forces de Seguretat de l'Estat adoptaran les mesures tècniques que calguin per a la identificació dels menors estrangers indocumentats, amb la finalitat de conèixer les possibles referències que sobre ells poguessin existir en alguna institució pública nacional o estrangera encarregada de la

seva protecció. Aquestes dades no podran ser usades per a una finalitat distinta a la prevista en aquest apartat.

CAPÍTOL III

Del permís de treball i règims especials

Article 36. Autorització per a la realització d'activitats lucratives

1. Els estrangers majors de setze anys, per exercir qualsevol activitat lucrativa, laboral o professional, hauran d'obtenir, a més del permís de residència o autorització d'estada, una autorització administrativa per treballar.
2. Quan l'estranger es proposa treballar per compte propi o aliè, exercint una professió per a la qual s'exigeixi una titulació especial, la concessió del permís es condicionarà a la tinença i, en el seu cas, homologació del títol corresponent. També es condicionarà a la col·legiació, si les lleis així ho exigissin.
3. Els ocupadors que vulguin contractar un estranger no autoritzat per treballar, hauran d'obtenir prèviament, conformement a allò disposat en l'apartat 1 d'aquest article, autorització del Ministeri de Treball i Afers Socials. La manca de la corresponent autorització per part de l'ocupador, sense perjudici de les responsabilitats a què donin lloc, no invalidarà el contracte de treball quant als drets del treballador estranger.
4. En la concessió inicial de l'autorització administrativa per treballar podran aplicar-se criteris especials per a determinades nacionalitats d'acord amb el principi de reciprocitat.

Article 37. Permís de treball per compte propi

Per a la realització d'activitats econòmiques per compte propi, com a comerciant, industrial, agricultor o artesà, haurà d'acreditar haver sol·licitat l'autorització administrativa corresponent, quan procedeixi, i complir tots els requisits que la legislació vigent exigeixi als nacionals per a l'obertura i funcionament de l'activitat projectada, i obtenir del Ministeri de Treball i Afers Socials l'autorització prevista a l'article 36 d'aquesta Llei.

Article 38. El permís de treball per compte aliè

1. Per a la concessió inicial del permís de treball, en el cas de treballadors per compte aliè, es tindrà en compte la situació nacional d'ocupació.
2. El permís de treball tindrà una durada inferior a cinc anys i podrà limitar-se a un determinat territori, sector o activitat.
3. El permís de treball es renovarà quan expiri si:
 - a) Persisteix o es renova el contracte o oferta de treball que motivaren la seva concessió inicial, o quan es compti amb una nova oferta d'ocupació en els termes que s'estableixin reglamentàriament.
 - b) Quan per l'autoritat competent, conformement a la normativa de la Seguretat Social, s'hagués atorgat una prestació contributiva per desocupació, pel temps de durada d'aquesta prestació.
 - c) Quan l'estranger sigui beneficiari d'una prestació econòmica assistencial de caràcter públic destinada a aconseguir la seva inserció social o laboral durant el seu termini de durada.

- d) Quan concorrin les circumstàncies que s'estableixin reglamentàriament. A partir de la primera concessió, els permisos es concediran sense cap limitació d'àmbit geogràfic, sector o activitat.

Article 39. El contingent de treballadors estrangers

El Govern, atenent la situació nacional d'ocupació, les propostes que li elevin les Comunitats Autònomes i prèvia audiència del Consell Superior de Política d'Immigració i de les organitzacions sindicals i empresarials més representatives, establirà anualment, sempre que hi hagi necessitat de mà d'obra, un contingent per a aquesta finalitat en el que es fixarà el nombre i les característiques de les ofertes d'ocupació que s'ofereixen a treballadors estrangers que no estiguin ni resideixin a Espanya, amb indicació de sectors i activitats professionals. A aquests efectes, les propostes que puguin elevar les Comunitats Autònomes inclouran el nombre d'ofertes d'ocupació i les característiques professionals dels treballadors.

Article 40. Supòsits específics

No s'atendrà la situació nacional d'ocupació quan el contracte de treball o l'oferta de col·locació es dirigeixi a:

- a) La cobertura de llocs de confiança en les condicions fixades reglamentàriament.
- b) El cònjuge o fill d'estranger resident a Espanya amb un permís renovat.
- c) Els titulars d'una autorització prèvia de treball que pretenguin la seva renovació.
- d) Els treballadors que calguin per al muntatge de renovació d'una instal·lació o equips productius.
- e) Els que haguessin gaudit de la condició de refugiats durant l'any següent a la cessació de l'aplicació de la Convenció de Ginebra de 1951, sobre l'Estatut de refugiats pels motius recollits en el seu article I.C.5.
- f) Els que haguessin estat reconeguts com apàtrides i els qui haguessin perdut la condició d'apàtrides l'any següent a l'acabament d'aquest estatut.
- g) Els estrangers que tinguin al seu càrrec ascendents o descendents de nacionalitat espanyola.
- h) Els estrangers nascuts i residents a Espanya.
 - i) Els fills o néts d'espanyol d'origen.
 - j) Els menors estrangers en edat laboral amb permís de residència que siguin tutelats per l'entitat de protecció de menors competents, per a aquelles activitats que, a criteri de l'esmentada entitat, afavoreixin la seva integració social, i un cop acreditada la impossibilitat de retorn amb la seva família o al país d'origen.
- k) Els estrangers que obtinguin el permís de residència pel procediment previst en l'article 31.3 de la present Llei. Aquest permís tindrà un any de durada.

Article 41. Excepcions al permís de treball

1. No caldrà l'obtenció de permís de treball per a l'exercici de les activitats següents:
 - a) Els tècnics i científics, invitats o contractats per l'Estat, les Comunitats Autònomes o els Ens Locals.

-
- b) Els professors estrangers convidats o contractats per una universitat espanyola.
 - c) El personal directiu i el professorat estranger d'institucions culturals i docents dependents d'altres Estats, o privades, d'acreditat prestigi, oficialment reconegudes per Espanya, que despleguin en el nostre país programes culturals i docents dels seus països respectius, mentre limitin la seva activitat a l'execució d'aquests programes.
 - d) Els funcionaris civils o militars de les Administracions estatals estrangeres que vinguin a Espanya per fer activitats en virtut d'acords de cooperació amb l'Administració espanyola.
 - e) Els corresponsals de mitjans de comunicació social, estrangers, degudament acreditats, per a l'exercici de la seva activitat informativa.
 - f) Els membres de missions científiques que treballin i investiguin a Espanya, autoritzats per l'Estat.
 - g) Els artistes que vinguin a Espanya a fer actuacions concretes que no suposin una activitat continuada.
 - h) Els ministres, religiosos o representants de les diferents esglésies i confessions, degudament inscrites en el Registre d'Entitats Religioses, mentre limitin la seva activitat a funcions estrictament religioses.
 - i) Els estrangers que formin part dels òrgans de representació, govern i administració dels sindicats homologats internacionalment, mentre limitin la seva activitat a funcions estrictament sindicals.
 - j) Els espanyols d'origen que haguessin perdut la nacionalitat espanyola.
2. Reglamentàriament s'establirà el procediment per acreditar l'excepció.
 3. Així mateix, no hauran de sol·licitar l'obtenció del permís de treball els estrangers en situació de residència permanent establerta a l'article 32 d'aquesta Llei Orgànica.

Article 42. Règim especial dels treballadors de temporada

1. El Govern regularà reglamentàriament el permís de treball per als treballadors estrangers en activitats de temporada o campanya que els permeti l'entrada i sortida del territori nacional d'acord amb les característiques de les esmentades campanyes i la informació que li subministrin les Comunitats Autònomes on es promouin.
2. Per concedir els permisos de treball haurà de garantir-se que els treballadors temporers seran allotjats en condicions de dignitat i higiene adequades.
3. Les Administracions públiques promouran l'assistència dels serveis socials adequats.

Article 43. Treballadors transfronterers i prestació transnacional de serveis

1. Els treballadors estrangers que, residint en la zona limítrofe, despleguin la seva activitat a Espanya i retornin al seu lloc de residència diàriament, hauran d'obtenir la corresponent autorització administrativa, amb els requisits i condicions amb què es concedeixen les autoritzacions de règim general.
2. Reglamentàriament s'establiran les condicions per al permís de treball en el marc de prestacions transnacionals de serveis, d'acord amb la normativa vigent.

CAPÍTOL IV

De les taxes per autoritzacions administratives

Article 44. Fet imposable

1. Les taxes es regiran per la present Llei i per les altres fonts normatives que per a les taxes s'estableixen en l'article 9 de la Llei 8/1989, de 13 d'abril, de Taxes i Preus Públics.
2. Constitueix el fet imposable de les taxes la concessió de les autoritzacions administratives i l'expedició dels documents d'identitat prevists en aquesta Llei, i també les seves pròrrogues, modificacions i renovacions; en particular:
 - a) L'expedició de visats d'entrada a Espanya.
 - b) La concessió d'autoritzacions per a la pròrroga de l'estada a Espanya.
 - c) La concessió de permisos de residència a Espanya.
 - d) La concessió de permisos de treball.
 - e) La concessió de targetes d'estudis.
 - f) L'expedició de documents d'identitat d'indocumentats.

Article 45. Import

Les taxes es reportaran quan es concedeixi l'autorització, pròrroga, modificació, o renovació, o quan s'expedeixi el document.

Article 46. Subjectes passius

1. Seran subjectes passius de les taxes les persones a favor de les quals es concedeixin les autoritzacions o s'expedeixin els documents prevists a l'article 44 menys en els permisos de treball per compte aliè, que serà subjecte passiu l'ocupador o empresari.
2. Serà nul tot pacte pel qual el treballador per compte aliè assumeixi l'obligació de pagar tot o part de l'import de les taxes establertes per la concessió, renovació, modificació o pròrroga del contracte de treball.

Article 47. Exempció

No es veuran obligats a pagar les taxes per expedició dels permisos de treball els nacionals iberoamericans, filipins, andorranos, equatoguineans, els sefardites, els fills i néts d'espanyol o espanyola d'origen, i els estrangers nascuts a Espanya, quan vulguin fer una activitat lucrativa, laboral o professional, per compte propi.

Article 48. Quantia de les taxes

1. L'import de les taxes s'establirà per Ordre ministerial dels Departaments competents.
2. Les normes que determinin la quantia de les taxes s'haurà d'acompanyar d'una memòria econòmicofinancera sobre el cost de l'activitat de què es tracti i sobre la justificació de la quantia proposada, la qual haurà d'ajustar-se a l'establert en els articles 7 i 19.2 de la Llei 8/1989, de 13 d'abril.
3. Es consideren elements i criteris essencials de quantificació, que només podran modificar-se a través de normes del mateix rang, els següents:
 - a) En l'expedició dels visats d'entrada a Espanya, la limitació dels efectes del visat al trànsit aeroportuari, la durada de l'estada, el nombre d'entrades

autortitzat, i també, en el seu cas, el fet que s'expedeixi en frontera. També s'atendran en la determinació de l'import d'aquesta tarifa els costos complementaris que s'originen per l'expedició de visats quan, a petició de l'interessat, s'hagi de fer ús de procediments com missatgeria, correu electrònic, correu urgent, telefax, telegrama, o conferència electrònica.

- b) En la concessió d'autoritzacions per a la pròrroga de l'estada a Espanya, la durada de la pròrroga.
 - c) En la concessió de permisos de residència, la durada del permís, i també el seu caràcter definitiu o temporal, i, dins d'aquests darrers, el fet que es tracti de la primera o ulteriors concessions o les seves renovacions.
 - d) En la concessió de permisos de treball, la durada del permís, la seva extensió i àmbit, el caràcter i les modalitats de la relació per compte aliè, i també, en el seu cas, l'import del salari pactat.
 - e) En la concessió de targetes d'estudis, la durada del permís i el fet que es tracti de la primera o ulteriors concessions o les seves renovacions. En tot cas, serà criteri quantitatiu de les taxes de caràcter individual o col·lectiu dels permisos, pròrrogues, modificacions o renovacions.
4. Els imports de les taxes per expedició de visats s'adequaran a la revisió que procedeixi per aplicació del Dret comunitari. S'acomodaran, tanmateix, a l'import que pugui establir-se per aplicació del principi de reciprocitat.

Article 49. Gestió, recaptació i autoliquidació

1. La gestió i recaptació de les taxes correspondrà als òrgans competents en els distints Departaments ministerials per a la concessió de les autoritzacions, modificacions i pròrrogues, i per a l'expedició de la documentació a què es refereix l'article 44.
2. Els subjectes passius de les taxes estaran obligats a fer operacions d'autoliquidació tributària i a fer l'ingrés del seu import al Tresor quan així es prevegi reglamentàriament.

TÍTOL III

De les infraccions en matèria d'estrangeria i el seu règim sancionador

Article 50. La potestat sancionadora

L'exercici de la potestat sancionadora per la comissió de les infraccions administratives previstes en la present Llei Orgànica, s'ajustarà a allò que s'hi disposa i en les seves disposicions de desplegament, i a la Llei 30/1992, de Règim Jurídic de les Administracions Públiques i del Procediment Administratiu Comú.

Article 51. Tipus d'infraccions

1. Incorreran en responsabilitat informativa aquells que siguin autors o participen en qualsevol de les infraccions tipificades en els articles següents.
2. Les infraccions administratives establertes en la present Llei Orgànica es classifiquen en lleus, greus i molt greus.

Article 52. Infraccions lleus

Són infraccions lleus:

-
- a) L'omissió o el retard en la comunicació a les autoritats espanyoles dels canvis de nacionalitat, d'estat civil o de domicili, i també d'altres circumstàncies determinants de la seva situació laboral quan els siguin exigibles per la normativa aplicable.
 - b) El retard, fins a tres mesos, en la sol·licitud de renovació de les autoritzacions un cop hagin caducat.
 - c) Trobar-se treballant a Espanya sense haver sol·licitat autorització administrativa per treballar per compte propi, quan no es tingui el permís de residència temporal.

Article 53. Infraccions greus

Són infraccions greus:

- a) Trobar-se irregularment en territori espanyol, per no haver obtingut o tenir caducada més de tres mesos la pròrroga d'estada, l'autorització de residència o documents anàlegs, quan fossin exigibles, i sempre que l'interessat no hagués sol·licitat la seva renovació en el termini previst reglamentàriament.
- b) Trobar-se treballant a Espanya sense haver obtingut permís de treball o autorització administrativa prèvia per treballar, quan no compti amb autorització de residència vàlida.
- c) Incórrer en ocultació dolosa o falsedat greu en el compliment de l'obligació de posar en coneixement del Ministeri de l'Interior els canvis que afecten a nacionalitat, estat civil o domicili.
- d) L'incompliment de les mesures imposades per raó de seguretat pública, de presentació periòdica o d'allunyament de fronteres o nuclis de població concretats singularment, d'acord amb allò previst en la present Llei.
- e) La comissió d'una tercera infracció lleu, sempre que en un termini d'un any anterior hagués estat sancionat per dues faltes lleus de la mateixa naturalesa.
- f) La participació de l'estranger en la realització d'activitats contràries a l'ordre públic previstes com a greus a la Llei Orgànica 1/1992, de 21 de febrer, sobre Protecció de la Seguretat Ciutadana.
- g) Les sortides del territori espanyol per llocs no habilitats, sense exhibir la documentació prevista o contravenint les prohibicions legalment imposades.

Article 54. Infraccions molt greus

1. Són infraccions molt greus:

- a) Participar en activitats contràries a la seguretat exterior de l'Estat o que puguin perjudicar les relacions d'Espanya amb altres països, o estar implicats en activitats contràries a l'ordre públic previstes com a molt greus a la Llei Orgànica 1/1992, de 21 de febrer, sobre Protecció de la Seguretat Ciutadana.
- b) Induir, promoure, afavorir o facilitar, formant part d'una organització amb ànim de lucre, la immigració clandestina de persones en trànsit o amb destí al territori espanyol sempre que el fet no constitueixi delictes.
- c) La realització de conductes de discriminació per motius racials, ètnics, nacionals o religiosos, en els termes prevists en l'article 23 de la present Llei, sempre que el fet no constitueixi delictes.

- d) La contractació de treballadors estrangers sense haver obtingut amb caràcter previ el corresponent permís de treball, incorrent-se en una infracció per a cada un dels treballadors estrangers ocupats.
 - e) La comissió d'una tercera infracció greu sempre que en un termini d'un any anterior hagués estat sancionat per dues faltes greus de la mateixa naturalesa.
2. També són infraccions molt greus:
- a) El transport d'estrangers per via aèria, marítima o terrestre, fins al territori espanyol, pels subjectes responsables del transport, sense que haguessin comprovat la validesa i vigència, tant dels passaports, títols de viatge o documents d'identitat pertinents, com, en el seu cas, del corresponent visat, dels que n'hauran de ser titulars els esmentats estrangers.
 - b) L'incompliment de l'obligació que tenen els transportistes de fer-se càrrec sense pèrdua de temps de l'estranger transportat que, per deficiències en la documentació abans esmentada, no hagi estat autoritzat a entrar a Espanya. Aquesta obligació inclourà les despeses de manteniment de l'estranger esmentat i, si així ho sol·liciten les autoritats encarregades del control d'entrada, els derivats del transport d'aquest estranger, que haurà de fer-se immediatament, bé a través de la companyia objecte de sanció o, en el seu defecte, a través d'una altra empresa de transport, amb direcció a l'Estat a partir del qual l'hagin transportat, a l'Estat que hagi expedit el document de viatge amb el que ha viatjat o a qualsevol altre Estat on estigui garantida la seva admissió. L'establert en les dues lletres anteriors s'entén també per al cas en què el transport aeri o marítim, es faci des de Ceuta o Melilla fins a qualsevol altre punt del territori espanyol.
3. No obstant el disposat en els articles anteriors, no es considerarà infracció a la present Llei el fet de transportar fins a la frontera espanyola un estranger que, havent presentat sense demora la seva sol·licitud d'asil, aquesta li sigui admesa a tràmit, conformement amb l'establert a l'article 4.2 de la Llei 5/1984, de 26 de març, modificada per la Llei 9/1994, de 19 de maig.

Article 55. Sancions

1. Les sancions tipificades en els articles anteriors seran sancionades en els termes següents:
 - a) Les infraccions lleus amb multa de fins a 50.000 pessetes.
 - b) Les infraccions greus amb multa de 50.001 fins a 1.000.000 de pessetes.
 - c) Les infraccions molt greus amb multa des d'1.000.001 fins a 10.000.000 de pessetes.
2. Correspondrà al Subdelegat del Govern o al Delegat del Govern en les Comunitats uniprovincials, la imposició de les sancions per les infraccions administratives establertes en la present Llei Orgànica. En els supòsits qualificats com a infracció lleu de l'article 52.c), greu de l'article 53.b), quan es tracti de treballador per compte propi, i molt greu de l'article 54.d), el procediment sancionador s'iniciarà per acta de la Inspecció de Treball i Seguretat Social, d'acord amb allò establert en el procediment sancionador per infraccions de l'ordre social, corresponent la imposició de sancions a les autoritats referides en el paràgraf anterior.

3. Per a la graduació de les sancions, l'òrgan competent per imposar-les s'ajustarà a criteris de proporcionalitat, valorant el grau de culpabilitat i, en el seu cas, el dany produït o el risc derivat de la infracció i la seva transcendència.
4. Per a la determinació de la quantia de la sanció es tindrà especialment en compte la capacitat econòmica de l'infractor.
5. En no ser que pertanyin a un tercer no responsable de la infracció, en el supòsit de la lletra b) de l'apartat 1 de l'article 54, seran objecte de decomís els vehicles, embarcacions, aeronaus i el altres béns mobles i immobles, de la naturalesa que sigui, que hagin servit d'instrument per a la comissió de l'esmentada infracció.

A comptes de garantir l'efectivitat del comís, els béns, efectes i instruments a què es refereix l'apartat anterior es podran prendre i posar a disposició de l'autoritat governativa, des de les primeres intervencions, com a resultat de l'expedient sancionador que resoldrà allò pertinent quant als béns decomisats.

6. En el supòsit de la infracció prevista a la lletra d) de l'apartat 1 de l'article 54 de la present Llei, l'autoritat governativa podrà adoptar, sense perjudici de la sanció que correspongui, la clausura de l'establiment o local des de sis mesos a cinc anys.

Article 56. Prescripció de les infraccions i de les sancions

1. Les infraccions molt greus prescriuran als tres anys, les greus als dos anys i les lleus als sis mesos.
2. Les sancions imposades per infraccions molt greus prescriuran als cinc anys, les greus als dos anys i les imposades per infraccions lleus a l'any.
3. Si la sanció imposada fos la d'expulsió del territori nacional, la prescripció no començarà a comptar fins que hagi transcorregut el període de prohibició d'entrada fixat en la resolució amb un màxim de deu anys.

Article 57. Expulsió del territori

1. Quan els infractors siguin estrangers i les seves conductes siguin de les tipificades com a molt greus, o conductes greus de les previstes en els apartats a), b), c), d) i f) de l'article 53 d'aquesta Llei Orgànica, podrà aplicar-se en lloc de la sanció de multa l'expulsió del territori espanyol, prèvia la tramitació del corresponent expedient administratiu.
2. També constituirà causa d'expulsió, prèvia la tramitació del corresponent expedient, que l'estranger hagi estat condemnat, dins o fora d'Espanya, per una conducta dolosa que constitueixi en el nostre país delictes sancionats amb pena privativa de llibertat superior a un any, llevat que els antecedents penals haguessin estat cancel·lats.
3. En cap cas podran imposar-se conjuntament les sancions d'expulsió i multa.
4. L'expulsió comportarà, en tot cas, l'extinció de qualsevol autorització per romandre a Espanya de la que fos titular l'estranger expulsat.
5. La sanció d'expulsió no podrà ser imposada llevat que la infracció comesa sigui la prevista en l'article 54, lletra a) de l'apartat 1, o suposi una reincidència en la comissió en el termini d'un any d'una infracció de la mateixa naturalesa sancionable amb l'expulsió, als estrangers que es trobin en els següents supòsits:

-
- a) Els nascuts a Espanya que hagin residit legalment en els últims cinc anys.
 - b) Els que tinguin reconeguda la residència permanent.
 - c) Els qui hagin estat espanyols d'origen i haguessin perdut la nacionalitat espanyola.
 - d) Els que siguin beneficiaris d'una prestació per incapacitat permanent per al treball com a conseqüència d'un accident de treball o malaltia professional ocorreguts a Espanya, i també els que rebin una prestació contributiva per desocupació o siguin beneficiaris d'una prestació econòmica assistencial de caràcter públic destinada a aconseguir la seva inserció o reinserció social o laboral.
6. Tampoc podran ser expulsats els cònjuges dels estrangers, ascendants i fills menors o incapacitats a càrrec de l'estranger que es trobi en alguna de les situacions assenyalades anteriorment i hagin residit legalment a Espanya durant més de dos anys, ni les dones embarassades quan la mesura pugui suposar un risc per a la gestació o per a la salut de la mare.
 7. Quan l'estranger es trobi processat o inculpat en un procediment per delictes castigats amb penes privatives de llibertat inferiors a sis anys, el Jutge podrà autoritzar, prèvia audiència del Fiscal, la seva sortida del territori espanyol, sempre que es compleixin els requisits establerts en la Llei d'Enjudiciament Criminal, o la seva expulsió, si fos procedent conformement amb allò previst en els paràgrafs anteriors del present article, prèvia substantivació del corresponent procediment administratiu sancionador. No seran d'aplicació les previsions contingudes en el paràgraf anterior quan es tracti de delictes tipificats en els articles 312, 318 bis, 515.6è, 517 i 518 del Codi Penal. En el supòsit que es tracti d'estrangers no residents legalment a Espanya i que fossin condemnats per sentència ferma, serà d'aplicació allò disposat en l'article 89 del Codi Penal.
 8. Quan els estrangers, residents o no, hagin estat condemnats per conductes tipificades com a delictes en els articles 312, 318 bis, 515.6è, 517 i 518 del Codi Penal, l'expulsió es farà efectiva un cop complerta la pena privativa de llibertat.
 9. La resolució d'expulsió haurà de ser notificada a l'interessat, amb indicació dels recursos que contra ella es puguin interposar, òrgan davant el que s'haguessin de presentar i termini per presentar-los.

Article 58. Efectes de l'expulsió i devolució

1. Tota expulsió comportarà la prohibició d'entrada a territori espanyol per un període mínim de tres anys i màxim de deu.
2. No caldrà expedient d'expulsió per a la devolució dels estrangers en els següents supòsits:
 - a) Els qui, havent estat expulsats, contravinguin la prohibició d'entrada a Espanya.
 - b) Els qui pretenguin entrar il·legalment al país.
3. En el supòsit que es formalitzi una sol·licitud d'asil per a les persones que es trobin en algun dels supòsits esmentats en l'apartat anterior, no podrà dur-se a terme la devolució fins que es decideixi la inadmissió a tràmit de la petició, conformement amb la normativa d'asil. Tampoc no podran ser retor-

nades les dones embarassades quan la mesura pugui suposar un risc per a la gestació o per a la salut de la mare.

4. La devolució serà acordada per l'autoritat governativa competent per a l'expulsió.
5. La devolució acordada en aplicació de la lletra a) de l'apartat 2, comportarà el reinici del còmput del termini de prohibició d'entrada que hagués acordat l'ordre d'expulsió trencada. També, en aquest supòsit, quan la devolució no es pogués executar en el termini de setanta-dues hores, l'autoritat governativa sol·licitarà de l'autoritat judicial la mesura d'internament prevista per als expedients d'expulsió.

Article 59. Col·laboració contra xarxes organitzades

1. L'estranger que hagi creuat la frontera espanyola fora dels passos establerts per això o no hagi complert amb la seva obligació de declarar l'entrada i es trobi irregularment a Espanya o treballant sense permís, sense documentació o documentació irregular, per haver estat víctima, perjudicat o testimoni d'un acte de tràfic il·lícit d'éssers humans, immigració il·legal, o de tràfic il·lícit de mà d'obra o d'explotació en la prostitució abusant de la seva situació de necessitat, podrà restar exempt de responsabilitat administrativa i no serà expulsat si denuncia a les autoritats competents als autors o cooperadors d'aquest tràfic. O coopera i col·labora amb els funcionaris policials competents en matèria d'estrangeria, proporcionant dades essencials o testificant, en el seu cas, en el procés corresponent contra aquells autors.
2. Els òrgans administratius competents encarregats de la instrucció de l'expedient sancionador faran la proposta oportuna a l'autoritat que hagi de resoldre.
3. Als estrangers que hagin restat exempts de responsabilitat administrativa se'ls podrà facilitar, a la seva elecció, el retorn al seu país de procedència o l'estada i residència a Espanya, i també permís de treball i facilitats per a la seva integració social, d'acord amb l'establert en la present Llei.
4. Quan el Ministeri Fiscal tingui coneixement que un estranger, contra qui s'ha dictat una resolució d'expulsió, aparegui en un procediment penal com a víctima, perjudicat o testimoni, i consideri imprescindible la seva presència per a la pràctica de diligències judicials, ho posarà de manifest a l'autoritat governativa competent als efectes que es valori la inexecució de la seva expulsió i, en el supòsit que s'hagués executat, es procedirà d'igual forma als efectes que autoritzi el seu retorn a Espanya durant el temps que calgui per poder practicar les diligències precises, sense perjudici que es puguin adoptar algunes de les mesures previstes en la Llei Orgànica 19/1994, de 23 de desembre, de protecció de testimonis i pèrits en causes criminals.

Article 60. Retorn

1. Els estrangers als que en frontera no se'ls permeti l'ingrés en el país seran retornats al seu punt d'origen en el termini més breu possible. L'autoritat governativa que acordi el retorn es dirigirà al Jutge d'Instrucció si el retorn s'hagués de retardar més de setanta-dues hores perquè determini el lloc on hagin de ser internats fins que arribi el moment del retorn.

2. Els lloc d'internament per a estrangers no tindran caràcter penitenciari i estaran dotats de serveis socials, jurídics, culturals i sanitaris. Els estrangers internats estaran privats únicament del dret ambulatori.
3. Els estrangers durant el seu internament es trobaran en tot moment a disposició de l'autoritat judicial que l'autoritza i l'autoritat governativa li haurà de comunicar qualsevol circumstància quant a la situació dels estrangers internats.
4. La detenció d'un estranger a efectes de retorn serà comunicada al Ministeri d'Afers Exteriors i a l'ambaixada o consolat del seu país.

Article 61. Mesures cautelars

1. Durant la tramitació de l'expedient sancionador en el que es formuli proposta d'expulsió, l'autoritat governativa competent per a la seva resolució podrà acordar, a instància de l'instructor i a comptes d'assegurar l'eficàcia de la resolució final que pogués recaure, alguna de les següents mesures cautelars:
 - a) Presentació periòdica davant de les autoritats competents.
 - b) Residència obligatòria en un lloc determinat.
 - c) Retirada del passaport o document acreditatiu de la seva nacionalitat, previ lliurament a l'interessat de resguard acreditatiu d'aquesta mesura.
 - d) Detenció cautelar, per l'autoritat governativa o els seus agents, per un període màxim de setanta-dues hores, prèvies a la sol·licitud d'internament. En qualsevol altre supòsit de detenció la posada a disposició judicial es produirà en un termini no superior a setanta-dues hores.
 - e) Internament preventiu, prèvia autorització judicial en els centres d'internament.
2. En els expedients sancionadors en la comissió d'infraccions per transportistes, si infringeixen l'obligació de prendre a càrrec l'estranger transportat il·legalment, podrà acordar-se la suspensió de les seves activitats, la prestació de fiances, avals o la immobilització del mitjà de transport utilitzat.

Article 62. Ingress a centres d'internament

1. Quan l'expedient es refereixi a estrangers per les causes compreses en les lletres a) i b) de l'apartat 1 de l'article a), d) i f) de l'article 53, en el que es vagi a proposar l'expulsió de l'afectat, l'autoritat governativa podrà proposar al Jutge d'Instrucció competent que disposi el seu ingrés en un centre d'internament mentre es tramita l'expedient sancionador. La decisió judicial quant a la sol·licitud d'internament de l'estranger pendent d'expulsió s'adoptarà en un acte motivat, prèvia audiència de l'interessat.
2. L'internament es mantindrà el temps imprescindible per a la finalitat de l'expedient, sense que en cap cas pugui excedir de quaranta dies, ni acordar-se un nou internament per qualsevol de les causes previstes en un mateix expedient. La decisió judicial que l'autoritzi, atenent les circumstàncies concorrents en cada cas, podrà fixar un període màxim de durada de l'internament inferior a l'esmentat.
3. Els menors en els que concorrin els supòsits prevists per a l'internament seran posats a disposició dels serveis competents de protecció de menors. El Jutge de Menors, previ informe favorable del Ministeri Fiscal, podrà autoritzar el

seu ingrés en els centres d'internament d'estrangers quan també hi estiguin els seus pares o tutors, ho sol·licitin aquests i hi hagi mòduls que garanteixin la intimitat familiar.

4. La incoació de l'expedient, les mesures cautelars de detenció i internament i la resolució final de l'expedient d'expulsió de l'estranger seran comunicades al Ministeri d'Afers Exteriors i a l'ambaixada o consolat del seu país.

Article 63. Procediment preferent

1. La tramitació dels expedients d'expulsió, en els supòsits de les lletres a) i b) de l'apartat 1 de l'article 54, i també les a), d) i f) de l'article 53 tindran caràcter preferent.
2. Quan de les investigacions es dedueixi l'oportunitat de decidir l'expulsió es traslladarà la proposta motivada per escrit a l'interessat perquè al·legui el que consideri adequat en el termini de quaranta-vuit hores. En els supòsits en què s'hagi procedit a la detenció preventiva de l'estranger, aquest tindrà dret a assistència lletrada que se li proporcionarà d'ofici, en el seu cas, i a ser assistit per intèrpret, i de forma gratuïta en el cas que no tingués mitjans econòmics.
3. En el supòsit de la lletra a) de l'article 53, quan l'estranger acreditat haver sol·licitat amb anterioritat permís de residència temporal per situació d'arrelament, conformement al disposat a l'article 31.4 d'aquesta Llei, l'òrgan encarregat de tramitar l'expulsió continuarà, si procedeix pel procediment establert en l'article 57.
4. L'execució de l'ordre d'expulsió en aquests supòsits s'efectuarà de forma immediata.

Article 64. Execució de l'expulsió

1. Un cop notificada la resolució d'expulsió, l'estranger estarà obligat a abandonar el territori espanyol en el termini que es fixi, que en cap cas podrà ser inferior a les setanta-dues hores, llevat dels casos en què s'apliqui el procediment preferent. En cas d'incompliment es procedirà a la seva detenció i conducció al lloc de sortida pel que s'efectuarà l'expulsió. Si l'expulsió no es pogués executar en el termini de setanta-dues hores, podrà sol·licitar-se la mesura d'internament regulada en els articles anteriors, que no podrà excedir de quaranta dies.
2. L'execució de la resolució d'expulsió s'efectuarà a càrrec de l'estranger si tingués mitjans econòmics. Cas contrari, es comunicarà al representant diplomàtic o consular del seu país, als efectes oportuns.
3. Se suspendrà l'execució de la resolució d'expulsió quan es formalitzi una petició d'asil fins que s'hagi inadmes a tràmit o resolt, conformement a allò que es disposa en la normativa d'asil.
4. No caldrà la incoació d'expedient d'expulsió per procedir al trasllat, escortats per funcionaris, dels sol·licitants d'asil la sol·licitud dels quals hagi estat inadmesa a tràmit en aplicació de la lletra e) de l'article 5.6 de la Llei 5/1984, de 26 de març, en ser responsable un altre Estat de l'examen de la sol·licitud, conformement als convenis internacionals dels que Espanya en sigui part, quan aquest trasllat es produeixi en els terminis que l'Estat responsable té l'obligació de procedir a l'estudi de la sol·licitud.

Article 65. Caràcter recurrible de les resolucions sobre estrangers. (Redactat conformement a la Llei Orgànica 8/2000, de 22 de desembre)

1. Les resolucions administratives sancionadores seran recurribles d'acord amb el que disposen les lleis. El règim de la seva executivitat serà el previst amb caràcter general.
2. En tot cas, quan l'estranger no es trobi a Espanya, podrà cursar els recursos procedents, tant en via administrativa com jurisdiccional, a través de les representacions diplomàtiques o consulars corresponents, qui els remetran a l'organisme competent.

Article 66. Obligacions dels transportistes

Tota companyia, empresa de transports o transportista estarà obligat a:

- a) Fer la deguda comprovació de la validesa i vigència, tant dels passaports, títols de viatge o documents d'identitat pertinents, com, en el seu cas, del corresponent visat dels que hauran de ser titulars els estrangers.
Per raó de les especials circumstàncies dels transports terrestres, les obligacions a què es refereix el paràgraf anterior seran aplicables exclusivament al transport terrestre internacional de viatgers i només a partir del moment en què estiguin establertes reglamentàriament pel Govern les modalitats, limitacions, exigències i condicions del seu compliment.
- b) Fer-se càrrec immediatament de l'estranger que hagués traslladat fins a la frontera aèria, marítima o terrestre corresponent del territori espanyol, si a aquest se li hagués denegat l'entrada per deficiències en la documentació necessària per a l'encreuament de fronteres.
- c) Transportar aquest estranger bé fins a l'Estat a partir del qual l'hagi transportat, bé fins a l'Estat que hagi expedit el document de viatge amb el que ha viatjat, o bé a qualsevol altre Estat on estigui garantida la seva admissió.

TÍTOL IV

Coordinació del poder públics

Article 67. Coordinació dels òrgans de l'Administració de l'Estat

1. El Govern portarà a terme una observació permanent de les magnituds i característiques més significatives del fenomen migratori per tal d'analitzar el seu impacte en la societat espanyola i facilitar una informació objectiva i contrastada que eviti o dificulti l'aparició de corrents xenòfobs o racistes.
2. El Govern unificarà en Oficines provincials els serveis existents, dependents de diferents òrgans de l'Administració de l'Estat amb competència en immigració, per tal d'aconseguir una adequada coordinació de la seva actuació administrativa.
3. El Govern elaborarà plans, programes i directrius sobre l'actuació de la Inspecció de Treball prèvia al procediment sancionador destinats especialment a comprovar el compliment del principi d'igualtat i no discriminació dels treballadors estrangers, i també el compliment efectiu de la normativa en matèria de permís de treball d'estrangers, tot això sense perjudici de les facultats de planificació que corresponguin a les Comunitats Autònomes amb competències en matèria d'execució de la legislació laboral.

Article 68. El Consell Superior de Política d'Immigració

1. Per assegurar una adequada coordinació de les actuacions de les Administracions públiques amb competències sobre la integració dels immigrants es constituirà un Consell Superior de Política d'Immigració, en el que hi participaran representants de l'Estat, de les Comunitats Autònomes i dels municipis.
2. Aquest òrgan establirà les bases i criteris sobre els que es basarà una política global en matèria d'integració social i laboral dels immigrants, per la qual cosa recaptarà informació i consulta dels òrgans administratius, d'àmbit estatal o autonòmic, i també dels agents socials i econòmics implicats en la immigració i la defensa dels drets dels estrangers.
3. El Govern complementarà i regularà, mitjançant Reial Decret, la composició, funcions i règim de funcionament del Consell Superior de Política d'Immigració.

Article 69. Suport al moviment associatiu dels immigrants

Els poders públics impulsaran l'enfortiment del moviment associatiu entre els immigrants i donaran suport als sindicats, organitzacions empresarials i a les organitzacions no governamental que, sens afany de lucre, afavoreixin la seva integració social, facilitant-los ajut econòmic, tant a través dels programes generals com en relació amb les seves activitats específiques.

Article 70. El Fòrum per a la Integració Social dels Immigrants

1. El Fòrum per a la Integració Social dels Immigrants, constituït, de forma tripartida i equilibrada, pels representants de les Administracions Públiques, de les associacions d'immigrants i de les organitzacions socials de suport, entre elles els sindicats de treballadors i organitzacions empresarials amb interès i implantació en l'àmbit migratori, constitueix l'òrgan de consulta, informació i assessorament en matèria d'integració dels immigrants.
2. Reglamentàriament es determinarà la seva composició, competències, règim de funcionament i adscripció administrativa.

DISPOSICIONS ADDICIONALS DE LA LLEI 4/2000, D'11 DE GENER

Disposició addicional primera. Termini màxim per a la resolució d'expedients.

1. El termini general màxim per notificar les resolucions de les sol·licituds de permisos que formulin els interessats d'acord amb allò previst en aquesta Llei serà de tres mesos, comptadors a partir del dia següent al de la data en què hagin entrat en el registre de l'òrgan competent per tramitar-les. Transcorregut el termini per notificar les resolucions de les sol·licituds, llevat del disposat en l'apartat següent, aquestes podran entendre's desestimades.
2. Les sol·licituds de pròrroga del permís de residència i també la renovació del permís de treball que formulin els interessats d'acord amb el que disposa la present Llei Orgànica, es resoldran i notificaran en el termini màxim de tres mesos comptadors a partir del dia següent al de la data en què hagin entrat en el registre de l'òrgan competent per tramitar-les. Transcorregut aquest termini sense que l'Administració hagi respost expressament, s'entendrà que la pròrroga o renovació han estat concedides.

Disposició adicional segona. Subcomissions de Cooperació

En atenció a la situació territorial i a l'especial incidència del fenomen migratori i a les competències que tinguin reconegudes en els seus respectius Estatuts d'Autonomia en matèria d'execució laboral i en matèria d'assistència social, i concordant amb ells, es podran constituir subcomissions en el si de les Comissions Bilaterals de Cooperació entre l'Estat i les Comunitats Autònomes, concordant amb allò que preveuen els seus respectius Estatuts d'Autonomia, per analitzar qüestions sobre treball i residència d'estrangers que els afecten directament. En particular, en atenció a la situació geogràfica de l'arxipèlag canari, a la fragilitat dels seu territori insular i a la seva llunyania del continent europeu, d'acord amb allò establert en l'article 37.1. del seu Estatut d'Autonomia, en el si de la Comissió Bilateral de Cooperació Canàries-Estat es constituirà una subcomissió que concixerà de les qüestions que afecten directament a Canàries en matèria de residència i treball d'estrangers.

DISPOSICIONS TRANSITÒRIES DE LA LLEI 4/2000, D'11 DE GENER

Disposició transitòria primera. Regularització d'estrangers que es trobin a Espanya.

El Govern, mitjançant Reial Decret, establirà el procediment per a la regularització dels estrangers que es trobin en territori espanyol abans del dia 1 de juny de 1999 i que acreditin haver sol·licitat en alguna ocasió permís de residència o treball o que l'hagin tingut en els tres darrers anys.

Disposició transitòria segona. Validesa dels permisos vigents.

Els distints permisos o targetes que habiliten per entrar, residir i treballar a Espanya a les persones incloses en l'àmbit d'aplicació de la llei que tinguin validesa a la seva entrada en vigor, la conservaran pel temps per al que haguessin estat expedides.

Disposició transitòria tercera. Normativa aplicable a procediments en curs.

Els procediments administratius en curs es tramitaran i resoldran d'acord amb la normativa vigent en el moment de la iniciació, llevat que l'interessat sol·liciti l'aplicació de la present llei.

DISPOSICIÓ TRANSITÒRIA ÚNICA DE LA LLEI 4/2000, D'11 DE GENER

Derogació normativa

Queda derogada la Llei Orgànica 7/1985, d'1 de juliol, sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya i totes aquelles disposicions que s'oposin a l'establert en aquesta Llei.

DISPOSICIONS FINALS DE LA LLEI 4/2000, D'11 DE GENER

Disposició final primera. Modificació de l'article 312 del Codi Penal.

L'apartat 1 de l'article 312 del Codi Penal queda redactat de la forma següent: "Article 312.

1. Seran castigats amb les penes de presó de dos a cinc anys i multa de sis a dotze mesos, els que trafiquin de manera il·legal amb mà d'obra".

Disposició final segona. Inclusió d'un nou Títol XV bis en el Codi Penal.

S'introdueix un nou Títol XV bis amb la següent redacció:

"Títol XV bis. Delictes contra els drets dels ciutadans estrangers.

Article 318 bis.

1. Els qui promoguin, afavoreixin o facilitin el tràfic il·legal de persones des de, en trànsit o amb destinació a Espanya seran castigats amb les penes de presó de sis mesos a tres anys i multa de sis a dotze mesos.
2. Els qui realitzin les conductes descrites en l'apartat anterior amb afany de lucre, o emprant la violència, intimidació o engany o abusant d'una situació de necessitat de la víctima, seran castigats amb les penes de presó de dos a quatre anys i multa de dotze a vint-i-quatre mesos.
3. S'imposaran les penes corresponents en la seva meitat superior a les previstes en els apartats anteriors, quan en la comissió dels fets s'hagués posat en perill la vida, la salut o la integritat de les persones o la víctima sigui menor d'edat.
4. En les mateixes penes de l'apartat anterior i a més en la inhabilitació absoluta de sis a dotze anys incorreran els qui actuïn prevalent-se de la seva condició d'autoritat, agent d'aquesta o funcionari públic.
5. S'imposaran les penes superiors en grau a les previstes en els apartats anteriors, en els seus respectius casos, quan el culpable pertanyés a una organització o associació, fins i tot de caràcter transitori que es dedicàs a la realització d'aquestes activitats".

Disposició final tercera. Modificacions en els articles 515, 517 i 518 del Codi Penal.

1. S'afegeix un nou apartat 6è a l'article 515 amb la següent redacció:

"6è. Les que promoguin el tràfic il·legal de persones".

2. Es modifica el primer paràgraf de l'article 517, que quedarà redactat de la següent forma:

"en els casos prevists en els números 1 i 3 al 6 de l'article 515 s'imposaran les següents penes:"

3. Es modifica l'article 518, que quedarà redactat de la següent forma:

"Els qui per la seva cooperació econòmica o de qualsevol altra mena, en tot cas rellevant, afavoreixin la fundació, organització o activitat de les associacions compreses en els números 1 i 3 al 6 de l'article 515, incorreran en la pena de presó d'un a tres anys, multa de dotze a vint-i-quatre mesos i inhabilitació per a ocupació o càrrec públic per temps d'un a quatre anys".

Disposició final quarta. Articles no orgànics.

Els preceptes continguts en els articles 10, 12, 13 i 14 no tenen caràcter orgànic, havent-se dictats en exercici d'allò que disposa l'article 149.1.2ª de la Constitució.

Disposició final cinquena. Suport al sistema d'informació de Schengen.

El Govern, en el marc d'allò previst en el Conveni d'aplicació de l'Acord de Schengen, adoptarà les mesures que calguin per mantenir l'exactitud i l'actualització de les dades del sistema d'informació de Schengen, facilitant l'exercici del dret a la rectificació o supressió de dades a les persones les dades de les quals hi figurassin.

Disposició final sisena. Reglament de la Llei.

El Govern en el termini de sis mesos aprovarà el Reglament d'aquesta Llei Orgànica.

Disposició final setena. Informació sobre la Llei a organismes i organitzacions interessats.

Des del moment de l'entrada en vigor d'aquesta Llei, el Govern adoptarà les mesures que calguin per informar els funcionaris de les diverses Administracions públiques, als directius de les associacions d'immigrants, als Col·legis d'Advocats, als sindicats i a les organitzacions no governamentals dels canvis que sobre l'aplicació de la normativa anterior suposa l'aprovació d'aquesta Llei Orgànica.

Disposició final vuitena. Habilitació de crèdits.

El Govern dictarà les disposicions que calguin per fer front a les despeses originades per l'aplicació i desplegament de la present Llei.

Disposició final novena. Entrada en vigor.

Aquesta Llei Orgànica entrarà en vigor als vint dies de la seva completa publicació en el "Boletín Oficial del Estado".

DISPOSICIONS ADDICIONALS DE LA LLEI 8/2000, DE 22 DE DESEMBRE

Disposició addicional primera. Codi Penal.

Els Ministeris de Justícia i de l'Interior adoptaran les mesures que calguin perquè la Comissió Tècnica constituïda en el si del Ministeri de Justícia per a l'estudi de la reforma del sistema de penes del Codi Penal, examini les modificacions que calguin quant als delictes de tràfic il·legal de persones, en particular en els casos en els que hi intervinguin organitzacions que, sense afany de lucre, afavoreixin aquest tràfic.

Disposició addicional segona.

Es modifica l'article 89 del Codi Penal a través de l'addició d'aquest nou apartat:

"4. Les disposicions establertes en els aparats anteriors no seran d'aplicació als estrangers que hagin estat condemnats per la comissió de delictes a què es refereixen els articles 312, 318 bis, 515.6è, 517 i 518 del Codi Penal".

DISPOSICIONS TRANSITÒRIES DE LA LLEI 8/2000, DE 22 DE DESEMBRE

Disposició transitòria primera. Validesa dels permisos vigents.

1. Els distints permisos o targetes que habiliten per entrar, residir i treballar a Espanya a les persones incloses en l'àmbit d'aplicació de la present Llei que tinguin validesa a la seva entrada en vigor, la conservaran pel temps per al que haguessin estat expedides.
2. Les sol·licituds presentades amb anterioritat a l'entrada en vigor d'aquesta Llei es tramitaran i resoldran conformement a la normativa vigent en el moment de la sol·licitud, llevat que l'interessat sol·liciti l'aplicació d'allò previst en la present Llei.

3. En la seva renovació, els titulars de permís de treball B inicial, podran obtenir un permís de treball C, i els permisos de treball B renovat o C, un permís permanent. Reglamentàriament s'establirà la taula d'equivalències amb els permisos anteriors a la Llei.

Disposició transitòria segona. Normativa aplicable a procediments en curs. Els procediments administratius en curs es tramitaran i resoldran d'acord amb la normativa vigent en el moment de la iniciació, llevat que l'interessat sol·liciti l'aplicació de la present Llei.

Disposició transitòria tercera. Taxes. Fins que no es despleguin les previsions establertes en el capítol IV del Títol II, seguiran en vigor les normes reguladores de les taxes per concessió de permisos i autoritzacions d'estrangeria, i també les seves modificacions, pròrrogues i renovacions.

Disposició transitòria quarta. El Govern, mitjançant Reial Decret, establirà els requisits que permetin, sense necessitat de presentar nova documentació, la regularització dels estrangers que es trobin a Espanya i que havent presentat sol·licitud de regularització a l'empara d'allò que preveu el Reial Decret 239/2000, de 18 de febrer, l'hagin vist denegada, exclusivament, per no complir el requisit de trobar-se a Espanya abans de l'1 de juny de 1999.

DISPOSICIÓ DEROGATÒRIA ÚNICA DE LA LLEI 8/2000, DE 22 DE DESEMBRE

1. Resten derogades totes les normes d'igual o inferior rang en allò que contradiguin o s'oposin a la present Llei.
2. Resta igualment derogat l'apartat D de l'article 5.III de la Llei 7/1987, de 29 de maig, de taxes consulars.

DISPOSICIONS FINALS DE LA LLEI 8/2000, DE 22 DE DESEMBRE

Disposició final primera. Article amb rang de Llei Orgànica.

1. Tenen caràcter orgànic els següents preceptes de la Llei 4/2000, segons la numeració que estableix aquesta Llei, els continguts en el Títol I, llevat dels articles 10, 12, 13 i 14; del Títol II, els articles 25 i 31.2. i del Títol III els articles 53, 54.1 i 57 a 64. Així mateix, tenen caràcter orgànic les disposicions addicionals segona, derogatòria i l'apartat primer d'aquesta disposició final primera de la present Llei, i també les disposicions finals primera a tercera de la llei 4/2000.
2. Els preceptes de la present Llei, que no tenen caràcter orgànic, s'entendran dictats a l'empara d'allò disposat a l'article 149.1.1^a i 2^a de la Constitució.

Disposició final segona. Reglament de la Llei.

El Govern, en el termini de sis mesos des de la publicació de la present Llei Orgànica, aprovarà el Reglament de la Llei Orgànica 4/2000, d'11 de gener.

Disposició final tercera. Informació sobre la Llei a organismes i organitzacions interessats.

Des del moment de l'entrada en vigor d'aquesta Llei, el Govern adoptarà les mesures que calguin per informar sobre l'aplicació de la normativa anterior que suposa l'aprovació d'aquesta llei Orgànica.

Disposició final quarta. Habilitació de crèdits.

El Govern dictarà les disposicions que calguin per fer front a les despeses originades per l'aplicació i desplegament de la present Llei.

Disposició final cinquena. Entrada en vigor.

Aquesta Llei Orgànica entrarà en vigor al mes de la seva completa publicació en el "Boletín Oficial del Estado".

alimara

Pautes generals per a la presentació d'articles

1. La revista Alimara, com a instrument de difusió i comunicació del Departament de Serveis Socials del Consell de Mallorca, està oberta a la publicació de treballs i aportacions de tots els professionals de les disciplines relacionades amb l'acció social.
 2. El seu punt de referència és l'illa de Mallorca i, per tant, es prioritzaran els treballs que tinguin relació amb el nostre territori insular, tot i que s'hi poden aportar materials que no tinguin aquesta referència.
 3. Treballs que es poden publicar:
 - Investigacions empíriques o aplicades.
 - Treballs de reflexió i recopilació teòrica.
 - Treballs de descripció i anàlisi metodològica.
 - Relats d'intervencions socials: models i resultats.
 - Experiències pràctiques (anàlisi i conclusions), etc.
 4. L'equip de redacció es reserva el dret de publicació. Abans d'acceptar definitivament els originals, els revisarà i si es decideix a publicar-los ho comunicarà als autors, tot proposant, si s'escau, les modificacions oportunes.
 5. Presentació d'articles.
 - a) S'hauran de presentar a la redacció d'Alimara, carrer del General Riera, núm. 67, 07010 PALMA.
En nota a part, s'especificarà el nom i els llinatges de l'autor o autors, el DNI, l'adreça, la població i el codi postal; el telèfon particular o de contacte, la professió i el càrrec. Si el signant és un col·lectiu, a part de les dades anteriors, es faran constar les del seu responsable o coordinador.
 - b) Els originals es presentaran en disquet informàtic. Se n'adjuntarà, també, una còpia en paper.
 - c) L'extensió serà entre 5 i 25 folis.
 - d) L'autor o autors n'aportaran un resum de 12-15 línies.
 - e) Les taules, figures i gràfics es presentaran per separat i numerades, tot indicant clarament el lloc d'inserció.
 - f) Les anotacions a peu de pàgina i les claus dels textos es numeraran per ordre d'aparició en el text i es presentaran en full a part.
 - g) Les referències bibliogràfiques es presentaran al final del text i per ordre alfabètic d'autors.
 - h) Quan en un article es faci menció d'algun organisme o entitat mitjançant les sigles, la primera vegada que aparegui en text es posarà el nom complet de l'organisme o entitat, seguit de la sigla entre parèntesi.
 6. Els treballs hauran de ser inèdits, exceptuant aquells la difusió dels quals s'hagi fet a través d'un mitjà de difícil accés.
 7. Els articles hauran de ser redactats en català.
 8. Les normes de publicació podran ser modificades si l'equip de redacció ho creu necessari.
-

